22

Digitized by Google

9
1-B
22

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
9
1 H
19

23

G - 1 B - 22

Q. CVRTII
DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBRI DECEM.

Quorum, qui toti temporis iniuria interciderant, duo priores, veterũ exemplarium præſidio reſtituti ſunt.

AD HAEC,

ALEXANDRI MAGNI *uitam ab Ioanne Monacho artificioſa breuitate omnia illius penè complectente, præpoſuimus.*

Omnia ſummâ fide ac diligentia recognita.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Ex legato Ill.mi Coccini
Gen.o Riza
Bibliothecæ Coll. Rom. Soc. Iesu

LVGDVNI,
APVD ANTONIVM VINCENTIVM.
1546

ANGELVS COSPVS IACOBO *Banniſſo à ſecretis Maximiliani Cæſaris* S.

ESSET *tibi meritò nobiſcum expoſtulandi locus, quòd anno proximo, quum dies pluſculos in hac urbe moratus fueris, nullam familiaritatis ſimul contrahendæ curam habuerim, non ignorans, quanto emolumento & honori ea mihi eſſe poſſet amicitia. Quid enim decorum & commodum magis, quàm uiro omni humanitate, & ſumma eloquẽtia ornato, prudentiæ autem tantæ, ut* Princeps *ſapientiſſimus multos iam annos ſecretiorum curarum ſuarum participem eſſe uoluerit, probatum & charum haberi? Nõ tuebor cauſam meã ſecus, quàm res ſe habeat.* Fuit C*æſaris,* Regum, Ducum, *Antiſtitum & aliorum procerum inſignis adeò conuentus ille, ut prolixiori longè tempore his ſolis, quæ præcipua erant, cognoſcendis opus fuerit. Quum itaq; aliqua introſpicere, plurima omittere neceſſarium mihi eſſe uiderem, feci, quod pleriq; omnes, ſpecioſa & fucata ueris honeſtisq; prætuli.* Neq; *id prorſus ſine ratione contigit, quandoquidem facilius apud uirum bonum, quàm cum ambitioſo excuſari poſſumus.* Tu *æqui boniq; conſules negligentiam noſtram præcipuè, quum munere (ut reor) non ingrato eam redimere ſim paratus.* Libris *duobus de* Alexandro *&* Philippo *adiunxi uitam magni* Alexandri, *uerſam ex* Ioanne Monacho, *quòd* Diodorus *ea tantùm, quæ regni tẽpore & illuſtriora rex ille geſſerit narrat: ſunt autem in primis annis, atque extra rem bellicam, non pauca eius memoratu digna, quæ ſummo cùm delectu* Monach*us (ut uitam ſcribentem decuit) non præteriuit.*

Innumeræ penè res in compendium hic ab eo ſcriptore collectæ ſunt, ut, quod Phauorinus de Lyſia, id nos de Monacho non incommodè poßimus dicere: Si uerbũ de eius oratione amoueris, ſententiam imminues. Tibi uerò libellum hunc dicauimus, uti amicitiæ initæ pignus, legentibus meæ erga te obſeruantiæ ſit teſtimonium, rerum autem, quas multas legiſti & expertus es, memoriã uel imaginem citra temporis detrimentum, tibi ſubminiſtret. Partes tuæ erunt, munus ex authore, non interprete, pretioſißimum libenter ſuſcipere, exiſtimareq; animum meum, cuius fructum hunc in præſens accipis, tibi eſſe deuinctum maximè.

Vale.

ALEXANDRI MAGNI VITA, EX LIBRIS

Hiſtoriarum in compendium redacta, Io. Monacho authore, & Angelo Coſpo Bononienſi interprete.

PHILIPPI Macedoniæ regis ex Olympiade vxore, filius fuit Alexãder, licet fabuloſo quodam commẽto traditũ ſit à nonnullis Hammone (ita Iouem nuncupant) qui ſub ſerpẽtis ſpecie cum matre conſuetudinẽ habuerit, eũ genitum fuiſſe; quod totum procul eſt à veritate. Olympias ſanè priori nocte, quàm cum Philippo rem haberet, in quiete exiſtimauit fulmen in vterum ſuum decidere, vnde ignis excitatus & circunquaque diffuſus ſit. Iam verò inito matrimonio, Philippus per ſomnium ſibi eſt viſus notam vxoris ventri imprimere, reddidiſſeq; ita impactam Leonis effigiem. Id ipſum vates alij aliorſum interpretando trahebant. Ariſtander futuram mulieris partionem illud dixit portendere, quòd inanibus rebus ſigna non affigerentur. Animi autem ingentis ac leonina natura ipſum fore puerum, qui naſceretur. Eo die eſt ortus, quo Dianæ templum incendio conflagrauit. Tunc Magi, qui fortè aderant in eo ædis caſu, diſcurrentes, cladem, & graue infortuniũ, toti Aſiæ, diem eum peperiſſe dictitabãt. Erat Alexãdro color albus, rubro tamẽ ſuffuſus, præcipue in pectore & vultu. E mẽbris atq; ore ſuauis quædã reddebatur fragrantia, quod nimirum de caliditate ipſa proueniebat, quã præditum corpus & ignis inſtar feruens humida omnia abſumebat, neque putridum aliquid ad ſuperiora redundare patiebatur. Dedit autem à primis annis nonnulla cõſtantis ingenij indicia. Celer enim curſu, interrogatus à quibuſdam, num decertandi in Olympico ſtadio conditionem acciperet, Certe, inquit, ſi cum Regibus mihi certamen ineundum fuerit. Si quando verò inſignem quampiã vrbem captam à patre, aut in prælio eum victorem fuiſſe audiuerat, ſubtriſtis, æqualibus ſuis dicebat: Nullam (vt video) occaſionem mihi relinquet pater nauandi vobiſcum illuſtre aliquod facinus. Quumq; Phi-

lippo equus Bucephalas æſtimationis talentorũ tredecim adductus fuiſſet,neq; rege inſpiciente ſeſſorem quempiam, aut etiã vocẽ pati voluiſſet, ac propterea inutilis prorſus iudicaretur, Qualẽ,inquit Alexãder,equũ, quum eo vti neſciant, iſti reijciendũ arbitrantur? Commotus pater ei dixit: Ecquid tu illo vti poſſes?Is reſpondit:Commodius vtiq;,quàm hi faciãt, equum hunc tractauerim. Accedensq; habena comprehendit atq; equum contra ſolẽ fecit conſiſtere, quòd eum ex vmbræ motu,quę oculis obuerſabatur,conſternari animaduerterat. Tunc demulcto paululum animanti,ſaltum arripiens,inſedit. Progreſſusq; leni paſſu, nonnihil in curſum eum concitauit, quæ res ſolicitudinẽ inſpicientibus iniecit. Sed poſtquàm audacter,& cum gaudio cõuerti viſus eſt, qui cum Philippo erãt acclamationibus, at Philippus lachrymis præ lætitia effuſis filium eſt proſecutus,eumq; deoſculãs,Idoneum,inquit,& tibi compar regnum fili inuenias,non enim Macedonia tui eſt capax. Erat Alexãdri ingeniũ,iuſsis & præceptis parum audiẽs, cæterùm, ſi rationes & apti ad perſuadendum ſermones adhiberentur, pronũ valde ad aſſentiendũ. Operam dedit Ariſtoteli nõ tantũ in moralibus & ciuilibus ſtudijs, ſed & ſecretioribus diſciplinis,quas paucis impertiebantur,vocabantq; ſpectatiuas atque auſcultatorias. Circunferuntur eius literæ ad Ariſtotelem: Haud rectè feciſti, quum auſcultatorios libros ædideris. Qua enim re alijs præſtabimus, ſi quibus diſciplinis inſtituti fuimus, iam omnibus eæ ſint factæ cõmunes? Reſcripſit ille,ædidiſſe ſe & non ædidiſſe, quòd licet palàm eſſent, obſcuritatis tamen plurimum haberent, ac difficulter percipi poſſent.In Medicina non tantũ quæ ſpeculationis,ſed & quæ in actu ipſo verſantur attigit. Iã verò annos ſexdecim natus, cùm pleraq; prudentiæ & fortitudinis experimenta ædidiſſet, à patre vehementer diligebatur.Sed quum præter ætatẽ amoribus indulgeret Philippus, proptereaq; zelotypia & ſumma indignatio vreret Olympiadem, Alexander graueis cum patre ſuſcepit altercationes. Anno demũ ætatis viceſimo, ſucceſſit in regnũ Macedoniæ, poſt parentis obitũ interempti à Pauſania. Et quùm initiò tumultus vndique contra eum exorti eſſent, audacia & animi conſtantia incredibili citiſsimè motus omneis compreſsit. Vrbem Thebas & cœpit & euertit. Athenienſeis,pace data,ſibi conciliauit. Quo tempore Timocleam Thebanã inſignem fœminam, Thracius quidam dux,

illata

illata vi,dicitur cōſtupraſſe.Quumq; poſt id eam poſceret pecuniam,ſolus à muliere ad puteum ſeductus fuiſſe,in quo diceret pretioſiora rerum ſuarum occultari. Ducem igitur ſuper os putei ſpectandi cauſa declinatū, illa in profundum detruſit,ſuperneq; iniectis lapidibus oppreſsit.Ob id facinus,adductam ad ſe in vinculis fœminam, percunctatus eſt Alexander, quęnam eſſet? Ea imperterrita, Theagenis,inquit,ſum ſoror, qui contra Philippum electus imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate,occubuit. Magnanimitatem mulieris & conſtantiam admiratus Alexander, liberam eam cum filijs dimiſit.Profectus autem ad Sinopenſem Diogenem,qui prope Corynthum degebat, eum ſe in ſole fouentem inuenit,atque hominem ſalutatum rogauit, num rei cuiuſpiam indigeret? Ille ſe Solis radio dixit indigere, proinde orauit, vti ſecederet, quo melius eo frui poſſet. Diſcedente illinc Alexandro, comites eius Diogenem irridebant. At ipſe illius contemptorem animum non ſine magna admiratione ſecum cogitans, Niſi eſſem,inquit,Alexander,Diogenes omninò eſſem. Inita expeditione contra Perſas prius,quàm claſſem conſcenderet, amicis, huic quidē agros, alteri pagum, alijs vectigalia eſt dilargitus. Tunc Perdiccæ interrogāti, quidnam ſibi retineret, Spem, reſpōdit Alexāder. Tranſgreſſus Helleſpontū, inuenit Darij præfectos cum validis copijs cōſediſſe ad flumē Granicum,vt tranſitu eum prohiberent. Macedones non mediocri timore ſunt correpti, ex fluminis altitudine, ac rapiditate, & ſuper hæc ex impoſito hoſtiū præſidio. Verū ipſe acceptis alis tredecim equitum,in fluuiū ipſum irrupit,cum eo,cum hoſtibus, atq; ipſis ripis,quæ & altæ & præcipites erant, decertaturus,vt furioſi potius quàm boni imperatoris facinus illud fuiſſe videatur. Igitur in ipſo traiectu,nō diſpoſitis ordinibus,pugnare eſt coactus. ac multis eum petentibus, quòd armis inſignibus erat conſpicuus, ſæpius quidem eſt ictus, non tamen vulneratus. Inter alios quum gladio quidam eum grauiter in galeam percuſsiſſet,adeò vis illa valuit,vt diſiecta galea capilli eius perſtricti fuerint. Dum ita acriter prælio contenditur, Macedonicæ copiæ aquam tranſmiſerūt, neq; amplius Perſæ reſiſtentes ſeſe in fugam coniecerunt. Ab hac pugna magnum felicitatis incrementum factum eſt rebus Alexandri. Sardeis enim protinus,ac alia quædam obtinuit. Deinde ad maritima conuerſus recepit Pamphyliam, Ciliciam, Pyſidiam, Phry-

giam. Paphlagonas etiam Cappadocasq; in ius ſuum traxit. Darius verò Suſis cum millibus hominum ſexcentis diſceſsit contra Alexandrum, copiarum ſuarum multitudini præfiſus, atq; audentior factus poſtea, quàm Alexandrum morā trahere in Ciliciā audiuerat, id quod ipſe ob timiditatem fieri exiſtimabat. Sed eius rei cauſa fuerat ægrotatio, in qua curādā quū ſpem omnem reliqui medici abieciſſent, vnus Acarnan Philippus, medicamentis Alexandrum iuuare eſt aggreſſus. Interim à Parmenione miſſæ literæ regem cōmonebant, magnis muneribus & promiſsis Philippum à Dario corruptū fuiſſe, vti eum interimeret. Redditas literas Alexander legit, nec alicui monſtratas penes ſe retinuit. Quumq; Philippus medicatam potionem in calice attuliſſet, intrepidus Alexander eam recepit, & Parmenionis epiſtolam medico legendam dedit. Atq; ille quidem bibens, hic autem legens, alter alterum intuebatur: Alexander amœno ac hilari vultu, Philippus conſternato ac pleno anxietatis. Properabat ſummo ſtudio Darius in Alexandrum, veritus (vt dicebat) ne hoſteis effugerent. Tunc Amyntas Macedo, qui trāsfuga apud eum erat, Bono animo, ſis inquit, ô Rex, nō enim Alexander fugiet, ſed iamiam cōtra te, quantū poteſt, contendit. Commiſſum eſt præliū ad Iſſum Ciliciæ, vbi Alexandro ad victoriā obtinendam, locorū anguſtiæ magno adiumento, ſed maiori longè fuit egregia virtus ſua imperatoria, qua prudentiſsimè vſus, dum inter primos dimicat, gladio femur eſt vulneratus. Ab hac tam inſigni victoria haud potuit Darium fugientem capere, ſed currum & arcum eius recepit. Macedones hoſtium caſtris direptis, Darij tabernaculum cum famulatu, opibus & omni apparatu regio intactum Alexandro ſeruarūt. Deinceps quum matrē, vxorē, & duas Darij filias adduci, ac viſo Darij arcu in maximos vlulatus eas, interfectum Dariū ratas prorupiſſe, Alexādro ſignificatum eſſet, ad eum nuntiū rex animo affectus, quanta eſſet fortunæ inconſtantia, ſecū reputauit, ac quendam ad mulieres miſit, qui diceret Dariū viuere, eisq; triſte nihil timēdum eſſe, quandoquidem nō hoſtis loco Dariū habebat, ſed cum eo de principatu cōtendebat. Seruientium numerū, qui prius erant, integrum eis retinuit, neq; ipſas voluit conſpicere. Indignum aliquid aut pati aut vereri eas non permiſit. Potitus victoria ad Iſſum, Damaſcum, in qua Darius & Perſæ pecuniç impedimentorumq; vim magnā reliquerant, Cyprū deinde ac Phœniciam

niciam totam, Tyro excepta, per deditionem obtinuit. Tyrus expugnata eſt, vbi occupato, ei ſomnia duo apparuerũt. Viſus eſt primò Hercules appellans eum de mœnibus manu ſuſcipere. Species altera oſtendebat Satyrũ ei adludentem, quẽ quum manibus apprehendere conaretur fugientẽ, vltrò tandẽ ipſius manus profectum reciperet. Somnium hoc ita expoſitum eſt, vt facta nominis diuiſione, diceretur, Sa, id eſt, tua Tyrus erit. Inde cùm magnam Syriæ vrbem Gazam inuaſiſſet, lapide humerum percuſſus, eam expugnauit. Superata autẽ Aegypto, tactus eſt deſiderio extruendi in regione ea Græcarũ vrbem, quam de ſuo nuncuparet nomine. Iamq; locum deſignauerat, quum dormienti ei canus & ſenex vir quidam Homero conſimilis adſtare, & verſus hoſce recitare exiſtimatus eſt:

Inſula quin etiam vndoſo iacet æquore ponti
Aegypto prætenta, Pharon quam nomine dicunt.

Experrectus igitur confeſtim ad Pharon viſendam cõtendit, locoq; opportuno ſitu delectatus, vrbẽ ibi condidit, aggereq; inſulam continenti iunxit, cuius poſitum aptiſsimũ cum ſummopere adamaſſet, illud dixiſſe traditur, Homerum in rebus alijs magnũ, inſuperq; ſapientẽ fuiſſe architectum. Suſcepto verò itinere ad templum Hammonis, intrauit in terram quandam arenoſam, & aquæ egentẽ. Ibi felicitas illa, quæ in rebus omnibus ei obſequens erat, vix difficultatẽ mitigauit. Oborta ſiquidem ingenti pluuia, ſitis periculum depulſum, & madefacta arena, vti coacta reſideret, aër tẽperatior redditus eſt. Turbatis etiam ſemitæ indicijs quum duces aberrarent, ſuperuolantes corui ad rectum iter eos duxerunt. Et ſi qui è numero comitũ tardius euntes derelicti fuerãt, ne noctis aduentu impedirentur, eos quò contendere deberent, crocitatu cõmouerunt. Emenſo ita Alexãdro varias itineris difficultates, ac delubrum Hammonis ingredienti, occurrit ſacerdos, qui Græco ſermone regem alloqui cupiẽs, Barbarè extremũ verbũ enunciauit: dicturus enim παιδίον, id eſt, filiole, perperam παιδίος protulit, quod Iouis filiũ ſignificat. Atq; hic error opinionem eam multis indidit Alexandrũ Deo genitũ fuiſſe cùm rumoribus illud paſsim iactaretur, eum à ſacerdote filium Iouis eſſe nuncupatũ. Ipſeq; inter Barbaros diuinã originem præ ſe ferebat, adeò vt mater Olympias dicere cõſueuerit: Haud ceſſabit Alexander me Iunoni per calumniã deferre? Temperabat ſibi tamen ab eiuſmodi oſtentatione cum Græcis hominibus, &

aliquando ſauciatus,quum ſanguis flueret de vulnere,Huiuſmodi,inquit,cruor non mittitur è Deorũ immortaliũ corporibus. Quum verò Darius ei talenta decem millia in ſuorum redemptioné,inſuperq; eas omneis terras,quæ intra Euphratem eſſent,& filiarũ alteram in matrimoniũ cum amicitia ſua per literas offerret,Parmenio,Si ego,inquit,eſſem Alexander ea acciperé, ille addidit per Iouem & ego, ſi eſſem Parmenio. Darioq;,ſi ad ſe veniret, nihil humanitatis ei denegatũ iri reſcripſit. Eunuchus quiſpiam vxoris Darij aufugerat, incolumisq; ad dominum perueniés, de reginæ morte,quæ ex partu obierat,quum certiorem reddidit,qui in luctum verſus, vxoris ſortem,quæ nõ tantum captiua, ſed & regio funere fuiſſet priuata,cœpit lamẽtari.Huic ſpado:Non inde, inquit,anxius ſis, quoad enim vixit ea, tuaq; mater & liberi,incommodum nullum ſunt perpeſsi,ac moriens proximè domina ſummo cum honore eſt ſepulta,neque in eo officio hoſtium caruit lachrymis. Ad hæc eunuchi verba Darius obſcœnũ aliquid veritus,hominem ſeduxit,& ſibi vti diceret, num Alexãdri erga vxorem ſuam affectus quiſpiam venerius fuiſſet,iureiurando obſtrinxit.qua enim ratione alia inimicum & iuuenem virum mulieri honoris tantum impendere potuiſſe? Ille meliora,inquit,ô Domine,loquaris, neq; vxorem tuam probro eiuſmodi deturpes,ac ipſi Alexandro calumniam impingas:certè qui plus continentiæ in Perſicas mulieres,quàm fortitudinis contra viros Perſas præſtitit. Modeſtiaq; & virtutibus alijs Alexandri expoſitis,iuramento quæ dixerat confirmauit.Ibi Darius, vti ſibi facultas remunerandi hoſtem pro tot acceptis erga ſuos beneficijs cõcederetur, quod ſi non poſſet, ne alius, quàm Alexander Cyri ſolio potiretur, precibus à Dijs optauit. Iam verò omni eo tractu, qui eſt intra Euphratem, potitus Alexander caſtra mouit cõtra Darium, cuius copiæ erant decies centum millium hominũ. Quumq; alteri alteris in conſpectum veniſſent, ſuperueniente nocte, quicquid ſpatij erat inter bina caſtra lucebat ob igneis innumeros Barbarorum: ac mirificus tumultus ex tãto hominum numero ſentiebatur. Próinde Parmenio, & alij regij amici, ea multitudine perterriti, Alexandro conſulebant, vti noctu in Barbaros inuaderet, haud enim, ſi aperto marte cominus pugnandum foret, tanti exercitus vim ſuſtineri poſſe. His Alexander reſpondit: Sibi nõ eſſet in animo victoriam furari. Ac ſequenti die prælio

ſio commiſſo ad Arbellã, vt quidam, vt verò alij ſentiunt, ad Gaugamela, Barbari pedem cœperunt referre, inſtanteſq; Macedones eos vrgebant. Tunc Alexander viſo Dario, qui in eminentiori curru fortiſsimè reſiſtebat, equiteſq; plurimos & inſignibus armis inſtructos, circum ſe habebat, in eam partem fugienteis Perſas compellere inſtituit, adeò vt qui firmo gradu pugnam ſuſtinebant, perturbati, atque eorum magna pars loco cedere coacti fuerint. Multis igitur iuxta Darium interemptis, cum frequentia cadauerum, regius currus quoquam impelli haud poſſet, Darius eò deſiliẽs fœmina equam inſcendit, atque ita aufugit ac, niſi Parmenio inſequentem Alexandrum reuocaſſet, vti cornui, cui præerat, laboranti ſubſidio veniret, quin caperetur, nullo pacto vitaſſet. Per hãc inſignem victoriam Alexandri, Perſarum imperium prorſus ſubuerſum, ipſeq; Alexander Aſiæ rex eſt declaratus, cui tota regio Babylonia ceſsit. Suſis autem potitus, quadraginta millia taléta, ſignatæ pecuniæ aliarũmve opum inexplicabilẽ numerũ in regia inuenit. Progreſſus victor in Perſidem tantundem numorum ibi reperit. Diuitiarũ, quas præterea adeptus ſit, eam vim tradunt, vt mularum iugis decem millibus, & quinque millibus camelis exportatæ fuerint. Incẽdit poſt hæc regiam ipſam, ſubitoq; pœnitentia affectus, vti ignis extingueretur, imperauit. Quunq; natura munificus eſſet, rebus ſuis plurimùm auctis, magis longè quàm prius ſoleret, liberalitate vtebatur. Animaduertens autem familiareis ſuos delitijs indulgere, ac ipſo in victu eſſe prælautos, modeſtè eis obloquebatur: ſe inquiens admirari, quod facta cõparatione vitæ Perſarũ ad eam, quam ipſi ducerent, nõ hactenus nouiſſent. Seruile voluptatibus ſe dedere, laboribus autem exerceri rem eſſe principibus dignam. Atque ipſe quidem nihilo animum remittẽs, ſemper in expeditione aliqua, aut venãdo, difficultatibus omnibus inſueſcebat, quæ res amicis, parta opulentiã, molliter frui cupientibus, & illum ſequi coactis, moleſtiſsima faciebat, vt maledictis eum inceſſere nõ vererentur. Sed enim æquo animo ferebat initiò ſuorum obloquutiones: Regium eſſe dictitans benemerentem inſimulationes ſuſtinere. Poſtea verò pluribus calumnijs adeò eſt irritatus, vt infenſum, ac prorſus inexorabilem, aduerſus obtrectatores ſe exhibuerit. Solebat etiam antea, ſiquando capitalem cauſam cognoſceret, manu aurem alteram obſtruere, veluti reo

intactam

intactam atq; accuſationis totius expertē ſeruaturus. Adſumpſerat ſecum tria millia armatorum, Dariumq; perſequi inſtituit, ac multorū dierum iter progreſſus, ob viæ aſperitatē & aquæ indigentiam, pleroſq; ſuorum amiſit. In ea profectione quum Macedonas quoſdā aquam vtribus deferenteis obuios habuiſſet, galeā illi aquā impleuerūt, regiq; nimia ſiti confecto porrexerunt. Accepit Alexander galeam, comiteſq; vno obtutu in ſe verſos conſiderans, haud voluit bibere, redensq; galeam ijs qui dederant, Si ego, inquit biberem, quantum hi animo frangerentur? Pergens tandem, hoſteis aſſecutus eſt, inq; eorū caſtra irrumpens, vti Darium caperet, omni ſtudio contendebat. Ille autem multis vulneribus confoſſus, iacebat in curru, iamq; deficiens aquam popoſcit: quam allatam poſtquàm bibit, Polyſtrato, qui eā obtulerat, Hoc meæ infelicitatis, inquit, extremum eſt, quòd bene habitus tibi gratiarum nihil poſſum rependere. Verū idipſum ab Alexandro debes expectare. Ei autē ob ſummam clementiā, qua in matrē, vxorē & liberos meos vſus eſt, Dij gratias referent. Atq; inter dicendū animam efflauit. Mortuo quum Alexander ſuperueniſſet, chlamydē ſuam ei iniecit, regioq; cultu ornatū cadauer ad matrē miſit. Beſſum qui eius necis author fuerat, illo modo diſcerpſit: Reclinatis vi duabus arboribus hominem alligari, eas demū mitti iuſsit, vti ad naturalē ſtatū valido cum impetu redeūte vtraq;, ille in diuerſa auelleretur. Ingreſſus autē Hyrcaniā, quum Barbari quidā iuxta Hyrcanū mare, quod & Caſpiū dicitur habitātes, Bucephalā equū eius arripuiſſent, miſſis nuntijs minatus eſt, niſi equum ſibi remiſerint, totā eorum gentē internecione occiſum iri. Illi equum reduxerunt, atq; ſeipſos regi dediderunt. Hinc in Parthiā caſtra mouit, vbi primùm Barbaricam veſtem induit, adhibito temperamento, vt Medorū habitu molliorē, Perſarūq; magis virilē adſumeret, cuius rei aſpectu Macedones non parua moleſtia affecti ſunt. E captiuorū multitudine triginta millia omnes adoleſcēteis ſelegit, iuſsitq; vti Græcas literas docerentur, & Macedonica inſtruerentur armatura. Roxanen venuſtatis egregiæ fœminam quum adamaret, haud aliàs, quàm legitimo inſtituto eius conſuetudine vti voluit. Inter amicos regios cùm Hephæſtio nouum eius habitum valde commendaret, ipſeq; itidem veſtitū mutaſſet, eum φιλαλέξανδρον, id eſt, Alexandri amicū: Craterum autem, qui patrijs veſtimentis vti omninò perſeueraret,

raret, φιλοβασιλέα, regis amicum vocitabat, atq; hoc quidem ſi Macedones aut Græci alloquendi eſſent. Illo autē in Barbarorū negotijs vtebatur. Philotā verò Parmenionis filium inſoleſcentem ea opinione, tanquam rerū, quas feliciter geſsiſent Macedones, ipſe & pater authores fuiſsēt, atq; Alexādrū appellatione adoleſcentis eleuantem, quum præterea ſibi inſidias moliri percepiſſet, interfecit. Ac miſsis quibuſdam in Mediam, Parmenionē, qui ibi erat, occidi curauit. Et Clitum virum ex amicis, quum poëmata quædam in duces quoſdam à Barbaris nuper ſuperatos fuiſſent decantata, ac animo libenti ea Alexander audiuiſſet, commotū indignationi, nimiaq; procacitate & temulentia ſe efferentē, ac grauibus cōuitijs ei obloquētem, pomo coniecto primum percuſsit. Quumq; ille impudēter per ſummam audaciam proueheretur, & Euripidis iambica enuntiaſſet, Heu quàm mali nunc Græciæ mores nocent, & reliqua, ira inflammatus Alexander, telo confoſſum eū interemit. Statímve animo ſedato pœnitentia correptus ſibi ipſi vim intuliſſet, niſi à ſtipatoribus retentus, atq; in cubiculum portatus fuiſſet. Ibi noctem, diemq; ſequentem totam in luctu tranſegit: ac nullo ædito verbo, tanquam elinguis iacebat, tantummodo profundiſsimis ſuſpirijs æſtuans amicorum ad ſe accedentiū ſermones nullo pacto auſcultare poterat. Tandē quum Ariſtander vates ſpeciem, quam de Clito viderat, aliaq; ſigna ſibi cognita ei narraſſet, docuiſſetq; fato id ipſum, quod fecerat, eueniſſe, leniri cœpit. Intraturus autem in Indiam, quum ſarcinis currus onerati fuiſſent, ſuis primò, deinde amicorum, ignem iniecit. Poſtea Macedonum omniū currus incendi iuſsit, quod ipſum pauci iniquius tulerunt, reliqui cum clamore & veluti diuino afflati ſpiritu, ad eam rem patrandam exiluerunt, vnde alacritatis multùm Alexandro ad ſumendam expeditionem additum eſt. Iam verò ſuis erat terribilis, & in eos qui deliquiſſent, abſq; aliqua clementiæ ſpe animaduertebat. Igitur in prælijs committendis frequenter pericula & grauia ſuſtinuit vulnera, magnusq; militū numerus ex rerum neceſſariarū inopia & aëris intemperie perditus eſt. Ipſe ſumma præditus audacia, nihil audentibus inexpugnabile, nihil timidis tutum ſatis arbitrabatur. Quum præruptam quandam petram expugnare adortus eſſet, militem, cui Alexandro erat nomē, appellans, Te, inquit, ob eiuſmodi nomen ſtrenuè dimicare opus eſt. Macedonas

profund

profundum fluuium verentes tranſire conſpicatus: Quur ego, inquit, peſſimus natare haud didici? Miſsi erant legati à ciuitatibus, quas premebat obſidione. In his natu grandior, Acuphis nomine, interrogauit quidnam agere deberét, quo ei gratificarentur. Quum Alexander reſpondiſſet, Principem te eligant, mittantq; ad me optimos centum viros. Addidit Acuphis ridens: Commodius ô rex ego imperauero, ſi ad te nequiſsimos, non optimos miſerim. Imperabat Taxiles Indiæ parti vberrimæ iuxtà ac amœniſsimę, quæ nihil Aegypto ipſi cederet. Is ſapientia præditus per legatos Alexandrum ſalutauit, Quídve ait, nobis opus eſt bello, ſi nec aquæ neq; neceſſarij cibi auferendi gratia ad nos veniſti? In reliquis, ſi ego potior ſum, non recuſo quin beneficijs te proſequar: ſin inferior, paratus ſum vti gratias tibi agam eorum quæ in me cōtuleris. Hiſce permulctus Alexāder, Tecū reſpōdit, cōtendo atq; decerto de ipſis gratijs, ne quū ſis bonus, melior me fuiſſe videaris. Acceptiſq; multis muneribus plura longè reddidit. Nouiſsimè mille talentûm pecuniam ei donauit. Data verò ciuitati cuidam Indiæ pace, abeuntes illinc mercenarios milites, qui Indorū fortiſsimi exiſtimabātur, omneis interemit: quæ res magnis eius rebus belli geſtis, notam quandam inuſsit. Deinde motis contra Porum caſtris, qui & ipſe in parte Indiæ regnabat, ac corpore cubitorum quatuor, & palmi vnius magnitidinē explebat, eū ſuperauit, atq; viuū cepit, cūq; interrogaſſet, quónam modo ab ſe haberi deberet, Reſpōdit ille Regiè, Percunctanteq; Alexādro, Num quidpiam aliud diceret, Omnia, dixit Porus, inſunt verbo huic regiè. Eum itaq; liberauit, iuſsitq; ſub præfecti appellatione vti imperaret nō ijs tantū, quæ habuerat, ſed & alijs multis. In hac pugna Bucephalas vulneratus poſt aliquot dies deceſsit, cū iam eſſet grandior natu: eaq; res nō minori dolore Alexādrū affecit, quàm ſi neceſſarium quempiam amiſsiſſet. Experti verò Macedones quanto cum periculo aduerſus Porum decertaſſent, Alexandro fluuium Gangem trāſire deliberanti, audientes eſſe noluerunt. Fluminis eius latitudo ſtadia duo & triginta perficit, altitudinis autem eſt vlnarū centum. Rex inde plurimùm commotus, intra tabernaculum, vt in publicum nūquam prodiret, ſe continebat, perinde ac ſi victus fuiſſet, quòd Gangem non traijceret, haberi exiſtimans. Amici tunc eum varijs ſermonibus ſolari, ac milites maximo cum fletu deprecari cœperunt,

runt, donec exoratus copias reducere inſtituit, extructaq; nauium ac ratium vi magna, Oceanum inuiſere cupiens, eò per flumina nauigationem iniuit, obiterve vrbeis nonnullas occupauit. Peruenerat ad Mallos, quæ gens Indorum omnium eſt bellicoſiſsima: ibi parum abfuit quin interimeretur. primus nanq; par ſcalam murum inſcendens, ea diffracta, ac hoſtibus vndiq; ei ingruentibus, & tela conijcientibus, ex ſuperiori loco in medium hoſtium deſiluit, caſuq; rectus conſtitit. Ad eius rei aſpectũ Barbari initiò perturbat ſunti. ſed poſtea quum eum duosq; tantùm adiutores ibi eſſe cõſpicerent, conuerſi oppugnare, ac miſsibilibus eos eminus conficere aggreſsi ſunt. In his vnus, qui procul ſtabat, ſagitta arcu miſſa Alexandrum petens, oſsibus ſub mamilla eam infixit, adeoq; introrſum vulnus penetrauit, vt ſe demiſſo corpore inclinare rex coactus fuerit. Barbarus qui ictum intulerat, enſe ſtricto adcurrit. Peuceſtas atq; Leonnatus, cùm regem ſuum defendere conarentur, vulnerati ambo, hic quidem eſt interiectus, Peuceſtas verò perſtitit in pugna. Alexander ſuis manibus eum, à quo ictus fuerat, interemit. Sed quum iam multis ſauciatus vulneribus, nouiſsimè inflicto malleo in ceruice grauiter cæſus fuiſſet, muro ſeſe acclinauit, atque ita Barbaros intuebatur. Interea Macedones multi ſuperuenerant, qui eum ſenſibus deſtitutum vi receperunt, retulerũtq; in caſtra. Infixa oſsi ſagitta quum extraheretur, dolores acutiſsimos, ac animi defectum paſſus eſt adeò vt mortem obijſſe creditus ſit. Tandem periculo liberatus, quum in multũ temporis curaretur, factus eſt in caſtris tumultus à militibus regem ſuum videre deſiderantibus. Igitur in publicum prodiuit, poſteaq; valetudini priſtimæ redditus, & in vlteriora deuectus loca, vrbeis aliquot cepit. Captis verò gymnoſophiſtis quibuſdam, cùm eis inexplicabiles quæſtiones propoſuiſſet, permiſit tandem vt acceptis ab ſe muneribus diſcederent. Erat vnus magnæ apud eos æſtimationis, quem Calanum vocabant: huic Taxiles perſuaſit vti ad Alexandrum ſe conferret. Veniens proinde ad regem bubulam pellem aridam in medium coniecit, obambulansque eius extrema pedibus premebat. Pellis quum ad vnam tantùm partem calcaretur, reliquis in altum attollebatur. Eo facto, media deinceps firmus inſtitit, atq; ita pellis vndique immota conquieuit. Tali exemplo Alexandrum ille commouit, ne in longinquis locis tempus tereret,

ret,

ret,ſed imperij mediũ tueretur:ita enim in eius finibus quietura omnia. Septem menſibus per flumina ad Oceanum nauigans Alexander quum in mare intraſſet, iter rurſus conuertit, nauibusq; Indiæ litori, quod eis erat ad dexteram, iuſsit adnauigare: terra ipſe proficiſci cœperat, quum in magnam rerum omnium indigentiam incidens, ſuorum numerum magnum adeò perdidit, vt vix totius exercitus partẽ quartam ex India reduxerit: idq; morbis, victu noxio, æſtibus ac fame accidit. Tranſijt enim per regionẽ inopẽ, quæ paucos tantummodo ouium greges habebat, marinis piſcibus ſe alentes, ita vt earum caro & parum ſalubris eſſet ac grauiter oleret. Die demum ſexageſsimo ex ea terra egreſſus, in opulenta Gedroſiæ loca intrauit, ibiq; & exercitus refectus eſt, atq; ipſe feſtis comeſſationibus operam dedit. Deſcendens autẽ verſus mare, in duces quoſdã ſceleſtos animaduertit. Superiores enim expeditiones, acceptumq; apud Mallos vulnus, exercitus etiã multitudo tanta amiſſa, fecerunt vt duces ac præfecti pleriq; regis ſalutem deſpondentes contumelioſè & iniquius in populos ſe gerere non vererẽtur, quæ res ad noua molienda nationes ſolicitabat. Abulitus quiſpiam præfectus, in regis aduentum nullos commeatus comparauerat, ſed pecuniã trium millium talentorum attulit. Iuſsit eam res equis apponi, quibus inde nihil tãgentibus, Quid hac nobis inquit eſt opus. Ad Perſas profectus quum Cyri ſepulchrum ſuffoſſum inueniſſet, eum qui fecerat Pellæum inſignem virum interemit. Sepulchro hæc erant inſcripta: O vir quiſquis eſt & vndecunq; aduenis, neq; enim te vẽturum ignoraui. Ego ſum Cyrus, qui Perſis imperium conſtitui. Puſillum hoc terræ, quo meum tegitur corpus mihi ne inuideas. Ea legenti Alexãdro miſerationem iniecerũt quum ſecum reputaret, quanta eſſet rerum hunanarum inconſtantia. Matrimonio autem ſibi iungẽs Statirã Darij filiã, in nuptiarũ celebritate, cõuiuis, qui ad nouem millia accepti ſunt, ſingulo aureã phialã donauit. Aliaq; multa liberaliter faciens, pro his, qui ære alieno obſtructi erant, debita ferè decem millium talentorum exoluit. Tunc Antigonus vnus è ducum numero ſe debitis teneri ſimulans: falſum adduxit creditorem cui argentũ eſt datũ. Sed dolo deprehenſo rex ſuccenſus Antigonum ex aula pepulit, ac militum præfectura ſpoliauit. Qui tanto eſt correptus dolore, vt ſuſpicio fuerit, eum ſibijpſi velle mortem conſciſcere, quod ne accideret

ret

ret veritus Alexander, indignationem ſuam lenijt, ac pecu-
niam illi reſtituit. Quum verò adoleſcẽtes, quos triginta mil-
lia numero inſtitui iuſſerat, fortitudine, dexteritate, atq; exer
citationũ cõſuetudine egregia præſtarent, magno inde gau-
dio Alexander, Macedonum rurſus animi non mediocri affi-
ciebantur moleſtia. Dimittenteq; eo debiliores, & qui aliqua
corporis parte mãci erant, vti mari in patriã nauigarẽt, con-
tumeliæ ac probro maximo id ſibi videri eſſe, reclamarũt, po
tius omnes mitteret, iuuenibus, qui bene pyrrhicã ſaltarent,
cõtentus. Excanduit Alexander, atq; corporis ſui cuſtodiam
Perſis credidit. Macedonas poſt id humiliter ei ſatisfacientes
denuò recepit. Eorum quos bello parum vtileis nouerat, be-
ne donatos militia liberauit, Antipatroq; per literas iniũxit,
vt quum æderẽtur certamina, primus eis in theatro locus da
retur, vtq; coronati ibi ſederẽt. In Ecbatana deinceps eo pro-
fecto, Hephæſtio in febrẽ incidit, ex qua ob intẽperantiam vi-
ctus inualeſcente mortem obijt. Id quod Alexander, nulla ra-
tionis modeſtia ſeruata, moleſtiſsimè tulit. Medicũ cruce affe
cit, equos mulosq; tõderi, mœniũ pinnas in vrbibus deijci, diu
tibicines reliquósve muſicos nihil in caſtris canere imperauit.
Quũ Babylonia iter ſuſcepiſſet, Nearchus qui ex Oceano in
Euphratẽ cum claſſe reuerterat, ei occurrit. Secũ is dixit fuiſ-
ſe Chaldæos, qui Alexander vti Babylone abſtineret conſu-
lebant. Nihili fecit verba ea rex, pergensq; quum iam mœni-
bus appropinqaret, corui in eius cõſpectu diutius inter ſe con
tendẽtes, mortui ceciderunt. Renuntiatum eſt ei ſacra de re-
gis incolumitate ab Apollodôro duce Babylonis fuiſſe fa-
cta. Igitur vatẽ, qui ſacrificiũ illud curauerat, Pythagoram no
mine interrogauit, quónam modo ea res ſe habuiſſet. Quum
ille iecur fibris mutilatum apparuiſſe diceret, Papæ, inquit, ſi-
gnum hoc malũ eſt, atq; ipſum vatem abſque offenſa aliqua
dimiſit. Verũ & alia euenerũt prodigia, veluti hoc fuit. Exue-
rat ſeſe vt pila atq; vnctione vteretur. Adoleſcentes, peracto
ludo, quum veſteis vellent induere, conſpiciunt in regis ſolio
ſedentem hominem, qui nihil loquebatur, veſtemq; regiam
ac diadema ſibi induxerat. Quæſitus quínam eſſet, ad multum
temporis vocem nullam ædidit: tandem vixq; Dionyſium
ſe appellari reſpondit, gente eſſe Meſſenium: quumq; vinctus
ob delationem quandam adductus fuerit, Serapim eum à vin
culis liberaſſe, & eò adductum, vti veſtem diademaq; adſume-

ret, ac tacitus ſederet, iuſsiſſe. Virum hunc Alexander ex vatũ cõſilio interimi fecit: fractusq; inde animo timore ac mẽtis perturbatione nunquam liber erat, adeò vt nihil non portentum ei eſſe videretur. Lotus autem quum ad Medium comeſſandi cauſa ſe contuliſſet, ibiq; noctem ac totum ſequentem diem duxiſſet, febri eſt correptus, & ſitiens multum vini ebibit, ſic mente alienatus deinde & mortuus eſt. Vna hæc eſt opinio, de eius obitu. Altera, traditũ eſt plures dies eũ febricitantẽ balneo vſum, hincq; adeò morbũ inualuiſſe, vt abſq; vſu vocis cubuerit. Tunc Macedonas, veluti defuncto rege tumultum feciſſe, inclamantisq; ducibus feciſſe, vti oſtia aperirentur: itaq; iacentem in lectulo Alexandrum ab eis conſpectum eſſe, qui poſtea diem ſuum obierit. Non deſunt & qui dicant elapſo tempore aliquanto rumoribus vulgatum, veneno illum eſſe interemptũ, eiuſq; facti Ariſtotelẽ Antipatro authorem fuiſſe, cuius opera ad regem res mortifera ſit delata, aqua ſcilicet frigore nimio prægelida, quam de Nonacridis ſaxo quodã fluere aiunt: tenuiſsimiq; roris inſtar vngula duntaxat aſini ſuſcipi poſſe: quodcunq; enim vas aliud, ob acerrimam vim frigoris, diſijci. Id ipſum, quòd veneno Alexander extinctus fuerit, maior pars ſcriptorum vti fictum reijciunt, eaq; ducuntur coniectura, quòd cadauer nulla adhibita cura dies cõplures in locis calidis poſitum, quum ſeditiones inter Duces fuiſſent obortę, non aliquam tamen eius offenſæ ſignificationem dederit: ſed incolume & tanquã recens à morte viſum fuerit. Prædicant etiam regem, quum omnem viuendi ſpem abieciſſet, voluiſſe clanculum ſe in Euphratem demergere, vt eam de ſe relinqueret opinionem, veluti ab hac vita ad deos migraſſet, prohibitum autem ne id faceret fuiſſe à Roxane perſentiẽte, cui cum magno gemitu illud ab eo exprobratum ſit: Mihi ô mulier diuinitatis famam, ne mortalis fuiſſe crederer, inuidiſti. Ad hunc modum Alexander ſummam fortunæ indulgentiam expertus deceſsit. Sed enim cùm in Tyri oppugnatione occupatus eſſet, à ſummo Pontifice Iudæorum auxilia & commeatus per epiſtolã rogauit, ac Dario quæ pendebãtur ſtipẽdia popoſcit. Ille ſe Dario obſtrictum eſſe iureiurãdo, quod nunquã viuente rege eo violaturus eſſet, reſpondenti, Alexãder multùm ſuccẽſuit, minatuſq; eſt in Iudæam cum omnibus copijs ſe venturũ. Capta igitur Tyro, verſus Hieroſolyma mouit caſtra. Tunc pontifex Ioad regis iram veritus

tus, Deum, vt genti ſuæ præſidio eſſet, orauit. Qui inter dormiendum ei conſuluit, bono eſſet animo, populus vrbe adornata, portas patefaceret, ipſe & ſacerdotes veſtimẽtis conſuetis induti, reliqua hominum turba amictu albo veſtita, regi obuiam prodirent. Fecit quod monitus fuerat. Iamq; Alexander propius vrbem accedente, exiuit pontifex cum ſacerdotibus & populo in locum, vnde vrbs ac templum conſpici poterat. Exiſtimabant comites regis permiſſurum eum vrbis direptionem, deq; ſummo põtifice ſupplicium ſumpturum. Cæterùm Alexander poſtquam populum ac ſacerdotes cum apparatu, quẽ diximus, pontificemq; hyacinthina veſte, cui aureum intextum erat indutum, ac cydarim in capite geſtantem, vbi in laminula Dei nomẽ inſcriptum legebatur, è longinquo vidit, progreſſus ſolus ſupplex pontificem ſalutauit. Magna inde Macedonas omneis admiratio inceſsit. Parmenioni interroganti, quam ob cauſam Iudæorum pontificẽ adoraſſet, reſpondit Alexander: Se non illum, ſed Deum ipſum, cuius pontificatum gereret, adoraſſe: eius autem venerandi hominis ſpeciem ſe in ſomnis vidiſſe, quum adhuc prope Macedoniam eſſet, eiuſmodi habitu adornatam, quæ in Aſiæ imperio quánam via potiri poſſet cogitantem ſene vereretur, cõfirmauerit, atq; expeditionis tãtæ ducem fore, Perſarumq; regnum traditurum ſe pollicita ſit. Quum itaque alium nullum hactenus in eo habitu conſpexiſſet, quàm iſtum, veteris formę, quæ inſomnis apparuerit, ſe reminiſci, & reputare Dei auxilio bellum conficere, in quo Dario ſuperato Perſarum Imperium habiturus eſſet. His dictis, humanè excipiens pontificem cum eo in vrbem, & deinceps in templum intrauit. Vbi pontifice præeunte ſacrum fecit. Inſpectoq; Danielis libro id in eo ſcriptum reperit. Græcum quendam Perſarum imperio finem allaturum. Propterea gaudio affectus, quæcunque ab ſe petebantur, Iudæis liberaliter conceſsit.

FINIS.

AVTORES, TAM GRAECI, QVAM LATINI QVIBVS IN HOC OPERE *illuſtrando vſi ſumus.*

Hieremias
Daniel
Machabæorum lib.
Plutarchus
Arrianus
Diodorus
Laërtius
Ioannes Monachus
Euſebius
Ariſtobulus qui ab alijs citatur
Nauclerus
Vrſpergenſis
Raphaël Volaterranus
Otto Friſingenſis
Eraſmus
Franciſcus Irenicus
Strabo
Ptolomæus
Iuſtinus
Chronicon Nurembergenſium
Paulus Oroſius
Cicero
Boccatius
Ioannes Carion

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM, DE REBVS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM,

LIBER PRIMVS.

PHILIPPVS *Macedo (qui primus omnium regum eius gentis, Macedoniæ regnum, ſubacta tota Græcia, ad ſummã potentiam euexit) Amyntæ, uiri prudentiſſimi, omnibusq; imperatorijs uirtutibus inſtructi, filius fuit. Is Amyntas, ex Eurydice uxore tres filios ſuſceperat, Alexandrũ, Perdiccam, & Philippum Alexandri Magni patrem, atq; filiam Euryonem. Inſidijs autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum uirum, regnumq; adultero tradendum ſuſceperat, oppreſſus fuiſſet, ni filia pellicatũ matris, & ſceleris cõſilia prodidiſſet. Poſt mortẽ Amyntæ, Alexander maior natu filius, regno potitus eſt. Qui inter initia regni, cogente ſanè duriſſimo neceſſitatis telo, bellum ab Illyrijs pacta mercede, datoq; Philippo fratre obſide, redemit. Interiecto quoq; tempore, per eundẽ obſidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota cuſtodiendi pueri cura, Epaminondæ, ſtrenuiſſimo Thebanorum duci, atque Philoſopho præſtantiſſimo, hac conditione demandata eſt, ut commiſſum ſibi puerum, diligenter ſeruaret, & ſummo ſtudio in id iuxta incumberet, ut moribus principe dignis, atque honeſtis diſciplinis quàm optime imbueretur. Fouebat ea tempeſtate laudatiſſimus princeps, domi filio ſuo Epaminondæ*

præceptorem Pythagoricum, *ſub quo* Philippus *multùm proficit.* Interea *temporis,* Alexãder *inſidijs matris* Eurydices *adpetitus, occubuit: cui tamen antea* Amyntas, *in ſcelere deprehenſæ, propter communes liberos, ignarus eiſdem quãdoq; exitioſam fore, pepercerat.* Frater *quoq; eius* Perdiccas, *ſimili inſidiarum fraude, relicto paruulo filio, decipitur.* Sub *idem tempus,* Philippus *commodùm è cuſtodia elapſus diu ſe non regem, ſed tutorem pupilli egit.* At *ubi grauiora bella imminebant, ſerumq; auxiliũ in expectatione infantis erat, compulſus à populo regnũ* Macedonicum *male affectum, cùm bellicis artibus, tum* Philoſophiæ *præceptis præmunitus, adprehendit,* Anno CCCC. *ab urbe condita,* Olympiade C.V. Circa *prima itaq; regni primordia, rerum infinita multitudine in diuerſas trahẽte partes, finitimis undiq; in* Macedoniã *irruentibus populis, bellisq; ueluti conſpiratione quadam ad opprimendã* Macedoniam, *multarũ gentium ex diuerſis locis, uno tempore confluentibus, rex* Philippus *cautius omninò agendũ eſſe conſiderans, (omnibus enim par eſſe nõ poterat) alia interpoſita pactione cõpoſuit, alia redemit, facillimis aggreßis, ut militum trepidos firmaret animos, & ſibi hoſtium contemptũ demeret.* Primũ *illi cum* Athenienſibus *certamẽ fuit, quibus per inſidias uictis, metu grauioris belli, cùm interficere poſſet, omnes incolumes, ſine pretio dimiſit: quæ res illi magnam & gratiam & authoritatẽ conciliauit.* Captis *deinde* Pæonibus, *bellum in* Illyrios *tranſtulit: ibi multis hoſtiũ milibus cæſis,* Lariſſæam *urbem nobilißimam cepit.* Hinc Theſſalos, *nõ cupiditate prædæ, ſed quòd exercitui ſuo robur* Theſſalorum *equitum, adiungere geſtiebat, nihil minus quàm bellum metuentes, adoritur.* Quibus *ex improuiſo præoccupat*

cupatis, atq; in poteſtatem redactis, iungendo equitum pe ditumq́; fortiſſimas turmas & copias, inuictiſſimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter geſtis, Olympiada, Neoptolemi regis Moloſſorum filiam, uxorem ducit, conciliāte nuptias altore uirginis Arisba rege Moloſſorum, qui ſororem Olympiadis Troadam, in matrimoniū habebat: quæ cauſa illi exitij, malorumq́; omniū fuit. Nā cùm regni incrementa, affinitate Philippi ſe acquiſiturum ſperat, proprio regno ab eodem priuatus, in exilio conſenuit. Poſt nuptias autem Philippus per quietem uiſus eſt, coniugis aluo inſignem affixiſſe bullam, cuius ſculptura, quemadmodū is exiſtimauerat, Leonis haberet imaginem. Quod uates ita ſunt interpretati. Ipſam quidem eſſe grauidam, animoſum quoq;, & leonis natura præditum infantem parituram. Deinde cùm Philippus urbem Methonem expugnaret, iactu ſagittæ dextrum amiſit oculū. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitisq́; etiam aduerſus uictos fuit. Pagas etiam capiens, imperio ſuo adiecit. Triballorum quoque Gentem, & quicquid præterea terrarum in proximo erat, inuadens omnia, uno uelut impetu, deuicit. Debellatis finitimis, atq; confirmato iam Macedoniæ regno, cùm domum rediiſſet, natus eſt ipſi Alexāder filius ex Olympiade uxore, VIII. Idus Aprilis, dicit Plutarchus: ab eo autem qui illum in latinū conuertit, ſcribitur circa Idus Auguſti. quod ſanè cuius ſit error, dubium eſt. Porrò Philippus, ueluti è ſpecula quadam, libertati omnium inſidiatus, Græcorū ciuitates quæ dominandi libidine ſingulæ imperare cogitauerant, omnes in ſuā redegit poteſtatē. Inferioribus enim contra ſuperiores ſuadens certamina, omnibus ad inuicē callidè incitatus, à Thebanis etiam (qui tamen antea eum tanquam

Philippi ſomnium.

hoſtem repellere conabantur) contra Lacedæmonios & Phocenſes, qui templo Apollinis ſpoliato, milites conduxerant, neceßitate urgente, dux electus oppreßis ſacrilegis, magnamq; inde apud omnes nationes gloriã adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus ac princeps, & uictos pariter atque uictores ſeruitutem ſubire coëgit. Inde *in Cappadociam traijciẽs, captis & occiſis finitimis regibus, uniuerſam prouinciã imperio Macedoniæ adiecit. Olyntho quoq; expugnata, Thraciã inuaſit. Nam cùm eũ fratres duo Thraciæ reges, de terminis regni ambigentes, diſceptationum ſuarum iudicem eligerent, Philippus ad iudicium uelut ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu uenit, & utrunq; regno de quo diſceptabant, ſpoliauit. Omnes ſanè principes docẽs, concordiã, maximum ad conſeruanda imperia, atq; principatus ſtabiliendos, adminiculum eſſe. Alexander autẽ factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelſæ indolis manifeſtißima proferre indicia, cœpit. Cumq; ex æqualibus nonnulli ex eo percunctarentur, ad Olympicum nunquid ſtadium libens decertaret? (plurimùm enim pedum celeritate pollebat) Libens equidẽ, inquit, ſi decertaturos mecũ reges ſim habiturus. Olim cùm fortè abſente Philippo, legati à Perſarum rege ueniſſent, eos cùm hoſpitio, tum conſuetudine captos, iucundißima ſibi familiaritate coniunxit: admirantes quòd is nihil aut humile aut puerile ſciſcitaretur, ſed ut uiarum longitudinem, aut ſuperiorum itinerum modos perquirebat, multa ſuper rege, qualis in hoſtes eſſet, nunc ſuper Perſis, quæ uires, aut quæ eſſet potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, latè diffuſam Philippi grauitatẽ nihil præ huius pueri indole, & maiore quàm ætas pateretur animi magnitud*

gnitudine, duxerũt. Quoties à Philippo aut nobile quodam captum oppidum, aut memorabili prælio parta uictoria nuntiabatur, haud magnopere lætabatur, cæterum ad ſuos aiebat æquales: Omnia ô pueri genitor occupabit, ita ut ne uobiſcũ grande ullũ ac inſigne facinus oſtentare mihi ſit reliquum. Non enim ipſum ulla illecebrarũ, aut pecuniæ, ſed ſola uirtutis ac gloriæ cupido tenebat: quoq; maiores à patre facultates acciperet, eo ſe minora gerere poſſe exiſtimabat. Quocirca creſcente dominio gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhauſtum iri ratus, non opes, non deliciarũ uſus, uerùm certamina & pugnas ardebat, & principatũ unde ſibi ob uirtutem, gloriam, nominiſq; immortalitatem (quæ ſpes nec Alexandrum, nec quenquã alium bonum, unquam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrẽ ipſius cura compluribus (uti par erat) nutritoribus, pædagogis, ac præceptoribus eſt demandata. In primis tamen Ariſtoteli, ex cuius diſciplina decem ferme annos informatus eſt. Eodẽ ferè tempore Philippus Delphos miſit, cõſulens de ſucceſſore, reſpõſumq; tale accepiſſe ferunt: Is demũ tuo imperio, omniq; orbe potietur, quemcunq; Bucephalus ſeſſorem paſſus fuerit. Erat autẽ Bucephalus, equus forma ſpectabilis, atq; ferociſsimus, quẽ Philonicus Theſſalus Philippo XIII. talentis emerat. Hunc diu Philippus ſub clauſtris præferratis aſſeruari iuſsit, manſit tamen ita ferus, ut plane nullus eum ne tangere quidẽ auſus fuerit: qua re factum eſt, ut eum Philippus remoueri atq; abijci iuſſerit. Alexander uerò cùm forte adeſſet, qualem, inquit, iſti equum perdunt, dum eo per imperitiã ac mollitiẽ uti neſciũt. Cumq; mira arte, ſine uerberibus, tractaſſet equum, tandem conſcenſum ad curſum admiſiſſet, tum calcibus

Bucephalus equus.

uſus eſt, ac molliter flexis habenis, quum equum reduxiſſet, deſcendentis caput exoſculatus pater, emiſſis lachrymis; Aliud, inquit, ô fili tibi par regnum quære, quãdo te iam Macedonia nõ capit. Præſagijt uir prudens tam excelſæ indoli nõ ſuffecturã paternã ditionẽ. Poſt hæc Philippus toti Græciæ bellũ inferre ſtatuit, ad quod percommodum ratus, ſi Byzantium nobilem & maritimam urbẽ in poteſtatem redegiſſet: eandem ſibi reſiſtentem, obſidione cinxit, relicto domi ad regni curã filio Alexãdro, tum XVI. *annos nato. Hæc urbs à Pauſánia Spartanorũ rege condita, à Conſtãtino poſtmodum gloria opibusq; aucta atq; renouata, & à nomine ſuo Conſtantinopolis dicta, circiter* MCXL. *annos ſacratiſſimi Imperij ſedes, totiusq; Oriẽtis caput fuit. Nunc tamẽ (proh dolor) fœdiſſimæ atq; impijſſimæ Turcarum gentis imperio ſubiacet. Sed ut ad Philippũ redeam. Exhauſtis in obſidione opibus, piraticã aggreditur, cẽtumq; ſeptuaginta nauiũ ſpolia rapuit, atq; militibus ſuis diſtribuit. Ne autẽ in unius urbis obſidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortiſſimis, multas Cherſonnenſi urbes expugnauit. filium deinde Alexandrum* XVIII. *annos natum, uirtutis & promptitudinis in rebus agendis maniſeſtiſſimæ, ut ſub patris militia tyrocinij rudimẽta deponeret, ad ſe accerſiuit. Cum quo in Scythiam prædandi cauſa, more negotiantium, impenſas belli alio bello refecturus, eſt profectus. Eaq; expugnata, uiginti millia puerorũ ac fœminarũ capta, pecoris magna uis, auri argentiq; nihil:* XX. *millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa ſunt. Sed reuertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes ſe tranſitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, mox & præliũ, in quo ita*
in

in femore uulneratus eſt Philippus, ut per corpus eius equus interficeretur. Cùm omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Quamprimũ ex uulnere conualuit, diu diſſimulatũ bellum Athenienſibus infert. Cuius cauſa Thebani ſe iunxere, metuentes, ne uictis Athenienſibus, ueluti uicinum belli incendium, ad ſe tranſiret. Inita ſocietate inter ciuitates paulò ante infeſtiſsimas, legationibus totam fatigant Græciam, communem hoſtem communibus uiribus ſummouendum putantes. Quædam ciuitates motæ, Athenienſibus ſeſe iungunt: quaſdam autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pugna Philippus Alexandrum filium alteri cornu præfecit. Vbi laudatiſsimi Herois uirtus clariſsimè emicuit. Talem enim in eadẽ pugna ſe præſtitit, ut non inferior patre, imò etiam nulli ſecũdus extiterit: poſtea quoque, eam uictoriam ſibi inuidia ac fraude patris præreptam fuiſſe conqueſtus ſit. Commiſſo itaq; apud Chæroneam prælio, etſi Athenienſes numero militum longè præſtarent, à Macedonibus tamen continuo ac diuturno bellandi uſu exercitatiſsimis, uincuntur. Non autẽ immemores priſtinæ gloriæ cecidère. Hîc dies uniuerſæ Græciæ, & gloriã dominationis, & uetuſtiſsimam libertatẽ finijt. Cæterũ cùm Philippus ſemper erga Alexandrum optimè affectus fuiſſet, tandẽ ex Cleopatra nouerca, Olympiadi ſuperinducta, diſcordia orta eſt. Cauſam adhibuit Attalus auunculus Cleopatræ, qui cùm in nuptijs Macedones exhortaretur, deos orarent, ut ad regni ſucceſsionem, legitimus ex Philippo & Cleopatra crearetur hæres, excandeſcens Alexãder, O improbũ caput, inquit, nos uerò tibi nothi uidemur? ſimulq; in eũ coniecit poculum. Inſurgens inde pater contra Alexãdrum, ſtricto eum petijt ferro, ictus tamen, inclinatione corpo-

ris ab Alexandro *euitatus,inanis excidit.*Tunc Alexan=der *conuitijs patrem adortus, receptam* Olympiadem *matrem ſecum in* Epirum *duxit.* Eum *tamen* Philippus, *exprobrata ſibi à* Demarato Corinthio *hac eorum di=ſcordia, paulò pòſt multis precibus ægrè reuocauit.* In=*ter hæc nuptias* Cleopatræ *filiæ, & Alexandri fratris* Olympiadis, *quem pulſo* Ariſba, Regem Epiri *fecerat,* Philippus *celebrat.* Dies *erat pro magnificentia duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, inſi=gnis. Sed nec ludorum celebritas deerat, ad quorum ſpe=ctaculum* Philippus *cùm ſine custodibus medius inter duos* Alexandros, *filium generumq; procederet,* Pauſa=*nias nobilis ex* Macedonibus *nemini ſuſpectus adoleſcēs, occupatum anguſtijs* Philippum, *in tranſitu obtrūcauit, diemq; lætitiæ deſtinatum, fœdum luctu funeris fecit.* Hic *puer ſtuprum per iniuriam paſſus ab* Attalo *fuerat, qui eum etiam poſtea, tanquam uile ſcortum, libidini conuiua=rum ſubiecit.* De *quo* Philippo *conqueſtus, qui multùm quidem ex rei turpitudine eſt motus, ſed* Attalo *ob magnā familiaritatem, & quòd eius opera tunc uteretur, ut nòce=ret induci haud potuit.*Erat *etiā* Attalus *ob* Cleopatram, *proximè à rege in matrimonium acceptam, arctiſsima ei iunctus cognatione, copiarumq; in Aſiam præmiſſarum dux fuerat delectus, uir in rebus bellicis egregiæ fortitudi=nis.* Idcirco Rex *potius ut* Pauſaniæ *animum iuſtiſsimo dolore incenſum mulceret, eſt conatus: datiſq; ei magnis muneribus, loco inſuper honeſtiori, inter corporis ſui cuſtodes, honorauit. Sed ille implacabili ardens ira, de=creuit, non tantùm de eo qui ſibi iniuriam intuliſſet, ſed & qui ulciſci illatam noluiſſet, pœnam ſumere, quod & fecit, ut diximus.* Is Philippus *etſi omni ferè tempore ne=*

gotijs

gotijs belli, uictorijsq́; affectus exercitusq́; eſſet, à liberali tamen Muſa, & à ſtudijs humanitatis nunquam abſuit, quin lepidè comiterq́; pleraque & dixerit & fecerit. Vixit *annos* XLVII. Regnauit XXV. *fuitq́; uigeſimustertius* Macedonum Rex.

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM,

LIBER SECVNDVS.

ANNO *ab urbe cōdita* CCCCXXVI. *mortuo* Philippo, Alexander *filius, (ob magnitudinem rerum geſtarum* Magnus *appellatus) uigeſimo ætatis anno, plenũ inuidia, & grauißimis odijs ac periculis undiq; circumſeptum aſſequutus eſt imperium.* Nec *enim uicinæ barbarorum prouinciæ & nationes, modeſtè ſeruitutem ferebant, auita uerò dominia patriosq́; principatus affectabant.* Primò *omnium autem quotquot paternæ cædis cauſa fuerant, grauibus affecit pœnis.* Deinde *ſepulturæ eiuſdem, maximam impendit curam.* Principatum *uerò multo melius quàm quiſquã exiſtimaſſet, cõfirmauit.* Iuuenis *enim, atq; ob ætatem adhuc teneram, ab aliquibus contemptui habitus, uulgus ipſum humanißimis ſermonibus ita in ſui beneuolentiam traxit, ut & ſpem maximam omnibus faceret, & metum ſimul atque contemptum ſui uniuerſis demeret.* Macedonibus *immunitatem cũctarum rerum præter militiæ uacationem dedit.* Quo *facto tantum ſibi conciliauit fauorem, ut alij corpus non uirtutem,*

alij uerò nomen Regis ſolùm immutatum eſſe dicerent. Et *quum initio tumultus undiq; contra ipſum exorti eſſent, audacia, & animi conſtantia incredibili, citiſsimè motus omnes compreſsit.* Profectus *deinde* Corinthum *in* Peloponneſum, *generali totius* Græciæ *concilio, contra* Perſas,(*quorum erat eo tempore ſummum in terris imperium, quiq́; Græciam ſæpe multis cladibus afflixerant*) Imperator *eſt deſignatus.* Siquidem *pater eius idem bellum inchoauerat, morte tamen præuentus, conſummare haud potuerat.* In *huius belli apparatu nuntiatur* Athenienſes, Thebanos, & Lacedæmonios, *ab eo ad* Perſas *defeciſſe, authoremq́; eius defectionis, magno auri pondere à* Perſis *corruptum,* Demoſthenem *oratorem extitiſſe.* Quibus *motibus occurſurus, tanta celeritate, inſtructo paratoq́; exercitu* Græciam *oppreſsit, ut quem uenire non ſenſerant, uidere ſe uix crederent.* In *tranſitu hortatus* Theſſalos, *beneficiorum patris cõmonefaciens, commemorata etiam ueteri cognatione, quæ ſibi cum illis per* Herculem *eſſet, ſermonibusq́; humaniſsimis, ut magna à ſe ſperarent perſuaſos induxit, ut communi totius* Theſſaliæ *decreto, uniuerſæ gentis dux crearetur, omniaq́; uectigalia atque redditus ſuos ei traderent.* Tanta *autem in iuuene celeritas, tamq́; efficax in rebus agendis diligentia, omnes qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit.* Athenienſes *itaque ſicuti primi defecerunt, ita etiam primi pœnitere ceperunt, pueritiam* Alexandri *antea ſpretam, ſupra uirtutem ueterum ducum extollentes: miſsiſq́; legatis bellum deprecabantur.* Quibus *auditis & grauiter increpatis, bellum remiſit.* In *ea legatione* Demoſthenem *quoque fuiſſe ferunt, ſed cum cæteris ad* Alexandrum *non peruênit: ſiquidem*

dem à Cytherone Athenas reuerſus eſt: ſiue correptus timore, quòd frequenter Philippum cum ſuis uituperaſſet, atque in ſua Republ. contra Macedones uerba feciſſet: ſiue ut regi Perſarum (à quo magnam auri ſummam, ut Macedonum cauſam oppugnaret, accepiſſe dicebatur) omnem de ſuſpicionem eximeret. Hoc quoque ipſi ab Aeſchine exprobratum aiunt, qui in oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: In præſens ſanè regium aurum ſumptus huic ſuppeditat. Sed hoc deinceps haud ſufficiet, cùm nullæ opes moribus improbis ſatis eſſe poſsint. Alexander ſedatis motibus qui in Græcia erant exorti, antequam in Aſiam cum exercitu traijceret, per Thraciam iter faciens, Pæones, Triballos, Illyrios, aliosq; finitimos petere, quos nouis rebus ſtudere acceperat. Nam quòd regno eius tum finitimi tum maximè infidi erant, minimè negligendos cenſuit, præſertim cùm in tam longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus eſſet. Ex Amphipoli igitur cũ copijs profectus in Thraces, (quos Græci αὐτονόμους uocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios) decem dierum itinere ad Hæmum montem peruênit: ibi circa aditus anguſtias, negotiatorum atque Thracum ingentem manum collectam, obuiam habuit. Inſederant montis uerticem, curribusq; pro uallo, quà patebat aditus, utebantur, inde pugnaturi, ſi neceßitas poſtulaſſet. Sin autem ex aduerſa montis parte peterentur, currus in Alexandri Phalangem magno impetu erant immiſſuri, quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alij laxatis ordinibus, alij corpora humi ſtrata ſcutis contegentes, periculum omne deuitarunt. Hinc alacriores facti, ingenti clamore in hoſtes feruntur, eosq; uno impetu ſuperauere. Alexander protinus ſuperato iugo,

per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lygium profectus eſt. Syrmus Triballorum Rex *erat: is cognito Alexandri aduentu, uxores ac pueros, cæteramq; imbellem turbam, ad* Danubium *in inſulam* Peucam *confeſtim miſit, quò & Thraces Triballis finitimi ſe receperant.* Nec *multo pòſt, & ipſe Syrmus eòdem fugit.* Reliqua *Triballorum multitudo ad alteram inſulam ſe contulerat, eo in loco, ex quo pridie Alexander mouerat ſitam.* Alexander *Triballos repetens, hoſtes ex ſyluis in aperta prouocatos, ſuperat,* III. *millibus cæſis, reliquis in fugã coniectis, paucisq; captis.* Poſt *hanc pugnam* Alexander *ad* Danubium *profectus, ad inſulam in quam Triballi ac Thraces confugerant, contendit: cui tamen barbari ſumma ui reſtiterũt, quod erat ijs facilius, quoniam & naues paucæ erant, & inſulæ maxima pars prærupta ac præceps, & fluminis curſus, utpote in anguſto concluſus, concitatior.* Quapropter Alexander *abductis inde nauibus, traiecto noctu flumine,* MCCCCC. *equitibus, peditibusq; quatuor millibus,* Getas *(quorũ circiter quatuor millia equitum, peditumq; ſupra decem millia prohibendi animo, in aduerſa ripa armatos uiderat) petijt.* Quo *facto territi Getæ, ne primum quidem impetum ſuſtinuêre.* Res *prorſus ingentis audaciæ ijs uiſa,* Alexandrum *tam facilè unica nocte,* Danubium, *omniũ* Europæ *fluminum ampliſſimum atque altiſſimum, nullo ponte iniecto, tranſiiſſe.* Confugientibus *igitur illis in ſyluarũ ſolitudines atq; latebras,* Rex *urbem uacuã nactus cepit, ſoloq; æquauit.* Huc *loci uenêre legati à cæteris* Danubij *accolis, à Syrmo Triballorum rege, atq; Germanis ad* Alexandrum, *ut cum eo amicitiæ fœdus inirent.* Quibus *in fidem & amicitiam acceptis, è Germanis quæſiuit,* Quid'nam *in humanis*

manis rebus præ cæteris extimeſcerent, ratus nominis ſui magnitudinem ante omnia ipſis formidoloſam uideri. Illi hoc ſe in primis timere reſponderunt, ne forté in ſeſe aliquando cœlum rueret. Alexander nihil motus reſponſi ſuperbia, tantùm adiecit: Germanos ſuperbos eſſe, eosq́; domum remiſit. Inde in Agrianos & Pæonas iter perſequenti nuntiatum eſt, Clitum Bardylei ab eo defeciſſe, Glauciamq́; Taulantiorum regem, ſe ei coniunxiſſe. Erant & qui nũtiarent fore, ut Autariatæ ipſum in itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Lagaro Agrianorũ Regi (qui patri Philippo admodum charus, Alexandro quoque perquàm familiaris erat) commiſſo, inſuper Cyna ſorore ubi Pellam reuertiſſet, ultrò in uxorem promiſſa, ipſe ad Clitum Glauciamq́; magna celeritate contendit, eosq́; uario prælio uicit atque proſtrauit. Hæc agenti ſuperueniũt nuntij, multos in Græcia res nouas moliri, ciuitatesq́; non paucas, & in primis Thebanos ab eo defeciſſe. Qua re motus Alexander, in Macedoniam eſt reuerſus, ut factum in Græcia tumultum reprimeret. Thebanis autem conantibus præſidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam uocant) depellere, ipſamq́; præaltis foßis, & munitiſſimo uallo cinctã, obſidentibus, Rex cum exercitu magnis itineribus profectus, non longè à Thebis, cum omnibus copijs conſedit. Itaque Thebanorum duces, quoniam Alexander præter ſpem omnium aduenerat, ac incertum erat, utrum auxilia ſicuti à nonnullis ciuitatibus petierant, illis aduentura eſſent, de belli ratione conſultare cœperũt. Omnibus tandem conſentientibus belli diſcrimen ſubire conſtituerunt. Sed Rex ſuos cõtinuit, illis ſpatium pœnitendi mutandiq́; conſilij exhibens, nullo pacto futurum exiſtimans, ut una

ciuitas

ciuitas cõtra tantas copias eſſet pugnatura. Habebat enim ultra x x x. millia peditũ, equitumq́; ad tria millia omnes laboribus bellicis exercitatiſsimos. Quorum uirtuti confiſus, Perſicum bellum ſuſceperat. Sanè ſi Thebani temporum fortunæ cedentes, pacem petijſſent, Rex eorũ poſtulatis libentiſsimè annuiſſet: nam tum mirifico ſtudio ad Perſas in Aſiam tranſire properabat. Cùm tamen armis non precibus uti decreuiſſent, Alexander Macedones ad præliũ inſtruxit. A Thebanis, cõtra hoſtes numero longè ſuperiores, ſummis uiribus atque impigrè decertatum eſt. Interim Macedonibus qui cuſtodiæ Cadmeæ arcis præerant, à tergo inuadentibus, circumuenti Thebani, in ipſa pugna ceciderunt. Capta ciuitas & direpta, urbs euerſa funditus eſt. Qua quidem in re ea ſpes, idq́; conſilium extitit Alexandro, ut huiuſmodi caſu ac terrore compreßi Græci, quietius dum abeſſet agerent: cùm alioqui incuſantibus Thebanos ſocijs Phocenſibus ac Plateenſibus, morem gerere gratificariq́; cõcupiſceret. Plures ſex millibus oppetiere, Triginta millia uendidit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti ſummam coëgit. Pindari uatis tamen ſtirpi pepercit, ſummum in doctos fauorem manifeſtiſsimo exemplo teſtatus. Non omittendum uidetur quod hìc rerum geſtarum Alexandri ſcriptores de Timoclea referunt. Quam inſignem Thebanam fœminam, Thracius quidam dux conſtupraſſe dicitur. Quumq́; poſt id eam poſceret pecuniam, ſolus à muliere ad puteum ſeductus fuiſſe, in quo diceret pretioſiora rerum ſuarum occultari. Ducem igitur ſuper os putei, ſpectandi cauſa inclinatum, illa in profundum detruſit, ſuperneq́; iniectis lapidibus, oppreßit. Ob id facinus adductam ad ſe in uinculis fœminã, percunctatus eſt Alexan-

der

der, quæ'nam eſſet? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, ſum ſoror, qui contra Philippum electus Imperator fortiter pugnans pro Græciæ libertate, occubuit. Magnanimitatem mulieris & conſtantiam admiratus Rex, liberam eam cum filijs dimiſit. Athenienſes Thebarum caſum moleſtè & cum ſumma commiſeratione ferentes, refugijs profugorum portas contra Regis edictum aperuerunt. Quam rem ita grauiter tulit Alexander, ut ſecunda legatione, denuò bellum deprecantibus, ita demum remiſerit, ut oratores & duces quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedantur. Eò tamen demum res eſt deducta, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui confeſtim ad Darium regem Perſarum profecti ſunt. Cæterùm coactis in Iſthmo Græcis, & expeditionem in Perſas decernentibus, Alexandro plures Philoſophi & oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui tum uerſabatur Corinthi, & Alexandrum paruifaciens, in Cranio habitabat. miratus Alexander, ad eum in ſole apricantem uenit, rogans rei ne cuiuſquam indigeat: at ille, Vt paulùm, inquit, à ſole diſcedas. Quo reſponſo Alexandrum adeò delectatum ferunt, ut ad ſuos conuerſus dixerit, ſe Diogenem eſſe uelle, ſi Alexander non eſſet. Rebus Græciæ compoſitis, aduentante uere, ipſáq; Græcia cum Macedonia, Antipatro, (cui ex amicis maximè fidebat) commiſſis, ad Helleſpontum cum exercitu profectus, in Aſiam incredibili ardore mentis accenſus, traiecit. Cùm autem delati in continentem eſſent, primus Alexander iaculum uelut in hoſtilem terram coniecit, armatuſq; de naui, tripudianti ſimilis, proſiluit, atq; ita hoſtias cædit, precatus, ne ſe regem illæ terræ inuitæ accipiant. Inde hoſtem petens, milites à populatione

Aſiæ

Aſiæ prohibuit, parcendũ ſuis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ poſſeſſuri uenerint. In exercitu eius fuerunt XXXII. *millia peditum, nõ ſupra* V. *millia equitum, nauesq;* CLXXX. *Hac tam parua manu uniuerſum terrarũ orbem, utrum ſit admirabilius quòd uicerit, an quòd aggredi auſus fuerit, incertum eſt: cùm ad tam periculoſum bellum non iuuenes robuſtos, nec primo ætatis flore, ſed ueteranos, pleroſq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisq; militauerant, elegit: ut non tam milites, quàm militiæ magiſtros, electos putares.* Ordines quoque nemo niſi ſexagenarius duxit, ut ſi principia caſtrorum cerneres, ſenatum te alicuius priſcæ Reip. uidere diceres. Itaq; nemo in prælio fugam, ſed omnes uictoriam animis conceperant, nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed in lacertis fuit. Alexãder deinde paßim peractis ſacrificijs maximè apud Troiam ad Achillis tumulum, in quem genus ſuum ex materna linea referebat, eum ob id felicißimum adoleſcentem prædicans, quòd ſuarum uirtutum preconẽ Homerum inueniſſet, ad interiora Darij regis Perſarum contendit. Hunc Darium Arſani filium, qui decimusquartus à Cyro, totius orientis monarchiam tenebat, hac potißimùm cauſa aggredi uoluit, quòd à patre ſuo Philippo tributum requiſierat. Darius autem miſſa prius ſuperba, contumelioſa, atq; imperioſißima legatione, ſe Regẽ regum, ac conſanguineum deorum, Alexandrum uerò famulum ſuum appellans, ſatrapis ſuis id negotij dederat, ut inſanientem iſtum Philippi adoleſcentulum, (ſic enim eum per contemptum appellabat) uerberibus puerilibus grauiter cæſum, indutumq; pòſt ueſte purpurea, ſibi uinctũ traderẽt, nauibusq; unà cum nautis ſubmerſis, omnes eius milites ad ulteriora maris rubri tranſportarent. Qui

mand

mandatum Regis exequi uolentes, ad Granicum amnem (qui Troadem à Propontide diſterminat) magna manu, uidelicet uiginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluxerũt, & præruptam fluminis ripam, quà Alexandro omnino traijciendum erat, obſiderũt. Alexander etiamſi præſentiſſimũ periculum inſtare cerneret: quippe cùm ſuis ex inferiore atque inſtabili loco (erat enim cum udus, tum cœno lubricus) utpote ex flumine aduerſus hoſtes in eminenti ripa ſtantes, dimicandum foret, ſuæ tamen fortunæ ac uirtuti, ſimulq́; fortitudini militum confiſus, amnem traiecit. Et primò quidem non ſpernenda difficultate preſſus, tandem tamen hoſtes, non tam ſua arte, quàm uirtute Macedonum, uicit atq; proſtrauit. In eo conflictu Perſarum uiginti millia peditum, & CCL. equites, cæſa, Macedonum nõ plus XXXIIII. interfecti ſunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit. Sardis enim maritimi barbarorum imperij propugnaculum, cepit, iiſq́; ac cæteris Lydiæ populis, ut legibus uterentur ſuis conceſſit. Epheſum, quarto poſt pugnam die elapſo inde præ metu præſidio, occupauit. Interim ex Magneſia & Trallibus legati uenerunt, urbium ſuarum deditionem pollicentes, ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenarijs, pariq́; Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter CC. miſit. Miletum deinde ſibi reſiſtentem oppugnauit: eaq́; potitus uerſus Halicarnaſum iter ingreditur. Omnibus interiacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnaſum urbem permunitam obſedit, eamq́; non ſine labore expugnatã, ſolo æquauit. Ingreſſus Cariam, Ada Cariæ regina, (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miſerat, pulſa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda,

eius prouinciæ urbem munitiſsimã, tenebat) Alexandro obuiã profecta, Alindis urbe tradita, eum in filiũ adoptauit. Rex *nec liberalitatẽ fœminæ, nec filij nomen aſpernatus urbem eidem cuſtodiendam reliquit.* Tota *deinde* Caria *ſubacta, memor accepti beneficij eam uniuerſam* Adæ *imperio ſubiecit.* Hinc *in* Lyciam *&* Pamphyliam *tendit, eo conſilio, ut ora maritima ad* Phœniciam *&* Ciliciam *uſq; in poteſtatem redacta, nauales copias hoſtibus inutiles redderet.* Deuictisq; *rebellibus* Piſidiæ *populis, ſummo mentis ardore, nec minori alacritate, aduerſus* Darium, *quem cum multis militantium millibus aduentare conſtabat, cõtendens,* Phrygiam, *per quam exercitus traducendus erat, eſt ingreſſus.*

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER TERTIVS.

Celænæ ciuitas.

Marſya fluuius.

INTER *hæc* Alexander *ad cõducendũ ex* Peloponneſo *militem,* Cleandro *cum pecunia miſſo,* Lyciæ, Pamphyliæq; *rebus cõpoſitis, ad urbem* Celænas *exercitum admouit.* Media *illa tẽpeſtate mœnia interfluebat,* Marſya, *amnis fabuloſis* Græcorũ *carminibus inclytus: fons eius ex ſummo montis cacumine excurrens, in ſubiectam petram magno ſtrepitu aquarum cadit: inde diffuſus circumiectos rigat campos, liquidus, & ſuas dũtaxat undas trahens.* Itaq; *color eius placido mari ſimilis, locum* Poëtarũ *mendacio fecit.* Quippe *traditum eſt,* Nymphas *amore amnis retentas, illa rupe conſidere*

ſidere. Cæterùm quandiu intra muros fluit, nomen ſuum retinet. At cùm extra munimenta ſe euoluit, maiore ui, ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem deſtitutam à ſuis intrat. Arcem uerò, in quam confugerant, oppugnare adorſus, caduceatorem præmiſit, qui denuntiaret, Ni ſe dederent ipſos ultima eſſe paſſuros. Illi caduceatorem in turrim, & ſitu, & opere multùm editam perductum, quanta eſſet altitudo, intueri iubent, ac nuntiare Alexandro non eadem ipſum & incolas æſtimatione munimenta metiri: ſe ſcire inexpugnabilis eſſe: ad ultimum pro fide morituros. Cæterùm ut circumſideri arcem, & omnia ſibi in dies arctiora uiderunt eſſe, ſexaginta dierum inducias pacti, ut niſi intra eos auxilium Darius ipſe miſiſſet, dederent urbem. Poſteaquã nihil inde præſidij mittebatur ad præſtitutam diem, permiſere ſe regi. Superueniunt deinde legati Athenienſium, petentes ut capti apud Granicum amnem redderentur ſibi. Ille non hos modò, ſed etiam cæteros Græcos reſtitui ſuis iuſſurum reſpondit finito Perſico bello. Cæterùm Alexãdro imminens de Dario cura erat, quem nondum Euphratem ſuperaſſe cognouerat. Vndique omnes copias contrahit, totis uiribus tanti belli diſcrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus uicis, quàm urbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ ciuitatem regiam, Gordium nomen eſt urbi, quam Sangarius amnis interfluit, pari interuallo Pontico & Cilicio mari diſtãtem. Inter hæc maria anguſtiſſimum Aſiæ ſpatium eſſe comperimus, utroque in arctas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, ſed magna ex parte cingitur fluctibus, ſpeciẽ inſulæ præbet: ac niſi tenue diſcrimen obijceret, ma-

Lycus fluuius.

Gordium.

Sangarius fluuius.

ria, quæ nunc diuidit, cõmitteret. Alexander *urbe in ſuam ditionem redacta,* Iouis *templum intrat. Vehiculum, quo* Gordium *patrem uectum eſſe conſtabat, aſpexit, cultu haud ſanè à uilioribus uulgatisq; uſu abhorrens.* Nota*bile erat uinculum aſtrictum compluribus nodis in ſemetipſos implicatis, & celantibus nexus.* Incolis déinde *affirmantibus editam eſſe oraculo ſortem,* Aſiæ *potiturum, qui inexplicabile uinculum ſoluiſſet, cupido inceſſit animo ſortis eius implendæ.* Circa regem erat & Phrygum *turba, &* Macedonũ, *illa explicatione ſuſpenſa, hæc ſolicita ex temeraria regis fiducia: quippe ſeries uinculorum erat ita aſtricta, ut unde nexus inciperet, quó'ue ſe conderet, nec ratione, nec uiſu percipi poſſet.* Soluere *aggreſſo iniecerat curam, ne in omen uerteretur irritum inceptum.* Ille *nequaquam diu luctatus cum latentibus nodis,* Nihil, *inquit, intereſt quomodo ſoluãtur. gladioq; ruptis omnibus loris, oraculi ſortem uel eluſit, uel impleuit.* Cùm *déinde* Darium *regẽ, ubicunq; eſſet, occupare ſtatuiſſet, ut à tergo tuta relinqueret,* Amphoterum *claſsi ad orã* Helleſpõti, *copijs autẽ præficit* Hegelochũ, Leſbũ, & Chium, *Con præſidijs hoſtiũ liberaturos.* His *talenta ad belli uſum quingenta attributa.* Ad Antipatrũ, & *eos, qui* Græcas *urbes tuebantur, ſexcenta miſſa.* Ex *fœdere naues ſocijs imperat, quæ* Helleſpõto *præſiderẽt.* Nondum *enim* Memnonem *uita exceſsiſſe cognouerat, in quẽ omnes intenderat curas, ſatis gnarus cuncta in expedito fore, ſi nihil ab eo moueretur.* Iamq; *ad urbẽ* Ancyrã *uentum erat, ubi numero copiarum inito,* Paphlagoniam *intrat. huic iuncti erãt* Eneti, *unde quidã* Venetos *trahere originem credunt: omnisq; hæc regio paruit regi, datisq; obſidibus, tributũ (quod ne* Perſis *quidem tuliſſent) pendere*

Gordius nodus.

Ancyra.

Eneti. Veneti.

dere ne cogerentur, impetrauerunt. Calas *huic regioni præpoſitus eſt.* Ipſe *aſſumptis, qui ex* Macedonia *nuper aduenerãt,* Cappodociã *petijt.* At Darius *nũtiata* Memnonis *morte, haud ſecus quàm par erat, motus, omiſſa omni alia ſpe, ſtatuit ipſe decernere: quippe quæ per duces ſuos acta erant, cuncta damnabat, ratus pluribus curam, omnibus abfuiſſe fortunam.* Igitur *caſtris ad* Babyloniam *poſitis, quo maiore animo capeſſeret bellum, uniuerſas uires in conſpectum dedit: & circundato uallo, quod decem miliũ armatorum multitudinẽ caperet,* Xerxis *exemplo numerũ copiarum inijt.* Orto *ſole ad noctẽ agmina, ſicut deſcripta erant, intrauere uallũ.* Inde *occupauerant emiſſa* Meſopotamiæ *cãpos, equitũ, peditumq́; propemodum innumerabilis turba, maiorem quàm pro numero ſpeciem gerens.* Perſarum *erant centum millia, in queis eques triginta millia implebat.* Medi *decem equitũ, quinquaginta millia peditum habebãt.* Bactrianorũ *equitum duo millia fuere, armati bipennibus, leuibusq́; ſcutis cetræ maximè ſpeciem reddentibus, peditum decem millia pari armatura ſequebantur.* Armeni *quadraginta milliã miſerant peditum, additis ſeptem millibus equitum.* Hyrcani *egregij, ut inter illas gentes, ſex millia expleuerant, equis militatura.* Iidem *uicies quadraginta millia peditum armati erant.* Pluribus *hærebant ferro præfixæ haſtæ. quidam lignum igni durauerant.* Hos *quoq; duo millia equitum ex eadem gente comitata ſunt.* A Caſpio *mari octo millium pedeſter exercitus uenerat, ducenti equites.* Cum *his erãt ignobiles* Aſiæ *gentes, duo millia peditum, equitũ duplicem parauerãt numerum.* His *copijs triginta millia* Græcorũ *mercede cõducta, egregiæ iuuẽtutis, adiecta ſunt. nã* Arachoſios, *&* Sogdianos, *&* Indos, *cæte-*

Numerus Armatorum Darij.

Lignum igne duratum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

roſq; rubri maris accolas, ignota etiã ipſi gentium nomina, feſtinatio prohibebat acciri. Nec quicquã illi minus, quàm multitudo militũ defuit: cuius tum uniuerſæ aſpectu admodũ lætus, purpuratis ſolita uanitate ſpem eius inflantibus, conuerſus ad Eudemum *Athenienſem belli peritũ,*

Eudemus.

& ob exiliũ infeſtũ Alexandro*(quippe Athenis iubente eo fuerat expulſus) percunctari cœpit, ſatiſ'ne ei uideretur inſtructus ad obterendũ hoſtem.* At ille *& ſuæ ſortis, & regiæ ſuperbiæ oblitus: Verũ, inquit, & tu forſan audire nolis: & ego, niſi nũc dixero, aliàs nequicquam cõfitebor.* Hic *tanti apparatus exercitus, hæc tot gentiũ & totius* Oriẽtis *excita ſedibus ſuis moles, finitimis poteſt eſſe terribilis: nitet purpura, auroq; fulget, armis & opulentia, quantam qui oculis nõ ſubijcere, animis cõcipere non poſſent.* Sed Macedonũ *acies torua ſane & inculta, clypeis, haſtisq; immobiles cuneos, & cõferta robora uirorum teget.* Ipſi *phalangem uocant peditum ſtabile agmen.* Vir *uiro, armis arma conſerta ſunt, ad nutum monentis intenti: ſequi ſigna, ordines ſeruare didicere.* Quod *imperatur, omnes exaudiunt: obſiſtere, circuire, diſcurrere, in cornu mutare pugnam, non duces magis, quàm milites callent.* Et *ne auri argentiq; ſtudio teneri putes, adhuc illa diſciplina paupertate magiſtra ſtetit.* Fatigatis *humus cubile eſt: cibus, quem occupati parãt, ſatiat: tempora ſomni arctiora, quàm noctis ſunt.* Iam Theſſali *equites, &* Acarnanes, Aetoliq; *inuicta bello manus, fundis, credo, & haſtis igne duratis repellentur: pari robore opus eſt.* In *illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda ſunt.* Argentũ *iſtud, atq; aurũ ad conducendũ militem mitte.* Erat Dario *mite, ac tractabile ingenium, niſi ſuam naturam plerunq; fortuna corrumperet.* Itaq; *ueritatis impatiens,*

hoſpitem,

hoſpitem, ac ſupplicē, tunc maxime utilia ſuadentē abſtra bi iuſſit ad capitale ſuppliciū. Ille ne tum' quidem liberta- tis oblitus: Habeo, *inquit, paratū mortis meæ ultorē.* Ex- *petet pœnas mei conſilij ſpreti ipſe, cōtra quem tibi ſuaſi. Tu quidem licentia regni ſubitò mutatus, documentū eris poſteris, homines cùm ſe permiſere fortunæ, etiā naturam dediſcere.* Hæc *uociferantem, quibus erat imperatū, iugu- lant. Sera deinde pœnitentia ſubijt* Regem, *ac uera dixiſſe confeſſus, eum ſepeliri iuſſit.* Thymondas *erat* Mentoris *filius, impiger iuuenis, cui præceptum eſt à rege, ut omnes peregrinos milites, in queis plurimū habebat ſpei, à* Phar- *nabazo acciperet, opera eorū uſurus in bello:* Ipſi Phar- *nabazo tradit imperium, quod antè* Memnoni *dederat.* Eudemi interitus.

Anxium de inſtantibus curis, agitabant etiā per ſomnum ſpecies imminentium rerum, ſiue illas ægritudo, ſiue diui- natio animi præſagientis accerſit. Caſtra Alexandri *ma- gno ignis fulgore collucere ei uiſa ſunt: & paulò pòſt* Alexādrum *adduci ad ipſum in eo ueſtis habitu, quo ipſe fuiſſet, cùm appellatus eſſet* Rex. *Equo deinde per* Baby- *loniam uectum, ſubitò cum ipſo equo oculis eſſe ſubdu- ctum.* Ad *hæc uates uaria interpretatione curam diſtraxe rant: alij lætum id regi ſomniū eſſe dicebant, quòd caſtra hoſtium arſiſſent, quòd* Alexādrum *depoſita regia ueſte, in* Perſico *& uulgari habitu productū eſſe uidiſſet.* Qui- *dam non ita augurabantur: quippe illuſtria* Macedonum *caſtra uiſa, fulgorem* Alexandro *portendere, quem re- gnum* Aſiæ *occupaturū eſſe, haud ambigere: quoniam in eodem habitu* Darius *fuiſſet, cùm appellatus eſt* Rex. Ve- *tera quoque omina, (ut fert ſolicitudo) reuocauerant.* Re- *cenſebant enim* Darium *in principio Imperij uaginam* Acinacis Perſicam *iuſſiſſe mutari in eam formam, qua* Darij ſomnium. Acinacis gladij genus.

Græci uterentur: protinusq; Chaldæos interpretatos, imperium Perſarum ad eos tranſiturum, quorum arma eſſet imitatus. Cæterùm ipſe & uatum reſpōſo, quod edebatur in uulgus, & ſpecie, quæ per ſomnum oblata erat, admodum lætus, caſtra ad Euphratem mouere iubet. Patrio more Perſarum traditum eſt, orto ſole, demum procedente die iam illuſtri, ſignū è tabernaculo Regis buccina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conſpici poſſet, imago Solis cryſtallo incluſa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis. Ignis, quem ipſi ſacrum, & æternum uocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos trecenti & ſexaginta quinque iuuenes ſequebantur, puniceis amiculis uelati, diebus totius anni pares numero: quippe Perſis quoq; in totidem dies deſcriptus eſt annus. Currum deinde Ioui ſacratum albentes uehebant equi: hos eximiæ magnitudinis equus, quē Solis appellabant, ſequebatur. Aureæ uirgæ, & albæ ueſtes regentes equos adornabant. Haud procul erant uehicula decem, multo auro, argentoq; cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium uarijs armis, & moribus. Proximi ibant, quos Perſæ Immortales uocant, ad decem millia: cultus opulentiæ Barbaræ non alios magis honeſtabat. Illi aureos torques, illi ueſtem auro diſtinctam habebant, manicatasq; tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos regis appellant, decem & quinq; millia hominū. Hæc uerò turba muliebriter propemodum culta, luxu magis, quàm decoris armis cōſpicua erat, Doryphori uocabantur. Proximum his agmen, ſoliti ueſtem excipere regalem. Hi currum Regis anteibant, quo ipſe eminens uehebatur. Vtrunq; currus latus deorū ſimulacra ex auro argentoq; expreſ

Ordo agminis Barbarici.

Equus Solis.

Immortales.

Doryphori.

expreſſa decorabant, diſtinguebant internitentes gemmæ iugum: ex quo eminebant duo aurea ſimulacra cubitalia, quorum alterum pacis, alterũ belli gerebat effigiem. Inter hæc aureã aquilam, pinnas extendenti ſimilẽ, ſacrauerãt. Aquila aurea. *Cultus Regis inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ medium album intextum erat: Pallam auro diſtinctam aurei accipitres, uelut roſtris inter ſe concurrerent,* Accipitres *adornabant: & zona aurea muliebriter cinctus acinacem* aurei. *ſuſpẽderat, cui ex gẽma erat uagina. Cydarim Perſæ re-* Cydaris. *gium capitis uocabãt inſigne: hoc cœrulea faſcia albo diſtincta circuibat. Currum decẽ millia haſtatorũ ſequebantur, haſtas argento exornatas, ſpicula auro præfixa geſtabant. Dextera læuaq; Regẽ ducẽti ferme nobiliſſimi propinquorũ comitabantur. Horũ agmen claudebatur triginta millibus peditũ, quos equi Regis quadringẽti ſequebãtur. Interuallo deinde unius ſtadij, matrẽ Darij Syſigambim* Syſigambis *currus uehebat, & in alio erat cõiux. Turba fœminarum* Darij mater. *reginas comitantium equis uectabatur. Quindecim inde, quas Armamaxas appellant, ſequebantur. In his erãt liberi Regis, & qui educebãt eos, ſpadonũq; grex, haud ſanè illis gentibus uilis. Tum regiæ pellices trecẽtæ ſexaginta uehebantur, & ipſæ regali cultu, ornatuq;, poſt quas pecuniã Regis ſexcenti Muli, & trecenti Cameli uehebant, præſidio ſagittariorũ perſequente. Propinquorũ, amicorumq; coniuges huic agmini proximæ, Lixarumq;, &* Lixæ. *Calonũ greges uehebantur. Vltimi erant cum ſuis quiſque* Calones. *ducibus, qui cogerẽt agmẽ, leuiter armati. Cõtrà, ſi quis aciem Macedonũ intueretur, diſpar acies erat, equis, ui-* Acies Mace- *riſq; nõ aurea, non diſcolori ueſte, ſed ferro, atq; ære ful-* donum. *gentibus. Agmen & ſtare paratũ, & ſequi: nec turba, nec ſarcinis prægraue: intentum ad ducis non ſignum modò,*

ſed etiam nutum. Et caſtris locus, & exercitui commeatus ſuppetebant. Ergo Alexandro in aciem miles non defuit. Darius autē tantæ multitudinis Rex, loci, in quo pugnauit, anguſtijs redactus eſt ad paucitatē, quam in hoſte contempſerat. Intereà Alexander Ariſtamene Cappadociæ præpoſito, Ciliciā petens cum omnibus copijs, in regionem, quæ Caſtra Cyri appellant, peruenerat. Statiua illic habuerat Cyrus, cùm aduerſus Crœſum in Lydiam exercitū duceret. Aberat ea regio quinquaginta ſtadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicūt, arctiſſimas fauces, munimēta quæ manu ponimus, naturali ſitu imitante. Igitur Arſames, qui Ciliciæ præerat, reputans quid initio belli Memnon ſuaſiſſet, quondam ſalubre conſilium, ſerò exequi ſtatuit. Igne, ferroq; Ciliciam uaſtat, ut hoſti ſolitudinē faciat: quicquid uſui eſſe poteſt, corrumpit, ſterile, ac nudum ſolum, quod tueri nequibat relicturus. Sed longè utilius fuit, anguſtias aditus, qui Ciliciam aperit, ualido occupare præſidio, iugūq; opportunè itineri imminēs obtinere, unde inultus ſubeuntē prohibere, aut opprimere hoſtē potuiſſet. Tūc paucis, qui callibus præſiderent relictis, retrò ipſe conceſſit populator terræ, quam populationibus uendicare debuerat. Ergo qui relicti erāt, proditos ſe rati, nec aſpectū quidem hoſtis ſuſtinere uoluerunt, cùm uel pauciores locū obtinere potuiſſent. Nanque perpetuo iugo mōtis aſperi, ac prærupti Cilicia includitur: quod cum à mari ſurgat, uelut ſinu quodā, flexuq; curuatū, rurſus altero cornu in diuerſum litus excurrit. Per hoc dorſum, quà maxime introrſum mari cedit, aſperi tres aditus, & peranguſti ſunt, quorū uno Cilicia intranda eſt, campeſtris eadem, quà uergit ad mare, planitiē eius crebris diſtinguētibus riuis. Pyramus, & Cydnus inclyti amnes

Caſtra Cyri.

Arſames.

Pyramus fluuius.

amnes fluunt. Cydnus nõ ſpatio aquarũ, ſed liquore memorabilis: quippe leni tractu è fontibus labens, puro ſolo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placidè manantis alueũ turbẽt. Itaq; incorruptus, idẽq; frigidiſsimus, quippe multa riparũ amœnitate inũbratus, ubiq; fontibus ſuis ſimilis in mare euadit. Multa in ea regione monimẽta uulgata carminibus uetuſtas exederat. Mõſtrabantur urbiũ ſedes Lyrneſi, & Cebeſti: Specus quoq;, & Corycium nemus, ubi crocũ gignitur, cæteraq;, in quibus nihil præter famã durauerat. Alexãder fauces iugi, quæ Pylæ appellantur, intrauit. Contẽplatus locorũ ſitus, nõ aliàs magis dicitur admiratus eſſe felicitatem ſuam: obrui potuiſſe uel ſaxis confitebatur, ſi fuiſſent, qui ui ſubeuntes propellerẽt. Iter uix quaternos capiebat armatos. Dorſum montis imminebat uiæ, non anguſtæ modò, ſed plerunq; præruptæ, crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montium manãt. Thracas tamẽ leuiter armatos præcedere iuſſerat, ſcrutariq; calles, ne occultus hoſtis in ſubeuntes erumperet. Sagittariorũ quoq; manus occupauerat iugũ, intentos arcus habebant, moniti non iter ipſos inire, ſed præliũ. Hoc modo agmen peruenit ad urbem Tarſon, cui tum maximè Perſæ ſubijciebant ignem, ne opulentũ oppidum hoſtis inuaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendiũ cum expedita manu præmiſſo, poſtquàm Barbaros aduentu ſuorum fugatos eſſe cognouit, urbem à ſe conſeruatã intrat. Mediam Cydnus amnis, de quo paulò antè dictum eſt, interfluit: & tunc æſtas erat, cuius calor non aliam magis, quàm Ciliciæ oram uapore ſolis accendit, & diei feruidiſsimũ tempus cœperat. Puluere ac ſudore ſimul perfuſum regẽ inuitauit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaq; ueſtẽ depoſita, in conſpectu

Cydnus fluuius.

Tarſos oppidum.

agminis (decorum quoq; futurum ratus, ſi oſtendiſſet ſuis leui ac parabili cultu corporis ſe eſſe contentum) deſcendit in flumen. Vixq́; ingreſſi ſubito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde ſuffuſus eſt, & totum propemodum corpus uitalis calor reliquit. Expirantiſimulem miniſtri manu excipiunt, nec ſatis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens ſolicitudo, & pene iam luctus in caſtris erat. Flentes querebantur in tanto impetu, curſuq́; rerum omnis ætatis, ac memoriæ clariſſimum regem non in acie ſaltem, non ab hoſte deiectum, ſed abluentem aqua corpus ereptum eſſe, & extinctum: inſtare Darium, uictorem antè, quàm uidiſſet hoſtem. Sibi eaſdē terras, quas uictores peragraſſent, repetendas: omnia aut ipſos, aut hoſtes populatos: per uaſtas ſolitudines, etiam ſi nemo inſequi uelit, euntes, fame atque inopia debellari poſſe. Quem ſignum daturum fugientibus? quem auſurum Alexandro ſuccedere? Iam ut ad Helleſpōtum fuga penetrarent: claſſem, qua tranſeant, quem præparaturū? Ruſus in ipſum regem miſericordia uerſa, illum florem iuuentæ, illam uim animi, eundem regem & commilitonem diuelli à ſe & abripi, immemores ſui querebātur. Inter hæc liberius meare ſpiritus cœperat, alleuabat rex oculos, & paulatim redeunte animo circunſtantes amicos agnouerat. Laxatáq; uis morbi ad hoc ſolum uidebatur, quia magnitudinem mali ſentiebat. Animum autem ægritudo corporis urgebat, quippe Darium quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vinctum ergo ſe tradi, & tantam uictoriā eripi ſibi è manibus, obſcuráq; & ignobili morte in tabernaculo extingui ſe, querebatur. Admiſſiſq́; amicis, pariter & medicis: In quo me, inquit, articulo rerū mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitū hoſtiliū armorum

Alexādri pia delamētatio.

morum exaudire mihi uideor: & qui ultrò intuli bellum, iam prouocor.Darius ergo cũ tam ſuperbas literas ſcriberet, fortunã meam in conſilio habuit: ſed nequicquam,ſi mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia, & ſegnes medicos nõ expetunt tẽpora mea.Vel mori ſtrenuè,quàm tardè cõualeſcere mihi melius eſt.Próinde,ſi quid opis,ſi quid artis in medicis eſt,ſciãt me nõ tam mortis,quàm belli remediũ quærere.Ingentẽ omnibus incuſſerat curã tam præceps temeritas eius.Ergo pro ſe quiſq; precari cœpere,ne feſtinatione periculum augeret, ſed eſſet in poteſtate medentium. Inexperta remedia haud iniuria ipſis eſſe ſuſpecta, cùm ad perniciem eius etiam à latere ipſius pecunia ſolicitaret hoſtis: quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum ſe pronuntiari iuſſerat. Itaq; ne auſurum quidem quenquam arbitrabatur experiri remedium, quod propter nouitatem poſſet eſſe ſuſpectũ.Erat inter nobiles medicus è Macedonia regẽ ſequutus, Philippus natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, & cuſtos ſalutis datus, non ut regẽ modò, ſed etiam ut alumnum eximia charitate diligebat. Is non præceps ſe,ſed ſtrenuum remedium afferre,tantamq; uim morbi potione medicata leuaturum eſſe promiſit. Nulli promiſſum eius placebat, præter ipſum cuius periculo pollicebatur.Omnia quippe facilius,quàm morã,perpeti poterat.Arma,& acies in oculis erant, & uictoriã in eo poſitã eſſe arbitrabatur,ſi tantùm ante ſigna ſtare potuiſſet:id ipſum, quòd poſt diem tertium medicamentũ ſumpturus eſſet (ita enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hæc à Parmenione fidiſſimo purpuratorum literas accipit,quibus ei denuntiabat, ne ſalutem ſuam Philippo committeret,mille talentis à Dario,& ſpe nuptiarum ſororis

Philippus medicus Alexandri.

Parmenio Philippũ Alexandri medicum criminatur.

roris eius eſſe corruptũ. Ingentem animo ſolicitudinẽ literæ incuſſerant, & quicquid in utranq; partem aut metus, aut ſpes ſubiecerat, ſecreta æſtimatione penſabat. Bibere perſeuerem? ut ſi uenenũ datum fuerit, ne immeritò quidẽ, quicquid acciderit, eueniſſe uideatur? Damnem'ne medici fidẽ? In tabernaculo me opprimi patiar? Nõ. Atqui ſatius eſt, alieno me mori ſcelere, quàm metu meo. Diu animo in diuerſa uerſato, nulli quid ſcriptum eſſet enuntiat, epiſtolamq; ſigillo anuli ſui impreſſam puluino, cui incumbebat, ſubiecit. Inter has cogitationes biduo abſumpto, illuxit à medico deſtinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentũ diluerat, intrauit. Quo uiſo, Alexãder, leuato corpore in cubitũ, epiſtolam à Parmenione miſſam ſiniſtra manu tenens, accepit poculum, & hauſit interritus: tum epiſtolam Philippũ legere iubet, nec à uultu legẽtis mouit oculos, ratus aliquas cõſcientiæ notas in ipſo ore poſſe deprehendere. Ille, epiſtola perlecta, plus indignationis, quàm pauoris oſtẽdit: proiectisq; amiculo & literis ante lectum: Rex, inquit, ſemper quidem ſpiritus meus ex te pepẽdit, ſed nunc uerò (arbitror) ſacro & uenerabili ore trahitur. Crimen paricidij, quod mihi obiectum eſt, tua ſalus diluet. Seruatus à me, uitam mihi dederis, oro, quæſoq;: amiſſoq; metu patere medicamentum concipi uenis. Laxa pauliſper animum, quem ſolicitudine intempeſtiua amici ſanè fideles, ſed moleſtè ſeduli turbant. Nõ ſecurum modò hæc uox, ſed etiam lætũ regem, ac plenum bonæ ſpei fecit. Itaq; ſi dij, inquit, Philippe tibi permiſiſſent, quo maximè modo animum uelles experiri meum, alio perfectò uoluiſſes. Sed certiorem, quàm expertus es, ne optaſſes quidem. Hac epiſtola accepta, tamen, quod dilueras bibi: & nunc credo te non minus pro

tua

tua fide, quàm pro mea ſalute eſſe ſolicitum. Hæc loquu-tus, dextram Philippo offert. Ceterùm tanta uis medica-minis fuit, ut quæ ſequuta ſunt, criminationem Parmenio-nis adiuuerint. Intercluſus ſpiritus arctè meabat, nec Phi lippus quicquam inexpertum omiſit. Ille fomenta corpori admouit, ille torpentem nunc cibi, nunc uini odore exci-tauit. Atque ut primùm mentis compotem eſſe ſenſit, modò matris, ſororumq́;, modò tantæ uictoriæ appropinquan-tis admonere non deſtitit. Vt uerò medicamentum ſe diffu dit in uenas, & ſenſim toto corpore ſalubritas percipi po tuit: primò animus uigorem ſuum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperauit: quippe poſt tertium diem, quàm in hoc ſtatu fuerat, in cōſpectum militum ue-nit. Nec auidius ipſum regem, quàm Philippum intueba-tur exercitus: pro ſe quiſq; dextram eius amplexi, grates habebāt uelut præſenti Deo. Nanq; haud facilè dictu eſt, præter ingenitam illi genti erga reges ſuos uenerationem, quantùm huius quoq; regis uel admirationi dediti fuerint, uel charitate flagrauerint. Iam primùm nihil niſi diuinæ ope aggredi uidebatur. Nam cùm eſſet præſtò ubiq; fortu na, temeritas in gloriam ceſſerat: ætas quoque uix tantis matura rebus, ſed abundè ſufficiens, omnia etiā eius ope-ra honeſtabat: & quæ leuiora haberi ſolent, plerunq; in re militari gratiora uulgò ſunt. Exercitatio corporis in-ter ipſos, cultus, habitusq́; paululùm à priuato abhorrēs, militaris uigor, queis ille uel ingenij dotibus, uel animi artibus, ut pariter charus ac uenerandus eſſet, effecerat. At Darius nuntio de aduerſa ualetudine eius accepto, celeritate, quanta poterat tam graue agmen, ad Euphra-tem contendit. Iunctoq; eo pontibus, quinque tamen die-bus traiecit exercitum, Ciliciā occupare feſtinans. Iamq́;

Alexādri con ualeſcentia.

*Alexander uiribus corporis receptis, ad urbem Solos peruenerat, cuius potitus, ducentis talentis nomine mulctæ exactis, arci præſidium militũ impoſuit. Vota deinde pro ſalute ſuſcepta per ludum, atque otium reddens, oſtendit quanta fiducia Barbaros ſperneret: Aeſculapio, & Mineruæ ludos celebrauit. Spectanti nuntius lætus affertur ex Halicarnaſſo, Perſas acie à ſuis eſſe ſuperatos. Myndios quoq;, &*Canyndios, & pleraq; tractus eius ſuæ facta ditionis. Igitur edito ſpectaculo ludicro, caſtriſq; motis, & Pyramo amne ponte iuncto, ad urbem Mallon peruenit: inde alteris caſtris ad oppidũ Caſtabulum. Ibi Parmenio Regi occurrit, quẽ præmiſerat ad explorãdum iter ſaltus, per quẽ ad urbem Iſſon nomine penetrandum erat. Atq; ille anguſtijs eius occupatis, & præſidio modico relicto, Iſſon quoque deſertam à Barbaris ceperat. Inde progreſſus, deturbatis, qui interiora montiũ obſidebant, præſidijs cuncta firmauit: occupatoq; itinere, ſicut paulò ante dictum eſt, idem & author & nuntius uenit. Iſſon inde Rex copias admouit: ubi cõſilio habito utrũ'ne ultra progrediendum foret, an ibi opperiendi eſſent milites noui, quos ex Macedonia aduentare conſtabat, Parmenio non aliũ locũ prælio aptiorẽ eſſe cenſebat: quippe illic utriuſq; Regis copias numero futuras pares, cum anguſtiæ multitudinem non caperent: planitiem ipſis, campoſq; eſſe uitandos, ubi circuiri, ubi ancipiti acie opprimi poſſent. Timere ne non uirtute hoſtium, ſed laſsitudine ſua uincerentur. Perſas recentes inde ſucceſſuros, ſi laxius ſtare potuiſſent. Facilè ratio tam ſalubris conſilij accepta eſt. Itaque inter anguſtias ſaltus hoſtem opperiri ſtatuit. Erat in exercitu Regis Siſenes Perſes, quondam à prætore Aegypti miſſus ad Philippum, doniſq;, & omni honore*

*Cinnos.

Siſenes Perſes.

nore cultus exilium patria ſede mutauerat: ſecutus deinde in Aſiam Alexandrum, inter fideles ſocios habebatur. Huic epiſtolam Cretenſis miles obſignatam anulo, cuius ſignum haud ſanè notum erat, tradidit. Nabarzanes prætor Darij miſerat eam, hortabaturq́; Siſenem, ut dignum aliquid nobilitate, ac moribus ſuis ederet: magno id ei apud regem honori fore. Has literas Siſenes, utpote innoxius, ad Alexandrum ſæpe deferre tentauit. Sed cùm tot curis, apparatuq́; belli regem uideret urgeri, aptius ſubinde tempus expectans, ſuſpicionem initi ſceleſti conſilij præbuit. Nanque epiſtola priuſquam ei redderetur, in manus Alexandri peruenerat, lectamq́; eam ignoti anuli ſigillo impreſſo Siſeni dari iuſſerat, ad æſtimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat regem, ſceleſto conſilio eam uiſus eſt ſuppreßiſſe, & in agmine à Cretenſibus haud dubiè iuſſu regis occiſus eſt. Iamq́; Græci milites, quos Thymondas à Pharnabazo acceperat, præcipua ſpes, & propemodum unica, ad Darium peruenerant. Hi magnoperè ſuadebant ut retrò abiret, ſpatioſosq́; Meſopotamiæ campos repeteret. Si id conſilium damnaret, at ille diuideret ſaltem copias innumerabiles, neu ſub unum fortunæ ictum totas uires regni cadere pateretur. Minus hoc conſilium regi, quàm purpuratis eius diſplicebat: ancipitem fidem, & mercede uenalem proditionem imminere, & diuidi non ob aliud copias uelle, quàm ut ipſi in diuerſa digreßi, ſi quid commiſſum eſſet, traderent Alexandro. Nihil tutius eſſe, quàm circundatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat ſanctus & mitis, ſe uerò tantum facinus negat eſſe facturum, ut ſuam ſecutos fidem, ſuos milites iubeat trucidari. Quę deinde amplius

nationum exterarum ſalutem ſuam crediturum ſibi, ſi tot militum ſanguine imbuiſſet manus? Neminē ſtolidum conſilium capite luere debere. Defuturos eos, qui ſuaderent, ſi ſuaſiſſe periculum eſſet. Denique, ipſos quotidie ad ſe uocari in conſilium, uariasq́; ſententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius ſuaſerint. Itaq; Græcis nuntiari iubet, ipſum quidem beneuolentiæ illorum gratias agere, cæterum ſi retrò ire pergat, haud dubiè regnum hoſtibus traditurum. Fama bella ſtare: & eum qui recedat, fugere credi. Trahendi uerò belli inſulſam eſſe rationem. Tantæ enim multitudini, utiq; cum iam hyems inſtaret, in regione uaſta, & inuicem à ſuis, atque hoſte uexata, non ſuffectura alimenta, ne diuidi quidem copias poſſe ſeruato more maiorum, qui uniuerſas uires ſemper diſcrimini bellorum obtulerūt. Et hercule terribilem anteà regem, & abſentia ſua ad uanam fiduciam elatum, poſteaquàm aduentare ſe ſenſerit, cautum pro temerario factum, delituiſſe inter anguſtias ſaltus ritu ignobilium ferarum, quæ, ſtrepitu prætereuntium audito, ſyluarum latebris ſe occuluerunt. Iam etiam ualetudinis ſimulatione fruſtrari ſuos milites, ſed non amplius ipſum eſſe paſſurum detrectare certamen. In illo ſpecu, in quem pauidi receßiſſent, oppreſſurum eſſe cunctantes. Hæc magnificentius iactata, quàm uerius. Cęterùm pecunia omni, rebusq́; pretioſißimis Damaſcū Syriæ cum modico præſidio militum mißis, reliquas copias in Ciliciā duxit, inſequentibus more patrio agmen coniuge & matre: uirgines quoq; cum paruo filio comitabantur patrē. Fortè eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas uocant, peruenit. Nec dubitauere Perſæ, quin Iſſo relicta, quam cæpe

ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam ſaucij quidam & inualidi, qui agmen non poterant perſequi, excepti erant. Quos omnes inſtinctu purpuratorum barbara feritate ſæuientium, præciſis, aduſtisq́; manibus circunduci, ut copias ſuas noſcerent: ſatisq; omnibus ſpectatis nuntiare, quæ uidiſſent, regi ſuo iuſsit. Motis ergo caſtris, ſuperat Pyramum amnem, in tergis, ut credebat, fugientium hæſurus. At illi, quorum amputauerat manus, ad caſtra Macedonum penetrant, Darium quàm maximo curſu poſſet ſequi, nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaq; ſpeculatores in maritimas regiones præmiſſos explorare iubet, ipſe'ne adeſſet, an præfectorum aliquis ſpeciem tribuiſſet uniuerſi uenientis exercitus. Sed cùm ſpeculatores reuerterentur, procul ingens multitudo conſpecta eſt. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaq́; uelut continenti incendio ardere uiſa, cùm incondita multitudo maximè propter iumenta laxius tenderet. Itaque eo ipſo loco metari ſuos caſtra iuſſerat, lætus quod omni expetiuerat uoto, in illis potiſsimùm anguſtijs decernendum eſſe. Cæterùm, ut ſolet fieri, cùm ultimi diſcriminis tempus aduentat, in ſolicitudinem uerſa fiducia eſt. Illam ipſam fortunam, qua aſpirante res tam proſperè geſſerat, uerebatur: nec iniuria, ex his quæ tribuiſſet ſibi, quàm mutabilis eſſet, reputabat. Vnam ſupereſſe noctem, quæ tanti diſcriminis moraretur euentum. Rurſus occurrebant maiora periculis præmia. Et ſicut dubium eſſet an uinceret, ita illud utique certum eſſe, honeſtè, & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare iuſsit, ac deinde tertia uigilia inſtructos, & armatos eſſe. Ipſe in iugum editi montis aſcendit, multisq; collucentibus facibus, patrio

more ſacrificium Dijs præſidibus loci fecit. Iamq; tertium, ſicut præceptum erat, ſignum tuba miles acceperat, itineri ſimul paratus, & prælio: ſtrenueq; iußi procedere, oriente luce peruenerunt ad anguſtias, quas occupare decreuerant. Darium triginta inde ſtadia abeſſe, præmißi indicabant. Tunc conſiſtere agmen iubet, armisq; ipſe ſumptis aciem ordinabat. Dario aduentum hoſtium pauidi agreſtes nuntiauerũt: uix credenti, occurrere etiam, quos ut fugientes ſequebatur. Ergo non mediocris omniũ animos formido inceſſerat, quippe itineri quàm prælio aptiores erant, raptimq; arma capiebant. Sed ipſa feſtinatio diſcurrentium, ſuosq; ad arma uocantium, maiorem metum incußit. Alij in iugum montis euaſerant, ut hoſtium agmen inde proſpicerent: equos plerique frenabant: diſcors exercitus, nec ad unum intentus imperium, uario tumultu cuncta turbauerat. Darius initiò montis iugum cum parte copiarum occupare ſtatuit, & à fronte, & à tergo circumiturus hoſtem. A mari quoque, quo dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturos, ut undique urgeret. Præter hæc uiginti millia præmiſſa cum ſagittariorum manu, Pyramum amnem, qui duo agmina interfluebat, tranſire, & obijcere ſeſe Macedonum copijs iuſſerat. Si id præſtare non poſſent, retrocedere in montes, & occultè circumire ultimos hoſtium. Cæterùm deſtinata ſalubriter omni ratione, potentior fortuna diſcußit: quippe alij præ metu imperium exequi non audebant, alij fruſtra exequebantur: quia ubi partes labant, ſumma turbatur. Acies autem hoc modo ſtetit. Nabarzanes equitatu dexterum cornu tuebatur, additis funditorum, ſagittariorumq; uiginti ferme millibus. In eodem Thymondas erat. Græcis peditibus mercede cõductis triginta

Darij acies

gintæ millibus præpoſitus. Hoc erat haud dubium robur
exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In læuo cor=
nu Ariſtomedes Theſſalus uiginti millia Barbarorum pe
ditum habebat. In ſubſidijs pugnaciſsimas locauerat gen=
tes. Ipſum regem in eodem cornu dimicaturum tria millia
delectorum equitum aſſueta corporis cuſtodiæ, & pede=
ſtris acies XL. millia ſequebantur. Hyrcani deinde, Me=
diq; equites: his proximi cæterarum gentiũ, equites dexte
ra, læuaq; diſpoſiti. Hoc agmen, ſicut dictum eſt, inſtru=
ctum, ſex millia iaculatorum, funditorumq; antecedebãt.
Quicquid in illis anguſtijs adiri poterat, impleuerũt co=
piæ: cornuaq; hinc à iugo; illinc à mari ſtabant: uxo=
rem, matremq; regis; & alium fœminarum gregem in
medium agmen acceperant. Alexander Phalangem, quá Alexandri
nihil apud Macedonas ualidius erat, in fronte conſti= phalanx.
tuit. Dexterum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebã
tur: huic proximi ſtabant Cœnos & Perdiccas, & Me=
leager, & Ptolemæus, & Amyntas; ſui quiſque agminis
duces. In læuo; quod ad mare pertinebat, Craterus; &
Parmenio erant: ſed Craterus Parmenioni parere iuſſus.
Equites ab utroque cornu locati; dexterum Macedones
Theſſalis adiunctis, læuum Peloponnẽſes tuebãtur. Ante
hanc aciem poſuerat funditorum manum ſagittarijs ad=
mixtis. Thraces quoq;, & Cretenſes ante agmen ibant;
& ipſi leuiter armati. At ijs qui præmiſsi à Dario iugum
montis inſederant, Agrianos oppoſuit, ex Græcia nuper
aduectos. Parmenioni autem præceperat, ut quantũ poſ=
ſet, agmen ad mare extenderet, quò longius abeſſet mon=
tibus, quos occupauerant Barbari. At illi neque obſtare
uenientibus, nec circumire prætergreſſos auſi, funditorũ
maximè aſpectu profugerant territi. Eaq; res tutum Ale=

xandro agminis latus, quod ne ſupernè inceſſeretur, timue rat, præſtitit. Triginta & duo armatorum ordines ibant: neque enim latius extendi aciem patiebantur anguſtiæ. Paulatim deinde ſe laxare, ſinus montium, & maius ſpatium aperire cœperant, ita ut non pedes ſolùm pluribus ordine incedere, ſed etiã à lateribus circumfundi poſſet equitatus. Iam in conſpectu, ſed extra teli iactũ utraq; acies erat, cùm priores Perſæ inconditum, & trucem ſuſtulere clamorem. Redditur & à Macedonibus maior, exercitus impar numero, ſed iugis montiũ, uaſtisq; ſaltibus repercuſſus: quippe ſemper circumiecta nemora, petræq;, quãtamcunq; accepere, uocẽ multiplicato ſono referunt. Alexander ante prima ſigna ibat, identidem manu ſuos inhibens, ne ſuſpenſi acrius ob nimiam feſtinationem concitato ſpiritu capeſſerent bellum. Cumq; agmen obequitaret, uaria oratione, ut cuiuſq; animis aptũ erat, milites alloquebatur. Macedones tot bellorum in Europa uictores ab ſubigendam Aſiam, atq; ultima Orientis, nõ ipſius magis, quàm ſuo ductu profecti, inueteratæ uirtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emenſosq; olim Herculis, & Liberi patris terminos, non Perſis modò, ſed etiam omnibus gentibus impoſituros iugum. Macedonum Bactra, & Indos fore: minima eſſe, quæ nunc intuerentur, ſed omnia uictoria parari. Non præruptis petris Illyricorum, & Thraciæ ſaxis ſterilem laborem fore: ſpolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurũ opus. Totã aciem ſuo pauore fluctuantem umbonibus poſſe propelli. Victor ad hæc Athenienſium Philippus pater inuocabatur, domitæq; nuper Bœotiæ, & urbis in ea nobiliſſimæ ad ſolum dirutæ, ſpecies repræſentabatur animis: iam Granicum amnem, iam tot urbes aut

Alexãdri oratio ad milites.

 expug

expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaq́;, quæ poſt tergum erant ſtrata, & pedibus ipſorum ſubiecta, memorabat. Cùm adierat Græcos, admonebat ab ijs gentibus illata Græciæ bella: Darij prius, deinde Xerxis inſolentia, aquam ipſam, terramq́; poſtulantium, ut neque fontium hauſtum, nec ſolitos cibos relinquerent. Dein deûm templa ruinis & ignibus eſſe deleta. Vrbes eorum expugnatas, fœdera humani diuiniq́; iuris uiolata, referebat. Illyricos uerò, & Thracas rapto uiuere aſſuetos, aciem hoſtium auro purpuraq́; fulgentem, intueri iubebat, prædam non arma geſtantem. Irent, & imbellibus fœminis aurum uiri eriperent. Aſpera montium ſuorum iuga, nudosq́; colles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Perſarum campis, agrisq́; mutarent. Iam ad teli iactum peruenerant; cùm Perſarum equites ferociter in læuum cornu hoſtium inuecti ſunt: quippe Darius equeſtri prælio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur eſſe coniectans. Iamq́; etiam dextrum Alexandri cornu circuibatur: quod ubi Macedo conſpexit, duabus alis equitum ad iugum montis iuſsis ſubſiſtere, cæteros in medium belli diſcrimen ſtrenuè transfert. Subductis deinde ex acie Theſſalis equitibus, præfectum eorum occultè circuire tergum ſuorum iubet, Parmenioniq́; coniungi, & quod is imperaſſet, impigrè exequi. Iamq́; ipſi in medium Perſarum undique circunfuſi egregiè ſe tuebantur: ſed conſerti, & quaſi cohærentes tela uibrare non poterant. Simul ut erant emiſſa, in eoſdem concurrentia implicabantur, leuiq́; & uano ictu pauca in hoſtem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo cominus pugnam coacti conſerere, gladios impigrè ſtringunt. Tum uerò multum ſanguinis fuſum eſt: duæ quippe acies ita

cohærebant, ut armis arma pulſarent, mucrones in ora dirigerent: non timido, non ignauo ceſſare tum licuit: collato pede quaſi ſinguli inter ſe dimicarent, in eodem ueſtigio ſtabant, donec uincendo locum ſibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradum, cùm hoſtem proſtrauerant. At illos nouus excipiebat aduerſarius fatigatos. Nec uulnerati, ut aliâs ſolent, acie poterant excedere, cùm hoſtis inſtaret à fronte, à tergo ſui urgerent.

Alexander dux & idem miles.

Alexander non ducis magis, quàm militis munera exequebatur, opimum decus cæſo rege expetens: quippe Darius curru ſublimis eminebat, & ſuis ad ſe tuendum, & hoſtibus ad inceſſendum, ingens incitamentum. Ergo

Oxyatres.

frater eius Oxyatres cùm Alexandrum inſtare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipſum currum regis obiecit, armis & robore corporis multùm ſuper cæteros eminens, animo uerò, & pietate in paucißimis. Illo utique prælio clarus, alios improuidè inſtantes proſtrauit, alios in fugam auertit. At Macedones, ut circa regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipſo in equitum agmen irrumpunt. Tum uerò ſimilis ruinæ ſtrages erat. Circa currum Darij iacebant nobilißimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni ſicut dimicantes procubuerant, aduerſo corpore uulneribus acceptis. Inter hos Aticyes, & Trountes, & Sabaces prætor Aegypti, magnorum exercituum præfecti, noſcitabantur: circa eos cumulata erat peditum, equitumq́; obſcurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, ſed promptißimi tamen cæſi ſunt. Inter

Alexander vulneratur.

quos Alexandri dexterum femur leuiter mucrone perſtrictum eſt. Iamq́; qui Darium uehebant equi confoßi haſtis, & dolore efferati iugum quatere, & regem curru

excu

excutere cœperant: cùm ille, ueritus ne uiuus ueniret in hoſtium poteſtatem, deſilit, & in equum, qui ad hoc ſequebatur, imponitur. Inſignibus quoq; Imperij, ne fugam proderent, indecorè abiectis. Tum uerò cæteri diſſipantur metu, & quæ cuiq; patebat, ad fugam uia erumpunt, arma iacientes, quæ paulò antè ad tutelam corporũ ſumpſerant, adeò pauor etiã auxilia formidabat. Inſtabat fugientibus eques à Parmenione miſſus, & fortè in id cornu omnes fuga abſtulerat. At in dextro Perſæ Theſſalos equites uehementer urgebant. Iamq́; una ala ipſo impetu proculcata erat, cùm Theſſali ſtrenuè circumactis equis dilapſi, rurſus in prælium redeunt, ſparſosq́; incompoſitos uictoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde proſternũt. Equi pariter equitesq́; Perſarum, ſerie laminarum ob id genus graue, agmen quod celeritate maximè conſtat, ægrè moliebantur: quippè in circumagendis equis ſuis Theſſali multos occupauerant. Hac tam proſpera pugna nuntiata, Alexander non antè auſus perſequi Barbaros, utrinque iam uictor inſtare fugientibus cœpit. Haud amplius regem, quàm mille equites ſequebantur, cùm ingens multitudo hoſtium caderet. Sed quis aut in uictoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darij partibus ſteterant Amynta duce, prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga, abrupti à cæteris, haud ſanè fugientibus ſimiles euaſerant. Barbari longè diuerſam fugam intenderunt, alij quà rectum iter in Perſidem ducebat, quidam circuitus rupis, ſaltusq́; montium occultos petiuere, pauci caſtra Darij. Sed iam illa quoq; hoſtis uictor intrauerat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri, argentiq́; pondus, non belli,

Darij fuga.

Amyntas.

ſed luxuriæ apparatum diripuerant milites. Cumq́; plus raperent, paßim ſtrata erant itinera uilioribus ſarcinis, quas in comparatione meliorum auaritia contempſerat. Iamq́; ad fœminas peruentum erat, quibus, quo chariora ornamẽta ſunt, uiolentius detrahebantur: nec corporibus quidẽ uis, ac libido parcebat. Omnia planctu, tumultuq́;, prout cuiq; fortuna erat, caſtra repleuerant: nec ulla facies mali deerat, cùm per omnes ordines ætatesq́; uictoris crudelitas, ac licentia uagaretur. Tunc uerò impotens fortunæ ſpecies conſpici potuit, cum ij, qui tum Dario tabernaculum exornauerant omni luxu & opulentia inſtructum, eadem illa Alexandro, quaſi uenturo domino reſeruabant. Nanque id ſolum intactum omiſerant milites, ita tradito more, ut uictorem uicti regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos, animosq́; in ſemet conuerterant captiuæ mater, coniuxq́; Darij. Illa non maieſtate ſolùm, ſed etiam ætate uenerabilis: hæc formæ pulchritudine, nec illa quidem ſorte corrupta, acceperat in ſinum filiũ, nondum ſextum ætatis annum egreſſum, in ſpem tantæ fortunæ, quantam paulò antè pater eius amiſerat, genitum. At in gremio anus auiæ iacebant adultæ uirgines duæ, nõ ſuo tantùm, ſed illius mœrore etiã confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarũ turba conſtiterat, laceratis crinibus, abſciſſáq́; ueſte, priſtini decoris immemores, reginas, dominasq́; ueris quondam, tunc alienis nominibus uocantes. Illæ ſuæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius ſtetiſſet, quæ fortuna diſcriminis fuiſſet, requirebant. Negabant ſe captas, ſi uiueret Rex. Sed illum equos ſubinde mutantem, longius fuga abſtulerat. In acie autẽ cæſa ſunt Perſarum peditũ centũ millia: decẽ uerò millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti ſaucij fuere,

Darij mater, coniuxq; captiuæ.

Hoſtiũ cæſorũ numerus.

fuere, triginta omninò & duo ex peditibus deſyderati ſunt, equitum centũ quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens uictoria ſtetit. Rex, qui diu Darium perſequendo fatigatus erat, poſteaquàm & nox appetebat, & eum aſſequendi ſpes non erat, in caſtra paulò antè à ſuis capta peruenit. Inuitari deinde amicos, quibus maximè aſſueuerat, iuſsit: quippe ſumma dúntaxat cutis in femore perſtricta, non prohibebat intereſſe conuiuio. Tum repentè è proximo tabernaculo lugubris clamor Barbaro ululatu, planctúque permixtus epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum regis, uerita ne maioris motus principium eſſet, armare ſe cœperat. Cauſa pauoris ſubiti fuit, quòd mater, uxorq; Darij cum captiuis mulieribus nobilibus regem, quem interfectum eſſe credebant, ingenti gemitu, eiulatuq; deflebant. Vnus nanque è captiuis ſpadonibus, qui fortè ante ipſarum tabernaculum ſteterat, amiculum, quod Darius (ſicut paulò antè dictum eſt) ne cultu proderetur abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnouit: ratusq; interfecto detractum eſſe, falſum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunæ Darij, & pietati earum lachrymaſſe fertur. Alexãdri clementia. *Ac primò Mithrenem, qui Sardis prodiderat, peritum Perſicæ linguæ, ire ad conſolandas eas iuſſerat.* Mithrenes. *Veritus deinde ne proditor captiuarum iram, doloremq; grauaret, Leonatum ex purpuratis ſuis miſit, iuſſum indicare, falsò lamentari eas, Darium uiuum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculũ, in quo captiuæ erant, peruênit, miſſumq; à rege ſe nuntiare iubet. At ij, qui in ueſtibulo erant, ut armatos conſpexere, rati actum eſſe de dominis, in tabernaculum currunt, uo-*

ciferr

ciſtrantes adeſſe ſupremã horam, miſſosq; qui occiderent captas. Itaque, *ut quæ nec prohibere, nec admittere auderent, nullo reſpõſo dato, tacitè opperiebãtur uictoris arbitriũ.* Leonatus, *expectato diu qui ſe intromitteret, poſteaquàm nemo producere audebat, relictis in ueſtibulo ſatellitibus, intrat in tabernaculum.* Ea *ipſa res turbauerat fœminas, quòd irrupiſſe, nõ admiſſus uidebatur.* Itaq; *mater, & cõiux prouolutæ ad pedes orare cœperũt, ut prius quàm interficerentur,* Darij *corpus ipſis patrio more ſepelire permitteret: functas ſupremo in regẽ officio ſe impigrè morituras.* Leonatus *& uiuere* Darium, *& ipſas non incolumes modò, ſed etiã apparatu priſtinæ fortunæ reginas fore.* Tum *mater* Darij *alleuari ſe paſſa eſt.* Alexander *poſtera die cum curã ſepeliendis militibus impẽderet, quorum corpora inuenerat,* Perſarum *quoq; nobiliſsimis eundem honorem haberi iubet, matriq;* Darij *permittit, quos uellet, patrio more ſepeliret.* Illa *paucos arcta propinquitate cõiunctos pro habitu præſentis fortunæ humari iuſsit, apparatũ funerũ, quo* Perſæ *ſuprema officia celebrarent, inuidioſum fore exiſtimans, cum uictores haud pretioſe cremarentur.* Iamq; *iuſtis defunctorum corporibus ſolutis, præmittit ad captiuas, qui nuntiarent ipſum uenire.* Inhibitaq; *comitantium turba tabernaculũ cum* Hephæſtione *intrat.* Is *longè omnium amicorũ chariſsimus erat regi, cum ipſo pariter educatus, ſecretorum omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius ius habebat, quod tamen ita uſurpabat, ut magis à rege permiſſum, quàm uendicatum ab eo uideretur: & ſicut ætate par erat regi, ita corporis habitu præſtabat.* Ergo *reginæ illum regem eſſe ratæ, ſuo more ueneratæ ſunt.* Inde *ex ſpadonibus captiuis, quis* Alexander *eſſet,*

Cadauera hoſtium ſepeliri iubet Alexander.

Hephæſtio.

eſſet,monſtrantibus,Syſigābis aduoluta eſt pedibus eius, ignorationem nunquam anteà uiſi regis excuſans. Quam manu alleuans rex, Nō erraſti, inquit,mater: nam & hic Alexander *eſt.* Equidem *ſi hac continentia animi ad ultimum uitæ perſeuerare potuiſſet, fœliciorem fuiſſe crederem, quàm uiſus eſt eſſe, cùm* Liberi *patris imitaretur triumphū, ab* Helleſponto *uſq; ad* Oceanum *omnes gentes uictoria emenſus: ſi uiciſſet profectò ſuperbiam atque irā,mala inuicta: ſi abſtinuiſſet inter epulas cædibus amicorum,egregioſq; bello uiros, & tot gentium ſecum domitores indicta cauſa ueritus eſſet occidere. Sed nondum fortuna ſe animo eius infuderat.* Itaq; *orientem eam moderatè, & prudenter tulit, ad ultimum magnitudinem eius non cepit: tum quidem ita ſe geßit, ut omnes ante eum reges & continentia, & clementia uincerentur.* Vir*gines, & reginas excellentis formæ tam ſanctè habuit, quàm ſi eodem quo ipſe parente genitæ forent.* Coniugem *eiuſdem, quam nulla ætatis ſuæ pulchritudine corporis uicit, adeò ipſe non uiolauit, ut ſummam adhibuerit curam, ne quis captiuo corpori illuderet.* Omnem *cultum reddi fœminis iußit, nec quicquā ex priſtinæ fortunæ magnificentia captiuis, præter fiduciam, defuit.* Itaq; *Syſigābis,* Rex, *inquit,mereris ut ea precemur tibi, quæ* Dario *noſtro quondam precatæ ſumus: & (ut uideo) dignus es, qui tantum regem nō fœlicitate ſolùm, ſed etiam æquitate ſuperaueris.* Tu *quidē matrem me, & reginā uocas, ſed ego me tuam famulam eſſe cōfiteor.* Et *præteritæ fortunæ faſtigium capio, & præſentis iugum pati poſſum.* Tua *intereſt,quantū in nos licuerit,ſi id potius clemētia, quàm ſæuitia uis eſſe teſtatū.*Rex *bonum animum habere eas iußit.*Darij *deinde filium collo ſuo admouit.* Atq; *nil* Alexādri continentia.

ille

ille conſpectu tunc primum à ſe uiſi conterritus, ceruicem eius manibus amplectitur. Motus ergo rex cõſtantia pueri, Hephæſtionẽ intuens, Quàm uellem, inquit, Darius aliquid ex hac indole hauſiſſet. Tum tabernaculo egreſſus, tribus aris in ripa Pyrami amnis Ioui, atq; Herculi, Mineruæq; ſacratis Syriam petit, Damaſcũ, ubi regis gaza erat, Parmenione præmiſſo. Atq; is, cùm præceßiſſe Darij ſatrapã comperiſſet, ueritus ne paucitas ſuorum ſperneretur, accerſere maiorem manum ſtatuit. Sed fortè in exploratores ab eo præmißos incidit nomine Mardus, qui ad Parmenionem perductus, literas ad Alexãdrum à præfecto Damaſci miſſas tradit ei: nec dubitare eũ, quin omnẽ regiam ſuppellectilẽ cum pecunia traderet, adiecit. Parmenio aſſeruari eo iuſſo, literas aperit, in queis erat ſcriptũ, ut maturè Alexander aliquẽ ex ducibus ſuis mitteret cum manu exigua. Itaq; re cognita, Mardũ datis comitibus ad proditorem remittit. Ille è manibus cuſtodientium lapſus, Damaſcũ ante lucẽ intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animũ inſidias timentis, & ignotũ iter ſine duce non audebat ingredi. Felicitati tamen regis ſui confiſus, agreſtes, qui duces itineris eſſent, excipi iußit: quibus celeriter repertis, quarto die ad urbẽ peruenit, iã metuẽte præfecto, ne ſibi fides habita nõ eſſet. Igitur quaſi parum munimentis oppidi fidens, ante ſolis ortũ pecuniam regiã, quàm gazã Perſæ uocant, cum pretioſißimis rerũ efferri iubet, fugã ſimulans, reuera ut prædam hoſti offerret. Multa millia uirorũ, fœminarumq; excedentẽ oppido ſequebantur, omnibus miſerabilis turba, præter eum, cuius fidei commiſſa fuerat: quippe quò maior proditoris merces foret, obijcere hoſti parabat gratiorẽ omni pecunia prædam, nobiles uiros, prætorum Darij coniuges, liber

Mardus.

liberoſq́;, præter hos urbium Græcarum legatos, quos
Darius uelut in arce tutiſsima, in proditoris reliquerat
manibus. Cangabas Perſæ uocant humeris onera portan Cangabæ.
tes. Ii cùm frigus tolerare nõ poſſent, quippe & procella
ſubitò niuem effuderat, & humus rigebat gelu, tum aſtri=
ctas ueſtes, quas cum pecunia portabant, auro, & purpu=
ra inſignes induunt, nullo prohibere auſo, cùm fortuna
regis etiam humillimis in ipſum licentiam faceret. Præ=
buere ergo Parmenioni nõ ſpernendi agminis ſpeciẽ, qui
intentiore cura ſuos quaſi ad iuſtum præliũ paucis adhor
tatus, equis calcaria ſubdere iubet, & acri impetu in hoſtẽ
inuehi. At illi qui ſub oneribus erãt, omiſsis illis per metũ Damaſceno-
capeſſunt fugam. Armati quoq;, qui eos perſequebantur, rum miſerabi
eodem metu arma iactare, ac nota diuerticula petere cœpe lis fuga & ca-
runt. Præfectus quaſi & ipſe cõterritus ſimulans, cuncta ptiuitas.
pauore cõpleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ. Illa
pecunia ſtipendio ingenti militum præparata. Ille cultus
nobilium uirorũ, tot illuſtrium fœminarum, aurea uaſa,
aurei freni, tabernacula regali magnificentia ornata. Ve=
hicula quoq; à ſuis deſtituta ingentis opulentiæ plena, fa=
cies etiam prædantibus triſtis, ſi qua res auaritiã moraretur:
tur: quippe tot annorum incredibili, & fidem excedente
fortuna cumulata, tũc alia ſtirpibus lacerata, alia in cœ=
num demerſa eruebantur: non ſufficiebant prædantiũ ma=
nus prædæ, Iamq́; etiã ad eos, qui primi fugerant, uentum
erat. Fœminæ pleræq; paruos trahentes liberos ibant, in=
ter quas tres fuere uirgines, Ochi, qui ante Darium regna Ochus.
uerat, filiæ, olim quidem ex faſtigio paterno rerum mu=
tatione detractæ, ſed tum ſortem earum crudelius aggra=
uante fortuna. In eodem grege uxor quoq; eiuſdem Ochi
fuit, Oxyatriſq́;(frater hic erat Darij) filia, & coniunx

Arta

Artabazi, principis purpuratorum: & filius, cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoq;, cui ſummũ imperium maritimæ oræ Rex dederat, uxor cum filio excepta eſt. Mentoris filiæ tres, ac nobiliſsimi ducis Memnonis coniunx, & filius. Vixq; ulla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonij quoq;, & Athenienſes erãt, ſocietatis fide uiolata, Perſas ſecuti. Ariſtogiton, Dropidas, & Eleutherius, inter Atheniẽſes genere, famaq; longè clariſsimi: Lacedæmonij, Periſippus, & Onomaſtorides cum Omaio, & Callicratide, ij quoq; domi nobiles. Summa pecunia ſignata fuit, talentorũ duo millia & ſexaginta, facilè argenti pondus quingenta æquabat. Præterea xxx. millia hominũ, cum ſeptem millibus iumentorum dorſo onera portantium capta ſunt. Cæterùm dij tantæ fortunæ proditorem ſepulturæ celeriter debita pœna perſecuti ſunt. Nanque unus è conſcijs eius, credo, regis uicem etiam in illa ſorte reueritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunũ ſolatium prodito: quippe & ultus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam maieſtatis ſuæ exoleuiſſe cernebat.

Proditoris Damaſci mors.

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI, REGIS MACEDONVM,

LIBER QVARTVS.

DARIVS *tanti modò exercitus* Rex, *qui triumphantis magis, quàm dimicantis more curru ſublimis inierat prælium, per loca, quæ propè immẽſis agminibus compleuerat, iam inania, & ingenti ſolitudine*

litudine uaſta fugiebat. Pauci regem ſequebantur. nam nec eôdem omnes fugam intenderant, & deficientibus equis curſum eorũ, quos Rex ſubinde mutabat, æquare non poterant. Vnchas deinde peruenit, ubi excepere eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demũ credens fore ipſius, quod celeritate præripere potuiſſet. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damaſcũ recepta erat præda, iuſſum eam ipſam & captiuos diligenti aſſeruare cuſtodia, Syriæ, quàm Cœlen uocant, præfecit. Nouũ imperiũ Syri nondum belli cladibus ſatis domiti aſpernabantur: ſed celeriter ſubacti obedienter imperata fecerunt. Nardus quoq; inſula deditur regi. Maritimam tamẽ oram, & pleraq; longius etiam à mari recedẽtia rex eius inſulæ Strato poßidebat: quo in fidem accepto, caſtra mouit ad urbem Marathon. Ibi illi literæ à Dario redduntur, quibus ut ſuperbè ſcriptis uehementer offenſus eſt. Præcipuè eum mouit, quòd Darius ſibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adſcripſerat. Poſtulabat autem magis, quàm petebat, ut accepta pecunia quantamcunque tota Macedonia caperet, matrem ſibi, ac coniugem, liberosq; reſtitueret. De regno, æquo, ſi uellet, Marte contenderet. Si ſaniora conſilia tandem pati potuiſſet, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus, ſocius, amicusq; eſſet: in ea ſe fidem & dare paratum, & accipere. Contrà Alexander in hunc maximè modum reſcripſit.* REX ALEXANDER DARIO. *Celes, cuius nomen ſumpſiſti Darius, Græcos, qui oram Helleſponti tenent, coloniasq; Græcorũ Ionas omni clade uaſtauit, cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ & Græciæ bello. Rurſus rex Xerxes gentis eiuſdẽ, ad oppugnãdos nos cum immaniũ barbarorum*

Syria Cœle.

*Aliàs, Arrhodus.

Strato Rex.

Marathon.

Literæ Darij Alexãdro redditæ.

Alexandri ad Dariũ literæ.

copijs uenit: qui nauali prælio uictus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, ut abſens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum uerò parentē meum quis ignorat ab his interfectum eſſe, quos ingentis pecuniæ ſpe ſolicitauerant ueſtri? Impia enim bella ſuſcipitis, & cum habeatis arma, licitamini hoſtium capita, ſicut tu proximè talentis mille, tanti exercitus Rex, percuſſorē in me emere uoluiſti. Repello igitur bellum, non infero. Et dijs quoq; pro meliore ſtantibus cauſa, magnam partem Aſiæ in ditionem redegi meam: teipſum acie uici: quem etſi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras, utpote qui ne belli quidem in me iura ſeruaueris: tamen ſi ueneris ſupplex, & matrem, & coniugem, & liberos ſine pretio recepturum te eſſe promitto. Et uincere, & conſulere uictis ſcio. Quòd ſi te nobis committere times, dabimus fidem impune uenturum. De cætero cùm mihi ſcribes, memento non ſolùm regi te, ſed etiam tuo ſcribere. Ad hanc perferēdam Therſippus miſſus. ipſe in Phœnicen deinde deſcendit, & oppidum Byblon traditū recepit. Inde ad Sidôna uentum eſt, urbem uetuſtate famaq; conditorum inclytam. Regnabat in ea Strato Darij opibus adiutus: ſed quia deditionem magis popularium, quàm ſua ſponte fecerat, regno uiſus indignus: Hephæſtioniq; permiſſum, ut quem eo faſtigio Sidónes digniſsimum arbitrarentur, conſtitueret regem. Erant Hephæſtioni hoſpites clari inter ſuos iuuenes, qui facta ipſis poteſtate regnandi, negauerunt quenquam patrio more in id faſtigium recipi, niſi regia ſtirpe ortum. Admiratus Hephæſtio magnitudinem animi, ſpernentis, quod alij per ignes ferrumq; peterēt: Vos quidem macti uirtute, inquit, eſtote, qui primi intellexiſtis, quantò maius eſſet regnū faſtidire quàm accipere. Cæterum date ali

Sidon uetuſtate inclyta.

te aliquem regiæ ſtirpis, qui meminerit à uobis acceptum habere ſe regnum. At illi cùm multos imminere tantæ ſpei cernerent, ſingulis amicorum Alexādri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, ſtatuunt, neminem eſſe potiorem, quàm Abdolominū *quendam longa quidē cognatione ſtirpi regiæ annexum, ſed ob inopiam ſuburbanum hortum exigua colentē ſtipe. Cauſa ei paupertatis, ſicut pleriſq;, probitas erat: intentuſq; operi diurno ſtrepitum armorum, qui totam Aſiam concuſſerat, non exaudiebat. Subitò deinde, de quibus antè dictum eſt, cum regiæ ueſtis inſignibus hortum intrant: quē fortè ſteriles herbas eligens,* Abdolominus *repurgabat.* Tunc *rege eo ſalutato, alter ex his,* Habitus, *inquit, hic, quē cernis in meis manibus, cum iſto ſqualore permutandus tibi eſt.* Ablue *corpus illuuie, æterniſq; ſordibus ſqualidum.* Cape *regis animum, & in eam fortunam, qua dignus es, iſtam cōtinentiā profer.* Et *cùm in regali ſolio reſidebis, uitæ, neciſq; omnium ciuiū dominus, caue obliuiſcaris huius ſtatus, in quo accipis regnum: imò* Hercule, *propter quem. Somnio ſimilis res* Abdolomino *uidebatur.* Interdum *ſatiſ'ne ſani eſſent, qui tam proterue ſibi illuderēt, percūctabatur. Sed ut cunctāti ſqualor ablutus eſt, & iniecta ueſtis purpura, auroq; diſtincta, & fides à iurātibus facta ſeriò: iam rex iiſdē comitantibus in regiā peruēnit.* Fama, *ut ſolet, ſtrenuè totas urbes diſcurrit: aliorū ſtudium, aliorū indignatio eminebat,* Ditiſſimus *quiſq; humilitatem inopiamq; eius apud amicos* Alexādri *criminabatur.* Admitti *eū rex protinus iuſſit, diuq; contēplatus,* Corporis, *inquit, habitus famæ generis non repugnat: ſed libet ſcire, inopiā qua patientia tuleris.* Tum *ille,* Vtinam, *inquit, eodem animo regnum pati poſſim.* Hæ *manus ſuffecēre deſyderio meo: nihil ha-*

Abdolominus rex cōſtituitur.

benti, nihil defuit. Magnæ indolis ſpecimẽ ex hoc ſermone Abdolomini cepit. Itaq; non Stratonis modò regiã ſup pellectilem attribui ei iuſsit, ſed pleraq; etiam ex perſica præda: regionẽ quoq; urbi appoſitã, ditioni eius adiecit.

Amyntæ fuga. Intereà Amyntas, quem ad Perſas ab Alexandro transfugiſſe diximus, cum quatuor millibus Græcorũ ipſum ex acie perſecutis, fuga Tripolim peruẽnit. Inde in naues militibus impoſitis, Cyprum transmiſit: & cum in illo ſtatu rerum id quenq;, quod occupaſſet, habiturũ arbitraretur, uelut certo iure poſſeſſum, Aegyptũ petere decreuit, utriq; regi hoſtis, & ſemper ex ancipiti mutatione temporũ pendens: hortatusq; milites ad ſpem tantæ rei, docet Sabacem prætorem Aegypti cecidiſſe in acie: Perſarum præſidium & ſine duce eſſe, & inualidũ. Aegyptios ſemper prætoribus eorum infenſos pro ſocijs ipſos, non pro hoſtibus æſtimaturos. Omnia experiri neceſsitas cogebat, quippe cùm primas ſpes fortuna deſtituit, futura præſentibus uidẽtur eſſe potiora. Igitur conclamant, duceret, quò uideretur. Atq; ille utendũ animis dũ ſpe calerent ratus, ad Peluſij oſtium penetrat, ſimulans à Dario ſe eſſe præmiſſum. Potitus ergo Peluſij, Memphin copias promouit, ad cuius famã Aegyptij uana gens, & nouandis, quàm gerẽdis aptior rebus, ex ſuis quiſq; uicis uiribusq; ad hoc ipſum concurrũt, ad delenda præſidia Perſarum: qui territi, tamẽ ſpem obtinendi Aegyptũ non amiſerunt. Sed eos Amyntas prælio ſuperatos in urbem cõpellit, caſtriſq; poſitis uictores ad populãdos ægros eduxit, ac uelut in medio poſitis omnibus, hoſtiũ cũcta agebãtur. Itaq;

Mazeces. Mazeces quãquam infelici prælio ſuorũ animos territos eſſe cognouerat: tamẽ palantes, & uictoriæ fiducia incautos oſtẽtans, perpulit ne dubitarẽt ex urbe erũpere, & res

amiſſas

amiſſas recuperare. Id conſilium non ratione prudentius, quam euentu fœlicius fuit. Ad unum omnes cum ipſo duce occiſi ſunt. Has pœnas Amyntas utriq; regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quàm illi quem deſeruerat. Darij prætores, qui prælio apud Iſſon ſuperfuerãt, cum omni manu, quæ fugientes ſecuta erat, aſſumpta etiã Cappadocũ & Paphlagonũ iuuẽtute, Lydiã recuperare tentabant. Antigonus prætor Alexãdri Lydiæ præerat: qui quãquam pleroſq; militũ ex præſidijs ad regem dimiſerat, tamen barbaris ſpretis in aciẽ ſuos eduxit. Eadem illic quoq; fortuna partiũ fuit. tribus prælijs alia atq; alia regione cõmiſsis, Perſæ funduntur. Eodẽ tempore claßis Macedonũ ex Græcia accita, Ariſtomenẽ, qui ad Helleſpõti oram recuperandã à Dario erat miſſus, captis eius aut demerſis nauibus ſupat. A Mileſijs deinde Pharnabazus præfectus perſicæ claßis pecunia exacta, & præſidio in urbẽ Chiũ introducto, centũ nauibus Andrũ, & inde Syphnum petijt: is quoq; inſulas præſidijs occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli, quod ab opulẽtißimis Europæ Aſiæq; regibus in ſpem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoq; & Cretæ arma cõmouerat. Agis Lacedæmoniorũ rex octo millibus Græcorũ, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, cõtractis, bellũ Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur. Cretenſes has aut illas partes ſecuti, nunc Spartanorũ, nunc Macedonũ præſidijs occupabãtur. Sed leuiora inter illos fuere diſcrimina, unum certamen, ex quo cætera pendebant, intuente fortuna. Iam tota Syria, iam Phœnice quoq;, excepta Tyro, Macedonum erant: habebatq; rex caſtra in continenti, à quo urbem anguſtum fretum dirimit. Tyrus & claritate, & magnitudine ante omnes urbes Sy-

Amyntæ mors.

Antigonus.

Ariſtomenes.

Pharnabazus.

Antipater.

Tyrus.

riæ, Phœniceſq; memorabilis, facilius ſocietatẽ Alexandri acceptura uidebatur, quàm imperium. Coronã igitur auream legati domum afferebant, commeatuſq; largè & hoſpitaliter ex oppido adduxerãt. Ille dona, ut ab amicis accipi iuſsit, benigneq; legatos allocutus, Herculi (quem præcipuè Tyrij colerent) ſacrificare uelle ſe dixit. Macedonũ reges credere, ab illo deo ipſos genus ducere: ſe uerò ut id faceret etiam oraculo monitũ. Legati reſpondent eſſe templum Herculis extra urbem, in ea ſede, quam Palætyron ipſi uocant. Ibi regem Deo ſacrum rite facturũ. Non tenuit iram Alexander, cuius alioquin potens non erat. Itaq; Vos quidem, inquit, fiducia loci, quòd inſulam incolitis, pedeſtrem hunc exercitum ſpernitis: ſed breui oſtendam in continenti uos eſſe. Próinde ſciatis licet, aut intraturũ me urbem, aut oppugnaturum. Cum hoc reſponſo dimiſſos, monere amici cœperũt, ut regẽ, quem Syria, quẽ Phœnice recepiſſet, ipſi quoq; urbem intrare paterentur. At illi loco ſatis fiſi, obſidionem ferre decreuerunt. nanq; urbẽ à continenti quatuor ſtadiorum fretũ diuidit, Africo maximè obiectum, crebros ex alto fluctus in litus euoluens: nec accipiẽdo operi, quo Macedones cõtinenti inſulã iungere parabãt, quicquam magis, quàm ille uẽtus, obſtabat: quippe uix leni & tranquillo mari moles agi poſſunt. Africus uerò prima quæq; congeſta pulſu illiſa mari ſubruit: nec ulla tã firma moles eſt, quam nõ excidãt undæ per nexus operũ manãtes, & ubi acrior flatus extitit, ſummi operis faſtigio ſuperfuſæ. Præter hanc difficultatẽ haud minor alia erat: muros, turreſq; urbis præaltũ mare ambiebat. Non tormenta, niſi è nauibus procul excuſſa emitti, nõ ſcalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in ſalum murus pedeſtre interceperat iter. naues nec

Palætyrus.

habeb

habebat Rex, *& ſi admouiſſet, pendentes & inſtabiles*
miſſilibus arceri poterant. Inter *quæ, haud parua dictu*
res, Tyrior*ũ fiduciam accendit.* Carth*aginienſium legati*
ad celebrandum anniuerſarium ſacrum more patrio tunc
uenerant: quippe Carthaginem Tyr*ij condiderũt, ſemper*
parentum loco culti. [illegible]*rgo* Pœ*ni cœperũt, ut obſi*
dionem forti animo paterentur, breui C*arthagine auxilia* Carthago à
uentura. nanque ea tempeſtate magna ex parte Pun*icis* Tyrijs con-
claſſibus maria obſidebantur. I*gitur bello decreto, per* dita.
muros turresq; tormenta diſponunt, arma iunioribus di-
uidunt, opificesq;, quorũ copia urbs abundabat, in offi-
cinas diſtribuunt. O*mnia belli apparatu ſtrepunt, ferreæ*
*quoq; manus (*H*arpagonas uocant) quas operibus hoſtiũ*
inijcerent, coruiſq;, & alia tuendis urbibus excogitata
præparabantur. S*ed cùm fornacibus ferrum, quod excudi*
oportebat, impoſitum eſſet, admotiſq; follibus ignem flatu
accenderẽt, ſanguinis riui ſub ipſis flammis extitiſſe dicũ- Sanguinis ri-
tur: idq; omen in M*acedonũ metũ uerterunt* Tyr*ij.* A*pud* ui ex forna-
M*acedonas quoq; cùm fortè panem quidam militũ fran-* cibus.
geret, manãtis ſanguinis guttas notauerũt. T*erritoq; rege,* Sanguis è pa-
A*riſtander peritiſſimus uatum reſpondit, ſi extrinſecus* ne manans.
cruor fluxiſſet, M*acedonibus id triſte futurũ.* C*õtrà cum* Ariſtander.
ab interiore parte manauerit, urbi, quam obſidere deſti-
naſſent, exitiũ portẽdere. A*lexãder cùm & claſſem pro-*
cul haberet, & longam obſidionem magno ſibi ad cætera
impedimento uideret fore, caduceatores, qui ad pacem eos
compellerent, miſit, quos Tyr*ij cõtra ius gentium occiſos* Alexãdri le-
præcipitauerunt in altũ. A*tq; ille ſuorũ tam indigna nece* gati à Tyrijs
cõmotus, urbem obſidere ſtatuit. S*ed antè iacienda moles* occiſi.
erat, quæ urbem cõtinenti cõmitteret. I*ngens ergo animos*
militum deſperatio inceſſit, cernentium profundum mare,

quod uix diuina ope poſſet impleri: quæ ſaxa tam uaſta, quas tam proceras arbores poſſe reperiri? exhauriendas eſſe regiones, ut illud ſpatium aggeraretur, & exæſtuare ſemper fretũ: quoq; arctius uolutetur inter inſulã & cõtinentem, hòc acrius furere. At ille haudquaquàm rudis tractandi militares animos, ſpeciem ſibi Herculis in ſomno oblatã eſſe pronũtiat, dextram porrigentis, illo duce, illo aperiẽte in urbẽ intrare ſe uiſum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentiũ iura uiolata referebat. Vnã eſſe urbem, quæ curſum uictoris morari auſa eſſet. Ducibus deinde negotiũ datur, ut ſuos quiſq; caſtiget, ſatisq́; omnibus ſtimulatis opus orſus eſt. Magna uis ſaxorũ ad manum erat

Libanus mons.

Tyro uetere præbente, materies ex Libano mõte ratibus & turribus faciendis uehebatur. Iamq́; à fundo maris in altitudinẽ montis opus excreuerat, nondũ tamẽ aquæ faſtigiũ æquabat: & quò longius moles agebatur à litore, hòc magis quicquid ingerebatur, præaltũ abſorbebat mare, cum Tyrij paruis nauigijs admotis, per ludibriũ exprobrabant, illos armis inclytos dorſo ſicut iumẽta onera geſtare. interrogabãt etiã num maior Neptuno eſſet Alexander. Hæc ipſa inſectatio alacritatẽ militum accendit. Iamq́; paululũ moles aquã eminebat, & ſimul aggeris latitudo creſcebat, urbiq́; admouebatur: tum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementũ eos ante feſellerat, cõſpecta, leuibus nauigijs nondũ cõmiſſum opus circuire cœperũt: miſsilibus eos quoq;, qui pro opere ſtabãt, inceſſere. Multis ergo impune uulneratis, cum & remouere, & appellere ſcaphas in expedito nõ eſſet, ad curã ſemetipſos tuendi ab opere cõuerterant. Igitur ex iumẽtis coria, uelaq́; iuſsit obtendi, ut extra teli iactum eſſent, duasq́; turres ex capite molis erexit, è quibus in ſubeũtes ſcaphas tela ingeri poſſent.

ſent. Contrà Tyrij nauigia procul à cõſpectu hoſtiũ litori appellunt, expoſitisq; militibus, eos, qui ſaxa geſtabant, obtrũcant. In Libano quoq; Arabũ agreſtes, incõpoſitos Macedonas aggreßi, triginta ferè interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexãdrũ diuidere copias coëgit. Et ne ſegniter aßidere uni urbi uideretur, operi Perdiccã, Crateronq; præfecit, ipſe cum expedita manu Arabiã petijt. Inter hæc Tyrij nauẽ magnitudine eximia, ſaxis, arenaq; à puppi oneratã, ita ut multùm prora emineret, bitumine ac ſulphure illitam, remis cõcitauerunt: & cùm magnam uim uenti tela quoque cõcepiſſent, celeriter ad molem ſucceßit. Tunc prora eius accenſa, remiges deſilìere in ſcaphas, quæ ad hoc ipſum præparatæ ſequebantur. Nauis autẽ igne concepto latius fundere incendium cœpit, quod priuſquàm poſſet occurri, turres, & cætera opera in capite molis poſita comprehendit. At qui deſilierant in parua nauigia, faces, & quicquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamq; non modo Macedonũ turres, ſed etiam ſumma tabulata conceperant ignem, cùm ij, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omißis in mare ſemetipſi immitterent. At Tyrij, qui capere eos, quàm interficere mallent, natantiũ manus ſtipitibus, ſaxisq; lacerabant, donec debilitati impune nauigijs excipi poſſent: nec incendio ſolùm opera conſumpta, ſed fortè eodem die uehementior uentus totum ex profundo maris illiſit in molem, crebrisq; fluctibus cõpages operis uerberatæ ſe laxauere, ſaxaq; interfluens unda medium opus rupit. Proruptis igitur lapidum cumulis, quibus iniecta terra ſuſtinebatur, præceps in profundũ ruit, tantæq; molis uix ulla ueſtigia inuenit Arabia rediens Alexander. Hìc (quod in aduerſis rebus ſolet fieri) alius

in alium culpam referebat, cùm omnes uerius de ſæuitia maris queri poſſent. Rex noui operis molem orſus, in aduerſum uentum nõ latere, ſed recta fronte direxit, quod cætera opera uelut ſub ipſo latẽtia tuebatur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, ut turres in medio erectæ procul teli iactu abeſſent. Totas autẽ arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant: deinde ſaxis onerabant, rurſus cumulo eorum alias arbores inijciebant. Tum humus aggerabatur, ſuper quæ alia ſtrue ſaxorum arborumq; cumulata, uelut quodam nexu cõtinens opus iunxerãt. Nec Tyrij, quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, ſegniter exequebantur. Præcipuum auxilium erat, qui procul hoſtium conſpectu ſubibant aquam, occultoq; lapſu ad molem uſque penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad ſe trahentes: quæ ubi ſecutæ erant, pleraque ſecum in profundum dabant: tum leuatos onere ſtipites, truncosq; arborum haud ægrè moliebantur. Deinde totum opus, quod ſtipitibus fuerat innixum, fundamento lapſo ſequebatur. Aegro animi Alexandro, & utrum perſeueraret, an abiret ſatis incerto, claßis Cypro Cleander. *aduenit. Eodemq; tempore Cleander cum Græcis militibus in Aſiam nuper aductus, centum & octoginta nauium claſſem in duo diuidit cornua. Læuum Pythagoras rex Cypriorum cum Cratero tuebatur. Alexandrum in dextro quinqueremis regia uehebat. Nec Tyrij, quanquàm claſſem habebant, auſi nauale inire certamen, triremes omnes ante ipſa mœnia oppoſuerunt. quibus Rex inuectus, ipſas demerſit. Poſtera die claſſe ad Mœnia admota, undique tormentis, & maximè arietum pulſu muros quatit: quos Tyrij raptim obſtructis ſaxis refecerunt: interiorem quoque murum, ut ſi prior feſelliſſet, illo ſe tuerentur,*

rētur, undiq; orſi. Sed undiq; uis mali urgebat: moles intra teli iactū erat, claßis mœnia circuibat, terreſtri ſimul naualiq; clade obruebātur: quippe binas quadriremes Macedones inter ſe ita iunxerāt, ut proræ cohærerent, puppes interuallo, quantum capere poterant, diſtarent. Hoc puppium interuallum antēnis, aſſeribusq; ualidis deligatis, ſuperq; eos pontibus ſtratis, qui militem ſuſtinerent, impleuerant: ſic inſtructas quadriremes ad urbē agebant: inde mißilia in propugnantes ingerebātur tutò, quia proris milites tegebatur. Media nox erat, cùm claſſem, ſicuti dictum eſt, paratam circuire urbem iubet: iamq; naues urbi undiq; admouebantur, & Tyrij deſperatione torpebant, cum ſubitò ſpiſſæ nubes intendére ſe cœlo, & quicquid lucis internitebat, effuſa caligine extinctum eſt. Tum inhorreſcens mare paulatim leuari, déinde acrius uento concitatum fluctus ciere, & inter ſe nauigia collidere. Iamq; ſcindi cœperant uincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruereq; tabulata, & cum ingenti fragore in profundū ſecū milites trahere. Neq; enim cōſerta nauigia ulla ope in turbido regi poterāt. Miles miniſteria nautarū, remiges militis officia turbabant, & quod in huiuſmodi caſu accidit, periti ignaris parebāt: quippe gubernatores aliàs imperare ſoliti, tum metu mortis iuſſa exequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, ueluti eripientibus nauigia claßicis ceßit, appulſaq; ſunt litori lacerata pleraq;. Iiſdem diebus fortè Carthaginenſiū legati xxx. ſuperueniunt, magis obſeßis ſolatiū, quàm auxiliū allaturi: quippe domeſtico bello Pœnos impediri, nec de imperio, ſed pro ſalute dimicare nuntiabant. Syracuſani tunc Africam urgebāt, & haud procul Carthaginis muris locauerant caſtra. Non tamen deficere

cere

cere animis Tyrij, quãquam ab ingẽti ſpe deſtituti erant, ſed coniuges, liberosq́; deuehendos Carthaginem tradiderunt, fortius, quicquid accideret laturi, ſi chariſsimam ſui partem extra communis periculi ſortem habuiſſent. Cumq́; unus è ciuibus concione indicaſſet, oblatam eſſe per ſomnũ ſibi ſpeciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deſerentis, molemq́; à Macedonibus iactam in ſalo, in ſyluestrem ſaltum eſſe mutatam: quanquàm author leuis erat, tamen ad deteriora credẽda proni, metu, aurea catena deuinxere ſimulacrum, araeq́; Herculis, cuius numini urbem dicauerãt, inſeruere uinculum, quaſi illo Deo Apollinem retenturi. Syracuſis id ſimulacrum deuexerant Pœni, & in maiore locauerant patria, multisq́; alijs ſpolijs urbium à ſemet captarum non Carthaginem magis, quàm Tyrum ornauerant. Sacrũ quoq;, quod quidem dijs minimè cordi eſſe crediderim, multis ſeculis intermiſſum repetẽdi authores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno immolaretur: quod ſacrilegium uerius, quàm ſacrum, Carthaginenſes à conditoribus traditum, uſq; ad excidium urbis ſuæ feciſſe dicuntur: ac niſi ſeniores obſtitiſſent, quorum conſilio cuncta agebantur, humanitatem dira ſuperſtitio uiciſſet. Cæterùm efficacior omni arte imminens neceſſitas, non uſitata modò præſidia, ſed quædam etiam noua admouit. Nanque ad implicanda nauigia, quæ muros ſubibãt, ualidis aſſeribus coruos & ferreas manus cum uncis ac falcibus illigauerant, ut cùm tormẽto aſſeres promouiſſent, ſubitò laxatis funibus inijcerent. Vnci quoq; & falces ex iiſdem aſſeribus dependẽtes, aut propugnatores, aut ipſa nauigia lacerabant. Clypeos uerò æneos multo igne torrebant, quos repletos feruida arena, cœnoq́; decocto, è muris ſubitò deu

Apollo catenis vinctus.

Saturni ſacrum.

Corui bellicę machinæ.

tò deuoluebant: nec ulla peſtis magis timebatur: quippe ubi loricā corpusq́; feruens arena penetrauerat, nec ulla ui excuti poterat, & quicquid attigerat, perurebat: iacientesq́; arma, laceratis omnibus, queis protegi poterant, uulneribus inulti patebant: corui uerò, & ferreæ manus tormentis emiſſæ pleroſq́; rapiebāt. Hîc rex *fatigatus ſtatuerat ſoluta obſidione Aegyptum petere: quippe cùm Aſiam ingenti celeritate percurriſſet, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimiſſa. Cæterùm tam diſcedere irritum, quàm morari pudebat. Famam quoque, qua plura quàm armis euerterat, ratus leuiorem fore, ſi Tyrum quaſi teſtem ſe poſſe uinci, reliquiſſet. Igitur ne quid inexpertū omitteret, plures naues admoueri iubet, delectoſq́; militum imponi. Et fortè bellua inuſitatæ magnitudinis ſuper ipſos fluctus dorſo* Balæna. *eminens ad molem, quam Macedones iecerant, ingens corpus applicuit, diuerberatisq́; fluctibus alleuans ſemet, utrinque conſpecta eſt. Déinde à capite molis rurſus alto ſe immerſit, ac modò ſuper undas eminens magna ſui parte, modò ſuperfuſis fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emerſit. Vtriſque lætus fuit belluæ aſpectus. Macedones iter iaciendo operi monſtraſſe eam augurabantur: Tyrij, Neptunum occupati maris uindicem arripuiſſe belluam, ac molem breui profectò ruiturā: lætiq́; omine eo ad epulas dilapſi, onerauere ſe uino: quo graues orto ſole nauigia conſcendunt, redimita coronis floribusq́;: adeò uictoriæ non omen modò, ſed etiam gratulationem perceperant. Fortè rex claſſem in diuerſam partem agi iuſſerat, xxx. minoribus nauigijs relictis in litore, è quibus Tyrij duobus captis, cætera ingenti terruerant metu, donec ſuorum clamore audito, Alexander*

der claſſem litori, à quo fremitus acciderat, admouit. Prima è Macedonum nauibus quinqueremis uelocitate inter cæteras eminẽs occurrit: quam ut conſpexere Tyrij, duæ è diuerſo in latera eius inuectæ ſunt, in quarũ alterã quinqueremis eadẽ concitata, & ipſa roſtro icta eſt, & illam inuicẽ tenuit. Iamq; ea, quæ non cohærebat, libero impetu euecta in aliud quinqueremis latus inuehebatur, cum opportunitate mira triremis è claſſe Alexandri in eam ipſam, quæ quinqueremi imminebat, tãta ui impulſa eſt, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonũ naues ſuperueniũt, & rex quoq; aderat, cùm Tyrij inhibẽtes remis ægrè euellunt nauem, quæ hærebat, portũq; omnia ſimul nauigia repetunt. Cõfeſtim rex inſecutus, portũ quidẽ intrare nõ potuit, cùm procul è muris mißilibus ſubmoueretur. Naues autẽ omnes ferè aut demerſit, aut cepit. Biduo deinde ad quietẽ dato militibus, iußisq; & claſſem & machinas pariter admouere, ut utrinq; territis inſtaret, ipſe in altißimam turrim aſcendit, ingenti animo, periculo maiore: quippe regio inſigni, & armis fulgentibus cõſpicuus, unus præcipuè telis petebatur: & digna prorſus ſpectaculo edidit, multos è muris propugnatores haſta transfixit, quoſdam etiã cominus gladio, clypeoq; impulſos præcipitauit: quippe turris, ex qua dimicabat, muris hoſtium propemodũ cohærebat. Iamq; crebris arietibus ſaxorũ compage laxata munimenta defecerant, & claßis intrauerat portum, & quidã Macedonũ in turres hoſtiũ deſertas euaſerant, cùm Tyrij tot ſimul malis uicti, alij ſupplices in templa confugiunt, alij foribus ædiũ obſeratis occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli ruunt in hoſtem haud inultè tamen perituri. Magna pars ſumma tectorum obtinebat,

ſaxa,

ſaxa, & quicquid manibus ſors dederat, ingerētes ſubeūtibus. Alexander *exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemq́; tectis inijci iubet.*His *per præcones pronuntiatis, nemo tamen armatus opem à dijs petere ſuſtinuit.* Pueri, *uirginesq́; templa compleuerant, uiri in ueſtibulo ſuarum quiſq; ædium ſtabant, parata ſæuientibus turba.* Multis *tamen ſaluti fuere* Sidonij, *qui intra* Macedonū *præſidia erant.*Hi *urbem quidē inter uictores intrauerāt, ſed cognationis cum* Tyrijs *memores (quippe utranq; urbem* Agenorem *condidiſſe credebant) multos* Tyriorum *etiam protegentes ad ſua perduxere nauigia, quibus occultati,* Sidona *deuecti ſunt. quinque millia hoc furto ſubducta ſæuitiæ ſunt.* Quantumq́; *ſanguinis fuſum ſit, uel ex hoc exiſtimari poteſt, quòd intra munimenta urbis ſex millia armatorum trucidata ſunt.* Triſte *deinde ſpectaculum uictoribus ira præbuit regis.* Duo *millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus affixi per ingens litoris ſpatiū pependerunt.* Carthaginienſium *legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod præſentium rerum neceſſitas moraretur.* Tyrus *ſeptimo menſe quàm oppugnari cœpta erat, capta eſt, urbs & uetuſtate originis, & crebra fortunæ uarietate ad memoriā poſteritatis inſignis, condita ab* Agenore, *diu mare non uicinum modò, ſed quodcūq; claſſes eius adierunt, ditionis ſuæ fecit: & ſi famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit.* Coloniæ *certe eius pene orbe toto diffuſæ [ſunt, Carth]ago in* Africa, *in* Bœotia Thebæ, Gades *ad* Oceanū, *credo libero cōmeantes mari, ſæpiusq́; adeundo cæteris incognitas terras elegiſſe ſedes iuuentuti, qua tunc abundabant: ſeu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores eius fatigati, noua, & externa domi*

Tyronū clades.

Alexādri ira.

Tyrus ab Agenore condita.

Tyrij literas inuenere.

domicilia armis ſibimet quærere cogebantur. Multis ergo caſibus defuncta, & poſt excidiū renata, nunc tamē longa pace cuncta refouente, ſub tutela Romanæ manſuetudinis acquieſcit. Iiſdem fermè diebus Darij literæ allatæ ſunt, tādem ut regi ſcriptæ. Petebat, uti filiā ſuā (Satipnæ erat nomē) nuptijs Alexander ſibi adiungeret. Dotē fore omnem regionem inter Helleſpontum & Halyn amnem ſitam, inde orientem ſpectantibus terris contentū. Si fortè dubitaret quod offerretur, accipere, nunquàm diu eodem ueſtigio ſtare fortunam, ſemperq́; homines, quātamcunq; felicitatē habeant, inuidiam tamen ſentire maiorē. Vereri, ſe ne auium modo, quas naturalis leuitas ageret, ad ſydera, inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius eſſe, quàm in illa ætate tantam capere fortunam: multas ſe adhuc reliquias habere, nec ſemper in anguſtijs poſſe deprehendi. Tranſeundum eſſe Alexādro Euphratem, Tigrimq́;, & Araxem, & Hydaſpem, magna munimenta regni ſui. Veniendum in campos, ubi paucitate ſuorum erubeſcendum ſit. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas, quādo aditurū: uel Sogdianos & Arachoſios, nomine tantum notos, cæteraſq́; gentes ad Caucaſum & Tanaim pertinētes. Seneſcendum fore tantum terrarum uel ſine prælio obeunti. Se uerò ad ipſum uocare deſineret: nanq; illius exitio ſe eſſe uenturum. Alexander his illis, qui literas attulerant, reſpondit, Darium ſibi aliena promittere: quod totum amiſerat, uelle partiri. Doti ſibi dari Lydiam, Ionas, Aeolidem Helleſponti oram, uictoriæ ſuæ præmia: leges autē à uictoribus dici, accipi à uictis. In utro ſtatu ambo eſſent, ſi ſolus ignoraret, quāprimum Marte decerneret: ſe quoq;, cùm trāſiſſet mare, non Ciliciam, aut Lydiam ignorare: quippe tanti belli

Darij ad Alexandrū literæ.
Satipna.
Alexandri ad Dariū literæ.

belli exiguam hanc eſſe mercedem: ſed Perſepolim caput regni eius. Bactra deinde, & Ecbatana, ultimiq; Orientis oram imperio ſuo destinaſſe, quocunq; ille fugere potuiſſet, ipſum ſequi poſſe: deſineret terrere fluminibus, quem ſciret maria tranſiſſe. Reges quidem inuicem hæc ſcripſerant. Sed Rhodij urbem ſuam, portusq; debebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat. Philota regioni circa Tyrum iuſſo præſidere, Syriam, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat, ab illo, quod ſupererat, iter facturus. Rex, Hephæstione Phœnices oram claſſe præteruehi iuſſo, ad urbem Gazam cum omnibus copijs uenit. Iiſdem ferè diebus ſolenne erat ludicrum Isthmiorum, quod cõuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut ſunt Græcorum temporalia ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro ſalute Græciæ ac libertate geſtas, coronam auream donum uictoriæ ferrent. Iidem paulò antè incertæ famæ captauerant auram, ut quocũq; pendentes animus tuliſſet, fortunã ſequerentur. Cæterùm non ipſe modò Rex obibat urbes imperij iugũ adhuc recuſantes: ſed prætores quoq; ipſius egregij duces pleraq; inuaſerant. Chalas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne prætore Darij ſuperato, Miletũ cepit. Amphoterus & Egelochus centũ ſexaginta nauium claſſe inſulas inter Achaiã atq; Aſiam in ditionem Alexandri redegerũt: Tenedon quoq; hoſtiũ receptaculũ, incolis ultrò uocãtibus. Statuerãt & Chion occupare. Sed Pharnabazus Darij prætor cõprehẽſis qui res ad Macedonas trahebãt, rurſus Apollonidi, & Athenagoræ ſuarũ partium uiris, urbem cum modico præſidio militũ tradit. Præfecti Alexandri in obſidione urbis perſeuerabant, non tam ſuis uiribus, quàm ipſorum qui.

Perſepolis. Ecbatana. Gaza vrbs. Tenedos.

obſidebantur, uoluntate: nec fefellit opinio. nanque inter Apollonidem & duces militũ orta ſeditio, irrumpendi in urbem occaſionem dedit. Cumq́; porta effracta cohors Macedonum intraſſet, oppidani olim conſilio proditionis agitato aggregant ſe Amphotero & Egelocho, Perſarumq́; præſidio cæſo, Pharnabazus cum Apollonide & Athenagora uincti traduntur. XII. triremes cum ſuo milite ac remige, præter eas triginta naues, & piratici Lembi, Græcorumq́; tria millia à Perſis mercede conducta. His in ſupplementum copiarum ſuarum diſtributis, piratisq́; ſupplicio affectis, captiuos remiges adiecêre claſſi ſuæ. Ariſtonicus. *Forte Ariſtonicus Methymnæorum tyrãnus, cum piraticis nauibus, ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, prima uigilia ad portus clauſtra ſucceſſit: interrogatusq́; à cuſtodibus quis eſſet, Ariſtonicũ ad Pharnabazum uenire reſpondit. Illi Pharnabazum quidem iam quieſcere, & non poſſe tum adiri: cæterùm patere ſocio atque hoſpiti portum, & poſtero die Pharnabazi copiam fore affirmant. Nec dubitauit Ariſtonicus primus intrare. Secuti ſunt ducẽ piratici Lembi, ac dum applicãt nauigia, crepidini portus obijcitur à uigilibus clauſtrum, & qui proximi excubabant, ab iiſdem excitãtur, nulloq́; ex his auſo repugnare, omnibus catenæ iniectæ ſunt: Amphotero deinde, Egelochoq́; tradũtur. Hinc Macedones tranſire Mitylenem,* Chares. *quam Chares Athenienſis nuper occupatam duorũ millium Perſarũ præſidio tenebat: ſed cùm obſidionem tolerare non poſſet, urbe tradita pactus eſt ut incolumi abire liceret, Imbrum petit: deditis Macedones pepercerunt. Darius deſperata pace, quam per literas, legatosq́; impetrari poſſe crediderat, ad reparandas uires, bellumq́; impigrè renouandum intendit animum.*

Duces

Duces ergo copiarum Babyloniam conuenire, Beſſum quoque Bactrianorum ducem, perquàm maximo poſſet exercitu coacto, deſcendere ad ſe iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptiſſimi, horridis ingenijs, multumq́; à Perſarum luxu abhorrētibus, ſiti haud procul à Scytharum bellicoſiſſima gente, & rapto uiuere aſſueta, ſemperq́; in armis errant. Sed Beſſus, ſuſpecta perfidia, haud ſanè æquo animo in ſecundo ſe continens gradu, regem terrebat. Nam cùm regnum affectaret, proditio, qua ſola id aſſequi poterat, timebatur. Cæterùm Alexander, quam regionem Darius petijſſet, omni cura ueſtigans, tamen explorare non poterat: more quodam Perſarum arcana regum mira celantium fide: non metus, non ſpes elicit uocem, qua prodantur occulta: uetus diſciplina regum, ſilentium uitæ periculo ſanxerat. Lingua grauius caſtigatur, quàm ullum probrum: nec magnam rem ſuſtineri poſſe credunt ab eo, cui tacere graue ſit, quod homini facillimum uoluerit eſſe natura. Ob hanc cauſam Alexander omnium, quæ apud hoſtem gererentur, ignarus, urbem Gazam obſidebat. Præerat ei Betis eximiæ in regem ſuum fidei, modicoq́; præſidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander æſtimato locorū ſitu agi cuniculos iuſſit, facili ac leui humo acceptāte occultum opus: quippe multā arenam uicinū mare euomit, nec ſaxa cotesq́;, quæ interpellent ſpecus, obſtabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conſpicere non poſſent, opus orſus, ut à ſenſu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadem humus admouendis inutilis turribus, deſidente ſabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat: multiq́; uulnerabantur impunè, cum idē recipiēdis, qui admouēdis turribus, labor

Beſſus. Taciturnitas Perſarum. Gazæ expugnatio. Betis.

eos fatigaret. Ergo receptui ſigno dato, poſtero die mu-
ros corona circundari iuſſit. Ortoq; ſole prius q̃ admoue
ret exercitũ, opem deûm expoſcens, ſacrũ patrio more
Corui augurium. faciebat. Fortè prætervolans coruus, glebã quam ungui-
bus ferebat, ſubitò omiſit: quæ cũ regis capiti incidiſſet,
reſoluta defluxit. Ipſa autẽ auis in proxima turre conſe-
dit. Illita erat turris bitumine, ac ſulphure, in qua alis hæ-
rẽtibus fruſtrà ſe alleuare conatus, à circunſtãtibus capi-
tur. Digna res uiſa, de qua uates conſuleretur, & erat non
Ariſtander prodigiũ corui exponit. intactus ea ſuperſtitione mẽtis. Ergo Ariſtãder, cui maxi
ma fides habebatur, urbis quidẽ excidiũ augurio illo por-
tendi, cæterùm periculum eſſe, inquit, ne rex uulnus acci-
peret. Itaq; monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quãquàm
unam urbem ſibi, quo minus ſecurus Aegyptum intraret,
obſtare ægrè ferebat: tamẽ paruit uati, ſignumq; receptui
dedit. Hinc animus creuit obſeſſis, egreſſiq; porta receden
tibus inferunt ſigna, cunctationẽ hoſtium fore ſuam occa
ſionem rati. Sed acrius quàm conſtantius prælium inie-
runt: quippe ut Macedonum ſigna circumagi uidêre, re-
pentè ſiſtunt gradum. Iamq; ad regem præliantium cla-
mor peruenerat, cùm denuntiati periculi haud ſanè me-
mor, loricam tamen, quàm raro induebat, amicis oranti-
bus ſumpſit, & ad prima ſigna peruẽnit. Quo cõſpecto,
Arabs quidam Darij miles maius fortuna ſua facinus au-
ſus, clypeo gladium tegens, quaſi transfuga genibus regis
aduoluitur. Ille aſſurgere ſupplicẽ, recipiq; inter ſuos iuſ-
ſit. At gladio Barbarus ſtrenuè in dextrã translato, cer-
uicẽ appetit regis: qui exigua corporis declinatione eui-
tato ictu, in uanum manum Barbari lapſam amputat gla-
dio, denũtiato in illum diẽ periculo (ut arbitrabatur ipſe)
defunctus. Sed, ut opinor, ineuitabile eſt fatum: quippe
dum

dum inter primores prõptiores dimicat, ſagitta ictus eſt, quam per loricam adactam ſtantem in humero, medicus eius Philippus euellit: plurimus deinde ſanguis manare cœpit, omnibus territis, quia non quàm altè penetraſſet telum, lorica obſtante cognouerant. Ipſe nec oris quidem colore mutato, ſupprimi ſanguinem, & uulnus obligari iuſsit. Diu ante ipſa ſigna uel diſsimulato, uel uicto dolore perſtiterat, cùm ſuppreſſus paulò antè ſanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, & uulnus, quod recens adhuc dolorem non mouerat, frigente ſanguine intumuit. Linqui deinde animo, & ſubmitti genu cœpit, quem proximi exceptum in caſtra receperunt. Et Betis interfectũ ratus, urbem ouans uictoria repetit. At Alexander nondum percurato uulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros ſubrui iuſsit. Oppidani ad priſtinum faſtigium mœnium nouum extruxere munimentum: ſed ne id quidem turres aggeri impoſitas æquare poterat. Itaque interiora quoq; urbis infeſta telis erant. Vltima peſtis urbis fuit cuniculo ſubrutus murus, per cuius ruinas hoſtis intrauit. Ducebat ipſe rex anteſignanos, & dum incautius ſubit, ſaxo crus eius affligitur. Innixus tamen telo nondum prioris uulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoq; accẽſus, quòd duo in obſidione urbis eius acceperat uulnera. Betim egregia edita pugna, multiſque uulneribus confectum deſeruerant ſui: nec tamen ſegnius prælium capeſſebat lubricis armis ſuo pariter atq; hoſtiũ ſanguine. Sed cùm undiq; telis eſt circunductus, inſolenti gaudio iuuenis elatus, aliàs uirtutem etiam in hoſte miratur. Tunc inquit Alexander, Non, ut uoluiſti, morieris Beti: ſed quicquid tormentorum in captiuum inueniri Alexander ſagitta uulneratur.

poteſt, paſſurum eſſe te cogita. Ille non interrito modo, ſed contumaci quoque uultu intuens regem, nullam ad minas eius reddidit uocem. Tum Alexander, *Videtis'ne obſtinatum ad tacendum? inquit. num genu poſuit? num ſupplicem uocem miſit? Vincam tamen ſilentium, & ſi nihil aliud, certè gemitu interpolabo. Iram deinde uertit in rabiem, iam tum peregrinos ritus noua ſubeunte fortuna.*

Betis mors. *Per talos enim ſpirãtis lora traiecta ſunt, religatumq́; ad currum traxere circa urbẽ equi, gloriãte rege, Achillem à quo genus ipſe deduceret, imitatum ſe eſſe pœna in hoſtem capienda. Cecidere Perſarum Arabumq́; circa decem millia: nec Macedonibus incruenta uictoria fuit. Obſidio certè non tam claritate urbis nobilitata eſt, quàm geminato periculo regis, qui Aegyptum adire feſtinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniã ad inquiſitionem nouorum militum miſit. Nanque prælijs etiam ſecũdis atterebantur copiæ, deuictarumq́; gentium militi minor, quàm domeſtico, fides habebatur. Aegyptij olim Perſarum opibus infenſi, quippe auarè & ſuperbè imperitatum ſibi eſſe credebant, ad ſpem aduentus eius erexerant animos, utpote qui Amyntam quoque transfugam, & cum precario imperio uenientem læti recepiſſent. Igitur ingens multitudo Peluſium, quà intraturus rex uidebatur, conuenerat. Atque ille ſeptimo die, poſteaquàm à Gaza copias mouerat, in regionem Aegypti, quam nunc Caſtra Alexandri uocant, peruênit.*

Caſtra Alexandri. *Deinde pedeſtribus copijs Peluſium petere iuſsis, ipſe cum expedita delectorum manu Nilo amne uectus eſt. nec ſuſtinuere aduentum eius Perſæ, defectione quoque perterriti.*

Aſtaces. Oxius amnis. *Iamq́; haud procul Memphi erat, in cuius præſidio Aſtaces prætor Darij relictus, Oxio amne ſuperato, octing*

octingenta talenta Alexandro, omnemq; regiam ſuppellectilem tradidit. A Memphi eodem flumine uectus, ad interiora Aegypti penetrat, cōpoſitisq; rebus, ita ut nihil ex patrio Aegyptiorum more mutaret, adire Iouis Ammonis oraculum ſtatuit. Iter expeditis quoq; & paucis uix tolerabile ingrediendum erat: terra cœloq; aquarum penuria eſt: ſteriles arenæ iacent: quas ubi uapor ſolis accendit, feruido ſolo exurente ueſtigia, intolerabilis æſtus exiſtit: luctandumq; eſt non tantum cum ardore & ſiccitate regionis, ſed etiã cum tenaciſſimo ſabulo, quod præaltum, & ueſtigio cedens ægrè moliuntur pedes. Hæc Aegyptij uero maiora iactabant. Sed ingens cupido animum ſtimulabat adeundi Iouem, quem generis ſui authorem haud contentus mortali faſtigio, aut credebat eſſe, aut credi uolebat. Ergo cum ijs, quos ducere ſecum ſtatuerat, ſecundo amne deſcendit ad Mareotim paludem. Eò legati Cyrenenſium dona attulêre, pacem, & ut adiret urbes ſuas, petentes. Ille donis acceptis, amicitiaq; coniuncta, deſtinata exequi pergit. Ac primo quidem & ſequenti die tolerabilis labor uiſus, nondum tam uaſtis nudisq; ſolitudinibus aditis, iam tamen ſterili & emoriente terra. Sed ut aperuere ſe campi alto obruti ſabulo, haud ſecus quàm profundum æquor ingreſſi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti ſoli occurrebat ueſtigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli deuexerãt, & in arido ſolo ac feruido ſabulo nulla erat. Ad hæc ſol omnia incenderat, ſiccaq; & aduſta erant omnia, cùm repentè ſiue illud deorum munus, ſiue caſus fuit, obductæ cœlo nubes condidere ſolem, ingens æſtu fatigatis, etiamſi aqua deficeret, auxilium. Enimuero ut largum quoq; imbrẽ excuſſerunt procellæ, pro ſe quiſq; excipere

Iouis Ammonis oraculũ.

Mareotis palus.

Solis defectus.

cum, quidam ob ſitim impotentes ſui, ore quoq; hianti captare cœperunt. Quatriduum per uaſtas ſolitudines abſumptũ eſt. Iamq; haud procul oraculi ſede aberant, cùm complures corui agmini occurrunt, modico uolatu prima ſigna antecedentes: & modò humi reſidebãt, cùm lentius agmen incederet, modò ſe pennis leuabant antecedentium iterq; monſtrantium ritu. Tandem ad ſedem conſecratam Deo *uentũ eſt. Incredibile dictu, inter uaſtas ſolitudines, ita undiq; ambientibus ramis uix in denſam umbram cadente ſole contecta eſt: multiq; fontes dulcibus aquis paſſim manãtibus alunt ſyluas. Cœli quoq; mira temperies, uerno tempori maximè ſimilis, omnes anni partes pari ſalubritate percurrit. Accolæ ſedis ſunt ab* Oriente *proximi* Aethiopum, *in meridiẽ uerſi,* Arabes *ſpectant.* Troglodytis *cognomen eſt: horum regio uſque ad rubrum mare excurrit. At quæ uergit ad* Occidentẽ, *alij* Aethiopes *colunt, quos* Scenitas *uocãt. à ſeptẽtrione* Naſamones *ſunt, gens Syrtica, nauigiorum ſpolijs quæſtuoſa: quippe obſident litora, & æſtu deſtituta nauigia notis ſibi uadis occupant. Incolæ nemoris, quos* Ammonios *uocant, diſperſis tugurijs habitant: medium nemus pro arce habent triplici muro circundatum. Prima munitio tyrannorum ueterem regiam clauſit. in proxima coniuges eorum cum liberis, & pellicibus habitant: hic quoque* Dei *oraculum eſt. Vltima munimenta ſatellitum, armigerorumq; ſedes erant. Eſt etiam aliud* Ammonis *nemus: in medio habet fontem, aquam* Solis *uocant: ſub lucis ortum tepida manat: medio die, cùm uehementiſſimus eſt calor, frigida eadem fluit: inclinato in ueſperam, caleſcit: media nocte feruida exæſtuat, quoq; propius nox uergit ad lucem, multùm ex nocturno calore decreſcit, donec ſub ipſum*

[Margin notes: De coruis Plutarch. etiã in Alexand. — Ammonis tẽpli ſitus. — Troglodytæ. — Scenitæ. — Naſamones. — Fons Ammonis mirabilis, de quo Aug. de ciuit. Dei.]

diei ortum aſſueto tepore langueſcat. Id,*quod pro* Deo *colitur, non eandem effigiem habebat, quam uulgò dijs artifices accõmodauerunt.* Vmbilico *maximè ſimilis eſt habitus, ſmaragdo & gemmis coagmentatus.* Hunc,*cùm reſpõſum petitur, nauigio aurato geſtant ſacerdotes, cum multis argenteis pateris ab utroq; nauigij latere pendentibus.* Sequuntur *matronæ, uirginesq; patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari* Iouem *credunt, ut certum edat oraculum.* At *tum quidem regem propius adeuntem maximus natu è ſacerdotibus filiũ appellat, hoc nomen illi parentem* Iouem *reddere affirmans.* Ille *ſe uerò ait & accipere & agnoſcere, humanæ ſortis oblitus.* Conſuluit *deinde an totius orbis imperium ſatis ſibi deſtinaret.* Vates *æquè in adulationẽ cõpoſitus, terrarum omniũ rectorẽ fore oſtendit.* Poſt *hæc inſtitit quærere, an omnes parentis ſui interfectores pœnas dediſſent.* Sacerdos *parentem eius negat ullius ſcelere poſſe uiolari:* Philippi *autem omnes interfectores luiſſe ſupplicia: adiecit, inuictũ fore donec excederet ad deos.* Sacrificio *deinde facto, dona & ſacerdotibus &* Deo *data ſunt, permiſſumq; amicis, ut ipſi quoq; conſulerent* Iouem. Nihil *amplius quæſiuerũt, quàm an author eſſet ſibi diuinis honoribus colendi ſuũ regem.* Hoc *quoq; acceptũ fore* Ioui *uates reſpõdit, ut ipſi uictorem regem diuino honore colerent.* Vera *& ſalubri æſtimatione quidem oraculi, uana profectò reſponſa uideri potuiſſent: ſed fortuna, quos uni ſibi credere coegit, magna ex parte auidos gloriæ magis, quàm capaces facit.* Iouis *igitur filiũ ſe nõ ſolum appellari paſſus eſt, ſed etiã iußit: rerumq; geſtarum famam dum augere uult, tali appellatione corrumpit.* Et Macedones *aſſueti quidẽ regio imperio, ſed maiore libertatis umbra,*

Ammonis effigies.

Adulatio uatum.

Alexãder Iouis filiũ ſe appellari iuſsit.

quàm cæteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius, quàm aut ipſis expediebat, aut regi, auerſati ſunt. Sed hæc ſuo quæq; tempore referuentur. Nunc *cætera exequi pergam. Alexander ab Ammone rediēs, ut à mari ad Mareotim paludem haud procul inſula Pharo ſitam uenit, contemplatus loci naturam, primùm in ipſa inſula ſtatuerat urbem nouam condere.* Inde *ut apparuit magnæ ſedis inſulam haud capacē, elegit urbi locum, ubi nūc eſt Alexandria, appellationem trahens ex nomine authoris: cōplexus quicquid loci eſt inter paludem & mare, octoginta ſtadiorū muris ambitū deſtinat: & qui ædificandæ urbi præeſſent relictis, Memphim petit. Cupido haud iniuſta quidem, cæterū intempeſtiua inceſſerat, nō interiora modò Aegypti, ſed etiā Aethiopiā inuiſere. Memnonis, Titoniq; celebrata regia cognoſcendæ uetuſtatis auidum trahebat penè extra terminos Solis. Sed imminēs bellum, cuius multò maior ſupererat moles, otioſæ peregrinationi tēpora exemerat.* Itaq; *Aegypto præficit Aeſchylum* Rhodiū, & Peuceſten *Macedonē, quatuor millibus militum in præſidium regionis eius datis: clauſtra* Nili *fluminis** Polymenē *tueri iubet, triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Aegypto iūcta eſt, præpoſitus Apollonius, uectigalibus eiuſdem Africæ Aegyptiq; Cleomenes, ex finitimis urbibus cōmigrare Alexandriā iuſſis, nouam urbem magna multitudine impleuit.* Fama *eſt, cum Rex urbis futuris muris polentam, ut Macedonū mos eſt, deſtinaſſet, auiū greges aduolaſſe, & *polenta eſſe paſtas. Cumq; id omen pro triſti à plcriſq; eſſet acceptū, reſpondiſſe uates, magnam illam urbem aduenarū frequentiam culturā, multisq; eam terris alimenta præbituram. Regem cum ſecūdo amne deflueret, aſſequi cupiens Hector Parmenionis*

Alexandriam condidit Alexander.

*Polemonē.

Ritus deſignādi pomœria.

*Arrianus farinam vocat.

Hectoris Parmenionis filij mors.

menionis filius, eximio ætatis flore in paucis Alexandro charus, paruum nauigium conſcendit, pluribus quàm capere poſſet impoſitis. Itaq; merſa nauis omnes deſtituit. Hector diu flumini obluctatus, cùm madens ueſtis, & aſtricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen ſemianimis euaſit, & ut primum fatigatus ſpiritum laxauit, quem metus & periculum intenderant, nullo adiuuante (quippe in diuerſum euaſerant alij) exanimatus eſt. Rex amiſſi eius deſyderio uehementer afflictus eſt, repertumq; corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ: uiuum Samaritæ cremauerant; ad cuius interitum uindicandum, quanta maximè celeritate potuit, contendit: aduenientiq; ſunt traditi tanti ſceleris authores. Andromacho deinde Memnona ſubſtiuit, affectis ſupplicio, qui prætorem interemerant. Tyrannos inter eos Methymnæorum Ariſtonicum, & Chryſolaum popularibus ſuis tradidit, quos illi è muris ob iniurias tortos necauerunt. Athenienſium deinde, Rhodiorumq;, & Chiorum legatos audit. Athenienſes uictoriam gratulabantur, &, ut captiui Græcorum ſuis reſtituerētur, orabant. Rhodij & Chij de præſidio querebantur: omnes ea, quæ deſiderare uiſi impetrauerunt. Mitylenæis quoque ob egregiam in partes ſuas fidē, & pecuniā, quam in bellum impenderant obſides, reddidit, & magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoque regibus, qui & à Dario defecerant ad ipſum, & oppugnanti Tyrum miſerant claſſem, pro merito honos habitus eſt. Amphoterus deinde claſſis præfectus ad liberādam Cretam miſſus (nanq; & Perſarum & piratarum armis pleraq; eius inſulæ obſidebātur.) Ante omnia mare à piraticis

Andromachus.

cis claſsibus uendicare iuſſus: quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroq; rege conuerſo. His compoſitis, Herculi Tyrio ex auro crateram cum triginta pateris dicauit, imminensq; Dario, iter ad Euphratem pronũtiari iuſsit. At Darius cùm ab Aegypto diuertiſſe in Africã hoſtem comperiſſet, dubitauerat, utrum'ne circa Meſopotamiam ſubſiſteret, an interiora regni ſui peteret, haud dubiè potentior author præſens futurus ultimis gentibus impigrè bellum capeſſendi, quas ægrè per præfectos ſuos moliebatur. Sed ut idoneis authoribus fama uulgauit, Alexandrum cum omnibus copijs, quamcunque ipſe adijſſet regionem, petiturum, haud ignarus quàm cum ſtrenuo res eſſet, omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam contrahi iuſsit. Bactriani, Scythæq;, & Indi conuenerant. Nam & cæterarum gentium copiæ partibus ſimul affuerũt. Cæterùm cùm dimidio ferme maior eſſet exercitus, quàm in Cilicia fuerat, multis arma deerãt, quæ ſumma cura comparabãtur. Equitibus, equisq; tegumenta erant ex ferreis laminis ſerie inter ſe connexis. Queis anteà præter iacula nihil dederat, ſcuta gladijq; adijciebantur. Equorũq; domandi greges peditibus diſtributi ſunt, ut maior priſtino eſſet equitatus, ingensq;, ut crediderat, terror hoſtium ducentæ falcatæ quadrigæ unicũ illarũ gentium auxiliũ ſecutæ ſunt. Ex ſummo temone haſtæ præfixæ ferro eminebant. Vtrinque à iugo ternos direxerant gladios, & in radijs rotarum plura ſpicula eminebant in aduerſum. Aliæ deinde falces ſubmiſſæ rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demiſſæ, quicquid obuium concitatis equis fuiſſet, amputaturæ. Hoc modo inſtructo exercitu, ac perarmato, Babylone copias mouit. A parte dextera erat Tigris

Hercules Tyrius.

Quadrigæ falcatæ.

gris nobilis fluuius, læuam tegebat Euphrates, *agmen Meſopotamiæ campos impleuerat.* Tigri *deinde ſuperato, cùm audiſſet haud procul abeſſe hoſtem, Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmiſit.* Ma*zæo prætori ſex millia data, quibus tranſitu amnis arceret.* Eidem *mandatum, ut regionem, quam* Alexander *eſſet aditurus, popularetur, atque ureret: quippe credebat, inopia debellari poſſe nihil habẽtem, niſi quod rapiendo occupaſſet.* Ipſi *autem commeatus alij terra, alij* Tigri *amne ſubuehebantur.* Iam *peruenerat ad* Arbellam *uicum nobilẽ ſua clade facturus: hìc commeatuum, ſarcinarumq́; maiore parte depoſita,* Lycum *amnem ponte iunxit, & per dies quinq;, ſicut antè* Euphratem, *traiecit exercitum.* Inde *octoginta ferè ſtadia progreſſus ad alterum amnem,* Bumado *nomen eſt, caſtra poſuit.* Opportu*na explicandis copijs regio erat, equitabilis & uaſta planicies: ne ſtirpes quidem, & breuia uirgulta operiunt ſolum, liberq́; proſpectus oculorum, etiam quæ procul receſſere, permittitur.* Itaque, *ſi quà campi eminebant, iuſſit æquari, totumq́; faſtigium extendi.* Alexandro, *qui numerum copiarum eius, quantũ coniectari poterant, æſtimabant, uix fecerũt fidem, tot millibus cæſis maiores copias eſſe reparatas.* Cæterùm *omnis periculi, & maximè multitudinis contemptor,* XI. *caſtris peruênit ad* Euphratẽ: *quo pontibus iuncto equites primos ire, phalangem ſequi iubet.* Mazæo, *qui ad inhibendum tranſitũ eius cum ſex millibus equitum occurrerat, non auſo periculum ſui facere.* Paucis *deinde non ad quietem, ſed ad reparandos animos diebus datis militi, ſtrenuè hoſtem inſequi cœpit, metuens ne interiora regni ſui peteret, ſequendusq́; eſſet per loca omni ſolitudine atque inopia uaſta.* Igitur

Arbella uicus.

Mazæus.

quarto

quarto die præter Arbellã penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio: quippe Mazæus quæcunq; adierat, haud ſecus quàm hoſtis urebat. Ac primò caligine, quam fumus effuderat, obſcurante lucem, inſidiarũ metu ſubſtitit. Deinde ut ſpeculatores præmiſſi tuta omnia nuntiauerunt, paucos equitum ad tentandum uadũ fluminis præmiſit, cuius altitudo primò ſumma equorũ pectora, mox ut in medium alueum uentũ eſt, ceruices quoq; æquabat: nec ſanè alius ad Orientis plagã tam uiolentus inuehitur, multorũ torrentiũ non aquas ſolùm, ſed etiam ſaxa ſecum trahens. Itaq; à celeritate, qua defluit, Tigri nomẽ eſt inditũ, qui Perſica lingua Tigrim ſagittam appellãt. Igitur pedes uelut diuiſus in cornua circundato equitatu, leuatis ſuper capita armis, haud ægrè ad ipſum alueũ penetrat. Primus inter pedites rex egreſſus in ripam, uadum militibus manu (quando uox exaudiri nõ poterat) oſtendit, ſed gradũ firmare uix poterant, cum modò ſaxa lubrica ueſtigium fallerent, modò rapidior unda ſubduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant: quippe cùm ſemetipſos regere non poſſent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et dum ſua quiſq; ſpolia conſequi ſtudet, maior inter ipſos, quàm cum amne orta luctatio eſt, cumuliq; ſarcinarum paſſim fluitantes pleroſq; perculerant. Rex monere, ut ſatis haberent arma retinere, cætera ſe redditurum. Sed neque conſilium, neque imperium accipi poterat. Obſtrepebat hinc metus, præter hunc inuicem natantium mutuus clamor. Tãdem quà leuiore tractu amnis aperit uadum, emerſere, nec quicquam præter paucas ſarcinas deſideratum eſt. Deleri potuit exercitus, ſi quis auſus eſſet uincere. Sed perpetua fortuna regis auertit

Tigris fluuius à celeritate dictus.

inde

inde hoſtem. Sic Granicum tot millibus equitum, peditumq́; in ulteriore ſtantibus ripa ſuperauit: ſic anguſtis in Ciliciæ callibus tantam multitudinem hoſtium. Audaciæ quoque, qua maxime uiguit, ratio minui poteſt: quia nunquàm in diſcrimen uenit, an temerè feciſſet. Mazæus, qui ſi tranſeūtibus flumen ſuperueniſſet, haud dubiè oppreſſurus fuit incompoſitos in ripa, demum etiam per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiſerat. quorum paucitate Alexander explorata, dèinde contempta, præfectum Pæonum equitum Ariſtona laxatis habenis inuehi iuſsit. Inſignis eo die pugna equitum, & præcipuè Ariſtonis fuit. Præfectum equitatus Perſarum Satropacem directa in gutture haſta transfixit, fugientemq́; per medios hoſtes conſecutus, ex equo præcipitauit, & obluctanti caput gladio dempſit, quod relatum magna cum laude ante regis pedes poſuit. Biduo ibi Rex ſtatiua habuit, in proximum dèinde iter pronuntiari iuſſit. Sed prima ferè uigilia, luna deficiens primum nitorem ſyderis ſui cōdidit. Dèinde ſanguinis colore ſuffuſo, lumen omne fœdauit, ſolicitisq́; ſub ipſum tanti diſcriminis caſum ingens religio, & ex ea formido quædam incuſſa eſt, dijs inuitis in ultimas terras trahi ſe querebantur. Iam nec flumina poſſe adiri, nec ſydera priſtinum præſtare fulgorem. Vaſtas terras, deſerta omnia occurrere, in unius hominis iactationem tot millium ſanguinem impendi. Faſtidio eſſe patriam, abdicari Philippum patrem, cœlū uanis cogitationibus petere. Iam pro ſeditione res erat, cùm ad omnia interritus, duces, principesq́; militum frequentes adeſſe prætorio iubet, Aegyptiosq́; uates, quos cœli ac ſyderū peritiſsimos eſſe credebat, quid ſentirent, expromere iubet. At illi, qui ſatis ſcirent; temporum

Ariſton.

Lunæ defectus.

orbes

orbes implere deſtinatas uices, lunamq́; deficere, cum aut terram ſubiret, aut ſole premeretur, rationē quidem ipſis perceptam non edocent uulgus: cæterùm affirmant Solem Græcorum, Lunam eſſe Perſarū: quotiesq́; illa deficiat, ruinam, ſtragemq́; illis gentibus portendi. Veteraq́; exempla percenſent Perſidis regū, quos aduerſis dijs pugnaſſe lunæ oſtendiſſet defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit, quàm ſuperſtitio: alioqui impotēs, ſæua, mutabilis, ubi uana religione capta eſt, melius uatibus, quàm ducibus ſuis paret. Igitur edita in uulgus Aegyptiorum reſponſa, rurſus ad ſpem & fiduciam erexére torpentes. Rex impetu animorū utendum ratus, ſecunda uigilia caſtra mouit. Dextera Tigrim habebat, à læua montes, quos Gordyæos uocant. Hoc ingreſſo iter ſpeculatores, qui præmiſsi erant, ſub lucis ortū Dariū aduentare nuntiauerunt. Inſtructo igitur milite, & compoſito agmine, antecedebat. Sed Perſarum exploratores erant mille fermé, qui ſpeciē agminis magni fecerant: quippe ubi explorare uera non poſſunt, falſa per metum augurantur. His cognitis, Rex cum paucis ſuorum aſſecutus agmen refugientiū ad ſuos, alios cæcidit, alios cepit, equitesq́; præmiſit ſimul ſpeculatum, ſimul ut ignem, quo Barbari cremauerant uicos, extinguerēt: quippe fugientes raptim tectis aceruisq́; frumēti iniecerāt flammas, quæ cùm in ſummo hæſiſſent, ad inferiora nondum penetrauerāt. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertū eſt. Copia aliarum quoq́; rerum abundare cœperunt. Ea res ipſa militi ad perſequendum hoſtem animum incendit: quippe urente & populante eo terram, feſtinandum erat, ne incēdio cuncta præriperet. In rationē ergo neceßitas uerſa: quippe Mazæus, qui anteà per otium uicos incenderat, iam fugere contentus,

Gordyæi mōtes.

tus, pleraque inuiolata hoſti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta ſtadijs Darium abeſſe com pererat. Itaque ad ſatietatem quoque copia commeatuum inſtructus, quatriduo in eodem loco ſubſiſtit. Interceptæ deinde Darij literæ ſunt, quibus Græci milites ſolicitabantur, ut regem interficerent, aut proderent, dubitauitq́; an eas pro concione recitaret, ſatis confiſus Græcorum quoque erga ſe beneuolentiæ, ac fidei. Sed Parmenio deterruit eſſe talibus promiſsis imbuendas aures militum, affirmans, patere uel unius inſidijs regem: nihil nefas eſſe auaritiæ. Secutus conſilij authorem caſtra mouit. Darij literæ.

Iter facienti Spado unus ex captiuis, qui Darij uxorem comitabantur, deficere eam nuntiat, & uix ſpiritum ducere. Itineris continui labore, animiq́; ægritudine fatigata, inter ſocrus, & uirginum filiarum manus collapſa erat, deinde & extincta. Id ipſum nuntians alius ſuperuenit. Et rex haud ſecus, quàm ſi parentis ſuæ mors nuntiata eſſet, crebros edidit gemitus, lachrymisq́; obortis, quales Darius profudiſſet, in tabernaculũ, in quo mater erat Darij, defuncto aſsidens corpori uenit. Hic uerò renouatus eſt mœror, ut proſtratam humi uidit, recenti malo priorum quoq; admonita receperat in gremiũ adultas uirgines, magna quidem mutui doloris ſolatia, ſed quibus ipſa deberet eſſe ſolatio. In conſpectu erat nepos paruulus, ob id ipſum miſerabilis, quòd nondum ſentiebat calamitatem maxima ex parte ad ipſum redundantem. Crederes Alexandrum inter ſuas neceſsitudines flere, & ſolatia non adhibere, ſed quærere: cibo certè abſtinuit, omnemq́; honorẽ funeri patrio Perſarum more ſeruauit, dignus Herculè, qui nunc quoque tantum manſuetudinis & cõtinentiæ ferat fructum. Semel omnino eam uiderat, Vxoris Darij mors. Alexãder vxorem Darij honorificè humauit.

quo die capta eſt, nec ut ipſam, ſed ut Darij matrē uideret, eximiamq́; pulchritudinē formæ eius non libidinis habuerat incitamentū, ſed gloriæ. E Spadonibus, *qui circa reginam erāt,* Tyriotes *inter trepidationē lugentiū elapſus, per eam portam, quæ quia ab hoſte auerſa erat, leuius cuſtodiebatur, ad* Darij *caſtra peruenit: exceptusq́; à uigilibus, in tabernaculum regis perducitur gemens, & ueſte lacerata. Quem ut conſpexit* Darius, *multiplici doloris expectatione commotus, & quid potiſsimum timeret, incertus: Vultus tuus, inquit, neſcio quod ingens malum præfert: ſed caue miſeri hominis auribus parcas: didici enim eſſe infelix, & ſæpe calamitatis ſolatium eſt, noſſe ſortem ſuam. Nunquid, quod maxime ſuſpicor, & loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi, & (ut credo) ipſis quoq; omni grauiora ſupplicio? Ad hæc* Tyriotes, *Iſtud quidē procul abeſt, inquit. Quantuſcunq; enim reginis honor ab ijs qui parent, haberi poteſt, tuis à uictore ſeruatus eſt: ſed uxor tua paulò antè exceſsit è uita. Tum uerò non gemitus modò, ſed etiam eiulatus totis caſtris exaudiebantur: nec dubitauit* Darius, *quin interfecta eſſet, quia nequiſſet contumeliam pati. Exclamatq́; amens dolore: Quod ego tantum nefas commiſsi* Alexander? *quem tuorum propinquorum necaui, ut hanc uicem ſæuitiæ meæ reddas? Odiſti me, non quidem prouocatus. Sed finge iuſtum intuliſſe te bellum: cum fœminis ergo agere debueras?* Tyriotes *affirmare per deos patrios, nihil in eam grauius eſſe cōſultū. Ingemuiſſe etiā* Alexandrū *morti, & non parcius fleuiſſe, quàm ipſe lachrymaretur. Ob hæc ipſe amātis animus in ſolicitudinē ſuſpitionēq́; reuolutus eſt, deſideriū captiuæ profectò à cōſuetudine ſtupri ortum eſſe coniectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat*

Tyriotes.

taxat Tyriote retento, iam non flens, ſed ſuſpirans, Vides'ne in te Tyriote locum mendacio non eſſe? Tormenta iam hic erunt: ſed ne expectaueris per deos, ſi quid tibi tui regis reuerentiæ eſt, num, quod & ſcire expeto, & quærere pudet, auſus eſt & dominus & iuuenis? Illæ quæſtioni corpus offerre, deos teſtes inuocare, caſtè, ſanctéq; habitam eſſe reginam. Tandem ut fides facta eſt, uera eſſe quæ affirmaret Spado, capite uelato diu fleuit: manantibusq; adhuc lachrymis, ueſte ab ore reiecta, ad cœlum manus tendens, Dij patrij, inquit, primum mihi ſtabilite regnum: deinde ſi de me iam tranſactum eſt, precor ne quis Aſiæ rex ſit, quàm iſte tam iuſtus hoſtis, tam miſericors uictor. Itaque quanquàm pace fruſtra bis petita, omnia in bellum conſilia conuerterat: uictus tamen continentia hoſtis, ad nouas pacis conditiones ferendas x. legatos cognatorum principes miſit: quos Alexander conſilio aduocato introduci iuſſit. E quibus maximus natu, Darium, inquit, ut pacem à te iam hoc tertiò peteret, nulla uis ſubegit, ſed iuſtitia & cõtinentia tua expreſſit. Matrem, cõiugem, liberoſq; eius, niſi quòd ſine illo ſunt, captos eſſe non ſenſit: pudicitiæ earum, quæ ſuperſunt, curam haud ſecus quàm parens agens, reginas appellas, ſpeciem priſtinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum uideo, qualis Darij fuit, cum dimitteremur ab eo: & ille tamen uxorem, tu hoſtem luges. Iam in acie ſtares, niſi cura te ſepulturæ eius moraretur. Ecquid mirum eſt, ſi tam ab amico animo pacem petit? Quid opus eſt armis, inter quos odia ſublata ſunt? Anteà imperio tuo finem deſtinabat Halym amnem, qui Lydiam terminat. Nunc quicquid inter Helleſpontum & Euphratem eſt, in dotem filiæ offert, quam tibi tradit. Ochum filium, quem

Darij legatorum ad Alex. oratio.

Halys amnis.

habes, pacis & fidei obſidem retine. Matrẽ, & duas uirgines filias redde. pro tribus corporibus, L. *millia talentûm auri, precatur, accipias. Niſi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc eſſe tempus, quo pacem non dare ſolùm, ſed etiã occupare deberes. Reſpice quantum poſt te reliqueris, intuere quantum petas. Periculoſum eſt prægraue imperium: difficile eſt continere, quod capere non poßis. Vides'ne ut nauigia, quæ modum excedunt, regi nequeant? Neſcio an Darius ideo tam multa amiſerit, quia nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt. Facilius eſt quædam uincere, quàm tueri: quàm herculè expeditius manus noſtræ rapiunt, quàm continent. Ipſa mors uxoris Darij te admonere poteſt, minus iam miſericordiæ tuæ licere, quàm licuit. Alexander legatis excedere tabernaculo iußis, quid placeret, ad conſilium refert. Diu nemo, quid ſentiret, auſus eſt dicere, incerta regis uoluntate. Tandem Parmenio: Antè ſuaſiſſem, ait, ut captiuos apud Damaſcum redimentibus redderes, ingentem pecuniam potuiſſe redigi ex ijs, qui multi uincti uirorum fortiũ occupauerant manus. Et nunc magnopere cenſerem, ut unã anum, & duas puellas itinerũ agminumq́; impedimẽta, triginta millibus talentis auri permutes. Optimum regnum occupari poſſe conditione, non bello: nec quenquam alium inter Iſtrum, & Euphratem poſſediſſe terras ingenti ſpatio interualloq́; diſcretas. Macedoniam quoq; reſpiceret potius, quàm Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio regi fuit. Itaque, ut finem dicendi fecit; Et ego, inquit, pecuniam quàm gloriam mallem, ſi Parmenio eſſem. Nunc Alexander de paupertate ſecurus ſum, & me non mercatorem memini eſſe, ſed regem. Nihil quidem habeo uenale: ſed fortunam meam*

utiq;

utiq; nõ uendo. Captiuos, ſi placet reddi, honeſtius dono dabimus, quàm pretio remittemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modũ reſpondit: Nuntiate Dario gratiarũ actionem apud hoſtem ſuperuacaneã eſſe, & me, quæ fecerim, clemẽter & liberaliter, nõ amicitiæ eius tribuiſſe, ſed naturæ meæ: nec aduerſus calamitates, ſed aduerſus hoſtium uires contendere. Bellum cum captiuis & fœminis gerere non ſoleo: armatus ſit, oportet, quem oderim. Quòd ſi ſaltem pacem bona fide peteret, deliberarem forſitan an darem. Verumenimuero cum modò milites meos literis ad proditionem, modò amicos ad perniciem meam pecunia ſolicitet, ad internitionem mihi perſequendus eſt, non ut iuſtus hoſtis, ſed ut percuſſor ueneficus. Conditiones uerò pacis, quas fertis, ſi accepero, uictorem eum faciunt. Quæ poſt Euphratem ſunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe obliti eſtis. nam ultra Euphratem ſum. Summũ ergo dotis, quam promittit, terminũ caſtra mea tranſeunt. Hinc me depellite, ut ſciam ueſtrũ eſſe quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam ſuã, nempe quam ſcio alicui ſeruorum ſuorum nupturam. Multum uerò mihi præſtat, ſi me Mazæo generum præponit. Ite, nuntiate regi ueſtro, & quæ amiſit, & quæ adhuc habet, præmia eſſe belli. Hoc regente utriuſq; terminos regni, id quenq; habiturum, quod proximæ lucis aßignatura fortuna eſt: & me in Aſiam non ueniſſe, ut ab alijs acciperem, ſed ut alijs darem. Si ſecundus, & non par mihi uellet haberi, facere forſitan quæ petit. Cæterũ nec mundus duobus ſolibus poteſt regi, nec duo ſumma regna ſaluo ſtatu terrarũ poteſt habere. Proinde aut deditionem hodie, aut in craſtinum bellum paret: nec aliam ſibi, quàm expertus eſt, polliceatur fortunã. Legati reſpõdent, Cum bellum in

Alex. ad Darij legatos reſponſio.

animo ſit, facere eum ſimpliciter, quòd ſpe pacis non fru ſtraretur: ipſos petere quamprimum dimittantur ad regem, eum quoq; bellum parare debere. Dimiſsi nuntiant adeſſe certamen. Ille quidem confeſtim Mazæum cum tribus millibus equitum, ad itinera quæ hoſtis petiturus erat occupanda, præmiſit. Alexander corpori uxoris eius iuſtis perſolutis, omniq; grauiore comitatu intra eadem munimenta cum modico præſidio relicto, ad hoſtem contendit. Duo cornua diuiſa erant peditum, in utrunque latus equite circundato: impedimenta ſequebantur agmen

Menidas. *præmiſſum. Deinde concitis equitibus Menidam iubet explorare, ubi Darius eſſet. At ille, cùm Mazæus haud procul conſediſſet, non auſus ultra procedere, nihil aliud quàm fremitum hominum, hinnitumq; equorum exaudiſſe nuntiat. Mazæus quoq;, conſpectis procul exploratoribus, in caſtra ſe recipit, aduentus hoſtium nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem iubet, aciemq; diſponit. In læuo cornu Bactriani ibant equites mille admodum. Dahæ uerò totidem, & Arachoſij, Suſijq; quatuor millia explebant. Hos L. falcati currus ſequebantur. Proximus quadrigis erat Beſſus cum VIII. millibus equitum, item Bactrianis. Maſſagetæ II. millibus agmen eius claudebant. pedites his plurium gentium nõ mixtas, ſed ſuæ quiſq; nationis, iunxerãt copias. Perſas deinde cum Mardis, Sogdianisq;, Ariobarzanes & Orobates ducebant. Illi parti-*

Orſines. *bus copiarũ, ſummæ Orſines præerat, à VII. Perſis oriundus: ad Cyrum quoq; nobiliſsimum regem originem ſui referens. Hos aliæ gentes, ne ſocijs quidem ſatis notæ, ſequebantur. Poſt quas quinquaginta quadrigas Bradates magno Caſpianorum agmine antecedebat. Indi,*

cæteriq;

cæteriq́; rubri maris accolæ, nomina uerius, quàm auxilia poſt currus erant. Claudebatur hoc agmen alijs falcatis curribus quinquaginta, queis peregrinũ militem adiunxerat. Hũc Armenij, quos minores uocãt, Armenios Babylonij, utroſq; Bellitæ, & qui montes Coſſæorum incolunt, ſequebantur. Poſt hos ibant Gortuæ, gentes quidem Euboicæ, Medos quondam ſecuti, ſed iam degeneres, & patrij moris ignari. Applicuerat his Phrygas, & Cathaonas. Parthorum deinde gens incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc ſiniſtri cornu acies fuit. dexterũ tenebat natio maioris Armeniæ, Caduſijq; & Cappadoces, & Syri & Medi. his quoq; falcati currus erant quinquaginta. Summa totius exercitus, equites XLV. millia, pedeſtris acies. ducenta millia expleuerat. Hoc modo inſtructi, decem ſtadia procedunt, iuſſiq́; ſubſiſtere armati, hoſtem expectabant. Alexandri exercitũ pauor, cuius cauſa non ſuberat, inuaſit: quippe lymphati trepidare cœperũt, omnium pectora occulto metu percurrẽte. Cœli fulgor tempore æſtiuo ardenti ſimilis internitẽs, ignis præbuit ſpeciem, flammaſq́; ex Darij caſtris ſplẽdere uelut illatas temerè præſidijs credebãt. Quòd ſi perculſis Mazæus, qui præſidebat itineri, ſuperueniſſet: ingens clades accipi potuit. Ille ſegnis in eo, quem occupauerat, tumulo ſedet, contentus non laceſſi. Alexander cognito pauore exercitus, ſignum ut conſiſterent dari, ipſos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonens, nullam ſubiti cauſam eſſe timoris, hoſtem procul ſtare. Tandem compotes ſui pariter arma, & animos recepêre, nec quicquam ex præſentibus tutius uiſum eſt, quàm eodem loco caſtra munire. Poſtero die Mazæus qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo

Macedonum proſpiciebantur caſtra, cõſederat, ſiue metu, ſiue quia ſpeculari modò iuſſus erat, ad Dariũ redijt. Macedones eum ipſum collem, quem deſeruerat occupauerunt. nam & tutior planitie erat, & inde acies hoſtiũ, quæ in campo explicabatur, conſpici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, uniuerſam quidem rei faciem nõ abſtulit: cæterùm agminum diſcrimina atq; ordinem prohibuit perſpici: Multitudo inundauerat campos, fremituſq; tot militum etiam procul ſtantium aures impleuerat. Fluctuari animo rex, & modò ſuum, modò Parmenionis conſiliũ ſera æſtimatione perpendere: quippe eò uentum erat, unde recipi exercitus niſi uictor, aut ſine clade nõ poſſet. Mouebat etiã eum multitudo hoſtiũ, reſpectu paucitatis ſuæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente geßiſſet, quantoſq; populos fudiſſet. Itaq; cùm ſpes metum uinceret, periculoſius bellum differre ratus, ne deſperatio ſuis creſceret: dißimulato eo, mercenariũ equitem ex Pæonia præcedere iubet. Ipſe phalangem, ſicut anteà dictum eſt, in duo cornua extenderat. Vtrunque cornu equites tegebant. Iamq; nitidior lux diſcuſſa caligine aciem hoſtium oſtenderat: & Macedones ſiue alacritate, ſiue tædio expectationis ingentem pugnantium more ædidere clamorem. Redditus & à Perſis, nemora valleſq; circumiectas terribili ſono impleuerat. Nec iam contineri Macedones poterant, quin curſu quoque ad hoſtem contenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulo caſtra munire, uallum iaci iußit. Strenueq; opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hoſtium conſpiciebatur, ſeceßit. Tum uerò uniuerſa futuri diſcriminis facies in oculis erat, armis inſignibus equi uiriq; ſplendebant, & omnia intẽtiore cura præparari.

rari. Apud hoſtem ſolicitudo prætorũ agmina ſua inter-equitantium oſtendebatur, ac pleraq; inania, ſicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorũ internitentium fulgor, ſolicitam expectatione mentem turbauerant. Igitur ſiue dubius animi, ſiue ut ſuos experiretur, conſilium adhibet, quid optimum factu eſſet exquirens. Parmenio *peritiſſimus inter duces artiũ belli, furto, non prælio opus eſſe cenſebat: intempeſta nocte opprimi poſſe hoſtes diſcordes moribus, linguis, ad hæc ſomno & improuiſo periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdiu primum terribiles occurſuras facies* Scytharum, Bactrianorumq;: *hirta illis ora, & intonſas comas eſſe. Præterea eximiam uaſtorum magnitudinem corporum: uanis & inanibus militem magis quàm iuſtis formidinis cauſis moueri: deinde tantam multitudinem circunfundi paucioribus poſſe.* Non in Ciliciæ *anguſtijs, & inuijs callibus, ſed in aperta, & lata planitie dimicandum fore.* Omnes *firme* Parmenioni *aſſentiebant.* Polypercon *haud dubiè in eo conſilio poſitam uictoriam arbitrabatur: quem intuens rex (nanque* Parmenionem *nuper acrius quàm uellet increpitum, rurſus caſtigare non ſuſtinebat)* Latrunculorum, *inquit, & furum iſta ſolertia eſt, quam præcipitis mihi: quippe illorum uotum unicum eſt, fallere.* Meæ *uerò gloriæ ſemper aut abſentiam* Darij, *aut anguſtias locorum, aut furtum noctis obſtare non patiar: palam luce aggredi certum eſt.* Malo *me fortunæ pœniteat, quàm uictoriæ pudeat.* Ad *hæc illud quoq; accedit, uigilias agere* Barbaros, *& in armis ſtare, ut ne decipi quidem poſſint, compertum habeo.* Itaque *ad prælium uos parate. Sic incitatos ad corpora curanda dimiſit.* Darius *illud, quod* Parmenio *ſuaſerat, hoſtem fu-*

ctturum eſſe coniectans, frenatos equos ſtare, magnamq; exercitus partem in armis eſſe, ac uigilias intentiore cura ſeruari iuſſerat. Ergo ignibus tota eius caſtra fulgebant. Ipſe cum ducibus, propinquisq; agmina in armis ſtantiũ circumibat, Solem, & Martem, ſacrumq; & æternum inuocans ignem, ut illis dignam uetere gloria, maiorumq; monimentis fortitudinem inſpirarent. & profectò ſi qua diuinæ opis auguria, humana mente concipi poſſent, deos ſtare ſecum: illos nuper Macedonum animis ſubitam incuſſiſſe formidinem, adhuc lymphatos ferri, agiq; arma iacientes. Expetere præſides Perſarum imperij deos debitas è uecordibus pœnas, nec ipſum ducem ſaniorem eſſe: quippe ritu ferarũ prædam modò, quam expeteret intuentem, in perniciem, quæ ante prædam poſita eſſet, incurrere. Similis apud Macedones quoque ſolicitudo erat: noctemq; uelut in ea certamine edicto, metu egerunt. Alexander non aliàs magis territus, ad uota & preces Ariſtandrum uocari iubet. Ille in candida ueſte uerbenas manu præferens, capite uelato præibat, preces regis, Ioue, Mineruaq; uictoriã propitiãtis. Tunc quidem ſacrificio ritè perpetrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum redijt. Sed nec ſomnum capere, nec quietem pati poterat, modò è iugo montis aciem in dexterũ Perſarũ cornu dimittere agitabat, modò recta fronte concurrere hoſti, interdũ hæſitare an potius in læuũ torqueret agmẽ, tandem grauatũ animi anxietate corpus altior ſomnus oppreſſit. Iamq; luce orta duces ad accipienda imperia conuenerant inſolito circa prætoriũ ſilẽtio attoniti, quippe aliàs accerſire ipſos, interdum morantes caſtigare aſſueuerat, tunc ne ultimo quidem rerum diſcrimine excitatum eſſe mirabantur, & non ſomno quieſcere, ſed pauore marcere credebant,

Ignis æternus.

Verbenæ.

debant. non tamē quiſquàm è cuſtodibus corporis intrare tabernaculū audebat, & iam tempus inſtabat, nec miles iniuſſu ducis aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipſe pronuntiat. Iamq́; exire neceſſe erat, tunc demum intrat tabernaculum, ſæpiusq́; nomine compellatum cum uoce non poſſet, tactu excitauit. Multa lux, inquit, eſt. Inſtructam aciem hoſtis admouit: tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi eſt uigor ille animi tui? nempe excitare uigiles ſoles. Ad hæc Alexander, Credis'ne me prius ſomnum capere potuiſſe, quàm exonerarem animum ſolicitudine, quæ quietem morabatur? ſignumq́; pugnæ tuba dari iuſſit, & cùm in eadem admiratione Parmenio perſeueraret, quòd ſecurus ſomnum cœpiſſet, Minime, inquit, mirum eſt: Ego enim, cum Darius terras ureret, uicos excideret, alimenta corrumperet, potens mei non eram. Nunc uerò quid metuam, cum acie decernere paret? Herculè uotum meum impleuit, ſed huius quoque conſilij ratio poſteà reddetur. Vos ite ad copias, quibus quiſque præeſt: ego iam adero, & quid fieri uelim, exponam. Raro admodū admonitu amicorū, cum metus diſcriminis aderat, uti ſolebat. Tunc quoq; munimēto corporis ſumpto, proceſſit ad milites. Haud aliàs tam alacrem uiderant regē, & uultu eius interrito, certam ſpem uictoriæ augurabantur. Atque ille prorupto uallo exire copias iubet, aciemq́; diſponit. In dextero cornu locati ſunt equites, quos agmina appellant. Præerat his Clytus, cui iunxit Philotæ turmas, cæteroſq́; præfectos equitum lateri eius applicuit. Vltima Meleagri ala ſtabat, quàm phalanx ſequebatur. Poſt phalangem argyraſpides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat, in ſubſidijs cum

manu ſua Cœnos. *Poſt eum* Horeſtes, Lynceſtaq́;. *Poſt illos* Polypercon, *dux peregrini militis. Huius agminis* Amyntas *princeps erat.* Philagus Balacros *regebat in ſocietatem nuper aſcitos. hæc dexteri cornu facies erat.* In *læuo* Craterus Peloponnēſium *equites habebat,* Achæorumq́;, & Locrenſiū, & Maleonenſiū *turmis ſibi adiunctis: hos* Theſſali *equites claudebant,* Philippo *duce.* Peditū *acies equitatu tegebatur. frons læui cornu hæc erat. Sed ne circuiri poſſet à multitudine, ultimum agmen ualida manu cinxerat.* Cornua *quoq; ſubſidijs firmauit, non recta fronte, ſed à latere poſitis, ut ſi hoſtis circumuenire aciem tentaſſet, parata pugnæ ſorent.* Hic Agriani *erant, quibus* Attalus *præerat, adiunctis ſagittarijs* Cretēſibus. *Vltimos ordines auertit à fronte, ut totam aciem orbe muniret.* Illyrici *hic erāt, adiuncto milite mercede conducto.* Thracas *quoque ſimul obiecerat leuiter armatos, adeoq́; aciem uerſatilē poſuit, ut qui ultimi ſtabant, nec circuirentur, uerti tamē, & in frontē circumagi poſſent. Itaq; non prima quàm latera, nō latera munitiora fuere quàm terga.* His *ita ordinatis præcipit, ut ſi falcatos currus cum fremitu* Barbari *emitterent, ipſi laxatis ordinibus impetum occurrentiū ſilētio exciperēt: haud dubius ſine noxa trāſcurſuros, ſi nemo ſe opponeret. Sin autē ſine fremitu immiſiſſent, eos ipſi clamore terrerent, pauidosq́; equos telis utrinq; ſuffoderent. Qui cornibus præerant extendere ea iuſſi, ita ut ne circumuenirentur, ſi arctius ſtarent, nec tamen mediam aciem exinanirent.* Impedimenta *cum captiuis, inter quos mater liberiq́;* Darij *cuſtodiebantur, haud procul ab acie in edito colle cōſtituit, modico præſidio relicto.* Læuum cornu, *ſicut aliàs,* Permenioni *tuendum datū: ipſe in dextro ſtabat.* Nondum *ad teli iactum*

peruen

peruenerant, cùm Bion *quidam transfuga, quàto maximo curſu potuerat, ad regem peruénit, nuntians murices fer- reos in terram defodiſſe* Dariū, *quà hoſtem equites emiſ- ſurum eſſe credebat: notatumq́; certo ſigno locū, ut fraus euitari à ſuis poſſet. Aſſeruari transfuga iuſſo, duces con uocat, expoſitoq́; quod nuntiatum erat, monet ut regio- nem monſtratam declinent, equitemq́; periculum edoceāt. Cæterùm hoc tantus exercitus exaudire non poterat, uſum aurium intercipiēte fremitu duorum agminum: ſed in conſpectu omnium, duces, & proximum quenq́; inter- equitans alloquebatur. Emenſis tot terras in ſpem uicto- riæ, de qua dimicandum foret, hoc unum ſupereſſe diſcri men.* Granicum *hîc amnem, Ciliciæq́; montes, & Syriā, Aegyptumq́; præeuntibus raptas, ingentia ſpei gloriæq́; incitamenta referebat: reprehenſos ex fuga* Perſas *pugna- turos, quia fugere non poſſent, tertium diem iam metu exangues, armis ſuis oneratos in eodem ueſtigio hærere: nullū deſperationis illorū maius indiciū eſſe, quàm quòd urbes, quòd agros ſuos urerēt: quicquid non corrupiſſent, hoſtium eſſe confeſsi. Nomina uerò uana gentium igno- tarum ne extimeſcerent: neque enim ad belli diſcrimen pertinere, qui ab his* Scythæ, *qui'ue* Caduſij *appellentur: ob id ipſum, quòd ignoti eſſent, ignobiles eſſe. nunquàm ignorari uiros fortes: at imbelles ex latebris ſuis erutos, nihil præter nomina afferre.* Macedones *uirtute aſſecu- tos, ne quis toto orbe locus eſſet, qui tales uiros ignoraret: intuerentur* Barbarorum *inconditum agmen: alium nihil præter iaculum habere, alium funda ſaxa librare, paucis iuſta arma eſſe. itaq́; illinc plures ſtare, hinc plures dimi- caturos: nec poſtulare ſe ut fortiter capeſſerent prælium, ni ipſe cæteris fortitudinis fuiſſet exemplū, ſe ante prima*

Bion.

Murices ferrei.

Alexandri ad milites oratio.

Granicus fluuius.

ſigna

ſigna dimicaturum ſpondere. pro ſe, quot cicatrices, toti-dem corporis decora. ſcire ipſos unũ penè ſe prædæ com munis exortem, in illis colendis, ornandisq́; uſurpare ui-ctoriæ præmia. Hæc *ſe fortibus uiris dicere.* Si *qui diſsimi les eorum eſſent, illa fuiſſe dicturum: perueniſſe eò, unde fugere non poſſent, tot terrarum ſpatia emenſis, tot amni-bus montibusq́; poſt tergum obiectis, iter in patriam, & penates manu eſſe faciendum.* Sic *duces, ſic proxi-mi militum inſtructi ſunt.* Darius *in læuo cornu erat, ma-gno agmine ſuorum delectis equitum peditumq́; ſtipa-tus: contempſerat´que paucitatem hoſtis, uanam aciem eſſe extentis cornibus ratus.* Cæ*terùm ſicut curru emine-bat, dextera læuaq́; ad circunſtantium agmina oculos*

Darij ad milites oratio.

manusq́; circumferens: Terrarum, *inquit, quas* Ocea-*nus hinc alluit, illinc claudit* Helleſpontus, *paulò antè domini, iam non de gloria, ſed de ſalute, & quod ſaluti præponitis, de libertate pugnandum eſt.* Hic *dies impe-rium, quo nullum amplius uidit ætas, aut conſtituet, aut finiet.* Apud Granicũ *minima uirium parte cum hoſte cer tauimus.* In Cilicia *uictos* Syria *poterat excipere.* Ma-*gna munimẽta regni* Tigris *atq́;* Euphrates *erant.* Ventũ *eſt eò, unde pulſis ne fugæ quidem locus eſt.* Omnia *tam diutino bello exhauſta poſt tergum ſunt.* Nõ *incolas ſuos urbes, non cultores habent terræ.* Coniuges *quoq́;, & li-beri ſequuntur hanc aciem, parata hoſtibus præda, niſi pro chariſsimis pignoribus corpora opponimus.* Quod *mearum fuit partium, exercitum, quem penè immenſa pla nities uix caperet, cõparaui: equos, arma diſtribui: com-meatus, ne tãtæ multitudini deeſſent, prouidi, locũ, in quo acies explicari poſſet, elegi.* Cætera *in ueſtra poteſtate ſunt: audete modò uincere, famamq́;, infirmiſsimum ad-*

uerſus

uerſus fortes uiros telum, contemnite. Temeritas eſt, quam adhuc pro uirtute timuiſtis: quæ ubi primum impetū effudit, uelut quædam animalia amiſſo aculeo, torpet. Hi uerò campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciæ montes abſconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem uanam & exhauſtam. Nam ultimi, quos locauit auerſos, terga iam præbent: obteri me Herculè equorum ungulis poſſunt, etiam ſi nil præter falcatos currus emiſero. & bello uicerimus, ſi uincimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus eſt. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet incluſos: & quæ anteà pro illis erant, in contrariū conuerſa ſunt. Noſtrum mobile & expeditum agmen eſt, illud præda graue. Implicatos ergo ſpolijs noſtris trucidabimus: eademq; res & cauſa uictoriæ erit, & fructus. Quòd ſi quem è uobis nomen gentis mouet, cogitet Macedonum illic arma eſſe, nō corpora. Multum enim ſanguinis inuicem hauſimus, & ſemper grauior in paucitate iactura eſt. Nam Alexander quantuſcūq; ignauis & timidis uideri poteſt, unum animal eſt: & ſi quid mihi creditis, temerarium & uecors, adhuc noſtro pauore, quàm ſua uirtute felicius. Nihil autem poteſt eſſe diuturnum, cui nō ſubeſt ratio. Licet felicitas aſpirare uideatur, tamen ad ultimum temeritati non ſufficit. Præterea breues & mutabiles uices rerum ſunt, & fortuna nunquàm ſimpliciter indulget. Forſitan ita dij fata ordinauerunt, ut Perſarum imperium, quod ſecundo curſu per CCXXX. annos ad ſummum faſtigium euexerant, magno motu concuterent magis, quàm affligerent, admonerentq; nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in proſperis rebus obliuio eſt. Modò Græcis ultro bellum inferabamus: nūc in ſedibus noſtris propulſamus illatū. Iactamur

inuicem uariètate fortunæ. Videlicet *imperium, quod mutuo affectamus, una gens nõ capit.* C*æterum etiam ſi ſpes non ſubeſſet, neceßitas tamen ſtimulare deberet: ad extrema peruentum eſt.* M*atrem meam, duas filias,* Ochum *in ſpem huius imperij genitũ, illos principes, illam ſobolem regiæ ſtirpis, duces ueſtros regum inſtar uinctos habet: niſi, quod in uobis eſt, ipſe ego maiore parte captiuus ſum.* Eripite *uiſcera mea ex uinculis, reſtituite mihi pignora, pro quibus ipſe mori non recuſo.* P*arentem, liberos (nam coniugem in illo carcere amiſi) credite nunc omnes extendere ad uos manus, implorare patrios deos, opem ueſtram, miſericordiam, fidem expoſcere, ut ſeruitute, ut compedibus, ut precario uictu ipſos liberetis.* An *creditis æquo animo ijs ſeruire, quorum reges eſſe faſtidiunt?* V*ideo admoueri hoſtium aciem: ſed quò propius diſcrimen accedo, hòc minus ijs, quæ dixi, poſſum eſſe contentus.* Precor *uos per deos patrios, æternumq; ignem, qui præfertur altaribus, fulgoremq; Solis intra fines regni mei oriẽtis, per æternam memoriã* Cyri, *qui ademptum* M*edis* L*ydisq; imperium primus in* Perſidem *intulit, uendicate ab ultimo dedecore nomen gentemq́; Perſarum.* I*te alacres, & ſpe pleni, ut quam gloriam accepiſtis à maioribus ueſtris, poſteris relinquatis.* In *dextris ueſtris iam libertatẽ, opem, ſpem futuri temporis geritis.* E*ffugit mortem, quiſquis cõtempſerit: timidißimum quenq; conſequitur.* I*pſe nõ patrio more ſolùm, ſed etiam ut conſpici poſſim, curru uehor: nec recuſo, quo minus imitemini me, ſiue fortitudinis exemplum, ſiue ignauiæ fuero.* Interim Alexander *(ut eſt demonſtratum à trãsfuga) cum inſidiarum locum circumiret, &* Dario, *qui læuum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere iubet.* D*arius quoq; eodem*

eõdem ſuũ obuertit, Beſſo admonito, ut Maſſagetes equites in læuum Alexandri cornu inuehi iuberet. Ipſe ante ſe falcatos currus habebat, quos ſigno dato uniuerſos in hoſtem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quò plures nondum ſatis prouiſo impetu obtererent. Alios ergo haſtæ multùm ſupra temones eminentes, alios ab utroque latere demiſſæ falces lacerauere. Nec ſenſim Macedones cedebant, ſed effuſa turbauerant fuga ordines. Mazæus quoque perculſis metum incuſsit, mille equitibus ad diripienda hoſtis impedimenta circumuehi iußus, ratus captiuos quoque, qui ſimul aſſeruabantur, rupturos uincula, cùm ſuos appropinquantes uidiſſent. Non fefellerat Parmenionem, qui in læuo cornu erat. Properè igitur Polydamanta mittit ad regem, qui & periculum oſtenderet, & quid fieri iuberet conſuleret. Ille, audito Polydamante, Abi, nuntia, inquit, Parmenioni, ſi acie uicerimus, non noſtra ſolùm nos recuperaturos, ſed omnia, quæ hoſtium ſunt, occupaturos. Prôinde non eſt quod quicquam uirium ſubducat ex acie, ſed ut me, & Philippo patre dignum eſt, contempto ſarcinarum damno, fortiter dimicet. Interim barbari impedimenta turbauerant, cæſisq; pleriſq; cuſtodum, captiui uinculis ruptis quicquid obuium erat, quo armari poſſent, rapiunt: & aggregati ſuorum equitibus Macedonas ancipiti circumuentos malo inuadunt: lætiq; circa Syſigambim, uiciſſe Darium, ingenti cæde proſtratos hoſtes, ad ultimum etiam impedimentis exutos eſſe nuntiant: quippe eandem fortunam ubiq; eſſe credebant, & uictores Perſas ad prædam diſcurriſſe. Syſigambis, hortantibus captiuis ut animum à mœrore alleuaret, in eodem, quo anteà fuit, perſeuerauit, non uox ulla excidit ei, non oris color, uultusúe mu-

Præcox gaudium. *tatus eſt: ſed ſedit immobilis, credo præcoce gaudio uerita fortunam irritare, adeò ut quid mallet intuentibus eam, fuerit incertum.* Inter hæc *Amyntas præfectus equitum Alexandri cum paucis turmis opem impedimentis laturus aduenerat, incertum, ſuo'ne conſilio, an regis imperio: ſed non ſuſtinuit Caucaſiorum, Scytharumq; impetum: quippe uix tentato certamine effugit ad regem, amiſſorum impedimentorum teſtis magis, quàm uindex. Iam conſilium Alexandri uicerat dolor, & ne cura recuperandi ſua militem à prælio auerteret, non immeritò uerebatur. Itaq; Areten ducem haſtatorũ, quos Sariſſophoros uocabant, aduerſus Scythas mittit. Inter hæc currus, qui circa prima ſigna turbauerant aciem, in phalangem inuecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen accipiunt. Vallo ſimilis acies erat, iunxerant haſtas, & ab utroque latere temerè incurrentium ilia ſuffodiebant: circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare cœperũt. Ingens ruina equorũ, aurigarumq;, aciem compleuerat. Hi territi, regi non poterant: equi crebra iactatione ceruicũ, non iugum modò excuſſerant, ſed etiam currus euerterãt: uulnerati interfectos trahebant, nec conſiſtere territi, nec progredi debiles poterãt. Paucæ tamen euaſere quadrigæ in ultimam aciem, ijs, quibus inciderũt, miſerabili morte conſumptis: quippe amputata uirorum membra humi iacebant: & quia calidis adhuc uulneribus aberat dolor, trunci quoque, & debiles arma non omittebant, donec multo ſanguine effuſo exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant duce occiſo, grauius territis inſtabat. Superuenere deinde miſsi à Dario Bactriani, pugnæq; uertêre fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti*

Σαρισσοφόροι. Sariſſophori.

triti ſunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Perſæ clamore ſublato, qualem uictores ſolent edere, ferociter in hoſtem quaſi ubiq; profligatum incurrunt. Alexander territos caſtigare, adhortari, prælium; quod iam elanguerat, ſolus accendere, confirmatusq́; tandem animis ire in hoſtem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Perſarum: nanque inde Bactriani deceſſerant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines inuadit, & multa cæde hoſtium inuchitur. At qui in læuo cornu erant Perſæ, ſpe poſſe eum includi, agmen ſuum à tergo dimicantis opponunt. Ingensq́; periculum in medio hærens adiſſet, ni equites Agriani calcaribus ſubditis offuſos regi Barbaros adorti eſſent, auerſosq́; cædendo in ſe conuerti coëgiſſent. Turbata erat utraq; acies. Alexander à fronte & à tergo hoſtem habebat: qui auerſo ei inſtabant, ab Agrianis militibus premebantur: & Bactriani, impedimentis hoſtium direptis reuerſi, ordines ſuos recuperare non poterant. plura ſimul abrupta à cæteris agmina, ubicunque alium alij ſors miſcuerat, dimicabãt. duo reges iunctis prope agminibus prælium accendebant. Plures Perſæ cadebant, par fermè utrinque numerus uulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo uehebatur: utrunque regem delecti tuebantur ſui immemores: quippe amiſſo rege nec uolebant ſalui eſſe, nec poterant. Nam ante oculos ſui quiſque regis mortem occumbere ducebat egregium. Maximum tamen periculum adibat, qui maximè tuebatur: quippe ſibi quiſq; cæſi regis expetebat decus. Cæterùm ſiue ludibrium oculorum, ſiue uera ſpecies fuit, qui circa regem Alexandrum erant, uidiſſe ſe crediderunt paululum ſuper caput regis placidè uolantem aquilam, nec ſonitu armorum, nec genitu mo- Prodigium uictoriæ.

rientium territam: diuq; circa equum Alexandri pendenti magis, quàm uolanti ſimilis apparuit. Certè uates Ariſtander alba ueſte indutus, & dextra præferens lauream, militibus in pugnam intentis auem monſtrauit, haud dubium uictoriæ auſpicium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulò antè territos accendit ad pugnam, utique poſteà quàm auriga Darij, qui ante ipſum ſedens equos regebat, haſta transfixus eſt. Nec aut Perſæ, aut Macedones dubitare, quin ipſe rex eſſet occiſus. Lugubri ergo ululatu, & incondito clamore, genituq; totam ferè aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbauere. Cognati Darij, & armigeri, læuumq; tuentes cornu, in fugam effuſum deſtituerant currum, quem à dextera parte ſtipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace ſtricto Darius dubitaſſe, an fugæ dedecus honeſta morte uitaret. Sed eminens curru, nondum omnem ſuorum aciem prælio excedentem deſtituere erubeſcebat: dumq; inter ſpem & deſperationem hæſitat, ſenſim Perſæ cedebant, & laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, reſiſtentium aduerſa ora fodiebat, fugientium terga. Iamq; non pugna, ſed cædes erat, cùm Darius quoque currum ſuum in fugam uertit, hærebat in tergis fugientium uictor, & proſpectum oculorum nubes pulueris, quæ ad cœlum ferebatur, abſtulerat. Ergo haud ſecus quàm in tenebris errabant, ad ſonitum notæ uocis ut ſignum ſubinde coëuntes. Exaudiebantur tantùm ſtrepitus habenarum, quibus equi currum trahentes identidem uerberabantur: hæc ſola fugientis ueſtigia excepta ſunt. At in læuo Macedonum cornu, quod Parmenio, ſicut antè dictum eſt, tuebatur, longè alia fortuna utriuſq; partis res gerebatur. Mazæus cum omni

Acinaces gladij genus.

Darij fuga.

ſuorum

ſuorum equitatu uehementer inuectus, urgebat Macedonum alas. Iamq́; abundans multitudine aciem circumuehi cœperat, cum Parmenio *equites nuntiare iubet* Alexādro, *in quo diſcrimine ipſi eſſent: niſi maturè ſubueniretur, non poſſe ſiſti fugam. Iam multum uiæ proceſſerat rex, imminens fugientiū tergis, cum à* Parmenione *triſtis nūtius uenit. refrenare equos iuſſit, qui uehebātur, agmēq́; conſtitit: frendente* Alexandro *eripi ſibi uictoriam è manibus, & Darium felicius fugere, quàm ſequi ſe. Interim ad Mazæum ſuperati regis fama peruenerat. Itaq; quanquàm ualidior erat, fortuna tamen partium territus, perculſis languidius inſtabat.* Parmenio *ignorabat quidem cauſam ſua ſponte pugnæ remiſſæ: ſed occaſione uincendi ſtrenuè eſt uſus.* Theſſalos *equites ad ſe uocari iubet: Ecquid, inquit, uidetis iſtos, qui ferociter modò inſtabant, pedem referre, ſubito pauore perterritos? Nimirùm nobis quoque regis noſtri fortuna uincit: omnia Perſarū cæde ſtrata ſunt, quid ceſſatis? an'ne fugientibus quidem pares eſtis? Vera dicere uidetur, & ſpes languentes quoque erexerat: ſubitis calcaribus proruere in hoſtem: & illi iam non ſenſim, ſed citato gradu recedebant: nec quicquam fugæ, niſi quòd terga nondum uerterāt, deerat. Parmenio tamē ignarus, quæ'nam in dextero cornu fortuna regis eſſet, repreſsit ſuos. Mazæus dato fugæ ſpatio, non recto itinere, ſed maiore, & ob id tutiore circuitu Tigrim ſuperat, & Babyloniam cum reliquijs deuicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycū amnem contenderat: quo traiecto dubitauit an ſolueret pontem: quippe hoſtem iam affore nuntiabatur. Sed tot millia ſuorum, quæ nondum ad amnem peruenerant, ponte reciſo prædam hoſtis fore uidebat. Abeuntem, cùm*

Parmenionis ad milites oratio.

intactum ſineret pontem, dixiſſe conſtat; Malle ſe inſequentibus iter dare, quàm auferre fugientibus. Ipſe ingens ſpatium fuga emenſus, media ferè nocte Arbellam peruenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum, agminumq; cædem multiplicem, deuictorum fugam, clades nunc ſingulorum, nunc uniuerſorum, aut animo aſſequi queat, aut oratione complecti? Propemodum ſeculi res in unum illum diem fortuna cumulauit. Alij quà breuiſsimum patebat iter, alij diuerſos ſaltus, & ignotos ſequentibus calles petebant. Eques pedesq; confuſi ſine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur. Deinde miſericordia in metum uerſa, qui ſequi non poterant, inter mutuos gemitus deſerebantur. Sitis præcipuè fatigatos & ſaucios exurebat, paſsimq; omnibus uijs proſtrauerant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes: quam cùm diu auidi turbidam hauſiſſent, tendebantur extemplo præcordia premente limo: reſolutisq; & torpentibus membris, cùm ſuperueniſſet hoſtis, nouis uulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis riuis, diuerterant longius, ut, quicquid occulti humoris uſquam manaret, exciperent. Nec ulla adeò auia & ſicca lacuna erat, quæ ueſtigantium ſitim falleret. E proximis uerò itineri uicis ſenum ululatus, fœminarumq; exaudiebantur, barbaro ritu Darium adhuc regem clamantium. Alexander, ut ſuprà dictum eſt, inhibito ſuorum curſu, ad Lycum amnem peruenerat, ubi ingens multitudo fugientium onerauerat pontem, & plerique cùm hoſtis urgeret, in flumen ſe præcipitauerant, grauesq; armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Iamq; non pons modò fugientes, ſed ne amnis quidem capiebat, agmina ſua improuidæ fugæ ſubinde cumulantes:

Fortunæ ludibria.

mulantes, quippe ubi intrauit animos pauor, id ſolum metuunt, quod primum formidare cœperunt. Alexander inſtantibus ſuis ne impune abeuntem hoſtem inde permitteret ſequi, hebetia tela eſſe, & manus fatigatas, tantoq; curſu corpora exhauſta, & præceps in noctem diei tempus cauſatus eſt. Re uera de læuo cornu, quod adhuc in acie ſtare credebat, ſolicitus, reuerti ad ferendam opem ſuis ſtatuit. Iamq; ſigna conuerterat, cùm equites à Parmenione miſsi, illius quoque partis uictoriam nuntiant. Sed nullum eo die maius periculum fuit, quàm dum copias reducit in caſtra. Pauci eum & incompoſiti ſequebantur ouantes uictoria: quippe omnes hoſtes, aut in fugam effuſos, aut in acie credebant cecidiſſe, cùm repentè ex aduerſo apparuit agmen equitum, qui primò inhibuere curſum, deinde Macedonum paucitate conſpecta, turmas in obuios concitauerunt. Ante ſigna rex ibat diſsimulato magis periculo, quàm ſpreto. Nec defuit ei perpetua in dubijs rebus felicitas: nanque præfectum equitatus auidum certaminis, & ob ipſum incautius in ſe ruentem, haſta transfixit. Quo ex equo lapſo, proximum, ac deinde plures eodem telo confodit. Inuaſere turbatos amici quoque: nec Perſæ inulti cadebant. quippe non uniuerſæ acies, quàm hæ tumultuariæ manus uehementius iniere certamen. Tandem Barbari cùm obſcura luce fuga tutior uideretur eſſe quàm pugna, diuerſis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes ſuos reduxit ad caſtra. Cecidere Perſarum, quorum numerum uictores finire potuerũt, millia X L. Macedonum minus quàm C C C. deſiderati ſunt. Cæterùm hanc uictoriam rex maiore ex parte uirtuti, quàm fortunæ ſuæ debuit: animo (non ut anteà) loco uicit. Nam & aciem peritiſsimè

Perſarum & Macedonum cæſorum numerus.

instruxit, & promptiſſime ipſe pugnauit, & magno conſilio iacturam ſarcinarũ impedimentorumq́; contempſit, cùm in ipſa acie ſummum rei uideret eſſe diſcrimen: dubioq́; adhuc pugnæ euentu, pro uictore ſe geſſit: perculſos deinde hoſtes fudit: fugientes, quod in illo ardore animi uix credi poteſt, prudentius quàm auidius perſecutus eſt. Nam ſi parte exercitus adhuc in acie ſtante, inſtare cedẽtibus perſeueraſſet, aut ſua culpa uictus eſſet, aut aliena uirtute uiciſſet. Iam ſi multitudinem equitum occurrẽtium extimuiſſet uictor, aut fœdè fugiendum, aut mirabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarũ ſua laude fraudandi ſunt: quippe uulnera quæ quiſque excepit, indicia uirtutis ſunt. Hephæſtionis brachiũ haſta ictum eſt. Perdiccas, ac Cœnos, & Menidas, ſagittis propè occiſi. Et ſi uerè æſtimare Macedonas, qui tunc erant, uolumus: fatebimur & regem talibus miniſtris, & illos tanto rege fuiſſe digniſſimos.

Duces Alexãdri vulnerati.

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM,

LIBER QVINTVS.

QVAE interim ductu imperioq́; Alexandri uel in Græcia, uel in Illyricis, ac Thracia geſta ſunt, ſi quæq; ſuis temporibus reddere uoluero, interrumpendæ ſunt res Aſiæ, quas utique ad fugam, mortemq́; Darij uniuerſas in conſpectu dari, & ſicut inter ſe cohærent tempore, ita opere ipſo coniungi haud paulò aptius uideri poteſt. Igitur antè, quæ prælio apud

Arbel

Arbellam coniuncta ſunt, ordiar dicere. Darius *media ferè nocte* Arbellam *peruênit, eodemq́; magnæ partis amicorum eius, ac militum fugam fortuna compulerat.* Quibus *conuocatis, exponit, haud dubitare ſe, quin* Alexander *celeberrimas urbes, agrosq́; omni copia rerum abundantes petiturus eſſet. prædam opimam paratamq́; ipſum & milites eius ſpectare.* Id *ſuis rebus tali in ſtatu ſaluti fore: quippe ſe deſerta cum expedita manu petiturum.* Vltima *regni adhuc intacta eſſe: inde bello uires haud ægrè reparaturum.* Occuparet *ſanè gazam auidiſſima gens, & ex longa fame ſatiaret ſe auro, mox futura prædæ ſibi: didiciſſe uſu, pretioſam ſupellectilem, pellicesq́;, & ſpadonum agmina nihil aliud fuiſſe, quàm onera & impedimenta.* Eadem *trahentem* Alexandrum *quibus anteà uiciſſet, inferiorem fore.* Plena *omnibus deſperationis uidebatur oratio, quippe* Babyloniam *urbem opulentiſſimam dedi cernentibus: iam* Suſam, *iam cætera ornamenta regni, cauſamq́; belli uictorem occupaturum.* At *ille docere pergit, non ſpecioſa dictu, ſed uſu neceſſaria in rebus aduerſis ſequenda eſſe.* Ferro *geri bella, non auro: uiris, non urbium tectis: omnia ſequi armatos.* Sic *maiores ſuos perculſos in principio rerum, celeriter priſtinam recuperaſſe fortunam.* Igitur *ſiue confirmatis eorum animis, ſiue imperium magis, quàm conſilium ſequentibus,* Mediæ *fines ingreſſus eſt.* Paulò *poſt* Alexandro *traditur* Arbella, *regia ſupellectili,* Dariiq́; *gaza repleta.* Quatuor *millia talentûm fuere. prætereà pretioſæ ueſtes, totius (ut ſuprà dictum eſt) exercitus opibus in illam ſedem congeſtis.* Ingruentibus *deinde morbis, quos odor cadauerum totis iacentium campis uulgauerat, maturius caſtra mouit.* Euntibus *à parte læua,*

Suſę, nūc Tauris dicta.

Budæus hîc legit, Centum millia & uiginti talētûm fuerunt.

Arabia odorũ fertilitate nobilis regio campeſtre iter eſt. Inter Tigrim & Euphratẽ iacentia tam uberi, & pingui ſolo ſunt, ut à paſtu repelli pecora dicantur, ne ſatietas perimat. Cauſa fertilitatis eſt humor, qui ex utroq; amne manat, toto ferè ſolo per uenas aquarum rerum reſudante. Ipſi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, & magno deinde aquarum diuortio iter, quod cœpere, percurrunt duo millia & quingenta ſtadia emenſi ſunt, qui ampliſſimum interuallum circa Armeniæ montes notauerunt. Iidem cùm Mediæ & Gordianorum terras ſecare cœperunt, paulatim in arctius coëunt: & quò longius manant, hòc anguſtius inter ſe ſpatium terræ relinquunt. Vicini maximè ſunt his campis, quos incolæ Meſopotamiã uocant: Mediam nanq; ab utroq; latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis caſtris ad Memniũ urbem peruenit. Cauerna ibi eſt, ex qua fons ingentem uim bituminis effundit, adeò, ut ſatis conſtet, Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos eſſe. Cæterùm Babyloniam procedenti Alexãdro Mazæus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis ſupplex occurrit, urbem, ſeq; dedens. Gratus aduentus eius fuit regi: quippe magni operis futura erat obſidio tam munitæ urbis. Ad hæc uir illuſtris, & manu promptus, famaq; etiã proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionẽ ſui incitaturus exẽplo uidebatur. Igitur hũc quidẽ benignè cum eius liberis excepit. Cæterùm quadrato agmine, quod ipſe ducebat, uelut in acie irẽt, ingredi ſuos iubet. Magna pars Babyloniorũ conſtiterat in muris, auida cognoſcendi nouum regẽ. Plures obuiã egreſſi ſunt, inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniæ cuſtos, ne ſtudio à Mazæo

Fons bitumẽ effundens.

Babyloniã ingreditur Alexander.

Bagophanes.

uin

uinceretur, totũ iter floribus coroniſq; conſtrauerat, argenteis altaribus ab utroq; latere diſpoſitis, quæ non thure modò, ſed omnibus odoribus cumulauerat. Eum dona ſequebantur, greges pecorum, equorumq;: leones quoque, & pardales caueis præferebantur. Magi deinde ſuo more patrium carmen canentes. Poſt hos Chaldæi, Babyloniorumq; non uates modò, ſed etiam artifices cum fidibus ſui generis ibant. laudes ij regum canere ſoliti. Chaldæi ſyderum motus, & ſtatas temporum uices oſtendere. Equites deinde Babylonij ſuo atque equorum cultu, ad luxuriam magis, quàm ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis ſtipatus, oppidanorum turbam poſt ultimos pedites ire iuſſit. Ipſe cum curru urbem, ac deinde regiam intrauit. Poſtero die ſupellectilem Darij, & omnem pecuniam recognouit. Cæterùm ipſius urbis pulchritudo ac uenuſtas, non regis modò, ſed etiam omnium oculos in ſemet haud immeritò conuertit. Semiramis eam condiderat, uel (ut plerique credidere) Belus, cuius regia oſtenditur. Murus inſtructus laterculo coctili bitumine interlitus, ſpatium XXX. *& duorum pedum latitudinem amplectitur. quadrigæ inter ſe occurrentes ſine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri* C. *cubitorum eminet ſpatio. Turres denis pedibus, quàm murus, altiores ſunt. Totius operis ambitus* CCCLXVIII. *ſtadia complectitur: ſingulorũ ſtadiorum ſtructurã ſingulis diebus perfectã eſſe, memoriæ proditũ eſt. Aedificia non ſunt admota muris, ſed ferè ſpatium unius iugeris abſunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupauerunt. per* X C. *ſtadia habitatur: nec omnia contigua ſunt, credo, quia tutius uiſum eſt pluribus locis ſpargi. Cætera ſerunt, coluntq;: ut ſi externa uis ingruat, obſeſſis alimẽta ex ipſius urbis*

Pardalis.

Alexãder curru Babyloniã intrat.

Semiramis.

Belus.

Babyloniæ deſcriptio.

urbis ſolo ſubminiſtrent. Euphrates interfluit, magnæq́; molis crepidinibus coërcetur. Sed omnium operum magnitudinem circumueniunt cauernæ ingentes, in altitudinem preſſæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appoſitæ crepidinis faſtigium exceßit, urbis tecta corriperet, niſi eſſent ſpecus, lacusq́;, qui exciperent. Coctili laterculo ſtructi ſunt, totum opus bitumine aſtringitur.

Pons Babylo. *Pons lapideus flumini impoſitus, iungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus eſt: quippe Euphrates altum limum uehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egeſto, uix ſufficiendo operi firmum reperiunt ſolum. Arenæ autem ſubinde cumulatæ, & ſaxis, quibus pons ſuſtinetur, annexæ, morantur amnem: qui retentus acrius, quàm ſi libero curſu mearet, illuditur: Arcem quoque ambitu.* x x. *ſtadia complexam habent:* x x x. *pedes in terram turrium fundamenta demiſſa ſunt, ad* L x x x. *ſummum munimenti faſtigium peruenit.*

Horti péſiles. *Super arce uulgatum Græcorum fabulis miraculum, penſiles horti ſunt, ſummam murorum altitudinem æquantes, multarumq́; arborum umbra & proceritate amœni. Saxo pylæ, quæ totum onus ſuſtinent, inſtructæ ſunt. Super pylas lapide quadrato ſolum ſtratum eſt, patiens terræ, quam altam iniiciunt, & humoris, quo rigant terras: adeoq́; ualidas arbores ſuſtinent moles, ut ſtipites earum* V I I I. *cubitorum ſpatium craßitudine æquent, in* L. *pedum altitudinem emineant, & frugiferæ ſint, ut ſi terra ſua alerentur. Et cùm uetuſtas non opera ſolum manu facta, ſed etiam ipſam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantiq́; nemoris pondere onerata eſt, inuiolata durat: quippe* x x. *lati parietes ſuſtinent* x I. *pedum interuallo*

diſtant

diſtantes, ut procul uiſentibus ſyluæ mõtibus ſuis immine re uideantur. Syriæ regem Babyloniæ regnantẽ hoc opus eſſe molitum memoriæ proditum eſt, amore coniugis uictum: quæ deſyderio nemorũ, ſyluarumq́;, in campeſtribus locis uirum compulit amœnitatem naturæ genere huius operis imitari. Diutius in hac urbe quàm uſquam cõſtitit rex, nec ullus locus diſciplinæ militari magis nocuit. Nihil urbis eius corruptius moribus, nec ad irritandas illiciendasq́; immodicas uoluptates inſtructius. Liberos, coniugesq́; cum hoſpitibus ſtupro coire, modò pretiũ flagitij detur, parentes maritiq́; patiuntur. Conuiuales ludi tota Perſide regibus, purpuratisq́; cordi ſunt. Babylonij maximè in uinũ, & quæ ebrietatẽ ſequuntur, effuſi ſunt. Fœminarum conuiuia ineuntium in principio modeſtus eſt habitus: deinde ſumma quæq; amicula exuunt, paulatimq́; pudorem prophanant. Ad ultimum opus (honos auribus habitus ſit) ima corporum uelamenta proijciunt. nec meretricum hoc dedecus eſt, ſed matronarum, uirorumq́;, apud quos comitas habetur uulgati corporis uilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Aſiæ per XXXIIII. dies ſaginatus, ad ea, quæ ſequebãtur diſcrimina, haud dubiè debilior futurus fuit, ſi hoſtẽ habuiſſet. Cæterùm quò minus damnum ſentirent, identidem incremento nouabãtur. Nanq; Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonũ peditũ ſex millia abduxit, CCCCC. prætereà eiuſdẽ generis equites. Cum his DC. Thracas, adiũctis peditibus ſuæ gẽtis III. millibus, & CCCCC. & ex Peloponneſo mercenarius miles ad quatuor millia aduenerant, cũ CCCLVIII. militibus. Idem Amyntas adduxerat L. principum Macedoniæ liberos adultos, ad cuſtodiam corporis: quippe inter epulas hi ſunt miniſtri.

Babyloniorũ turpiſsimi mores.

Iidemq́;

Iidemq́; equos ineunti prælīu admouēt, uenātemq́; comitantur, & uigiliarum uices ante cubiculi fores ſeruāt: magnorumq́; præfectorū & ducum hæc incremēta ſunt, & rudimēta. Igitur arci Babyloniæ rex Agathone præſidere iuſſo, cum D C C. Macedonū, trecētisq́; mercede conductis, prætores, qui regioni Babyloniæ, & ciuitati præeſſent, Menetā, & Apollodorū reliquit: his duo millia peditū dat cum mille talentis. Vtriq; præceptū, ut in ſupplementū milites legerent. Mazæum transfugā Satrapia Babyloniæ donat. Bagophanē, qui arcem tradiderat, ſe ſequi iuſsit. Armenia Mythreni Sardium proditori data eſt. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equitibus ſexceni denarij tributi, peregrinus eques quingenos accepit, ducenis pedeſtrium ſtipendium menſum eſt. His

Satrapene regio.

ita compoſitis, in regionem quæ Satrapene uocatur, peruenit: fertilis terra, copia rerum, & omni commeatu abundans. Itaq; diutius ibi ſubſtitit: ac ne deſides otio demitterent animos, iudices dedit, præmiaq́; propoſuit de uirtute militari certantibus. Octo, qui fortiſsimi iudicati eſſent,

Chiliarchæ.

ſingulis militum millibus præfuturi erāt: Chiliarchas uocabant, tum primum in hunc numerum copijs diſtributis. nanq; anteà quinquagenariæ cohortes erant, nec fortitudinis præmia geſſerant. Ingens militum turba conuenerat, egregio interfutura certamini, teſtis eadem cuiuſq; factorum, & de iudicibus latura ſentētiam: quippe uero ne, an falsò honos cuiq; haberetur, ignorari nō poterat. Primus omnium uirtutis cauſa donatus eſt Adarchias ſenior, qui omiſſum apud Halicarnaſon à iunioribus prælium, unus maximè accēderat. Proximus ei Antigonus uiſus eſt. Tertium locum Philotas Angeus obtinuit. Quartus Amyntas datus eſt. Poſt hos Antigonus, et ab eo Lynceſtes Amyntas

tas fuit. Septimum locum Theodotus. Vltimum obtinuit Hellanicus. *In diſciplina quoque militaris rei pleraq; à maioribus tradita utiliter mutauit. Nam cùm ante equi-tes in ſuam quiſq; gentem deſcriberentur ſeorſum à cæte-ris: exemplo nationum diſcrimine, præfectos non utique ſuarum gentium, ſed delectos attribuit. Tuba, cùm caſtra mouere uellet, ſignum dabat, cuius ſonus plerumq; tumul-tuantium fremitu exoriente haud ſatis exaudiebatur.* Ergo *perticam, quæ undiq; cōſpici poſſet, ſupra prætoriū ſta-tuit, ex qua ſignū eminebat pariter omnibus conſpicuum: obſeruabatur ignis noctu, fumus interdiu.* Iamq; *Suſam aditurō,* Abulites *regionis eius præfectus, ſiue* Darij *iuſ-ſu, ut* Alexandrum *præda retineret, ſiue ſponte, filium obuiam miſit, traditurum ſe urbem promittens.* Benignè *iuuenem excepit* Rex, *& eo duce ad* Hydaſpin *amnem peruēnit, delicatam (ut fama eſt) uehentem aquam.* Hic *Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit:* Droma-*des, cameli inter dona erāt uelocitatis eximiæ :* XII. *ele-phanti à* Dario *ex* India *acciti, non iam terror (ut ſpera-uerant)* Macedonū, *ſed auxilium, opes uicti ad uictorem transferente fortuna.* Vt *uerò urbem intrauit, incredibilē ex theſauris ſummam pecuniæ egeſſit,* L. *millia talentûm argenti non ſignati forma, ſed rudi pondere.* Multi *reges tantas opes longa ætate cumulauerant liberis, poſteriſq;, ut arbitrabantur, quas una hora in externi regis manus intulit. Conſedit deinde in regia ſella multò excelſiore, quàm pro habitu corporis.* Itaq; *pedes cùm imum gradum non contingerent, unus ex regis pueris menſam ſubdidit pedibus: & cùm ſpadonē, qui* Darij *fuerat, ingemiſcētem conſpexiſſet rex, cauſam mœſtitiæ requiſiuit.* Ille *indicat,* Darium *ueſci in ea ſolitum: ſeq; ſacram eius menſam ad ludi*

Abulites.

Hydaſpis aqua delicata.

ludibriũ recidentem, ſine lachrymis conſpicere nõ poſſe. Subijt ergo regem uerecundia uiolandi hoſpitales deos. Iamq́; ſubduci iubebat, cùm Philotas: Minimè uerò hæc feceris rex, ſed omen quoque accipe, menſam, ex qua libauit hoſtis epulas, tuis pedibus eſſe ſubiectam. Rex Perſidis fines aditurus, Suſam urbem Archelao, & præſidium III. milliũ tradidit. Xenophilo arcis cura mandata eſt: Macedonum ætate graues præſidere arcis cuſtodiæ iuſsit. Theſaurorum Callicrati tutela permiſſa. Satrapea regionis Suſiæ reſtituta Abuliti. Matrem quoq; Darij, & liberos in eadem urbe deponit. Ac fortè Macedonicas ueſtes, multamq́; purpurã dono ex Macedonia ſibi miſſam, cum ijs, qui eam cõfecerant, tradi Syſigambi iuſsit. Omni nanque honore eam, & filij quoq; pietate proſequebatur. Admoneri iuſsit, ut ſi cordi quoque ueſtis eſſet, conficere eam neptes ſuas aſſuefaceret, donoq́; doceret dare. Ad hanc uocem lachrymæ obortæ, prodidere animum aſpernantis id munus: quippe non aliud magis in contumeliam Perſarum fœminæ accipiunt, quàm admouere lanæ manus. Nuntiant, qui dona tulerãt, triſtem eſſe Syſigambim: dignaq́; res excuſatione, & conſolatione uiſa. Ipſe ergo peruenit ad eam, &: Mater (inquit) hãc ueſtem, qua indutus ſum, ſororum non ſolùm donũ, ſed etiam opus uides: noſtri decepêre me mores. Caue, obſecro, in contumeliam accipias ignorationem meã. Quæ tui moris eſſe cognoui, ut ſpero, abundè ſeruata ſunt. Scio apud uos filiũ in conſpectu matris nefas eſſe conſidere, niſi cùm illa permiſit. Quotieſcunq; ad te ueni, donec ut conſiderem annueres, reſtiti. Procumbens uenerari me ſæpe uoluiſti, inhibui. Dulciſsimæ matri Olympiadi nomen debitum tibi reddo. Mitigato animo eius, rex quartis caſtris peruenit ad Tigrim

Laniſicium apud Perſas cõtumelioſum.

grin fluuium. Paſitigrim incolæ uocant: oritur in montibus Vxiorum, & per L. ſtadia ſylueſtribus ripis præceps inter ſaxa deuoluitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alueo præterit, iam nauium patiens. DC. ſtadia ſunt mollioris ſoli, per quod leui tractu aquarum Perſico mari ſe inſinuat. Alexander, amne ſuperato, cum IX. millibus peditũ, & Agrianis, Satrianiſq́; Græcorum mercenarijs, XX. millibus additis Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Finitima Suſis eſt, & in primam Perſidem excurrit, arctum inter ſe & Suſianos aditum relinquens. Madathes erat huius regionis præfectus, haud ſanè temporum multorum homo: quippe ultima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docent, occultum iter eſſe per calles, & auerſum ab urbe. Si paucos immiſiſſet leuiter armatos, ſuper capita hoſtium euaſuros. Cùm conſilium placuiſſet, ijdem itinerum fuerunt duces. M. & D. mercede cõducti, & Agriani ferè M. Tauroni præfecto dati, ac poſt ſolis occaſum iter ingredi iuſſi. Ipſe tertia uigilia caſtris motis, circa lucis ortum ſuperauerat anguſtias: cæſáq; materia cratibus & pluteis faciendis, ut qui turres admouerent, extra teli iactum eſſent, urbem obſidere cœpit. Prærupta erant omnia, ſaxis & cotibus impedita. Multis ergo uulneribus depulſi, ut quibus non cum hoſte ſolùm, ſed etiam cum loco dimicandum eſſet, ſubibant tamen: quia rex inter primos conſtiterat, interrogans tot urbium uictores, an erubeſcerent hærere in obſidione caſtelli exigui, & ignobilis: ſimul admonens iam inter hæc eminus petebatur, quum teſtudine obiecta milites, ut inde diſcederet, pellere nequiuerant, tuebantur. Tandem Tauron ſuper arcem urbis ſe cum ſuo agmine oſtendit: ad cu-

Paſitigris fluuius. Vxij. Madathes. Tauron præfectus.

ius conſpectum, & animi hoſtium labare, & Macedones acrius prælium inire cœperũt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec ſiſti uis hoſtium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem conceſsit. Inde triginta oratoribus miſsis ad deprecandum, triſte reſponſum à rege redditur, non eſſe ueniæ locum. Itaque ſuppliciorum metu perculſi, ad Syſigambim Darij matrem occulto itinere ignotoq́; hoſtibus mittunt, qui peterent, ut ipſa regem mitigaret, haud ignari parentis eam loco diligi, coliq́;. Et Madathes ſororis filiam ſecum matrimonio iunxerat, Dariũ propinqua cognatione cõtingens. Diu Syſigambis ſupplicum precibus repugnauit, abnuens deprecationem pro illis non conuenire fortunæ, in qua eſſet: adiecitq́;, metuere ſeſe ne uictoris indulgentiam fatigaret: ſæpius cogitare, captiuã eſſe ſe, quàm reginam fuiſſe. Ad ultimum uicta literis, Alexandrum ita deprecata eſt, ut ipſum excuſaret quod deprecaretur. petere ſe, ut illis quoque: ſi minus ſibi ignoſceret. pro neceſſario ac propinquo ſuo, iam non hoſte, ſed ſupplice tantum uitam precari. Alexãdri moderatio & clementia. *Moderationem, clementiamq́; regis, quæ tunc fuit, uel una hæc res poſsit oſtendere: non Madathi modò ignouit, ſed omnes & deditos: & captiuos libertate atque immunitate donauit: urbem reliquit intactam: agros ſine tributo colere permiſit. A uictore Dario plura mater non impetraſſet. Vxiorum deinde gentem ſubactam, Soſianorum Satrapiæ cõtribuit: diuiſisq́; cum Parmenione copijs, illum campeſtri itinere procedere iubet: ipſe cum expedito agmine iugum montiũ cepit, quorum perpetuum dorſum in Perſidem excurrit. Omni hac regione uaſtata, tertio die Perſidẽ, quinto anguſtias (quas illi Suſidas Pylas uocant) intrat.* Suſidæ pylæ. Ariobarzanes. *Ariobarzanes has cum*

quin

quindecim millibus peditũ occupauerat rupes, abſciſſas, & undiq; præruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum barbari ſtabant, de induſtria quieti, & pauentibus ſimiles, donec in arctiſſimas fauces penetraret agmẽ. Quod ubi contemptu ſui pergere uident, tum uerò ingentis magnitudinis ſaxa per montium prona deuoluunt, quæ incuſſa ſæpius ſubiacẽtibus petris maiore ui incidebant: nec ſingulos modò, ſed agmina proterebant. Fundis quoq; excuſſi lapides, et ſagittæ ingerebãtur undiq;. Nec id miſerrimũ fortibus uiris erat, ſed quòd multi quidẽ ferarũ ritu uelut in fouea deprehenſi cæderentur. Ira igitur in rabiem uerſa, eminentia ſaxa complexi, ut ad hoſtem perueniant, alius alium leuantes conabantur aſcendere. ea ipſa multorum ſimul manibus correpta, & conuulſa, in eos, qui commouerant, recidebant. Nec ſtare ergò, nec niti, nec teſtudine quidem protegi poterant, cùm tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modò, ſed etiam pudor temerè in illas anguſtias eiecti exercitus angebat. Inuictus ante eam diem fuerat, nihil fruſtra auſus: impunè Ciliciæ fauces intrauerat, mari quoq; nouum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæſitabat deprehenſa felicitas, nec aliud remedium erat, quàm reuerti quà uenerat. Itaq; ſigno receptui dato, dẽſatis agminibus, ſcutisq; ſuper capita cõſertis, retro euadere rex anguſtijs iubet. XXX. fuere ſtadia quæ remenſi ſunt. Tum caſtris undiq; aperto loco poſitis, nõ conſultare modò quid agendum eſſet, ſed uates quoq; adhibere cœpit à ſuperſtitione animi. Sed quid tũc prædicere Ariſtander, cui tũ plurimũ credebatur ex uatibus, poterat? Itaq; damnatis intempeſtiuis ſacrificijs, peritos locorum conuocari iubet. Medium iter oſtendebant tutum apertumq;. ſed rex dimit-

tere milites inſepultos erubeſcebat, ita tradito more, ut uix ullum militiæ tam ſolenne eſſet munus, quàm humãdi ſuos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, uocari iubet: inter quos erat quidam Græcæ Perſicæq́; linguæ peritus, qui fruſtra eum in Perſidem montiũ dorſo exercitum ducere affirmat, ſyluestres eſſe calles, uix ſingulis peruios, omnia contegi frondibus, amplexosq́; arborum ramos ſyluas cõmittere. Nanq; Perſis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur, quod in longitudinem. M.D C. ſtadia, in latitudinẽ C L X X. percurrit. Hoc dorſum à Caucaſo monte ad rubrum mare pertinet, quaq́; deficit mons, aliud munimentum, fretum obiectum eſt. Planities deinde ſub radicibus montium ſpatioſa procumbit, fertilis terra, multisq́; uicis atq; urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium euoluit in Medum. Inde Medus ad mare, & ad meridiem uerſus, minor amnis eo, quem recipit, euehitur: gignẽdæq́; herbæ non alius eſt aptior, quicquid alluit floribus ueſtiens. Platani quoque & populi contegunt ripas, ita ut procul uiſentibus continua uideantur montibus nemora riparum: quippe obumbratus amnis, preſſo in ſolum dilabitur alueo: imminẽtq́; colles, ipſi quoq; frondibus læti, radices eorũ humore ſubeunte. Regio non alia tota Aſia ſalubrior habetur: temperatum cœlum: hinc perpetuũ iugum opacum & umbroſum, quod æſtus leuat: illinc mare adiunctum, quod modico tepore terras fouet. His expoſitis, captiuus interrogatus à rege, auditu'ne, an oculis cõperta haberet quæ diceret: paſtorẽ ſe fuiſſe, & omnes eos calles percurriſſe reſpondit: bis captum, ſemel à Perſis in Lycia, iterum ab ipſo. Subit animum memoria regis oraculo editæ ſortis: quippe cõſulenti reſpõſum erat, du-

Araxes amnis

Medus amnis.

cem in Perſidem ferentis uiæ Lycium ciuem fore. Igitur promiſsis quātā & præſens neceßitas exigebat, & ipſius fortuna capiebat, oneratū, armari iubet Macedonū more: & quod bene uerteret, monſtraret iter, quamuis arduū & præceps, euaſurum ſe eſſe cum paucis: niſi forte crederet, quò ipſe pecoris cauſa iſſet, Alexandrum pro gloria, & perpetua laude ire non poſſe. etiam atq; etiam docere captiuus, quàm difficile iter eſſet, maximè armatis. Tum rex, Prædē me, inquit, accipe, neminem eorū qui ſequuntur, recuſaturum ire quà duces. Cratero igitur ad cuſtodiam caſtrorum relicto, cum peditibus queis aſſueuerat, & ijs copijs, quas Meleager ducebat, & ſagittarijs ducentis, & equitibus M. præcipit ut caſtrorum ſpecie manente, plures de induſtria ignes fieri imperet, quo magis Barbari crederēt ipſum regem in caſtris eſſe. Cæterùm ſi fortè Ariobarzanes cognouiſſet, per calliū anfractus eū intrare, & ad occupandum iter ſuum partem copiarum tentaſſet opponere: Craterus in eum illato terrore retineret ad propius periculum conuerſum agmen. Sin autem ipſe hoſtem feſelliſſet, & ſaltum occupaſſet, cùm trepidantium Barbarorum tumultum exaudiſſet perſequentiū regem, id ipſum iter, quo pridie pulſi fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe uacuū fore, hoſtibus in ſemet auerſis. Ipſe tertia uigilia ſilenti agmine, ac ne tuba quidem dato ſigno, pergit ad demonſtratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iuſſerat leuiter armatum. Sed præter inuias rupes, ac prærupta ſaxa ueſtigium ſubinde fallentia, nix cumulata uento ingredientes fatigabat: quippe uelut in foueas delati hauriebātur, & cum à cōmilitonibus leuarentur, trahebant magis adiuuantes, quàm ſequebantur. Nox quoq;, & ignota regio, ac dux incer-

Commeatus tridui.

tum an ſatis fidus, multiplicabant metum. Si cuſtodes nõ feſelliſſent, quaſi feras beſtias ipſos poſſe deprehẽdi. Ex unius captiui uel fide, uel animo, pendêre & regis ſalutem & ſuam. Tandem uenere in iugum. A dextera iter ad ipſum Ariobarzanẽ *erat. hìc* Philotam & Cœnon *cum* Amynta & Polyperconte *expeditam habentes manum præmiſit, monitos, ut quia eques pediti erat mixtus, & quàm pinguiſsimum eſſet ſolum, & pabuli fertile, ſenſim procederent. Duces erant itineris de captiuis dati.*

Agema. *Ipſe cum armigeris, & ala, quam Agema appellant, ardua ſemita, ſed longius à ſtationibus hoſtium remota, multa cum uexatione proceſsit. Medius erat dies, & fatigatis neceſſaria quies: quippe tantundem itineris ſupererat, quantum emenſi erant, ſed minus præcipitis atque ardui. Ita refectis cibo, ſomnoq; militibus, ſecunda uigilia ſurgit, & cætera quidem haud ægrè præterijt. Cæterùm quà ſe iugum montium paulatim ad planiora dimittit, ingens uorago concurſu cauata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati & coëuntes, ut perpetuam obiecerant ſepem. Deſperatio igitur ingens, adeò ut uix lachrymis abſtinerent, inceſſerat: præcipuè obſcuritas terrori erat. Nam etiam ſiqua ſydera internitebant, continenti fronde tectæ arbores conſpicere prohibebant. Ne aurium quidem uſus ſupererat, ſyluas quatiente uento, qui concutientibus ramis maiorem quàm pro flatu ſonum reddebat. Tandem expectata lux omnia, quæ terribiliora nox fecerat, minuit: circumiri breui ſpatio poterat eluuies, & ſibi quiſq; dux itineris cœperat fieri. Euadunt ergo in editum uerticem, ex quo hoſtium ſtatione conſpecta, ſtrenuè armati à tergo ſe oſtendunt, nihil tale metuentibus: quorum pauci, qui*

cong

congredi auſi erant, cæſi ſunt. Itaq; *hinc morientiũ gemitus, hinc ad ſuos recurrentium miſerabilis facies, integros quoq;, anteaquàm diſcrimen experirentur, in fugam auertit.* Fremitu deinde *in caſtra, queis* Craterus *præerat, illato, ad occupandas anguſtias, in quibus pridie hæſitarat, miles educitur. Simul* Philotas *cum* Polyperconte Amyntaq; & Cœno *diuerſum iter ingredi iuſſus, alium terrorem intulit* Barbaris. Ergo *undiq;* Macedonum *armis ful gentibus, ancipiti malo oppreßi, memorabile tamen prælium edunt: ut opinor, ignauiam quoque neceßitas acuit, & ſæpe deſperatio ſpei cauſa eſt.* Nudi *complectebantur armatos, & ingenti corporum mole ſecũ ad terram detrahentes, ipſorum telis pleroſq; fodiebant.* Ariobarzanes *tamen* XL. *firmè equitibus, & quinq; millibus peditum ſtipatus per mediã aciem* Macedonũ *cum multo ſuorum atq; hoſtiũ ſanguine erupit,* Perſepolim *urbẽ caput regionis occupare feſtinans. Sed à cuſtodibus urbis excluſus, cõſecutis ſtrenuè hoſtibus, cum omnibus fugæ comitibus renouato prælio cecidit.* Craterus *quoque raptim agmine acto ſuperuenit.* Rex *eodem loco, quo hoſtium copias fuderat, caſtra cõmunit.* Quanquàm *enim undiq; fugati hoſtes uictoriam conceſſerant, tamen præaltæ præcipitesq; foſſæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, ſenſimq;, & cautè progrediendum erat, iam nõ hoſtium, ſed locorum fraude ſuſpecta.* Procedenti *ei literæ reddũtur à* Tyridate *cuſtode regiæ pecuniæ, indicantes eos, qui in urbe eſſent, audito eius aduentu diripere uelle theſauros, properaret occupare theſauros dimiſſos: expeditum iter eſſe, quanquàm* Araxes *amnis interfluat.* Nullam *uirtutem regis iſtius magis, quàm celeritatem laudauerim: relictis enim pedeſtribus copijs, tota nocte cum equitibus itineris tanto*

ſpatio fatigatis, ad Araxem prima luce peruênit. Vici erant in propinquo: quibus direptis ac dirutis, pontem ex materia eorum ſubditis ſaxis ſtrenuè induxit. Iamq; haud procul urbe erant, cùm miſerabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, regi occurrit. Captiui erant Græci ad quatuor millia ferè, quos Perſæ uario ſuppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quoſdam manibus auribusq; amputatis, inuſtisq; barbararum literarum notis, in longum ſui ludibrium reſeruauerant, & cùm ſe quoque alienæ ditionis eſſe cernerent, uolentes regi occurrere non prohibuerant. Inuſitata ſimulacra, non homines uidebantur, nec quicquam in illis præter uocem poterat agnoſci. Plures igitur lachrymas commouere, quàm profuderant ipſi: quippe in tam multiplici uariaq; fortuna ſingulorum, intuentibus ſimiles quidem, ſed tamen diſpares pœnas, quis maximè miſerabilis eſſet, liquere non poterat. Vt uerò Iouem illi tandem Græciæ ultorem aperuiſſe oculos conclamauere, omnes pari ſupplicio affecti ſibi uidebantur. Rex, abſterſis quas profuderat lachrymis, bonum habere animum iubet, uiſuros urbes ſuas, coniugesq;: & caſtra inde duo ab urbe ſtadia cõmunit. Græci exceſſerant uallo, deliberaturi quid potiſſimùm à rege peterent. Cumq; alijs ſedes in Aſia rogare, alijs reuerti domos placeret, Euthymon Cymæus ita locutus ad eos fertur: Hi, qui modò ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc ſimplicitas noſtra eſt, ſupplicia, quorum nos pudeat magis, an pœniteat incertum eſt, oſtentare Græciæ uelut lætum ſpectaculum cupimus. At ij optimè miſerias ferunt, qui abſcõdunt: nec ulla eſt tam familiaris infelicibus patria, quàm ſolitudo, & ſtatus prioris obliuio. Nam qui multum in ſuorum miſe-

Græci captiui varijs ſupplicijs affecti.

Euthymon.

miſericordia ponunt, ignorant quàm celeriter lachrymæ inareſcant. Nemo fideliter diligit, quem faſtidit: nam & calamitas querula eſt, & ſuperba felicitas. Ita ſuã quiſq; fortunam in conſilio habet, cùm de aliena deliberat: & niſi mutuò eſſemus miſeri, olim alius alij potuiſſemus eſſe faſtidio. Quid mirũ eſt, fortunatos ſemper parem quærere? Obſecro uos, olim uita defuncti quæramus locum in quo hæc semeſa membra obruamus, ubi horribiles cicatri ces celet exilium. Ingrati prorſus coniugibus, quas iuue- nes duximus, reuertemur. Liberi in flore & ætatis & rerũ agnoſcent, & fratres, ergaſtuli detrimenta? & quota pars noſtri tot obire terras poteſt? procul Europa in ulti- ma Orientis relegati, ſenes, debiles, maiore membrorum parte mutilati, tolerabimus ſcilicet quæ armatos & ui- ctores fatigauerunt? Coniuges demum, quas captis ſors & neceſſitas unicum ſolatiũ applicuit, paruosq; liberos, trahimus nobiſcum, an relinquimus? Cum his uenientes nemo agnoſcere uolet. Relinquemus ergo extemplo præ- ſentium pignora, cùm incertum ſit an uiſuri ſimus ea quæ petimus? Inter hos latendum eſt, qui nos miſeros noſſe cœperunt. Hæc Euthymon. Contrà Theatus Athenienſis orſus eſt dicere: Neminẽ pium habitu corporis ſuos æſti- maturũ, utiq; ſæuitia hoſtis, non naturæ, calamitoſos. Di- gnum eſſe omni malo, qui erubeſceret fortunæ: triſte enim de mortalitate ferre ſententiam, & deſperare miſericor- diam, quia ipſe alteri denegaturus ſit. Deos (quod ipſi nunquam auſi optare forent) offerre patriam, coniuges, liberos, & quicquid homines uel uita æſtimant, uel mor- te redimunt: quin illi ex hoc carcere erumperent. alium domi eſſe cœli hauſtum, alium lucis aſpectum. mores, ſa- cra, linguæ commercium etiam à Barbaris expeti, quæ

Theati oratio.

ingentia ipſi omiſſuri ſunt ſua ſponte, non ob aliud tam calamitoſi, quàm quòd illis carere coacti eſſent. ſe certè redituram ad penates, & in patriam, tantoq; beneficio regis uſurum. ſi quos contubernij, liberorumq;, quos ſeruitus coëgiſſet agnoſcere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius eſt. Pauci huius ſententiæ fuere. Cæteros conſuetudo, natura potentior, uicit. Conſenſerunt petendum eſſe à rege, ut aliquam ipſis attribueret ſedem. Centum ad hoc electi ſunt: quos Alexander ratus, quod ipſe præſtare cogitabat, petituros: Iumenta, inquit, aſſignari, quæ uosueherent, & ſingulis ueſtrûm mille denariûm dari iuſsi. Cùm redieritis in Græciam, præſtabo, ne quis ſtatum ſuum, ſi hæc calamitas abſit, ueſtro credat eſſe meliorem. Illi obortis lachrymis terram intuebantur, nec aut erigere uultus, aut loqui audebant. Tandem rege triſtitiæ cauſam exigente, Euthymon ſimilia ijs, quæ in conſilio dixerat, reſpondit. Atque ille non fortunæ ſolùm eorum, ſed etiam pœnitentiæ miſertus, terna millia denariûm ſingulis dari iuſsit. Denæ ueſtes adiectæ ſunt, & armenta cum pecoribus, ac frumento data, ut coli ſeriq; attributus ijs ager poſſet. Poſtero die conuocatos duces copiarũ docet, nullam infeſtiorẽ urbem Græcis eſſe, quàm regiam ueterum Perſidis regum. Hinc illa immẽſa agmina infuſa: hinc Dariũ prius, deinde Xerxem Europæ impium intuliſſe bellum. Excidio illius parentandum eſſe maioribus. Iamq; Barbari deſerto oppido, quà quenq; metus agebat, diffugerant, cum rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnarat, partim in fidem acceperat. Sed urbis huius diuitiæ uicère præterita: in hac totius Perſidis opes congeſſerant Barbari. aurũ, argentumq; cumulatũ erat, ueſtis

Alexandri beneficia in Græcos collata.

ueſtis ingens modus: ſupellex non ad uſum modò, ſed ad oſtentationem luxus comparata. Itaq; inter ipſos uictores ferro dimicabatur: pro hoſte erat, qui pretioſiorẽ occupauerat prædam. Et cùm omnia, quæ reperiebantur, capere non poſſent (nam res non occupabantur, ſed æſtimabantur) lacerabant regias ueſtes, ad ſe quiſque partem trahentes, dolabris pretioſæ artis uaſa cædebant: nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta ſimulacrorum membra ut quiſque auellerat, trahebat: neq; auaritia ſolùm, ſed etiam crudelitas in capta urbe graſſata eſt. Auro argentoq; onuſti, uilia captiuorum corpora trucidabant, paßimq; obuij cædebantur, quos anteà pretium ſui miſerabiles fecerat. Multi ergo hoſtium manus uoluntaria morte occupauerunt, prætioſißima ueſtium induti, è muris ſemetipſos cum coniugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paulò pòſt facturus hoſtis uidebatur, ſubiecerãt ædibus, ut cum ſuis uiui cremarentur. Tandẽ ſuis rex corporibus & cultu fœminarum abſtinere iußit. Ingens pecuniæ captiuæ modus traditur, propè ut fidem excedat. Cæterùm aut de alijs quoq; dubitamus, aut credimus in huius urbis gaza fuiſſe C. & XX. millia talenta, ad quæ uehenda (nãq; ad uſus belli ſecum portare decreuerat) iumẽta & camelos à Suſis & Babylone cõtrahi iußit. Acceßêre ad hanc pecuniæ ſummã captis Perſagadis VI. millia talentorũ. Cyrus Perſagadũ urbem condiderat, quam Alexandro præfectus eius Globaris tradidit. Rex arcẽ Perſepolis III. millibus Macedonũ præſidio relictis, Nicartidẽ tueri iubet. Tyridati quoq;, qui Gazã tradiderat, ſeruatus eſt honos, quẽ apud Dariũ habuerat, magnaq; exercitus parte, & impedimentis ibi relictis, Parmenionem,

Perſagadum oppidum.

Craterumq́; præfecit. Ipſe cum mille equitibus, peditūq́; expedita manu, interiorē Perſidis regionē ſub ipſum Vergiliarū ſydus petijt: multiſq́; imbribus & propè intolerabili tempeſtate uexatus, procedere tamen, quò intenderat, perſeuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obſitum niuibus, quas frigoris uis gelu aſtrinxerat: locorū ſqualor & ſolitudines inuiæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerū terminos ſe uidere credentē. Omnia uaſta, atq; ſine ullo humani cultus ueſtigio attoniti intuebantur: & antequam lux quoq; & cœlū ipſos deficerent, reuerti uolebāt. Rex caſtigare territos ſuperſedit. Cæterùm ipſe equo deſilijt, pedeſq́; per niuē & concretā glaciē ingredi cœpit. Erubuerūt non ſequi primùm amici, deinde copiarū duces, ad ultimū milites. Primuſq́; rex dolabra glaciem perfringēs, iter ſibi fecit. Exemplū regis cæteri imitati ſunt. Tandē propemodū inuias ſyluas emēſi, humani cultus rara ueſtigia, & paßim errantes pecorum greges reperêre: & incolæ, qui ſparſis tugurijs habitabāt, cum ſe callibus inuijs ſeptos eſſe crediđiſſent, ut conſpexêre hoſtium agmen, interfectis, qui fugientes ſequi non poterant, deuios montes & obſitos niuibus petiuerūt. Inde per colloquia captiuorum paulatim feritate mitigata, tradidêre ſe regi, nec in deditos grauius conſultum. Vaſtatis deinde agris Perſidis, uicisq́; compluribus redactis in poteſtatē, uentum eſt in Mardorū gentem bellicoſiſſimam, & multū à cæteris Perſis cultu uitæ abhorrentē. Specus in montibus fodiūt, in quos ſe, ac coniuges, & liberos condunt: pecorū aut ferarū carne ueſcuntur. Nec fœminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia ſunt. Comæ prominent hyrtæ, ueſtis ſuper genua eſt, funda uinciūt frontem: hoc & ornamentū capitis, & telū eſt: ſed hāc quoq; gentem

Mardi.

tem idem fortunæ impetus domuit. Itaq; *trigeſimo die, poſtcaquàm à* Perſepoli *profectus erat, eodē rediit.* Dona *deinde amicis, cæteriſq; pro cuiuſq; merito dedit: propemodū omnia quæ in ea urbe ceperat, diſtributa.* Cæterùm *ingentia animi bona, illam indolē, qua omnes reges anteceſsit, illam in ſubeundis periculis conſtantiam, in rebus moliendis efficiendiſq; uelocitatē, in deditis fidē, in captiuis clementiā, in uoluptatibus permiſsis quoq; & uſitatis temperātiam, haud tolerabili uini cupiditate fœdauit.* Hoſte, *& æmulo regni reparante tum maximè bellum, nuper ſubactis quos uicerat, nouumq; imperiū aſpernantibus, de die inibat cōuiuia: quibus fœminæ intererant, non quidem quas uiolare nefas eſſet, quippe pellices licentius quàm decebat, cum armato uiuere aſſuetæ.* Ex *his una* Thais *& ipſa temulēta, maximam apud omnes* Græcorum *initurum gratiam affirmat, ſi regiam* Perſarum *iuſſiſſet incendi: expectare hoc eos, quorum urbes* Barbari *deleſſent.* Ebrio *ſcorto de tanta re ferente ſententiā, unus & alter, & ipſi mero onerati aſſentiunt.* Rex *quoque fuit auidior, quàm patiētior.* Quin *igitur ulciſcimur* Græciam, *& urbi faces ſubdimus?* Omnes *incaluerant mero.* Itaq; *ſurgunt temulenti ad incēdendam urbem, cui armati pepercerant.* Primus *rex ignem regiæ iniecit: tum conuiuæ, & miniſtri, pelliceſq;.* Multa *cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto latè fudit incendium.* Quod *ubi exercitus, qui haud procul ab urbe tendebat, conſpexit: fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad ueſtibulū regiæ uentum eſt, uident regem ipſum adhuc aggerentē faces.* Omiſſa *igitur, quam portauerant, aqua, igni aridam materiam in incendiū iacere cœperūt. Hunc exitum habuit regia totius* Orientis, *unde tot gentes*

Alexādri virtutes fœdatę.

Thais pellex.

Perſarū regia Thaidis conſilio incenditur.

tes antè intra patebant. Patria tot regum, unicus quondam Græciæ terror, molita x. millium nauium claſſem, & exercitus, quibus Europa inundata eſt, cõtabulato mari molibus, perfoßisq́; montibus, in quorũ ſpecus fretum immiſſum eſt. Ac ne longa quidem ætate, quæ excidium eius ſecuta eſt, reſurrexit. Alias urbes habuêre Macedonum reges, quas nunc habent Parthi. Huius ueſtigium non inueniretur, niſi Araxes amnis oſtenderet. Haud procul mœnibus fluxerat: inde urbem fuiſſe x x. ſtadijs diſtantem credunt magis, quàm ſciunt accolæ. Pudebat Macedones tam claram urbem à comeſſabundo rege deletam eſſe. Itaq; res in ſerium uerſa eſt, & impetrauerunt ſibi, ut crederent illo potißimùm modo fuiſſe delendam. Ipſum ut primum grauatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituiſſe cõſtat, & dixiſſe, Maiores pœnas Perſas Græcis daturos fuiſſe, ſi ipſum in ſolio, regiaq́; Xerxis reſpicere coacti eſſent. Poſtero die Lycio itineris, quo Perſidem intrauerat, duci x x x. talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ tranſijt, ubi ſupplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erãt quinq;
Plato. *millia, equites mille: utriſq; Plato Athenienſis præerat. His copijs auctus, Dariũ perſequi ſtatuit. Ille iam Ecbatana peruenerat, caput Mediæ. Vrbem hanc nunc tenent Parthi: eaq́; æſtiua agentibus ſedes eſt. Adire deinde Bactra decreuerat: ſed ueritus ne celeritate Alexandri occuparetur, conſilium iterũ; mutauit. Aberat ab eo Alexãder ſtadia* M D. *ſed iam nullum interuallũ aduerſus celeritatem eius ſatis lõgum uidebatur. Itaq; prælio magis, quàm fugæ ſe præparabat.* x x x. *millia peditum ſequebãtur, in quibus Græcorum erant* I I I I. *millia, fide erga regem ad ultimum inuicta: funditorum quoq; & ſagittariorum manus.*

manus quatuor millia expleuerat. præter hos tria millia & CCC. equites erant maximè Partheniorũ his Beſſus præerat, Bactrianæ urbis regionisq; præfectus. Cum hoc agmine Darius paulùm declinauit uia militari, iußis præcedere lixis impedimentorũ custodibus. Conſilio deinde aduocato, Si me cum ignauis, inquit, & pluris qualẽcũq; uitã morte honeſta æſtimantibus fortuna iunxiſſet, tacerẽ potius, quàm fruſtrà uerba cõſumerem: ſed maiore, quàm uellem documento & uirtutẽ ueſtrã, & fidem expertus, magis etiam conniti debeo ut dignus talibus amicis ſim, quàm dubitare an ueſtri ſimiles adhuc ſitis. Ex tot millibus, quæ ſub imperio fuerũt meo, bis uictum, bis fugiẽtem perſecuti eſtis. Fides ueſtra, & conſtantia, ut regẽ me eſſe credam, facit. Proditores & transfugæ in urbibus meis regnant, nõ Hercule qui tanto honore digni habeãtur, ſed ut præmijs eorum ueſtri ſolicitentur animi. Meam tamen fortunam, quàm uictoris maluiſtis ſequi: dignißimi, quibus, ſi ego nõ poßim, dij pro me gratiam referant. & me Herculè referent. Nulla erit tam ſurda poſteritas, nulla tam ingrata fama, quæ nõ in cœlum uos debitis laudibus ferat. Itaq;, etiam ſi conſiliũ fugæ, à qua multùm abhorret animus, agitaſſem, ueſtra tamẽ uirtute fretus obuiam iſſem hoſti. Quouſq; enim in regno exulabo, & per fines imperij mei fugiam externũ & aduenam regem, cùm liceat experto belli fortunam aut reparare quæ amiſi, aut honeſta morte defungi? niſi fortè ſatius eſt expectare uictoris arbitriũ, & Mazæi, & Mithrenis exemplo precarium accipere regnum nationis unius, ut iam malit ille gloriæ ſuæ, quàm iræ obſequi. Nec dij ſiuerint, ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quiſquam, aut cõdonare poßit, ne hoc imperiũ uiuus amittam. Idemq; erit regni mei, qui & ſpiri

Darij ad comites oratio.

ſpiritus finis. Si hic animus, ſi hæc lex, nulli nõ parta libertas eſt: nemo è uobis faſtidium Macedonũ, nemo uultum ſuperbũ ferre cogetur. Sua cuiq; dextera aut ultionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quàm uerſabilis fortuna ſit, documentum ipſe ſum. Nec immeritò mitiores uices eius expecto. Sed ſi iuſta ac pia bella dij auerſantur, fortibus tamen uiris licebit honeſtè mori. Per ego uos decora maiorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos uiros, quibus ſtipendium Macedonia quondam tulit, per tot nauiũ claſſes in Græciam miſſas, per tot trophæa regum oro & obteſtor, ut nobilitate ueſtra gentisq; dignos ſpiritus capiatis, ut eadem conſtantia animorum, qua præterita toleraſtis, experiamini quicquid deinde ſors tulerit. me certè in perpetuum aut uictoria egregia nobilitabit, aut pugna. Hæc dicente Dario, præſentis periculi ſpecies omniũ ſimul corda animosq; horrore perſtrinxerat: nec aut conſilium

Artabazi oratio.

ſuppetebat, aut uox, cùm Artabazus uetuſtiſsimus amicorum, quem hoſpitem fuiſſe Philippi ſæpe diximus: Nos uerò, inquit, pretioſiſsimam ueſtem induti, armisq; quanto maximo cultu poſſumus adornati, regem in aciem ſequemur, ea quidem mente, uictoriam ut ſperemus, mortem non recuſemus. Aſſenſu excepére cæteri hanc uocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem conſilio erat cum Beſſo, inauditi anteà facinoris ſocietate inita, regem ſuũ per milites, quibus ambo præerant, comprehendere & uincire decreuerant: ea mente, ut ſi Alexander ipſos inſecutus foret, tradito rege uiuo, inirent gratiam uictoris, magni profectò cepiſſe Dariũ æſtimaturi. Sin autẽ eum effugere potuiſſent, interfecto Dario, regnũ ſibi occuparent, bellumq; renouarent. Hoc parricidiũ cùm diu uolutaſſent, Nabarzanes

zanes aditum nefariæ ſpei præparans: Scio me, inquit, ſententiã eſſe dicturũ prima ſpecie haudquaquàm auribus tuis gratã: ſed medici quoq; grauiores morbos aſperis remedijs curant: & gubernator, ubi naufragiũ timet, iactura quicquid ſeruari poteſt, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, ſuadeo: ſed ut te, ac regnum tuum ſalubri ratione cõſerues. Dijs aduerſis bellum inimus, & pertinax fortuna Perſas urgere non deſinit. Nouis initijs & hominibus opus eſt. Auſpicium & imperiũ alij trade interim, qui tamdiu rex appelletur, donec Aſia decedat hoſtis. Victor deinde regnũ tibi reddat. hoc autem breui futurũ ratio promittit. Bactra intacta ſunt: Indi, & Sagæ in tua poteſtate: tot populi, tot exercitus, tot equitũ, peditumq; millia ad renouandũ bellum uires paratas habent, ut maior belli moles ſuperſit, quàm exhauſta ſit. Quid ruimus belluarũ ritu in perniciem nõ neceſſariã? Fortium uirorũ eſt magis mortem contemnere, quàm odiſſe uitam. Sæpe tædio laboris ad uilitatem ſui compelluntur ignaui: at uirtus nihil inexpertum omittit. Itaq; ultimum omnium mors eſt, ad quam non pigrè ire ſatis eſt. Proinde ſi Bactra, quod tutiſſimũ receptaculum eſt, petimus, præfectum regionis eius Beſſum, regem temporis gratia ſtatuamus. Compoſitis rebus, iuſto regi tibi fiduciariũ reſtituet imperium. Haud mirũ eſt, Darium nõ nunc temperaſſe animo: quanquam tam impiæ uoci quãtum nefas ſubeſſet, latebat. Itaq;, Peſſimum, inquit, mancipium, reperiſti optatũ tibi tempus, quo paricidiũ aperires? ſtrictoq; acinace interfecturus uidebatur, ni properè Beſſus, Bactrianiq; deprecarentur, triſtium ſpecie: cæterùm ſi perſeueraret, uincturi circunſtetiſſent. Nabarzanes interim elapſus, mox & Beſſus ſecutus, copias quibus præerant à cætero exercitu

Nabarzanis oratio.

ſecedere iubent, ſecretum inituri conſilium. Artabazus conuenientem præſenti fortunæ ſententiam orſus, mitigare Darium, temporum identidem admonẽs, cœpit. Ferret æquo animo qualiumcunq;, ſuorum tamen, uel ſtultitiam, uel errorem. Inſtare Alexãdrum grauem, etiam ſi omnes præſtò eſſent. Quid futurũ, ſi perſecuti fugam ipſius alienentur à rege? Ea re paruit Artabazo. & quãquam moue re caſtra ſtatuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco ſubſtitit. Sed attonitus mœſtitia, ſimul & deſpera tione, tabernaculo ſe incluſit. Ergo in caſtris, quæ nullius regebantur imperio, uarij animorum motus erant: nec in cõmune, ut anteà, conſulebatur. Dux Græcorum militum

Patron dux. *Patron arma capere ſuos iubet, paratosq; eſſe ad exequendum imperium. Perſæ ſeceſſerant. Beſſus cum Bactrianis erat, tentabatq; Perſas abducere, Bactra, & intactæ regionis opulentiã, ſimulq; quæ manentibus inſtarent pericula, oſtentans. Perſarum omniũ eadem ferè fuit uox, nefas eſſe deſeri regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatorijs fungebatur officijs. Ille Perſarum tabernacula circuire, hortari, monere nunc ſingulos, nunc uniuerſos non antè deſtitit, quàm ſatis conſtaret imperata facturos. Idem ægrè à Dario impetrauit, ut cibum caperet, animũq; regis aduerteret. At Beſſus, & Nabarzanes, olim agitatum ſcelus exequi ſtatuunt, regni cupiditate accenſi. Dario autem incolumi tantas opes ſperare non poterant: quippe in illis gentibus regũ eximia maieſtas eſt: ad nomen quoque Barbari conueniunt, & priſtinæ ueneratio fortunæ ſequitur aduerſam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis, uiris q;, & ſpatio locorum nulli earum gentium ſecũda. Tertiam partem Aſiæ tenet. Multitudo iuniorũ, exercitus, quos amiſerat Darius, æquabat.*

Itaq;

Itaq; non illum modò, ſed etiam Alexandrũ ſpernebant: inde uires imperij repetituri, ſi regionis potiri contigiſſet. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos ad omne obſequium deſtinatos regẽ comprehendere, mittiq; nuntiũ ad Alexandrum, qui indicaret uiuũ aſſeruari eũ. Si, id, quod timebãt, proditionẽ aſpernatus eſſet, occiſuri Dariũ, & Bactra cum ſuarũ gentiũ manu petituri. Cæterum própalam comprehendi Darius non poterat, tot Perſarum millibus laturis opem regi. Græcorum quoq; fides timebatur. Itaq;, quod non poterant ui, fraude aſſequi tentant. Pœnitentiam ſeceßionis ſimulare decreuerant, & excuſare apud regẽ conſternationem ſuam. Interim qui Perſas ſolicitarent, mittuntur: hinc ſpe, hinc metu militares animos uerſant. ruinæ rerum illos ſubdere capita, in perniciem trahi, cùm Bactra pateãt, exceptura eos donis & opulentia, quantum animis concipere nõ poßint. Hæc agitantibus Artabazus ſuperuenit, ſiue regis iuſſu, ſiue ſua ſponte, affirmans mitigatum eſſe Darium, & eundẽ illis amicitiæ gradum patêre apud regem. Illi lachrymantes nunc purgare ſe, nunc Artabazũ orare, ut cauſam ipſorũ tueretur, preceſq; perferret. Sic peracta nocte ſub lucis ortu Nabarzanes cum Bactrianis militibus in ueſtibulo prætorij aderat, titulum ſolennis officij occulto ſceleri præferens. Darius ſigno ad eundũ dato, currum priſtino more conſcendit. Nabarzanes, cæteriq; paricidæ procumbentes humi, quẽ pauló pòſt in uinculis habituri erant, ſuſtinuere uenerari, lachrymas etiã pœnitentiæ indices profuderunt: adeò humanis ingenijs parata ſimulatio eſt. Preces déinde ſuppliciter admotæ, Darium natura ſimplicem, & mitem non credere modò quæ affirmabant, ſed etiã flere coẽgerunt. Ac ne tum qui-

Nabarzanis & Beſsi fictæ lachrymæ.

dem cogitati ſceleris pœnituit, cùm intuerentur qualẽ & regem & uirum fallerent. Ille quidem ſecurus periculi, quod inſtabat, Alexãdri manus, quas ſolas timebat, effugere properabat. Patron autem Græcorum dux, præcepit ſuis, ut arma quæ in ſarcinis anteà ferebantur, induerent, ad omne imperium ſuum parati, & intenti. Ipſe currum regis ſequebatur occaſioni imminens alloquẽdi eum: quippe Beßi facinus præſenſerat. Sed Beſſus id ipſum metuens, cuſtos uerius quàm comes, à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac ſæpius ſermone reuocatus, inter fidem timoremq; hæſitans, regem intuebatur, qui ut tandem auertit oculos, Bubacem ſpadonem inter proximos currum ſequẽtem percunctari iubet, nunquid ipſe uelit dicere? Patron ſe uerò, ſed remotis arbitris loqui uelle cum eo reſpondit. Iuſſusq; propius accedere, ſine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum ſuperſumus pauci, omnes fortunæ tuæ comites, & in hoc tuo ſtatu ijdem, qui florente te fuimus, quaſcunq; ſedes elegeris, pro patria & domeſticis rebus petituri. Secundæ, aduerſæq; res tuæ copulauêre nos tecum. Per hanc fidem inuictam oro & obteſtor, in noſtris caſtris tibi tabernaculũ ſtatue, nos corporis tui cuſtodes eſſe patiaris. Amiſimus Græciam, nulla Bactra ſunt nobis: ſpes omnis in te, utinam & in cæteris eſſet. Plura dici nõ attinet. Cuſtodiã corporis tui externus & alienigena non depoſcerem, ſi crederem alium poſſe præſtare. Beſſus, quanquam erat Græci ſermonis ignarus, tamen ſtimulante conſciẽtia indiciũ profectò Patronẽ detuliſſe credebat: & interpretis Græci relato ſermone, exempta dubitatio eſt. Darius autẽ, quantũ ex uultu concipi poterat, haud ſanè territus,

percunct

percunctari Patrona *cauſam conſilij, quod afferret, cœpit.* Ille *non ultra differendum ratus : Beſſus, inquit, & Nabarzanes inſidiantur tibi, in ultimo diſcrimine & fortunæ tuæ & uitæ. Hic dies aut paricidis, aut tibi futurus ultimus.* Et Patron *quidem egregiam conſeruati regis gloriam tulerat.* Eludant *licet, quibus fortè, ac temerè humana negotia uolui agiq; perſuaſum eſt : equidem æterna cõſtitutione crediderim, nexuq; cauſarum latentiũ, & multò antè deſtinatarum, ſuum quenq; ordinẽ immutabili lege percurrere.* Darius *certè reſpondit,* Quanquàm *ſibi* Græcorum *militum fides nota ſit, nunquàm tamen à popularibus ſuis receſſurum : difficilius ſibi eſſe damnare, quàm decipi. quicquid ſors tuliſſet, inter ſuos perpeti malle, quàm transfugam fieri : ſerò ſe perire, ſi ſaluum eſſe ſui milites nollent.* Patron *deſperata ſalute regis, ad eos quibus præerat, redijt, omnia pro fide experiri paratus.* At Beſſus *occidendi protinus regis impetum conceperat. Sed ueritus, ne gratiam* Alexandri, *ni uiuum eum tradidiſſet, inire non poſſet, dilato in proximam noctem ſceleris cõſilio, agere gratias incipit, quòd perfidi hominis inſidias iam* Alexandri *opes ſpectantis prudenter cauteq; uitaſſet. donum eum hoſti laturum fuiſſe regis caput. nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere uenalia, ſine pignore, ſine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hoſtem, ad nutum licentium circumferri.* Purganti *deinde ſe, deosq; patrios teſtes fidei ſuæ inuocanti,* Darius *uultu aſſentiebat, haud dubius quin uera deferrentur à* Græcis: *ſed eò rerum uentum erat, ut tam periculoſum eſſet nõ credere ſuis, quàm decipi.* XXX. *millia erãt, quorũ inclinata in ſcelus leuitas timebatur : quatuor millia* Patron *habebat, quibus ſi credidiſſet ſalutem ſuam,*

damnata popularium fide, paricidio excuſationem uidebat offerri. Itaq; præoptabat immeritò, quàm iure uiolari. Beſſo *tamen inſidiarum conſilium purganti reſpondit:* Alexandri *ſibi non minus iuſtitiam, quàm uirtutem eſſe perſpectam.* Falli *eos, qui proditionis ab eo præmiũ expectent.* Violatæ *fidei neminem acriorem fore uindicem, ultoremq;.* Iamq; *nox appetebat, cùm* Perſæ *more ſolito armis poſitis ad neceſſaria ex proximo uico ferenda diſcurrunt.* At Bactriani *(ut imperatum erat à* Beſſo *) armati ſtabant.* Inter *hæc* Darius Artabazum *acciri iubet, expoſitisq; quæ* Patron *detulerat, haud dubitare* Artabazus*, quin tranſeundum eſſet in caſtra* Græcorum*:* Perſas *quoque periculo uulgato ſecuturos.* Deſtinatus *ſorti ſuæ, & iam nullius ſalubris conſilij patiens, unicam in illa fortuna opem* Artabazum *ultimùm illum uiſurus amplectitur, perfuſusq; mutuis lachrymis, inhærẽtem ſibi auelli iubet, capite deinde uelato, ne inter gemitus digredientem uelut à rogo intueretur, in humum pronum corpus abiecit.* Tum *uerò cuſtodiæ eius aſſueti, quos regis ſalutem uel periculis uitæ tueri oportebat, dilapſi ſunt, armatis, quos iam aduentare credebant, haud rati ſe futuros pares.* Ingens *ergo in tabernaculo ſolitudo erat, paucis ſpadonibus (quia quò diſcederent non habebant) circumſtantibus regem.* At *ille remotis arbitris, diu aliud atque aliud conſilium animo uolutabat.* Iamque *ſolitudinem, quam paulò antè pro ſolatio petiuerat, peroſus,* Bubacem *uocari iubet: quem intuens,* Ite*, inquit, conſulite uobis, ad ultimum regi ueſtro (ut decebat) fide exhibita.* Ego *hîc legem fati mei expecto.* Forſitan *mireris quòd uitam non finiam: alieno ſcelere quàm meo mori malo.* Poſt *hanc uocem ſpado gemitu non modò ta-*

bernac

bernaculum, ſed etiam caſtra compleuit. Irrupere dein= *de alij, laceratisq́; ueſtibus, lugubri & barbaro ulula= tu regem deplorare cœperunt.* Perſæ *ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in* Bactrianos *inciderent: nec quieſcere audebant, ne impiè deſerere re= gem uiderentur.* Varius *ac diſſonus clamor ſine duce, ac ſine imperio totis caſtris referebatur.* Beſſo & Na= *barzani nũtiauerant ſui, regem à ſemetipſo interemptum eſſe.* Planctus *eos deceperat.* Itaque *citatis equis aduo= lant, ſequentibus quos ad miniſterium ſceleris delege= rant: & cum tabernaculum intraſſent, quia regem uiue= re ſpadones indicabant, comprehendi, uinciriq́; iuſſerũt.* Rex *curru paulò antè uectus, & deorum auſpicijs à ſuis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captiuus ſeruorum ſuorũ, in ſordidum uehiculum pellibus undiq; contectum imponitur.* Pecunia *regis, & ſupellex quaſi iure belli diripitur; onuſtiq́; præda per ſcelus ultimũ par= ta, fugam intendunt.* Artabazus *cum ijs qui imperio pare bant,* Græcisq́; *militibus,* Parthienem *petebat, omnia tu= tiora paricidarum contuitu ratus.* Perſæ *promiſſis* Beſſi *onerati maximè, quia nemo alius erat quem ſequerentur, cõiunxere ſe* Bactrianis, *agmen eorum tertio aſſecuti die.* Ne *tamen honos regi non haberetur, aureis compedibus* Darium *uinciunt, noua ludibria ſubinde excogitante for= tuna.* Et *ne fortè cultu regio poſſet agnoſci, ſordidis pel= libus uehiculum intexerant: ignoti iumenta agebant, ne percunctantibus in agmine monſtrari poſſet, cuſtodes procul ſequebantur.* Alexander, *audito* Darium *mouiſſe ab* Ecbatanis, *omiſſo itinere quod petebat, in* Mediã *fu= gientẽ inſequi pergit ſtrenuè.* Tabas *oppidum eſt in* Pa= *rætacenæ ultima: quò ubi peruênit, ibi transfugæ nun=*

Darius ſeruorum ſuorũ captiuus.

Darius aureis cõpedibus vinctus.

Tabas oppidum.

tiant, præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoſcit ex Bagiſthene Babylonio: non equidem uinctum regem, ſed in periculo eſſe aut mortis, aut uinculorum affirmabat. Rex ducibus conuocatis, Maximum, inquit, opus, ſed labor breuiſsimus ſupereſt. Darius haud procul deſtitutus à ſuis, aut uinctus, aut oppreſſus eſt. In illo corpore poſita eſt uictoria noſtra, & tanta res celeritatis eſt præmium. Omnes pariter conclamant, paratos ipſos ſequi, nec labori, nec periculo parceret. Igitur raptim agmen curſus magis quàm itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxãte. Itaq; quingenta ſtadia proceſsit, peruentumq́; erat in uicum, in

Melon Darij interpres.

quo Darium Beſſus comprehenderat. Ibi Melon Darij interpres excipitur: corpore æger, non potuerat agmen ſequi: & deprehenſus celeritate regis, transfugam ſe eſſe ſimulabat. Ex hoc acta cognoſcit: ſed fatigatis neceſſaria quies erat. Itaq; delectis equitum VI. millibus, trecentos,

Dimichæ.

quos dimichas appellant, adiungit. Dorſo hi grauiora arma portabant, cæterùm equis uehebantur: cùm res, locusq́; poſceret, pedeſtris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orſillos & Mythracenes, qui Beſsi parricidium exoſi transfugerant: nuntiabantq́;, ſtadia D. abeſſe Perſas, ipſos breuius iter monſtraturos. Gratus regi aduentus transfugarum fuit. Itaq; prima ueſpera, ducibus iiſdem, cum expedita equitum manu monſtratam uiam ingreditur, phalange, quantum feſtinare poſſet, ſequi iuſſa. Ipſe quadrato agmine incedẽs ita curſum regebat, ut primi coniungi ultimis poſſent. CCC. ſtadia proceſſerant, cùm occurrit Broculus Mazæi filius Syriæ quondam prætor. Is quoque transfuga nuntiabat Beſſum haud amplius quàm CC. ſtadia abeſſe. Exercitum, utpote qui nihil

præca

præcauerat, incompoſitum inordinatumq́; procedere. Hyrcaniam uideri petituros. ſi feſtinaret ſequi, palantes ſuperuenturum. Darium adhuc uiuere. Strenuo alioqui cupiditatem conſequendi transfuga inieceerat. Itaq; calcaribus ſubditis, effuſo curſu eunt. Iamq́; fremitus hoſtium iter ingredientium exaudiebatur: ſed proſpectum ademerat pulueris nubes. Pauliſper ergò inhibuit curſum, donec conſideret puluis. Iamq́; conſpecti à Barbaris erant, & abeuntium agmen conſpexerant, nequaquam futuri pares, ſi Beſſo tantum animi fuiſſet ad prælium, quantum ad paricidium fuerat. nanque & numero Barbari præſtabant, & robore. Ad hoc, refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello utiq; momentum, pauidos in fugam conuertit. Beſſus, & cæteri facinoris eius participes uehiculum Darij aſſecuti, cœperunt hortari eum ut conſcenderet equum, & ſe hoſti fuga eriperet. Ille deos ultores adeſſe teſtatur, & Alexandri fidem implorans, negat ſe paricidas uelle comitari. Tum uerò ira quoque accenſi tela Darij mors. *iniiciunt in regem, multisq́; confoſſum uulneribus relinquunt. Iumenta quoq;, ne longius proſequi poſſent, conuulnerantur, duobus ſeruis qui regem comitabantur, occiſis. Hoc edito facinore, ut ueſtigia fugæ ſpargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Beſſus Bactra paucis equitum comitantibus petebant. Barbari ducibus deſtituti, quà quenq; aut ſpes ducebat, aut pauor, diſsipabãtur. D. tantum equites congregauerant ſe, incerti adhuc reſiſtere'ne melius eſſet, an fugere. Alexander, hoſtium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipſe cum cæteris ſequitur. tria fermè millia reſiſtentium occiſa ſunt: reliquum agmen more pecu-*

dum intactum agebatur, iubente rege ut cædibus abſtineretur. Nemo *captiuorum erat, qui monſtrare* Darij *uehiculum poſſet: ſinguli, ut quenq; prehenderant, ſcrutabantur: nec tamen ullum ueſtigium fugæ regis extabat.* Feſtinantem Alexãdrum *uix tria millia equitũ perſecuta ſunt.* At *in eos, qui lentius ſequebantur, incidebãt uniuerſa fugientiũ agmina.* Vix *credibile dictu, plures captiui, quàm qui caperent, erant: adeò omnem ſenſum territis fortuna penitus excuſſerat, ut nec hoſtium paucitatem, nec multitudinem ſuam ſatis cernerent.* Interim *iumenta, quæ* Darium *uehebant, nullo regente deceſſerant militari uia, & errore delata per quatuor ſtadia in quadam ualle conſtiterant, æſtu ſimulq; uulneribus fatigata.* Haud procul erat *fons, ad quem monſtratum à peritis* Polyſtratus *Macedo ſiti maceratus acceßit.* Ac *dum galea hauſtam aquã ſorbet, tela iumentorũ deficientium corporibus infixa conſpexit.* Miratusq; *confoſſa potius, quàm abacta eſſe, ſemiuiui hominis* corpus, cum propius acceßiſſet, in ſordido uehiculo pellibus contecto, ſitum reperit: atq;* Darium, *multis quidem uulneribus confoſſum, adhuc tamen ſpirantẽ, eſſe cognouit.* Qui *applicito captiuo, cum ciuem ex uoce cognouiſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium ſe habere dixit, quod apud intellecturum locuturus eſſet, nec incaſſum poſtremas uoces emiſſurus:* Hæcq; Alexandro *perferri iubet: Se nullis in eum meritorũ officijs, maximorum autẽ illi debitorem mori.* Agere *tamen ei maximas gratias pro beneficijs, in matrem, coniugem liberosq; ſuos impenſis. ijs enim uitã, & priſtini ſtatus reuerentiam dignitatemq; cõceſſam: ſibi autem à cognatis atq; amicis, quibus & regna & uitam dederit, illa omnia erepta eſſe.* Precari *ſe, ut illi uictori, terrarum omnium imperium*

Polyſtratus.

contin

contingat. Vltionẽ ſceleris erga ſe perpetrati, non ſolùm ſua, ſed exempli, omniumq; regũ cauſa, non negligere, illi cum decorũ, tum utile futurũ. Iamq; *deficiẽs aquã popoſcit, quam allatã poſtquã bibit,* Polyſtrato, *qui eam tulerat:* Quiſquis *es mortaliũ, inquit, hoc mihi extremũ uniuerſæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio, dignas tibi grates referre nequeam. at referat* Alexander: Alexãdro *uerò dij, pro eius ſumma in meos humanitate ac clemẽtia. Cui hoc, fidei regiæ, unicum dextræ pignus, pro me dabis. Hæc dicentẽ, accepta* Polyſtrati *manu, uita deſtituit.* Quibus Alexãdro *nuntiatis, ad corpus demortui perueniens, tam indignam illo faſtigio mortem, lachrymis proſecutus eſt.* Demptaq; *ſibi chlamyde corpus illius contexit, atq; regio ornatum cultu, ad matrem* Syſigambim, *patrio regioq; more ſepeliendum, atq; regijs maiorum ſuorum tumulis inferendum, miſit.*

Hîc prima pars VI. libri intercidit, qua cauſæ belli inter Lacedæmonios & Macedonas, & apparatus vtriuſq; gentis referebantur.

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM,

LIBER SEXTVS.

PVGNAE *diſcrimen immiſit, obtruncatiſq; qui promptius reſiſtebant, magnã partem hoſtiũ propulit.* Cœperant *fugere uictores, donec auidius ſequẽtes in planũ deduxere.* Multi *cadebant: ſed ut pri-*

mum

mum locus in quo ſtare poſſet, fuit, æquis uiribus dimicatum eſt. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat, non armorum modò & corporis ſpecie, ſed etiam magnitudine animi, quo uno uinci non potuit. Vndique nunc cominus, nunc eminus petebatur, diuq; arma circunferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia uitabat, donec haſta femora perfoſſa, plurimo ſanguine effuſo, deſtituêre pugnantem. Ergò clypeo ſuo exceptum armigeri raptim in caſtra referebant, iactationem uulnerum haud facilè tolerantem. Nec tamen omiſere Lacedæmonij pugnam, & ut primùm ſibi quàm hoſti æquiorem locum capere potuerunt, denſatis ordinibus effuſi fluentem in ſe aciem excepêre: non aliud diſcrimen uehementius fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Duarum nobiliſſimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonij uetera, Macedones præſentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmonijs dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoque unius tam multiplex caſus modò ſpem, modò metum utriuſq; partis augebat, uelut de induſtria inter fortiſſimos uiros certamen æquante fortuna. Cæterùm anguſtiæ loci in quo hæſerat pugna, non patiebantur totis cõgredi uiribus. Expectabant ergò plures, quàm inierant præliũ: & qui extra teli iactum erant, clamore inuicem ſuos accendebant. Tandem Laconum acies langueſcere, lubrica arma ſudore uix ſuſtinens, pedem deinde referre cœpit, ut urgente hoſte apertius fugeret. Inſequebatur diſſipatos uictor, & emenſus curſu omne ſpatium, quod acies Laconum obtinuerat, ipſum Agim perſequebatur. Ille, ut fugam ſuorum, & proximos hoſtium aſpexit, deponi ſe iuſſit: expertusq; membra, an impetũ animi ſequi poſſent,

poſſent, poſteaquàm deficere ſe ſenſit, poplitibus ſemet excepit: galeaq; ſtrenuè ſumpta, clypeo protegens corpus, haſtam dextra uibrabat, ultrò uocans hoſtem, ſi quis iacienti ſpolia demere auderet: nec quiſquam fuit, qui ſuſtineret cominus congredi. Procul mißilibus appetebatur, ea ipſa in hoſtem retorquens, donec lancea nudo pectori infixa eſt: qua ex uulnere euulſa, inclinatum, ac deficiens caput clypeo pauliſper excepit. Déinde linquente ſpiritu, pariter ac ſanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinq; millia, & CCCLX. ex Macedonibus haud amplius CCC. Cæterùm uix quiſquam, niſi ſaucius reuertit in caſtra. Hæc uictoria non Spartam modò, ſociosq; eius, ſed etiam omnes qui fortunam belli ſpectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, diſſentire ab animis gratulantium uultus: ſed bellum finire cupienti opus erat decipi: & quanquàm fortuna rerum placebat, inuidiam tamen, quia maiores res erant, quàm quas præfecti modus caperet, metuebat: quippe Alexander hoſtes uinci uoluerat. Antipatrum uiciſſe, ne tacitus quidem indignabatur, ſuæ demptū gloriæ exiſtimans, quicquid ceßiſſet alienæ. Itaque Antipater, qui probè noſſet ſpiritum eius, non eſt auſus ipſe agere arbitrū uictoriæ: ſed concilium Græcorum, quid fieri placeret, cõſuluit. A quo Lacedæmonij nihil aliud, quàm ut oratores mittere ad regem liceret, precati, gratè ueniā defectionis, præter authores, impetrauerunt. Megalopolitani, quorum urbs erat obſeſſa, ad defectionis eius mulctā Achæis & Aetolis CXX. talenta dare iußi ſunt. Hic fuit exitus belli, quod repentè ortum, prius tamen finitum eſt, quàm Darium Alexander apud Arbellam ſuperaret. Sed ut primùm inſtantibus curis laxatus eſt animus,

Agis Lacedæmoniorū regis mors.

Lacedæmoniorū & Macedonū cæſorū numerus.

Alexandrũ vitia vicerunt. *animus, militarium rerum quàm quietis otij'que patientior, excepere eum uoluptates: & quem arma Perſarum non fregerant, uitia uicerunt.* Intempeſtiua conuiuia, *& perpotandi peruigilandiq́; inſana dulcedo, ludiq́;, & greges pellicum, omnia in externum lapſa ſunt morem: quem æmulatus quaſi potiorem ſuo, ita popularium animos oculosq́; pariter offendit, ut pleriſq; amicorum pro hoſte haberetur. tenaces quippe diſciplinæ ſuæ, ſolitosq́; parco ac parabili uictu ad implenda naturæ deſyderia defungi, in peregrina & euictarum gentium mala impulerat.* Hinc *ſæpius comparatæ in caput eius inſidiæ, ſeceßio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor.* Ipſius *deinde nunc ira, nunc ſuſpiciones, quas excitabat inconſultus pauor, cæteraq́; his ſimilia, quæ deinde dicentur.* Igitur *cum intempeſtiuis conuiuijs dies pariter noctes'que conſumeret, ſatietatem epularum ludis interpolabat, non contentus muſica artificum, quos è* Græcia *excitauerat: turbæ quippe captiuæ fœminarum iubebantur ſuo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen.* Inter *quas unam rex ipſe conſpexit mœſtiorem quàm cæteras, & producentibus eas uerecundè reluctantem.* Excellens *erat forma, & formam pudor honeſtabat, deiectis in terram oculis, &, quantum licebat, ore uelato, ſuſpicionem prebuit regi nobiliorem eſſe, quàm ut inter conuiuales ludos deberet oſtendi.* Ergo *interrogata quæ'nam eſſet, neptem ſe* Ochi, *qui nuper regnaſſet in* Perſis, *filio eius genitam eſſe reſpondit: uxorem* Hiſtaſpis *fuiſſe.* Propinquus *hic* Darij *fuerat, magni & ipſe exercitus prætor.* Adhuc *in animo regis tenues reliquiæ priſtini moris hærebant.* Itaq; *fortunam regia ſtirpe genitæ, & tam celebre nomen*

neptem

neptem Ochi reueritus, non dimitti modò captiuam, ſed etiam reſtitui ei ſuas opes iuſſit: uirum quoque requiri, ut reperto coniugem redderet. Poſtero autem die *præcepit* Hephæſtioni, *ut omnes captiuos in regiam iuberet adduci.* Vbi *ſingulorum nobilitate ſpectata, ſecreuit à uulgo, quorum eminebat genus: decem hi fuerunt, inter quos repertus eſt* Oxyatres Darij *frater, non illius fortuna, quàm indole animi ſui clarior.* XXVI. *millia talentorum proxima præda redacta erāt, è queis* XII. *millia in congiarium militum abſumpta ſunt.* Par *huic pecuniæ ſumma cuſtodum fraude ſubtracta eſt.* Oxydates *erat nobilis* Perſes, *qui à* Dario *capitali ſupplicio deſtinatus, cōhibebatur in uinculis.* Huic *liberato* Satrapeam Mediæ *attribuit, fratremq́;* Darij *recepit in cohortē amicorum, omni uetuſtæ claritatis honore ſeruato.* Hinc Parthienem *peruentum eſt, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium qui poſt* Euphratem *&* Tigrim *amnes ſiti rubro mari terminantur.* Scythæ *regionem campeſtrem ac fertilem occupauerunt, graues adhuc incolæ.* Sedes *habent & in* Europa, *& in* Aſia. Qui *ſuper* Boſphorum *mare colunt, aſcribuntur* Aſiæ. At *qui in* Europa *ſunt, à læuo* Thraciæ *latere ad* Boryſthenem, *atque inde ad* Tanaim *alium amnem recta plaga attinent.* Tanais Europam *&* Aſiam *medius interfluit: nec dubitatur quin* Scythæ, *qui* Parthos *condidere, non à* Boſphoro, *ſed ex regione* Europæ *penetrauerint.* Vrbs *erat ea tempeſtate clara* Hecatompylos, *condita à* Græcis. Ibi *ſtatiua rex habuit, commeatibus undique aduectis.* Itaque *rumor otioſi militis uiritim ſine authore percrebuit, regem contentum rebus quas geſſiſſet, in* Macedoniam *protinus redire ſtatuiſſe.* Diſcurrunt *lymphatis ſimiles in tabernacula, &*

Oxydates.

Scythæ.

Tanais fluuius.

Hecatompylos.

itineris

itineris ſarcinas aptant, ſigno dato crederes, ut uaſa colligerent. Totis caſtris tumultus, hinc contubernales ſuos requirentium, hinc onerantium plauſtra. perfertur ad regem. Fecerant fidem rumori temerè uulgato Græci milites, redire iuſſi domos, quorum equitibus ſingulis denariorum ſena millia dono dederat. Ipſis quoque finem militiæ adeſſe credebant. Haud ſecus quàm par erat territus Alexander, qui Indos atq; ultima Orientis peragrare ſtatuiſſet, præfectos copiarum in prætoriũ contrahit: oborti ſq; lachrymis, ex medio gloriæ ſpatio reuocari ſe, uicti magis quàm uictoris fortunã in patriam relaturum, conqueſtus eſt: nec ſibi ignauiam militũ obſtare, ſed deorum inuidiam, qui fortiſſimis uiris ſubitum patriæ deſiderium admouiſſent, paulò pòſt in eandem cum maiore laude famaq; redituris. Tum uerò pro ſe quiſq; operã ſuam offerre, difficillima quæq; poſcere, polliceri militũ quoq; obſequium, ſi animos eorum leni & apta oratione permulcere uoluiſſet. Nunquam infractos & abiectos receſſiſſe, quoties ipſius alacritatem & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent. Ita ſe facturum eſſe reſpondit: illi modò uulgi aures præparent ſibi. ſatiſq; omnibus, quæ in rem uidebantur eſſe, compoſitis, uocari ad concionem exercitum iuſſit, apud quem talem orationem habuit: Magnitudinem rerum, quas geſſimus, milites, intuentibus uobis, minimè mirum eſt, & deſideriũ quietis, & ſatietatem gloriæ occurrere: ut omittam Illyricos, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponneſum, quorũ alia ductu meo, alia imperio auſpicioq; perdomui. Ecce orſi bellum ad Helleſpontum, Ionas, Aeolidem ſeruitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Piſides, Cili

Alexãdri oratio ad milites.

Ciliciam, Syriã, Phœnicen, Armeniã, Perſidem, Medos, Parthienem habemus in poteſtate. Plures prouincias complexus ſum, quàm alij urbes ceperunt, & ratio an enumeranti mihi quædam ipſarũ rerũ multitudo ſubduxerit. Itaq;, ſi crederem ſatis certam eſſe poſſeſſionẽ terrarum, quas tãta uelocitate domuimus, ego uerò, milites, ad penates meos, ad parentẽ, ſororesq;, & cæteros ciues, uel renitentibus uobis erumperẽ, ut ibi potiſſimum parta nobiſcũ laude & gloria fruerer, ubi nos uberrima uictoriæ præmia expectant, liberorum, cõiugum, parentumq; lætitia, pax, quies, rerũ per uirtutem partarum ſecura poſſeſſio. Sed in nouo, & (ſi uerum fateri uolumus) precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice ſubeuntibus Barbaris, tempore milites opus eſt, dum mitioribus ingenijs imbuuntur, & efferatos mollior cõſuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem ſtatuto tempore expectant, adeò etiam illa ſenſus omnis expertia, tamẽ ſua lege miteſcunt. Quid creditis tot gentes alterius imperio ac nomine aſſuetas, non ſacris, non moribus, non commercio linguæ nobiſcum cohærentes, eodem prælio domitas eſſe quo uictæ ſunt? Veſtris armis continentur, non ſuis moribus: ſed qui præſentes metuunt, in abſentia hoſtes erũt. Cum feris beſtijs res eſt, quas captas & incluſas, quia ipſarum natura nõ poteſt, longior dies mitigat. Et adhuc ſic ago, tanquam omnia ſubacta ſint armis, quæ fuerunt in ditione Darij. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit, Bactra non poſſidet ſolùm paricida Beſſus, ſed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Maſſagetæ, Sagæ, Indi ſui iuris ſunt. Omnes hi ſimul, ſi terga noſtra uiderint, ſequẽtur. Illi enim eiuſdem nationis ſunt, nos alienigenæ & externi. Suis autem quique parent placidiùs, etiam cum is præeſt, qui magis timeri

poteſt. Proinde aut quæ cepimus, omittenda ſunt: aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægris, milites, hi[redacted]od nociturum eſt medici relinquunt: ſic nos quicquid obſtat imperio, recidamus. Parua ſæpe ſcintilla contempta, magnum excitauit incendium. Nil tuto in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, ualentiorem negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditariu Perſarum accepit imperium, ſed in ſedem Cyri beneficio Bagoæ caſtrati hominis admiſſus: ne uos magno labore credatis Beſſum uacuum regnum occupaturum. Nos uerè peccauimus milites, ſi Darium ob hoc uicimus, ut ſeruo eius traderemus imperium: qui ultimum auſus ſcelus, regem ſuum etiam externæ opis egentem, certè cui nos uictores pepercißemus, quaſi captiuum in uinculis habuit: ad ultimum, ne à nobis conſeruari poſſet, occîdit. Hunc uos regnare patiemini? quem equidem crucifixum uidere feſtino, omnibus regibus gentibusq; fidei, quam uiolauit, meritas pœnas ſoluentem. At Herculè ſi mox eundem Græcorum urbes, aut Helleſpontum uaſtare nuntiatum erit uobis, quo dolore afficiemini, Beſſum præmia ueſtræ occupaſſe uictoriæ? Tunc ad repetendas res feſtinabitis, tunc arma capietis. Quantò autem præſtat territum adhuc & uix mentis ſuæ compotem opprimere? Quatridui nobis iter ſupereſt, qui tot proculcauimus niues, tot amnes ſuperauimus, tot montium iuga tranſcurrimus: non mare illud, quod exæſtuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces, & anguſtiæ includunt: plana omnia & prona ſunt, in ipſo limine uictoriæ ſtamus. Pauci nobis fugitiui, & domini ſui interfectores ſuperſunt. Egregium me Herculè opus, & inter præmia gloriæ ueſtræ numerandum, po-

ſteri

ſteritati, famæ'que tradetis: Darij quoque hoſtis finito poſt mortem eius odio, paricidas eſſe uos ultos: nemi=nem impium effugiſſe manus ueſtras. Hoc perpetrato, *quantò creditis* Perſas *obſequentiores fore, cùm intel=lexerint uos pia bella ſuſcipere: & Beßi ſceleri, non no=mini ſuo iraſci? Summa militum alacritate, ſubclaman=tium quocunque uellet, duceret, oratio excepta eſt: nec rex moratus impetum: tertioq; per* Parthienem *die ad fi=nes* Hyrcaniæ *penetrat.* Cratero *relicto cum ijs copijs, quibus præerat, & ex manu, quam* Amyntas *ducebat, additis* VI. *millibus equitibus, & totidem ſagittarijs, ut ab incurſione* Barbarorũ Parthienem *tueretur,* Erigyium *impedimenta modico præſidio dato, campeſtri itinere du=cere iubet.* Ipſe *cũm phalãge & equitatu* CL. *ſtadia emen=ſus, caſtra in ualle quà* Hyrcãniam *adeunt, communit. Nemus prælatis denſiſq; arboribus umbroſum eſt, pin=gue uallis ſolum rigantibus aquis, quæ ex petris eminen=tibus manant.* Ex *ipſis radicibus montium* Zioberis *am=nis effunditur, qui tria ferè ſtadia in longitudinem uni=uerſus fluit: deinde ſaxo, quod alueolum interpolat, re=percuſſus, duo itinera uelut diſpenſatis aquis aperit. In=de torrens, & ſaxorum per quæ incurrit, aſperitate uio=lentior terram præceps ſubit.* Per CCC. *ſtadia conditus labitur, rurſus'que uelut ex alio fonte conceptus edi=tur, & nouum alueum intendit, priore ſui parte ſpatio=ſior: quippe in latitudinem* XIII. *ſtadiorum diffunditur: rurſusq; anguſtioribus coërcitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui* Rhyndaco *nomẽ eſt.* Incol*æ affirmabant, quicunque dimißi eſſent in cauernam, quæ propior eſt fonti, rurſus ſibi aliud os amnis in apertum exiſtere.* Itaq; *Alexãder duos tauros, quà ſubeunt aquæ*

Zioberis fluuius.

Rhyndacus fluuius.

terrã, præcipitari iubet: quorũ corpora, ubi rurſus erumpit, expulſa uidere qui miſſi erant ut exciperent. Quartũ iam diem eodem loco quietem militi dederat, cùm literas Nabarzanis, qui Darium cum Beſſo interceperat, accipit, quarũ ſententia hæc erat: Se Dario non fuiſſe inimicum, imò etiam quæ credidiſſet utillima eſſe ſuaſiſſe: & quia fidele conſilium regi dediſſet, propè occiſum ab eo. Agitaſſe Darium, cuſtodiã corporis ſui contra ius fasq; peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per ducẽtos & xxx. annos inuiolatã regibus ſuis præſtitiſſent. Se in præcipiti, & lubrico ſtantem, conſilium à præſenti neceßitate reperiſſe. Dariũ quoq; cùm occidiſſet Bagoan, hac excuſatione ſatisfeciſſe popularibus, quòd inſidiantem ſibi interemiſſet. Nihil eſſe miſeris mortalibus ſpiritu charius. Amore eius ad ultima eſſe propulſum: ſed ea magis eſſe ſecutum, quæ coëgiſſet neceßitas, quàm quæ optaſſet. In cõmuni calamitate ſuam quenq; habere fortunã. Si uenire ſe iuberet, ſine metu eſſe uenturum. Non timere, ne fidẽ datã tantus rex uiolaret. Deos à Deo falli non ſolere. Cæterùm ſi cui fidem daret, uideretur indignus, multa exilia patẽre fugienti. Patriam eſſe ubicunq; uir fortis ſedem elegerit. Nec dubitauit Alexander fidem, quo Perſæ modo accipiebant, dare: inuiolatum, ſi ueniſſet, fore. Quadrato tamẽ agmine & compoſito ibat, ſpeculatores ſubinde præmittens, qui explorarent loca. Leuis armatura ducebat agmen: phalanx eam ſequebatur: poſt pedites erant impedimenta. & gens bellicoſa, & natura ſitus difficilis aditu, curam regi intenderat. Nanque perpetua uallis iacet uſq; ad mare Caſpium patens. Duo terræ eius uelut brachia excurrunt media, flexu modico ſinum faciunt lunæ maximè ſimilem, cùm eminẽt cornus

Nabarzanis ad Alexãdrũ literæ.

nua, nondū totum orbē ſidere implente. Cercetæ, Moſſini & Chalybes à læua ſunt. Et ab altera parte Leucoſyri, & Amazonum campi: & illos quà uergūt ad Septentrionē: hos ad Occaſum conuerſa proſpectat. Mare Caſpiū dulcius cæteris, ingentis magnitudinis ſerpentes alit, piſces longe diuerſi ab alijs coloris: quidam Caſpium, quidam Hyrcanum appellant. Alij ſunt qui Mæotida paludem in id cadere putent, & argumētum afferunt, aquā, quæ dulcior ſit, quàm cætera maria, infuſo paludis humore miteſcere. A ſeptētrione ingēs in litus mare incumbit, longeq́; agit fluctus, & magna parte exæſtuans ſtagnat. Idem alio cœli ſtatu recipit in ſe fretum, eodemq́; impetu quo effuſum eſt, relabens, terram naturæ ſuæ reddit. & quidam credidere Caſpium mare eſſe, ſed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius faſtigium (ut ſuprà dictum eſt) perpetua ualle ſubmittitur. Hinc rex xx. ſtadia proceſſit, ſemita propemodum inuia, cui ſylua imminebat. Torrenteſq́; & eluuies iter morabantur. nullo tamen hoſte obuio penetrauit, tandemq́; ad ulteriora peruētum eſt. Præter alios commeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoq́; ingens modus naſcitur, & uberrimum gignendis uuis ſolum eſt. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: ſed niſi ſolis ortū incolæ occupauerint, uel modico tepore ſuccus extinguitur xx. hinc ſtadia proceſſerat, cùm Phrataphernes ei occurrit, ſeq́;, & eos qui poſt Darij mortem profugerant, dedens. Quibus benignè exceptis, ad oppidum Aruas peruênit. Hîc ei Craterus & Erigonus occurrunt, præfectum Tapurorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoq́; in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ

Caſpiū mare.

Phrataphernes.

Tapuri.

Phradates.

dedit Menapim. exul hic regnante Ocho, ad Philippum peruenerat. Tapurorũ quoq; gentem Phradathi reddidit. Iamq; rex ultima Hyrcaniæ intrauerat, cùm Artabazus, quem Dario fidiſſimum fuiſſe ſuprà diximus, cum propinquis Darij, ac ſuis liberis, modicaq; Græcorum militum manu occurrit. dexteram uenienti obtulit rex: quippe & hoſpes Philippi fuerat, cum Ocho regnãte, exularet, & hoſpitij pignora, in regem ſuum ad ultimum fides conſeruata uincebat. Comiter igitur exceptus: Tu quidem, inquit rex, perpetua felicitate floreas. Ego cæteris lætus hoc uno torqueor, quòd præcipiti ſenectute diu frui tua bonitate non poſſum. X C. & quintum annum agebat. Nouem iuuenes eadem matre geniti patrẽ comitabantur. Hos Artabazus dextræ regis admouit, precatus ut tam diu uiuerent, donec utiles Alexandro eſſent. Rex pedibus iter faciebat plerunq;. Tunc admoueri ſibi & Artabazo equos iuſſit, ne ipſo ingrediente pedibus, ſenex equo uehi erubeſceret. Deinde ut caſtra ſunt poſita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, conuocari iubet. At illi, niſi Lacedemonijs fides daretur, reſpõdent, ſe, quid agendum ipſis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorũ miſſi ad Darium: quo uicto, applicauerant ſe Græcis mercede apud Perſas militantibus. Rex, omiſſis ſponſionum fideiq; pignoribus, uenire eos iuſſit, fortunam quam ipſe dediſſet habituros. Diu cunctantes, pleriſq; conſilia uariantibus, tandem uenturos ſe pollicentur. At Democrates Athenienſis, qui maximè Macedonum opibus ſemper obſtiterat, uenia deſperata gladio ſe transfigit. Cæteri, ſicut conſtituerant, ditioni Alexandri ſe ipſos permittunt. decẽ millia & D. milites erant. Præter hos legati ad Darium miſſi X C. In ſupplementum diſtributus

[Margin: Artabazus Alexãdro occurrit. — Democratis mors.]

butus miles. cæteri remiſſi domũ, præter Lacedæmonios, quos tradi in cuſtodiam iuſsit. Mardorum erat gens con- *finis* Hyrcaniæ, *cultu uitæ aſpera, & latrocinijs aſſueta. Hæc ſola nec legatos miſerat, nec uidebatur imperata factura. Itaque rex indignatus, ſi una gens poſſet efficere ne inuictus eſſet, impedimentis cum præſidio relictis, inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hoſtis in conſpectu erat. Tumultus magis quàm prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupauerant barbari, profugiunt, proximiq; uici ab incolis deſerti capiuntur. Interiora regionis eius haud ſanè adire ſine magna uexatione exercitus poterat. Iuga montium præaltæ ſyluæ, rupesq; inuiæ ſepiunt: ea, quæ plana ſunt, nouo munimenti genere impedierant barbari. Arbores denſæ ſunt ex induſtria conſitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rurſus inſerunt terræ. Inde uelut ex alia radice lætiores uirent trunci: hos, quà natura fert, adoleſcere non ſinunt: quippe aliũ alij quaſi nexu conſerunt: qui ubi multa fronde ueſtiti ſunt, operiunt terram. Itaq; occultus nexus ramorũ, uelut laquei, perpetua ſepe iter claudit. Vna ratio erat, cædendo aperire ſaltum. Sed hoc quoq; magni operis. Crebri nanq; nodi nudauerant ſtipites, & in ſe implicati arborum rami ſuſpenſis circulis ſimiles, lento uimine fruſtrabantur ictus. Incolæ autem ritu ferarũ uirgulta ſubire ſoliti, tum quoq; intrauerant ſaltum, occultisq; telis hoſtem laceſſebant. Ille uenantium modo latibula ſcrutatus, pleroſq; cõfodit: ad ultimũ circuire ſaltum milites iubet, ut ſi qua pateret, irrumperent. Sed ignotis locis pleriq; oberrabant. Excepti ſunt quidam, inter quos equus regis (Bucephalam uocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo*

Mardi.

Bucephala equus Alexandri captus.

æſtimabat. Nam ille nec in dorſo inſidere ſuo patiebatur alium: & regem, cùm uellet aſcendere, ſponte ſua genua ſubmittēs excipiebat, credebaturq́; ſentire quem ueheret. Maiore ergo, quàm decebat, ira, ſimul ac dolore ſtimulatus, equū ueſtigari iubet, & per interpretem pronuntiari, ni reddidiſſent, neminem eſſe uicturum. Hac denūtiatione territi, cum cæteris donis equum adducūt. Sed ne ſic quidem mitigatus, cædi ſyluas iubet, aggeſtaq́; humo è montibus planitiem ramis impeditā exaggerari. Iam aliquantulum altitudinis opus creuerat, cùm Barbari, deſperati regionem quam occupauerāt poſſe retineri, gentem ſuam dedidêre. Rex obſidibus acceptis, Phradati tradere eos iuſsit. Inde quinto die in ſtatiua reuertitur. Artabazum deinde geminato honore, quàm Darius habuerat ei, remittit domum. Iam ad urbem Hyrcaniæ, in qua regia Darij fuit, uentum erat. Ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat ſpecie ſingulari ſpado, atq; in ipſo flore pueritiæ, cui & Darius fuerat aſſuetus, & mox Alexander aſſueuit: eiusq́; maximè precibus motus, Nabarzani ignouit. Erat, ut ſuprà dictū

Thermodoon fluuius. Thaleſtris Amazonū regina.

eſt, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiſcyræ incolentiū campos. Reginam habebant Thaleſtrim, omnibus inter Caucaſum montem & Phaſim amnem imperitantē. Hæc cupidine uiſendi regis accēſa, finibus regni ſui exceſsit: & cùm haud procul abeſſet, præmiſit indicantes, ueniſſe reginā adeundi eius cognoſcendiq́; auidā. Protinus facta poteſtate ueniendi, cæteris iuſsis ſubſiſtere, CCC. fœminarū comitatu proceſsit. Atq; ut primùm rex in conſpectu fuit, equo ipſa de-

Amazonum gens.

ſiluit, duas lanceas dextra præferens. Veſtis nō toto Amazonum corpori obducitur. nam læua pars ad pectus eſt

nuda,

nuda, cætera deinde uelantur: nec tamē ſinus ueſtis, quem nodo colligunt, infra genua deſcendit. Altera papilla intacta ſeruatur, qua muliebris ſexus liberos alant: aduritur dextera, ut arcus facilius intēdant, & tela uibrent. Interrito uultu regem Thaleſtris intuebatur, habitū eius haudquaquam rerum famæ parem oculis perluſtrans. Quippe hominibus barbaris in corporum maieſtate ueneratio eſt, magnorumq́; operū non alios capaces putant, quàm quos eximia ſpecie donare natura dignata eſt. Cæterum interrogata, num aliquid petere uellet: haud dubitauit fateri, ad cōmunicandos cum rege liberos ſe ueniſſe, dignā ex qua ipſe regni generaret hæredes. Fœminini ſexus ſe retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipſo militare uellet, interrogat: & illa cauſata ſine cuſtode regnum reliquiſſe, petere perſeuerabat, ne ſe irritam ſpei pateretur abire. Acrior ad Venerem fœminæ cupido, quàm regis, ut paucos dies ſubſiſteret, perpulit. tredecim dies in obſequium deſiderij abſumpti ſunt. Tum illa regnum ſuum, rex Parthienem, petiuerunt. Hîc uerò palàm cupiditates ſuas ſoluit: continentiamq́; & moderationem, in altiſſima q̃q; fortuna eminentia bona, in ſuperbiam ac laſciuiam uertit. Patriôs mores, diſciplinamq́; Macedonum regum ſalubriter temperatam, & ciuilem habitum, uelut leuiora magnitudine ſua ducens, Perſicæ regiæ par deorum potentiæ faſtigium, æmulabatur. Iacere humi uenerabundos pati cœpit, paulatimq́; ſeruilibus miniſterijs tot uictores gentiū imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaq; purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circundedit, ueſtemq́; Perſicam ſumpſit, ne omen quidem ueritus, quòd à uictoris inſignibus in deuicti tranſiret habitū. Et ille ſe quidem Perſarum

ſpolia geſtare dicebat, ſed cum illis quoque mores indue-rat: ſuperbiáq; habitus animi inſolentia ſequebatur. Literas quoq;, quas in Europam mitteret, ueteris anuli gemma obſignabat: ijs, quas in Aſiā ſcriberet, Darij anulus imprimebatur, ut appareret, unum animum duorum nō capere fortunā. Amicos uerò, & equites, cumq; his principes militum aſpernantes quidem, ſed recuſare non auſos, Perſicis ornauerat ueſtibus. Pellices CCC. & LX. totidē quot Darij fuerant, regiam implebant, quas ſpadonū greges, & ipſi muliebria pati aſſueti, ſequebantur. Hoc luxu, & peregrinis infectis moribus ueteres Philippi milites, rudis naturæ, uoluptates palàm auerſabantur: totisq; caſtris unus omniū ſenſus, ac ſermo erat, plus amiſſum uictoria, quàm bello quæſitū eſſe. Tum maximè uinci ipſos, dediq; alienis moribus & externis: tātæ moræ pretium, domos quaſi in captiuo habitu reuerſuros: pudere iam ſui regem, uictis quàm uictoribus ſimiliorem, ex Macedoniæ imperatore Darij Satrapen factum. Ille non ignarus & principes amicorū, & exercitū grauiter offendi, gratiam liberalitate doniſq; recuperare tentabat. Sed, ut opinor, liberis pretium ſeruitutis ingratum eſt. Agitur, ne in ſeditionē res uerteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportunè alebatur. Nāq; Beſſus, ueſte regia ſumpta, Artaxerxen appellari ſe iuſſerat, Scythaſq;, & cæteros Tanais accolas cōtrahebat. Hæc Nabarzenes nuntiabat, quem receptum in fidem, regioni quam anteà obtinuerat, præfecit. Et cum graue ſpolijs apparatuq; luxuriæ agmen uix moueretur, ſuas primum, deinde totius exercitus ſarcinas, exceptis admodum neceſſarijs, cōferri iuſſit in mediū. Planities ſpatioſa erat, in quam uehicula onuſta perduxerat. Expectātibus cunctis, quid deinde

Beſſus Artaxerxen ſe appellari iubet.

eſſet

eſſet imperaturus, iumenta iuſsit abduci, ſuisq́; primũ ſarcinis face ſubdita, cæteras incendi præcipit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hoſtium raperent, ſæpe flammas reſtinxerãt, nullo ſanguinis pretiũ audente deflere, cùm regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde ratio mitigauit dolorem, habilesq́; militiæ, & ad omnia parati, lætabãtur ſarcinarum potius, q̃ diſciplinæ feciſſe iacturã. Igitur Bactrianam regionẽ petebãt. Sed Nicanor Parmenionis filius ſubita morte correptus, magno deſiderio ſui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœſtus cupiebat quidẽ ſubſiſtere, funeri affuturus: ſed penuria cõmeatuũ feſtinare cogebat. Itaq; Philotas cum II. millibus & DC. relictus, ut iuſta fratri perſolueret: ipſe contendit ad Beſſum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum: è quibus cognoſcit Beſſum quidem hoſtili animo occurrere cum exercitu: cæterùm Satibarzanem, quem Satrapẽ Ariorum ipſe præfeciſſet, defeciſſe ab eo. Itaq; quanquàm Beſſo imminebat: tamen ad Satibarzanem opprimẽdum præuerti optimũ ratus, leuem armaturam, & equeſtres copias educit: totaq́; nocte ſtrenuè facto itinere, improuiſus hoſti ſuperuẽnit. Cuius cognito aduentu, Satibarzanes cum II. millibus equitum (nec enim plures ſubitò contrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupauerunt. Prærupta rupes erat, quà ſpectat Occidentem. Eadem quà uergit ad Orientem, leuiore ſubmiſſa faſtigio, multis arboribus obſita, perennẽ habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus eius XXX. & II. ſtadia cõprehendit. In uertice herbidus campus. In hoc multitudinẽ imbellem conſidere iubẽt. Ipſi, quà rupes erat, arborũ trũcos, & ſaxa obmoliũtur. XIII. millia armata erãt. in horũ obſidiõe Cratero

Nicanoris Parmenionis filij mors.

Satibarzanes.

tero relicto, ipſe Satibarzanem ſequi feſtinat. Et quia longius eum abeſſe cognouerat, ad expugnãdos eos, qui edita montium occupauerant, redit. Ac primò repurgari iubet quicquid ingredi poſſet: deinde ut occurrebant inuiæ cotes, præruptæq́; rupes, irritus labor uidebatur obſtante natura. Ille ut erat animi ſemper obluctantis difficultatibus, cùm & progredi arduum, & reuerti periculoſum eſſet, uerſabat ſe ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ita ut fieri ſolet ubi prima quæq; damnamus) ſubijciente animo: hæſitanti, quod ratio non potuit, fortuna conſilium ſubminiſtrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per ſaxa molitus. Hæc uapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, & igni dari alimenta: celeriterq́; ſtipitibus cumulatis, faſtigium montis æquatum eſt. Tũc undiq; ignis iniectus cuncta comprehendit: flammam in ora hoſtium uentus ferebat: fumus ingens uelut quadam nube abſconderat cœlum. Sonabant incendio ſyluæ, atque ea quoque quæ incenderat miles, cõcepto igne proxima quæq; adurebant. Barbari ſuppliciorum ultimum, ſi quà intermitteret ignis, effugere tentabant: ſed quà flamma dederat locum, hoſtis obſtabat. Varia igitur cæde conſumpti ſunt. Alij in medios ignes, alij in petris præcipitauere ſe, quidam manibus hoſtium ſe obtulerũt, pauci ſemiuſtulati uenere in poteſtatẽ. Hinc ad Craterũ, qui Artacacnam obſidebat, redit. Ille omnibus præparatis, regis expectabat aduentum, captæ urbis titulo (ſicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoueri iubet, ipſoq́; aſpectu territi Barbari è muris ſupinas manus tendentes, orare cœperunt, iram in Satibarzanem defectionis authorem reſeruaret, ſupplicibus ſemet dedentibus parceret. Rex data uen

ta uenia non obſidionem modò ſoluit, ſed omnia ſua incolis reddidit. Ab hac urbe digreſſo, ſupplementum nouorum militum occurrit. Zolus D. equites ex Græcia adduxerat, III. millia ex Illyrico Antipater miſerat. Theſſali equites C. & XXX. cum Philippo erant. Ex Lydia II. millia & DC. peregrinus miles, aduenerant. CCC. equites gẽtis eiuſdem ſequebãtur. Hac manu adiecta Drangas peruenit. Bellicoſa natio eſt. Satrapes erat Nabarzanes, ſceleris in regem ſuum particeps Beſſo. Is ſuppliciorum quæ meruerat metu, profugit in Indiam. Iam nonum diem ſtatiua erant, cùm externa ui non tutus modò rex, ſed inuictus, inteſtino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud regẽ authoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obſequio uni ſibi dediti corporis uictus. Is, quod ex uultu quoque perſpici poterat, ſimilis attonito, remotis arbitris cum iuuene ſeceſſit in templum, arcana ſe, & ſilenda afferre præfatus: ſuſpenſumq́; expectatione, per mutuam charitatem, & pignora utriuſque animi rogat, ut affirmet iureiurando, quæ commiſiſſet, ſilentio eſſe tecturum. Et ille ratus, nihil quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, per præſentes deos iurat. Tum Dymnus aperit, in tertiũ diem inſidias regi comparatas, ſeq́; eius conſilij fortibus uiris & illuſtribus eſſe participẽ. Quibus iuuenis auditis, ſe uerò fidem in paricidio dediſſe conſtanter abnuit, nec ulla religione, ut ſcelus tegat, poſſe conſtringi. Dymnus & amore & metu amens, dextram exoleti complexus, & lachrymans, orare primùm cœpit, ut particeps conſilij operiſq́; fieret. Si id ſuſtinere non poſſet, attamẽ ne proderet ſe, cuius erga ipſum beneuolẽtiæ præter alia hoc quoque haberet fortiſſimum pignus, quòd caput ſuum perm

Zolus.

Drangæ.

Dymnus inſidias regi cõparatas exoleto aperit.

permiſiſſet fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimum auerſari ſcelus perſeuerantem, metu mortis terret, Ab illo capite cõiuratos pulcherrimũ facinus inchoaturos. Aliàs deinde effœminatum, & muliebriter timidum, aliàs proditorẽ amatoris appellans, nunc ingentia promittẽs, interdumq́; regnum, quoq; uerſabat animum tanto facinore procul abhorrentem. ſtrictum deinde gladium modò illius, modò ſuo admouens iugulo, ſupplex idem & infeſtus expreſſit, ut tandem non ſolùm ſilentium, ſed etiam operam polliceretur. nanq; abundè conſtantis animi, & dignus qui pudicus eſſet, nihil ex priſtina uolũtate mutauerat: ſed ſe captum Dymni amore ſimulabat, nihilq́; recuſare. Sciſcitari deinde pergit, cum quibus tantæ rei ſocietatẽ iniſſet. Plurimum referre, quales uiri tam memorabili operi admoturi manus eſſent. Ille et amore & ſcelere male ſanus, ſimul gratias agit, ſimul gratulatur, quòd fortiſſimis iuuenum non dubitaſſet ſe iungere, Demetrio corporis cuſtodi, Peculao, Nicanori. Adijcit his Aphobetum, Loceũ, Dioſemum, Archepolim, & Amyntam. Ab hoc ſermone dimiſſus Nicomachus, ad fratrem (Ceballino erat nomẽ) quæ acceperat, defert. Placet ipſum ſubſiſtere in tabernaculo, ne ſi regiam intraſſet, non aſſuetus adire regẽ, coniurati proditos ſe eſſe reſciſcerent. Ipſe Ceballinus ante ueſtibulũ regiæ (neq; enim propius aditus ei patebat) conſiſtit, opperiens aliquẽ ex prima coborte amicorũ, quo introduceretur ad regem. Fortè, cæteris dimiſſis, unus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob cauſam, ſubſtiterat in regia. Huic Ceballinus ore cõfuſo magnæ perturbationis notas præ ſe ferẽs, aperit quæ ex fratre cõpererat, & ſine cũctatione nuntiari regi iubet. Philotas, laudato eo, protinus intrat ad Alexandrũ: multoq́; inuicẽ de

Ceballinus.

aliis

alijs rebus conſumpto ſermone, nihil eorum quæ ex Ceballino cognouerat, nuntiat. Sub ueſperam eum prodeuntem in ueſtibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatū executus foret, requirens. Ille, nō uacaſſe ſermoni ſuo regē cauſatus, diſceſsit. Poſtero die Ceballinus uenienti in regiam præſtò eſt, intrantemq; admonet pridie cōmunicatæ cum ipſo rei. Ille, curæ ſibi eſſe, reſpondit: ac ne tum quidem regi quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino eſſe ſuſpectus. Itaque non ultra interpolandum ratus, nobili iuueni (Metron erat nomē ei) ſuper armamentariū poſito, quod ſcelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abſcōdito, protinus regi corpus forte curanti, quid ei index detuliſſet, oſtendit. Rex, ad comprehendendum Dymnū miſsis ſatellitibus, armamentariū intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, Habeo te, inquit, incolumē ex impiorū manibus ereptum. Percunctatus deinde Alexander quæ noſcēda erant, ordine cuncta cognoſcit. Rurſusq; inſtitit quærere, quotus dies eſſet, ex quo Nicomachus ad eū detuliſſet indiciū. Atq; illo fatēte, iam tertiū eſſe: exiſtimans haud incorrupta fide tāto pòſt deferre quæ audierat, uinciri eum iuſsit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momento quo audiſſet, ad Philotam decurriſſe: ab eo percontaretur. Rex item quærens, an Philotam adiſſet, an inſtitiſſet ei, ut perueniret ad ſe, perſeuerāte eo affirmare quæ dixerat, manus ad cœlū tendens, manantibus lachrymis, hanc ſibi à chariſsimo quondā amicorum relatā gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob cauſam accerſeretur à rege, gladio, quo forte erat cinctus, grauiter ſe uulnerat: occurſuq; ſatellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens rex: Quod, inquit, in te Dymne tantum cogitaui nefas, ut tibi Macedonum regno Metron.

dignior Philotas me quoq; ipſo uideretur? illum iam defecerat uox. Itaq; edito gemitu, uultuq; à conſpectu regis auerſo, ſubinde collapſus extinguitur. Rex, Philota uenire in regiam iuſſo: Ceballinus, inquit, ultimũ ſupplicium meritus eſſet, ſi in caput meũ præparatas inſidias biduo texiſſet. Huius criminis reũ Philotam ſubſtituit, ad quem protinus indiciũ detuliſſe ſe affirmat. Quo propiore gradu amicitiæ me contingis, hoc maius eſt diſsimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis, quàm Philotæ id cõuenire fateor. Fauentem habes iudicem, ſi, quod admitti non potuit, ſaltem negari poteſt. Ad hoc Philotas haud ſanè trepidus, ſi animus uultu æſtimaretur, Ceballinum quidem ſcorti ſermonẽ ad ſe detuliſſe, ſed ipſum tam leui authori nihil credidiſſe reſpõdit, ueritũ, ne iurgium inter amatorem & exoletum non ſine riſu aliorum detuliſſet. Cùm Dymnus interemerit ſeipſum, qualiacunq; erant, non fuiſſe reticenda: complexusq; regem, orare cœpit ut præteritam uitam potius, quàm culpam, ſilentij tamẽ, non facti ullius, intueretur. Haud facile dixerim, crediderit'ne ei rex, an altius iram ſuppreſſerit: dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis quàm celatum indicium eſſe, uideri ſibi dixit. Aduocato tamẽ conſilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non eſt, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quæ detulerat ad regem, ordine expoſuit. Erat Craterus regi charus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis aduerſus. Neq; ignorabat, ſæpe Alexandro auribus nimia iactatione uirtutis atq; opere grauem fuiſſe, & ob ea non quidem ſceleris, ſed cõtumaciæ tamen ſuſpectum. Non aliã præmendi inimici occaſionem aptiorem futuram ratus, odio ſuo pietatis præferens ſpeciem: Vtinam, inquit, in principio

pio quoq; huius rei nobiſcum deliberaſſes. Suaſiſſemus, ſi Philotæ uelles ignoſcere, paterere potius ignorare eum quantum deberet tibi, quàm uſq; ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo ſuo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim ſemper inſidiari tibi poterit. Tu non ſemper Philotæ poteris ignoſcere. Nec eſt quòd exiſtimes, eum, qui tantum facinus auſus eſt, uenia poſſe mutari. Scit eos, qui miſericordiã conſumpſerunt, amplius ſperare nõ poſſe. At ego etiam ſi ipſe uel pœnitẽtia uel beneficio tuo uictus quieſcere uolet, patrẽ eius Parmenionem tanti ducem exercitus, & inueterata apud milites tuos authoritate, haud multùm infra magnitudinis tuæ faſtigium poſitum, ſcio nòn æquo animo ſalutem filij ſui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruiſſe mortẽ, cõfiteri pudet. Supereſt, ut malit uideri iniuriã accepiſſe, quàm uitam. Próinde ſcio tibi cum illis de ſalute eſſe pugnandum. Satis hoſtium ſupereſt, ad quos perſequẽdos ituri ſumus. Latus à domeſticis hoſtibus muni. Hos ſi ſubmoueas, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin cõiurationis indicium ſuppreſſurus non fuiſſet, niſi author aut particeps. Quem enim pium, & bonæ mentis nõ amicum modò, ſed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, nõ protinus ad regẽ fuiſſe curſurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipſi nuntiaſſet. Parmenionis filium, præfectum equitatus, omniũ arcanorum regis arbitrũ, ſimulaſſe etiam non uacaſſe ſermoni ſuo regem, ne index aliũ internuntiũ quæreret. Nicomachũ religione quoq; deûm aſtrictum, conſcientiam ſuam exonerare properaſſe: Philotam cõſumpto per ludum iocumq; penè toto die grauatum eſſe, pauca uerba ad caput regis pertinẽtia tam longo & forſitan ſuperua-

cuo inſerere ſermoni. At enim ſi non credidiſſet talia deſerentibus pueris, cur igitur extraxiſſet biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuiſſe Ceballinum, ſi delationẽ eius damnabat. In ſuo quenq; periculo magnum animum habere: cùm de ſalute regis timeretur, credulos eſſe debere, uana quoq; deferenteis admittere. Omnes igitur quæſtionem de eo, ut participes ſceleris indicare cogeretur, habendam eſſe decernũt. Rex, admonitos ut conſilium ſilentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in poſterum diem iubet, ne qua noui initi conſilij daretur nota. Inuitatus eſt etiam Philotas ad ultimas ipſius epulas: & non cœnare modò, ſed etiam familiariter alloqui cùm eo, quem damnauerat, ſuſtinuit. Secunda deinde uigilia luminibus extinctis, cum paucis in regiam coëunt Hephæſtion, & Craterus, & Cœnus, & Erigyius. *Hi ex amicis. Ex armigeris autem,* Perdiccas, & Leonatus. *Per hos imperatum, ut qui iuxta prætorium excubabant, armati uigilarent. Iam ad omnes aditus diſpoſiti milites, equites itinera quoq; obſidere iuſſi, ne quis ad* Parmenio*nem, qui tum* Mediæ, *magniſq; copijs præerat, occultus euaderet.* Attarras *autem cum trecentis armatis intrauerat regiam. huic decem ſatellites traduntur: quorum ſingulos deni armigeri ſequebantur. Ii ad alios cõiuratos comprehendendos diſtributi ſunt.* Attarras *cum trecentis ad* Philotam *miſſus, clauſum aditum domus moliebatur,* L. *iuuenum promptiſſimis ſtipatus.* Nam *cæteros cingere undiq; domum iuſſerat, ne occulto aditu* Philotas *poſſet elabi. Illum, ſiue ſecuritate animi, ſiue fatigatione reſolutum, ſomnus oppreſſerat: quẽ* Attarras *torpentem adhuc occupat. Tandẽ ei ſopore diſcuſſo cùm inijcerentur catenæ: Vicit, inquit, bonitatem tuã* Rex *inimicorum acerbitas.*

tas. Nec plura locutum, capite uelato in regiam abducūt. Poſtero die rex edixit, ut omnes armati coirēt. VI. millia ferè militum uenerant: prætereà turba lixarū calonumq́; impleuerant regiam. Philotam armigeri agmine ſuo tegebant, ne antè conſpici poſſet à uulgo, quàm rex allocutus milites eſſet. De capitalibus rebus reges uetuſto Macedonum modo inquirebant. Exercitus in parte erat uulgi. nihil poteſtas regum ualebat, niſi prius ualuiſſet authoritas. Igitur primùm Dymni cadauer infertur, pleriſq; quid patraſſet, quo'ue caſu extinctus eſſet, ignaris. Rex deinde in concionem procedit, uultu præferens dolorem animi. Amicorū quoq; mœſtitia expectationem haud paruam ei fecerat. Diu rex, demiſſo in terram uultu, attonito ſtupentiq́; ſimilis ſtetit. Tandē recepto animo: Penè, inquit, milites, paucorum hominum ſcelere uobis ereptus ſum. Deûm prouidentia, & miſericordia uiuo: cōſpectusq́; ueſter uenerabilis cogit, ut uehemētius paricidis iraſcerer: quoniā ſpiritus, imò unus uitæ meæ unus fructus eſt, tot fortiſſimis uiris de me optimè meritis referre adhuc gratiā poſſe. Interrupit orationem militum gemitus, obortæ'que ſunt omnibus lachrymæ. Tum rex inquit: Quantò maiorem in animis ueſtris motum excitabo, cùm tanti ſceleris authores oſtendero, quorum mentionē adhuc reformido, & tāquam ſalui eſſe poſſint, nominibus abſtineo? Sed uincenda eſt memoria priſtinæ charitatis, & coniuratio impiorū ciuium detegēda. Quomodo autē tantum nefas ſileā? Parmenio illa ætate, tot meis, tot parētis mei meritis deuinctus, omniū nobis amicorū uetuſtiſſimus, ducē tanto ſceleri ſe præbuit. Miniſter eius Philotas Leucolaum, & Demetriū, & hunc Dymnū, cuius corpus aſpicitis, cæteroſq; eius amentiæ comites in caput meū ſubornauit.

Mos Macedonum de capitalib. rebus.

Fremitus undique indignantium querentiumq́; tota concione obſtrepebat, qualis ſolet eſſe multitudinis, & maxime militaris, ubi aut ſtudio agitur, aut ira. Nicomachus *deinde, &* Metron, *&* Ceballinus *producti, quæ quiſque detulerat, exponũt: nullius eorũ indicio* Philotas *in participes ſceleris deſtinabatur. Itaque indignatione preſſa, uox indicum ſilentio excepta eſt.* Tum Rex : *Qualis, inquit, ergo animi uobis uidetur, qui huius rei delatum indicium idipſum ſuppreſſit? quod non fuiſſe uanum,* Dymni *exitus declarat. Incertã rem deferẽs, tormenta nõ timuit.* Ceballinus *ne momentũ quidem temporis diſtulit exonerare ſe, ut eò, ubi lauabar irrũperet.* Philotas *ſolus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi uirum. Iſte regis periculo cùm moneretur, uultum non mutaret? indicem tantæ rei ſolicitus non audiret? Subeſt nimirùm ſilentio facinus, & auida ſpes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater* Mediæ *præeſt. Ipſe apud multos copiarum duces meis præpotens uiribus, maiora, quàm capit, ſperat. Orbitas quoq; mea, quòd ſine liberis ſum, ſpernitur. Sed errat* Philotas. *In uobis liberos, parentes, conſanguineos habeo. Vobis ſaluis orbus eſſe non poſſum.*

Parmenionis literæ.

Epiſtolam deinde Parmenionis *interceptam, quam ad filios* Nicanorem *&* Philotã *ſcripſerat, recitat, haud ſanè indicium grauioris conſilij ferentem. Nanq; ſumma eius hæc erat. Primùm ueſtri curam agite, deinde ueſtrorum: ſic enim, quæ deſtinauimus, faciemus.* Adiecitq́; rex, *Sic eſſe ſcriptam, ut ſiue ad filios perueniſſet, à conſcijs poſſet intelligi: ſiue intercepta eſſet, falleret ignaros. At enim* Dymnus *cum cæteros participes ſceleris indicaret,* Philotam *nõ nominauit. Hoc quidẽ illius nõ innocẽtiæ, ſed potentiæ indicium eſt, quòd ſic ab ijs timetur etiam, à quibus*

prodi

prodi poteſt, ut dum de ſe fateantur, illũ tamẽ celent. Cæterùm Philotã *ipſius indicat uita.* Hic Amyntæ, *qui mihi cõſobrinus fuit, & in* Macedonia *capiti meo impias com parauit inſidias, ſociũ ſe, et conſciũ adiũxit.* Hic Attalo, *quo grauiorẽ inimicum non habui, ſororẽ ſuam in matrimoniũ dedit.* Hic, *cum ſcripſiſſem ei pro iure tam familiaris uſus atque amicitiæ, qualis ſors edita eſſet* Iouis Ammônis *oraculo: ſuſtinuit ſcribere mihi,* Se *quidẽ gratulari quòd in numerũ deorum receptus eſſem: cæterũ miſereri eorũ, quibus uiuendũ eſſet ſub eo, qui modũ hominis excederet.* Hæc *ſunt etiam animi pridem alienati à me, & inuidentis gloriæ meæ indicia: quæ equidem milites, quandiu licuit, in animo meo preßi.* Videbar *enim mihi partẽ uiſcerum meorũ abrumpere, ſi in quos tam magna contulerã, uiliores mihi facerem.* Sed *iam non uerba punienda ſunt, linguæ temeritas peruénit ad gladios.* Hos *(ſi mihi creditis)* Philotas *in me acuit. ſi ipſum dimiſero, quò me cõferã milites? cui caput meum credam?* Equitatui, *optimæ exercitus parti, principibus nobilißimæ iuuentutis unũ præfeci: ſalutem, ſpem, uictoriã meam fidei eius tutelæq; commiſi: patrem in idem faſtigium in quo me ipſi poſuiſtis, admoui.* Mediam, *qua nulla opulentior regio eſt, tot ciuium, ſociorumq; millia imperio eius ditioniq; ſubieci.* Vnde *præſidiũ petieram, periculum exiſtit.* Quàm *feliciter in acie occidiſſem potius hoſtis præda, quàm ciuis uictima.* Nunc *ſeruatus ex periculis, quæ ſola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui.* Soletis *identidem à me milites petere, ut ſaluti meæ parcam.* Ipſi *mihi præſtare poteſtis, quod ſuadetis ut faciam.* Ad *ueſtras manus, ad ueſtra arma confugio. inuitis uobis ſaluus eſſe nolo: uolentibus non poſſum, niſi uindicor.* Tum Philotam, *religatis poſt*

Attalus Alexandri inimicus.

tergum manibus, obſoleto amiculo uelatum iuſsit induci. Facilè apparebat, motos eſſe tam miſerabili habitu, nō ſine inuidia paulò antè conſpecti. Ducem equitatus pridie uiderant, ſciebant Regis interfuiſſe conuiuio: repente non reum quidem modò, ſed etiam damnatum, imò uinctū intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoq; tanti ducis, tā clari ciuis fortuna, qui modò duobus filijs Hectore & Nicanore orbatus, cum eo, quē reliquum calamitas fecerat, abſens diceret cauſam. Itaq; Amyntas regis prætor, inclinatā ad miſericordiā concionē, rurſus aſpera in Philotam oratione commouit. Proditos eos eſſe Barbaris: neminem ad coniugem ſuam, neminem in patriam, & ad parentes fuiſſe rediturum: uelut truncum corpus, dempto capite, ſine ſpiritu, ſine nomine, aliena terra ludibriū hoſtis futuros. Haudquaquam pro re ipſius Amyntæ oratio grata regi fuit, quòd coniugum, quòd patriæ admonitos pigriores ad cætera munia exequenda feciſſet. Tunc Cœnus, quanquàm Philotæ ſororem matrimonio ſecum coniunxerat, tamen acrius quàm quiſquam in Philotam inuectus eſt, paricidam eſſe regis, patriæ, exercitus clamitans: ſaxumq́; quod fortè ante pedes iacebat, arripuit, emiſſurus in eum, ut pleriq; credidêre, tormentis ſubtrahere cupiens: ſed Rex manum eius inhibuit, dicēdæ prius cauſæ debere fieri poteſtatem, nec aliter iudicari paſſurum ſe affirmans. Tum dicere rurſus permiſſus Philotas, ſiue conſcientia ſceleris, ſeu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere oculos, non hiſcere audebat. Lachrymis deinde manātibus, linquente animo, in eum, à quo tenebatur, incubuit: abſterſiſq́; amiculo eius oculis, paulatim recipiens ſpiritum ac uocem, dicturus uidebatur. Iamq́; Rex intuens eum: Macedones, inquit, de te

iudic

indicaturi ſunt: quæro, an patrio ſermone ſis apud eos uſurus. Tum Philotas: *Præter Macedonas, inquit, pleriq; adſunt, quos facilius quæ dicam percepturos arbitror, ſi eadem lingua fuero uſus, qua tu egiſti, nõ ob aliud, credo, quàm ut oratio tua intelligi poſſet à pluribus.* Tum Rex: *Ecquid uidetis odio etiã ſermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe faſtidit eum dicere. Sed dicat ſanè utcunq; cordi eſt, dum memineritis æquè illum à noſtro more, atq; ſermone abhorrere.* Atq; ita concione exceſſit. Tum Philotas: *Verba, inquit, innocenti reperire facilè eſt, modum uerborum miſero tenere difficile. Itaq; inter optimã conſcientiam, & iniquiſſimam fortunam deſtitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori paream. Abeſt quidem optimus cauſæ meæ iudex: qui cur me ipſe audire noluerit, non me Herculè excogito, cùm illi utique, cognita cauſa, tam dãnare me liceat, quàm abſoluere. Nõ cognita uerò, liberari ab abſente nõ poſſum, qui à præſente damnatus ſum. Sed quanquam uincti hominis non ſuperuacua ſolùm, ſed etiam inuiſa defenſio eſt, quæ iudicẽ non docere uidetur, ſed arguere: tamen utcunq; licet me dicere, memetipſe non deſeram, nec cõmittam ut damnatus etiã mea ſententia uidear. Equidem cuius criminis reus ſim, nõ uideo. Inter coniuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quàm audierat, ſcire non potuit. Atqui cõiurationis caput me fuiſſe credit rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quẽ ſequebatur? præſertim cum quærẽti ſocios uel falsò fuerim nominandus, quò facilius qui tentabatur poſſet impelli. nõ enim detecto facinore nomen meum præterijt, ut poſſet uideri ſocio pepercisse Nicomachus, quẽ taciturum arcana de ſemetipſo credebat. cõfeſſus, alijs nominatis, me unum ſubtrahebat.*

Philotæ oratio.

Quæſo cõmilitones, ſi Ceballinus nõ me adiſſet, nihil me de coniuratis ſcire uoluiſſet, num hodie dicerem cauſam nullo me nominãte? Dymnus ſanè & uiuat adhuc, & uelit mihi parcere: quid cæteri, qui de ſe confitebuntur? me uidelicet ſubtrahent? Maligna eſt calamitas: & uerè noxius, cùm ſuo ſupplicio crucietur, acquieſcit alieno. Tot conſcij ne in equuleum quidem impoſiti uerũ fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad uerum crimẽ, & ad unum reuertendum mihi eſt. Cur rem delatã ad te tacuiſti? cur tam ſecurus audiſti? Hoc qualecunq; eſt, cõfeſſo mihi, ubicũq; es Alexander, remiſiſti: dexteram tuã amplexus recõciliati pignus animi, conuiuio quoque interfui. Si credidiſti mihi, abſolutus ſum: ſi peperciſti, dimiſſus. Vel iudiciũ tuũ ſerua. Quid hac proxima nocte, qua digreſſus ſum à menſa tua feci? quod nouũ facinus delatum ad te, mutauit animum tuum? Graui ſopore acquieſcebam, cùm me malis indormientem meis inimici uinciendo excitarunt. Vnde & paricidæ & proditori tam alti quies ſomni? Scelerati cõſcientia obſtrepente cùm dormire non poſſint, agitant eos furiæ, non cogitato modò, ſed & conſummato paricidio. At mihi ſecuritatem primum innocetia mea, deinde dextera tua obtulerant. Nõ timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidiſſe pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non teſtem, non pignus indicij exhibere poterat, impleturus omnes metu, ſi cœpiſſet audiri. Amatoris & ſcorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem eius ſuſpectã habui, quòd non ipſe deferret, ſed fratrem potius ſubornaret. Timui ne negaret mandaſſe ſe Ceballino, & ego uiderer multis amicorum regis fuiſſe periculi cauſa. Sic quoq; cùm læſe-

rim

rim neminẽ, inueni qui mallet perire me, quàm incolumem eſſe. Quid inimicitiarum creditis accepturum fuiſſe, ſi inſontes laceßiſſent? At enim Dymnus ſe occidit. Num igitur facturũ eum diuinare potui? Minimè. Ita quod ſolum indicio fidem fecit, id me, cùm à Ceballino interpolatus ſum, mouere non poterat. At Herculè ſi conſcius Dymno tanti ſceleris fuiſſem, biduo illo proditos eſſe nos dißimulare non debui. Ceballinus ipſe tolli de medio nullo negotio potuit. Deinde, poſt delatũ indiciũ quid opperiturus eram? Cubiculum regis ſolus intraui, ferro quidẽ cinctus. Cur diſtuli facinus? An ſine Dymno non ſum auſus? Ille igitur princeps coniurationis fuit. Sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Ecquis è uobis corruptus eſt donis? quem ducem, quem præfectum impenſius colui? Mihi quidem obijcitur, quòd ſocietatem patrij ſermonis aſperner, quòd Macedonum mores faſtidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immineo. Iampridem natiuus ille ſermo cõmercio aliarum gentium exoleuit: tam uictoribus, quàm uictis peregrina lingua diſcenda eſt. Non me Herculè iſta me magis lædunt, quàm quòd Amyntas Perdiccæ filius inſidiatus eſt regi: cum quo quòd amicitia fuerit mihi, nõ recuſo defendere, ſi fratrem regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu poſitũ etiam uenerari neceſſe erat, utrũ quæſo, quòd non diuinaui, reus ſum? An impiorum amicis inſontibus quoque moriendum eſt? Quod ſi æquum eſt, cur tam diu uiuo? ſi iniuſtum, cur nunc demum occidor? At enim ſcripſi, Miſereri me eorũ, quibus uiuendum eſſet, ſub eo, qui ſe Iouis filium crederet. Fides amicitiæ, ueri conſilij periculoſa libertas, me decepiſtis: uos, quæ ſentiebam, ne reticerem, impuliſtis. Scripſiſſe me hoc fateor Regi, non

de rege. non enim faciebam inuidiam, ſed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander uidebatur, qui Iouis ſtirpem tacitus agnoſceret, quàm qui prædicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa eſt, ſit deus cauſæ meæ teſtis. Retinete me in uinculis, dum cõſulitur Ammonius in arcanum & occultum ſcelus. Interim qui regem noſtrum dignatus eſt filium, neminem eorum, qui ſtirpi ſuæ inſidiati ſunt, latère patietur. Si certiora oraculis creditis eſſe tormenta, ne hanc quidem exhibendæ ueritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere uobis parentes. Duos fratres ego nuper amiſi: patrem nec oſtendere poſſum, nec inuocare audeo, cùm & ipſe tanti criminis reus ſit. Parum eſt enim tot modò liberorum parentem, in unico filio acquieſcentem, eo quoq; orbari, ni ipſe in rogum meum imponitur. Ergo chariſſime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi uitam adimo, ego ſenectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infelicem aduerſantibus dijs? an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Neſcio, adoleſcentia mea miſerior ſit, an ſenectus tua. Ego in ipſo robore ætatis eripior: tibi carnifex ſpiritum adimet, quem, ſi fortuna expectare uoluiſſet, natura poſcebat. Admonuit me patris mei mentio, quàm timidè & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cum audiſſet uenenum à Philippo medico Regi parari, deterrere eum uoluit epiſtola ſcripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare conſtituerat. Num creditum eſt patri meo? Num ullam authoritatem eius literæ habuerunt? Ego ipſe quoties quæ audieram detuli, cum ludibrio credulitatis repulſus ſum. Sic & cùm indicamus, inuiſi: & cùm tacemus, ſuſpecti ſumus: quid facere nos

opor

oportet? Cumq́; unus è circumſtantiũ turba exclamaſſet, bene meritis nõ inſidiari: Philotas, Rectè, inquit, quiſquis es, dicis. Itaque, ſi inſidiatus ſum, pœnam non deprecor, & finem facio dicendi, quoniam ultima uerba grauia ſunt uiſa auribus ueſtris. Abducitur deinde ab ijs, qui cuſtodiebant eum. Erat inter duces manu ſtrenuus Belon Belon. *quidam, pacis artium & ciuilis habitus rudis, uetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus: qui tacentibus cæteris, ſtolida audacia ferox, admonere eos cœpit, quoties quiſq; diuerſorijs, quæ occupaſſent, deturbatus eſſet, ut purgamenta ſeruorum Philotæ reciperẽtur eò, unde commilitones expuliſſet. auro argẽtoq; uehicula eius onuſta totis uicis ſtetiſſe: at ne in uicinia quidẽ diuerſorij quẽquam cõmilitonũ receptũ eſſe: ſed per diſpoſitos, quos ad ſomnũ habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu ullo murmurantium inter ſe, ſilentio uerius quàm ſomno excitaretur. Ludibrio ei fuiſſe ruſticos homines, Phrygasq́; & Paphlagonas appellatos, qui non erubeſceret, Macedo natus, homines linguæ ſuæ per interpretem audire. Cur Ammónem conſuli uellet? eundem Iouis arguiſſe mendacium, Alexandrum filium agnoſcentis, ſcilicet ueritum ne inuidioſum eſſet quod dij offerrent. cùm inſidiaretur capiti regis, & amici, non conſuluiſſe eum Iouem. Nunc ad oraculum mittere, dum pater eius ſolicitetur, qui præſit in Media: & pecunia, quæ eius cuſtodiæ commiſſa ſit, perditos homines ad ſocietatẽ ſceleris impellat. Ipſos miſſuros ad oraculum, non qui Iouem interrogent, quod ex Rege cognouerint: ſed qui gratias agant, qui uota pro incolumitate regis optimi perſoluant. Tum uerò uniuerſa concio accenſa eſt, & à corporis cuſtodibus initium factum, clamãtibus, diſcerpendum*

pendum eſſe paricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, *qui grauiora ſupplicia metueret, haud ſanè iniquo animo audiebat.* Rex *in concionem reuerſus, ſiue ut in cuſtodia quoque torqueret, ſiue ut diligentius cuncta cognoſceret, concilium in poſterum diem diſtulit.* Quãquàm *in ueſperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet: & cæteris quidem placebat* Macedonum *more obrui ſaxis.* Hephæſtion *autem, &* Craterus, *&* Cœnus *tormentis ueritatem exprimendam eſſe dixerunt: & illi quoque, qui aliud ſuaſerant, in horum ſententiam tranſeunt.* Concilio *ergo dimiſſo,* Hephæſtion *cum* Cratero *&* Cœno *ad quæſtionẽ de* Philota *habendam cõſurgunt.* Rex, Cratero *accerſito, & ſermone habito, cuius ſumma non edita eſt, in intimam diuerſorij partem ſeceßit, & remotis arbitris in multam noctẽ quæſtionis expectauit euentũ.* Tortores *in conſpectu* Philotæ *omnia crudelitatis tormenta proponũt.* Et *ille ultrò:* Quid *ceſſatis, inquit,* Regis *inimicum interfectorem confitentem occìdere? quid quæſtione opus eſt?* Cogitaui, *uolui.* Craterus *exigere, ut quæ cõfiteretur, in tormentis quoq; diceret.* Dum *corripitur, dum obligantur oculi, dum ueſtis exuitur, gentium iura, deos patrios nequicquam apud ſurdas aures inuocabat.* Per *ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimicis in gratiam* Regis *torquentibus, laceratur.* Ac *primò quanquàm hinc ignis, illinc uerbera iam non ad quæſtionem, ſed ad pœnam ingerebantur, non uocem modò, ſed etiam gemitus habuit in poteſtate.* Sed *poſteaquàm intumeſcens corpus ulceribus flagellorũ ictus nudis oßibus incuſſos ferre non poterat: ſi tormẽtis adhiberi modum eſſent, dicturum ſe, quæ ſcire expeterent, pollicetur.* Sed *finem quæſtioni fore, iurare eos per* Alexandri *ſalutẽ uolebat,*

lebat, remoueriq́; tortores. Et utroq; impetrato, Cratero inquit: Dic *quid me uelis dicere.* Illo *indignante ludificari eum, rurſusq́; renouante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet ſpiritũ, cuncta quæ ſciret indicaturus.* In*terim equites, nobiliſsimus quiſq;, & ij maximè qui* Par*menionem propinqua cognatione contingebant, poſteaquàm* Philotam *torqueri fama uulgauerat, legem* Macedo*num ueriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui regi inſidiati erant, cum ipſis necarẽtur: alij ſe interficiũt, alij in deuios montes uaſtasq́; ſolitudines fugiunt, ingenti per tota caſtra terrore diffuſo: donec rex, tumultu cognito, legem ſe ſupplicio coniunctis ſontium remittere edixit.* Philotas *uerò'ne, an mendacio liberare ſe à cruciatu uoluerit, anceps coniectura eſt: quoniam & uera confeſsis, & falſa dicentibus idem doloris finis oſtenditur. Cæterũ,* Pater, *inquit, meus* Hegelocho *quàm familiariter uſus ſit, non ignoratis.* Illum *dico* Hegelochum, *qui in acie cecidit.* Ille *omnium malorũ nobis cauſa fuit.* Nam *cùm primum* Iouis *filium ſe ſalutari iuſsit rex, id indignè ferens ille,* Huc *igitur regem agnoſcimus, inquit, qui* Philip*pum dedignatur patrem?* Actum *eſt de nobis, ſi iſta perpeti poſſumus.* Non *homines ſolùm, ſed etiam deos deſpicit, qui poſtulat deus credi.* Amiſimus Alexãdrum, *amiſimus regem, incidimus in ſuperbiam, nec dijs, quibus ſe exæquat, nec hominibus, quibus ſe eximit, tolerabilem.* Noſtro'ne *ſanguine deum fecimus, qui nos faſtidiat? qui grauetur mortalium adire concilium?* Credite *mihi, & nos, ſi uiri ſumus, à dijs adoptabimur.* Quis *proauum eius* Alexandrum, *quis deinde* Archelaum, *quis* Perdiccã *occiſos ultus eſt? hic quidem interfectoribus patris ignouit.* Hæc Hegelochus *dixit ſupra cœnam, & poſtero die*

Hegelochus.

prima

prima luce à patre accerſor. Triſtis erat, & me mœſtum uidebat: audieramus enim quæ ſolicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur, utrum'ne uino grauatus effudiſſet illa, an altiore concepta conſilio, accerſiri eum placuit, ac uenire: eodemq́; ſermone ultrò repetito, adiecit, Se ſiue auderemus duces eſſe, proximas à nobis partes uindicaturum: ſiue deeſſet animus, conſilium ſilentio eſſe tecturum. Parmenioni uiuo adhuc Dario intempeſtiua res uidebatur. non enim ſibi, ſed hoſti eſſe occiſuros Alexandrum: Dario uerò ſublato, præmium regis occiſi Aſiam, & totum Oriētem interfectoribus eſſe ceſſurum. Approbatoq́; conſilio, in hæc fides data eſt, & accepta. Quod ad Dymnū pertinet, nihil ſcio: & hæc confeſſus, intelligo non prodeſſe mihi, quòd prorſus ſceleris expers ſum. Illi rurſus tormentis admotis, cùm ipſi quoque haſtis os oculosq́; eius euerberarent, ut hoc quoq́; crimen confiteretur, expreßēre. Exigētibus deinde ut ordinem cogitati ſceleris exponeret: cùm diu Bactra retentura regem uiderentur, timuiſſe reſpōdit, ne pater LXX. natus annos tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ cuſtos, interim extingueretur, ipſiq́; ſpoliato tantis uiribus, occidendi regis cauſa non eſſet. Feſtinaſſe ergo ſe, dum præmium haberet in manibus. Repræſentaſſe conſiliū: cuius patrem fuiſſe authorem ſi crederēt, tormenta quanquàm tolerare non poſſet, tamē non recuſare. Illi collocuti, ſatis quæſitum uideri, ad regē reuertūtur: qui poſtero die & quæ cōfeſſus erat Philotas, recitari: & ipſum, quia ingredi non poterat, iußit afferri. Omnia agnoſcente eodem, Demetrius, qui proximi ſceleris particeps eſſe arguebatur, producitur, multa affirmatione, animiq́; pariter conſtantia & uultu abnuens, quicquam ſibi in regem cogitatum eſſe. Tormenta etiam

Demetrius.

m depoſcebat in ſemetipſum. Cùm Philotas circũla-
oculis incideret in Calin quendam haud procul ſtantẽ,
pius eum iußit accedere. Illo perturbato, & recuſan-
anſire ad eum, Patieris, inquit, Demetrium mentiri,
ſusq; me excruciari? Calin uox ſanguisq; defecerant, Calis.
Macedones Philotam inquinare innoxios uelle ſuſpi-
antur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipſo Philota,
torqueretur, nominatus eſſet adoleſcens: qui ut præ-
os regis circumſtantes ſe uidit, Demetrium & ſemet-
m id facinus cogitaſſe cõfeſſus eſt. Omnes ergo à Ni-
acho nominatos, more patrio dato ſigno, ſaxis obrue
t. Magno non modò ſalutis, ſed etiam uitæ periculo
ratus erat Alexander: quippe Parmenio & Philotas
cipes amicorum, niſi palàm ſontes, ſine indignatione
us exercitus non potuiſſent damnari. Itaque anceps
ſtio fuit. Dum inficiatus eſt facinus, crudeliter torque
debatur: poſt confeßionem, Philotas ne amicorum
em miſericordiam meruit.

QVINTI CVRTII DE RE-BVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI, REGIS MA-CEDONVM, LIBER SEPTIMVS.

PHILOTAM ſicut recentibus ſcele-
ris eius ueſtigijs iure affectum ſupplicio
cenſuerant milites: ita poſteaquàm deſie-
rat eſſe quem odiſſent, inuidia in miſeri-
ricordiam uertitur. Mouerat & claritas
uis, & patris eius ſenectus, atq; orbitas. Primus Aſiã
uerat Regi, omniũ periculorum eius particeps, ſem-
per

per alterum aciė cornu defenderat: Philippo quoq; ante omnes amicus, & ipſi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio miniſtro uti mallet. Horum cogitatio ſubibat exercitum, ſeditioſæq; uoces referebantur ad Regem, queis ille haud ſanė motus, ſatisq; prudens otij uitia negotio diſcuti, edicit ut omnes in ueſtibulo regiæ præſtò afforent. quos ubi frequentes adeſſe cognouit, in concionem proceſſit, haud dubiė ex compoſito affari eos poſtulare cœpit, ut Lynceſtes Alexander, qui multò ante quàm Philotas regem uoluiſſet occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (ſicut ſuprà diximus) delatus, tertiũ iam annum cuſtodiebatur in uinculis. Eundem in Philippi quoq; cædem cõiuraſſe, cum Pauſania, pro comperto fuit: ſed quia primus Alexandrum regem ſalutauerat, ſupplicio magis, quàm crimini, fuerat exemptus. Tum quoq; Antipatri ſoceri eius preces iuſtam regis iram morabantur. Cæterùm recruduit ſoporatus dolor, quippe ueteris periculi memoriam, præſentis cura renouabat. Igitur Alexander ex cuſtodia educitur: iuſſusq; dicere, quanquam toto triennio meditatus erat defenſionem, tamen hæſitans & trepidus pauca ex ijs quæ compoſuerat, protulit: ad ultimum non memoria ſolùm, ſed etiam mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conſcientiæ indicium eſſet, non memoriæ uitium. Itaq; ex ijs qui proximè aſtiterant, obluctantem adhuc obliuioni, lanceis confoderunt: cuius corpore ſublato, rex introduci iuſſit Amyntam, & Simmiam Polemon uerò minimus ex fratribus, cùm Philotam torqueri comperiſſet, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi chariſſimi fuerant, ad magna & honorata miniſteria illius maximė ſuffragatione producti: memineratq; Rex ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi. Nec dubitabat

Lynceſtes Alexander.

huius

huius quoq; ultimi cōſilij fuiſſe participes. Igitur olim eſſe *ſibi ſuſpectos matris ſuæ literis, quibus eſſet admonitus, ut ab his ſalutem ſuam tueretur: cæterùm ſe inuitum deteriora credentem, nunc manifeſtis indicijs uictum iuſsiſſe uinciri.* Nam pridie quàm detegeretur Philotæ ſcelus, *quin in ſecreto cum ipſo fuiſſent, non poſſe dubitari.* Fra*trem uerò qui profugerit, cùm* Philotas *torqueretur, aperuiſſe fugæ cauſam.* Nuper præter *conſuetudinem officij ſpecie amoris longius cæteris admouiſſe ſemetipſos lateri ſuo nulla probabili cauſa: ſeq; mirantem quòd non uice ſua tali fungerentur officio, ex ipſa trepidatione eorum perterritum, ſtrenuè ad armigeros, qui proximè ſequebantur, receßiſſe.* Ad hoc accedere, quòd cum Antiphanes *ſcriba equitū* Amyntæ *denuntiaſſet, pridie quàm* Philotæ *ſcelus deprehenſum eſſet, ut ex ſuis equis more ſolito daret ijs qui amiſiſſent ſuos: ſuperbè reſpondiſſe, niſi incœpto deſiſteret, breui ſciturum quis ipſe eſſet.* Iam *linguæ uiolentiam, temeritatemq; uerborum, quæ in ſemetipſum iacularetur, nihil aliud eſſe, quàm ſceleſti animi indicem ac teſtem: quæ ſi uera eſſent, idem meruiſſe eos quod* Philotam: *ſi falſa, exigere ipſum ut refellant.* Productus deinde Antiphanes, *de equis non traditis, & adiectis etiam ſuperbè minis.* Inde captus Amyntas, *facta dicendi poteſtate:* Nibil, *inquit, intereſt* Regis: *peto, ut dum dico, uinculis liberer.* Rex *ſolui utrūq; iubet: deſiderantiq;* Amyntæ *ut habitus quoq; redderetur, armigeri lanceā dari iuſsit: quam ut læua cōprehendit, euitato eo loco, in quo* Alexandri *corpus paulò antè iacuerat:* Qualiſcunq;, *inquit, exitus nos manet rex, confitemur, proſperum euentū tibi debituros, triſtiorem fortunæ imputaturos. Sine præiudicio dicimus cauſam: liberis corporibus animiſq; habitum*

Antiphanes ſcriba equitum.

Amyntæ oratio.

etiam, in quo te comitari ſolemus, reddidiſti. Cauſam non poſſumus, fortunam timere deſinemus. Te quæſo, permittas mihi id primùm defendere, quod à te ultimũ obiectum eſt. Nos, rex, ſermonis aduerſus maieſtatẽ tuã habiti nullius conſcij ſumus nobis. Dicerẽ iam pridẽ uiciſſe te inuidiam, niſi periculum eſſet, ne alia malignè dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterũ etiam ſi militis tui uel in agmine deficiẽtis & fatigati, uel in acie periclitantis, uel in tabernaculo ægri & uulnera curãtis, aliqua uox aſperior eſſet accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori noſtro imputare, quàm animo. Cum quid acci dit triſtius, omnes rei ſunt: corporibus noſtris, quæ utiq; non odimus, infeſtas admouemus manus: parentes liberis ſi occurrãt, & ingrati & inuiſi ſunt. Contrà, cùm donis honoramur, cùm præmijs onuſti reuertimur, quis ferre nos poteſt? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec lætitia moderata eſt. Ad omnes affectus impetu rapimur, uituperamus, laudamus, miſeremur, iraſcimur. Vtcunq; præſens mouet affectio, modò Indiam adire & Oceanũ libet, modò cõiugum & liberorũ patriæq; memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter ſe colloquentium uoces ſignum tuba datum finit. In ſuos ordines quiſque currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum eſt, in hoſtium effunditur capita. Vtinam Philotas quoque intra uerba peccaſſet. Proinde ad id reuertar, propter quod rei ſumus. Amicitiam, quæ nobis cùm Philota fuit, adeò non eo inficias, ut expetiſſe quoque nos, magnosq; ex ea fructus perce piſſe confitear. An uerò Parmenionis, quem tibi proximum eſſe uoluiſti, filium, omnes penè amicos tuos dignatione uincentem, cultum à nobis eſſe miraris? Tu Herculè

(ſi

(ſi uerum audire uis) rex, huius nobis periculi cauſa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere uellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ aſcendimus. Is apud te fuit, cuius gratiam expetere, & iram timere poſſemus. An non propemodum in tua uerba, tui omnes te præeunte iurauimus, eoſdem nos inimicos amicos'que habituros eſſe, quos tu haberes? hoc ſacramento pietatis obſtricti aduerſaremur ſcilicet quem tum omnibus præferebas! Igitur ſi hoc crimen eſt, tu paucos innocentes habes, imò herculè neminem. Omnes enim Philotæ amici eſſe uoluerunt: ſed totidem, quot uolebant, eſſe non poterant. Ita ſi à conſcijs amicos non diuidis, nec ab amicis quidem ſeparabis illos, qui idem eſſe uoluerunt. Quod igitur conſcientiæ affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter, & ſine arbitris locutus eſt nobiſcum. At ego purgare non poſſem, ſi pridie quicquam ex uetere uita ac more mutaſſem. Nunc uerò, ſi, ut omnibus diebus, illo quoque qui ſuſpectus eſt, fecimus, conſuetudo diluet crimē. Sed equos Antiphani non dedimus, & pridie quàm Philotas detectus eſt, hæc mihi cum Antiphane res erat. qui ſi nos ſuſpectos facere uult, quòd illo die equos non dedimus, ſemetipſum, quòd eos deſyderauerit, purgare non poterit. Anceps enim crimen eſt inter retinentem & exigentem, niſi quòd melior eſt cauſa ſuum non tradentis, quàm poſcentis alienū. Cæterùm, Rex, equos decem habui, è queis Antiphanes octo iam diſtribuerat ijs, qui amiſerant ſuos. Omninò duos ipſe habebam: quos cùm uellet abducere homo ſuperbiſſimus, certè iniquiſſimus, niſi pedes militare uellē, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum eſſe me cum ignauiſſimo, & hoc

unum militiæ ſuæ uſurpante, ut alienos equos pugnaturis diſtribuat. Huc enim malorum uentum eſt, ut uerba mea eodem tempore & Alexādro excuſem, & Antiphani. At Herculé mater de nobis inimicis tuis ſcripſit. Vtinam prudētius eſſet ſolicita pro filio, & nō inanes quoq; ſpecies anxio animo figuraret. Quare enim non adſcribit metus ſui cauſam? Deniq; non oſtendit authorem, quo facto dicto'ue noſtro mota, tam trepidas tibi literas ſcripſit. O miſeram conditionem meam, cui forſitan non periculoſius eſt tacere, quàm dicere. Sed utcunque ceſſura res eſt, malo tibi defenſionem meam diſplicere, quàm cauſam. Agnoſces autem quæ dicturus ſum: quippe meminiſti, cùm me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixiſſe te, multos integros iuuenes in domo tuæ matris abſcondi. Præcepiſti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, ſed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius quàm expediebat mihi, executus ſum imperium tuum. Gorgiam, & Hecatæum, & Gorgatam, quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius eſt, quàm me, qui ſi tibi non paruiſſem, iure daturus fui pœnas, nunc perire, quia parui? Neq; enim ulla alia matri tuæ perſequendi nos cauſa eſt, quàm quòd utilitatē tuam muliebri præpoſuimus gratiæ. VI. millia Macedonum peditum, & DC. equites adduxi: quorum pars ſecutura me non erat, ſi militiam detrectantibus indulgere uoluiſſem. Sequitur ergo, ut quia illa propter hanc cauſam iraſcitur nobis: tu mitiges matrem, qui iræ eius nos obtuliſti. Dum hæc Amyntas agit, fortè ſuperuenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo antè dictum eſt, fugientem conſecuti uinctum reducebant. Infeſtà concio uix inhiberi potuit, quin protinus ſuo more,

Polemon.

ſaxa

ſaxa in eum iaceret. Atque *ille ſanè interritus,* Nihil, *inquit, pro me deprecor, modò ne fratrum innocentiæ fuga imputetur mea.* Hoc *ſi defendi non poteſt, meum crimen ſit.* Horum *ob idipſum melior eſt cauſa, quòd ego, qui profugi, ſuſpectus ſum.* Hæc *elocuto uniuerſa concio aſſenſa eſt.* Lachrymæ *deinde omnibus manare cœperunt, adeò in contrarium repentè mutatis, ut ſolùm pro eo eſſet, quod maximè læſerat.* Iuuenis *erat primo ætatis flore pubeſcẽs, quem inter equites tormentis* Philotæ [redacted]*atos alienus terror abſtulerat.* Deſertum *enim à comitibus, & hæſitantem inter reuertendi fugiendiq́; conſilium, qui ſecuti erant, occupauerunt.* Is *tùm flere cœpit, & os ſuũ conuerberare, mœſtus non ſuam uicẽ, ſed propter ipſum periclitantiũ fratrũ.* Moueratq́; *iam regẽ, non concionẽ modò: ſed unus erat implacabilis frater, qui terribili uultu intuens eum:* Tum, *ait, demens lachrymare debueras, cùm equo calcaria ſubderes, fratrum deſertor; & deſertorum comes.* Miſer, *quò, & unde fugiebas?* Effeciſti *ut reus capitis, accuſatoris uterer uerbis.* Ille *peccaſſe ſe, ſed grauius in fratres, quàm in ſemetipſum fatebatur.* Tum *uerò neque lachrymis, neque acclamationibus, quibus ſtudia ſua multitudo profitetur, temperauerunt.* Vna *uox erat pari emiſſa cõſenſu, ut inſontibus & fortibus uiris parceret.* Amici *quoq; data miſericordiæ occaſione, cõſurgunt, flentesq́; regẽ deprecantur.* Ille, *ſilentio facto,* Et *ipſe, inquit,* Amyntam *mea ſententia, fratresq́; eius abſoluo.* Vos *autem iuuenes malo beneficij mei obliuiſci, quàm periculi ueſtri meminiſſe.* Eadem *fide redite in gratiam mecum, qua ipſe uobiſcum reuertor.* Niſi *quæ delata eſſent, excuſsiſſem, ualde diſsimulatio mea ſuſpecta eſſe potuiſſet.* Sed *ſatius eſt purgatos eſſe, quàm ſu-*

ſpectos. Cogitate, neminem abſolui poſſe, niſi qui dixerit cauſam. Tu Amynta, ignoſce fratri tuo: erit hoc ſemper etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Concione deinde dimiſſa, Polydamanta uocari iubet. Longè acceptiſſimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie ſtare ſolitus. Et quanquam cõſcientia fretus, in regiã uenerat: tamẽ ut iuſſus eſt fratres ſuos exhibere admodum iuuenes, & regi ignotos ob ætatem, fiducia in ſolicitudinem uerſa, trepidare cœpit, ſæpius quæ nocere poſſent, quàm quibus eluderetur, reputans. Iam armigeri quibus imperatũ erat, produxerant eos, cum exanguem metu Polydamãta propius accedere iubet: ſubmotisq; omnibus, Scelere, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti ſumus, maximè ego ac tu, quos amicitiæ ſpecie feſellit: ad quem perſequendũ puniendũmq; (uide quantum fidei tuæ credam) te miniſtro uti ſtatui. Obſides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiſcere in Mediam, & ad præfectos meos literas ſcriptas manu mea perfer. Velocitate opus eſt, qua celeritatẽ famæ antecedas. Noctu peruenire illuc te uolo: poſtero die quæ ſcripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoq; epiſtolas feres, unam à me, alterã Philotæ nomine ſcriptam. Signum anuli eius in mea poteſtate eſt. Si pater credit à filio impreſſum, cùm te uiderit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu, impẽſius etiã quàm exigebatur, promittit operam. Collaudatusq;, & præmijs oneratus, depoſita ueſte quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorũ interim coniuges ac liberi uinculum fidei obſides apud regem erãt, dati comites. Per deſerta etiã ob ſiccitatem loca camelis undecima die, quò deſtinauerat, peruenit. Et prius quàm ipſius nũtiaretur aduẽtus, rurſus Polydamas ueſtem Macedonicã ſumit, & in tabernaculũ

Polydamas.

Cleand

Cleandri (prætor hic regius erat) quarta uigilia peruênit. Redditis deinde literis, conſtituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Nanque cæteris quoq; literas regis attulerat. Iam ad eum uenturi erant, cum Parmenioni Polydamanta ueniſſe nuntiauerũt: qui dum lætatur aduentu amici, ſimulq; noſcendi quæ rex ageret auidus (quippe longo interuallo nullam ab eo epiſtolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuerſoria regionis illius magnos receſſus habent, amœnosq; nemoribus manu conſitis. Ea præcipuè regum ſatraparumq; uoluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatum literis regis, ut occiderent. Agendæ autem rei conſtituerant tempus, cùm Parmenion à Polydamante literas traditas legere cœpiſſet. Polydamas procul ueniens, ut à Parmenione cõſpectus eſt uultu lætitiæ ſpeciem præferente, ad complectendum eum cucurrit: mutuaq; gratulatione functi, Polydamas epiſtolam à rege ſcriptam ei tradidit: Parmenion uinculum epiſtolæ ſoluens, quidnam rex ageret, requirebat. Ille, ex ipſis literis cogniturum eſſe, reſpondit. Quibus Parmenion lectis, Rex, inquit, expeditionem parat in Arachoſios. Strenuum hominem, & nunquam ceſſantem. Sed tempus ſaluti ſuæ, tanta iam parta gloria, parcere. Alteram deinde epiſtolam Philotæ nomine ſcriptam lætus, quod ex uultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit: cæteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris aſtiterant, cognita cæde, cuius cauſa ignorabatur, in caſtra peruenerũt, & tumultuoſo nuntio milites cõcitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coëunt, & ni Polydamas, cæteriq; eiuſdem noxæ participes dedan-

Coeo.

Parmenion occiditur. Cleander.

tur, murum circundatum nemori euerſuros denuntiant, omniumq́; ſanguine Duci parētaturos. Cleander priores eorum intromitti iubet, literaſq́; regis ſcriptas ad milites recitat, quibus inſidiæ Parmenionis in regem, preceſq́; ut ipſum uindicaret, cõtinebantur. Igitur, cognita regis uoluntate, nõ quidem indignatio, ſed tamē ſeditio compreſſa eſt. Dilapſis pluribus pauci remanſerunt, qui ſaltem ut corpus ipſius ſepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum eſt Cleandri metu, ne offenderet regem. Pertinacius deinde precantibus, materiem conſternationis ſubtrahendam ratus, capite deciſo trūcum humare permiſit. Ad regem caput miſſum eſt. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ, domiq́; clari uiri. Multa ſine rege proſperè, rex ſine illo nihil magnæ rei geſſerat. Feliciſſimo regi, & omnia ad fortunæ ſuæ exigenti modum, ſatisfecit. LXX. natus annos, iuuenis, ducis, & ſæpe etiam gregarij militis munera explicuit. acer cõſilio, manu ſtrenuus, charus principibus, uulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatē, an tantum ſuſpectum fecerint, ambigi poteſt: quia Philotas ultimis cruciatibus uictus, uerá'ne dixerit, quæ facta probari non poterant, an falſis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cùm magis poſſet liquere, dubitatum eſt. Alexander quos mortem Parmenionis conqueſtos eſſe comperérat, ſeparandos à cætero exercitu ratus, in unam cohortem ſecreuit, ducemq́; his Leonidam dedit, & ipſum Parmenioni quondam intima familiaritate coniunctum. Ferè ijdem erant, quos alioqui Rex habuerat inuiſos. Nam cum experiri uellet militum animos, admonuit, qui literas in Macedoniã ad ſuos ſcripſiſſet, ijs, quos ipſe mittebat, perlaturis cum fide, traderet. ſimpliciter ad neceſſarios ſuos quiſq; ſcripſerat, quæ

Parmenionis caput ad Alexandrum delatum.

Leonidas.

ſentie

ſentiebat. Alijs grauis erat, pleriſq; non ingrata militia. Ita & agentium gratias, & querentium literæ exceptæ ſunt. Et qui fortè tædium laboris per literas erant queſti, hanc ſeorſum cohortem à cæteris tendere ignominiæ cauſa iubet, fortitudine uſurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus. & conſilium temerarium fortaſſe, quippe fortiſſimi iuuenes contumelijs irritati erant, ſicut omnia alia felicitas regis excepit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat uirtutem & ignominiæ demendæ cupido, & quia fortiora facta in paucis latêre nõ poterant. His ita compoſitis, Alexander Arianorum Satrapæ conſtituto, iter pronũtiari iubet in Agriaſpas, quos iam tunc mutato nomine, Euergetas appellabant, ex quo frigore, uictuſq; penuria Cyri exercitum affectum, tectis, & commeatibus iuuerant. Quintus dies erat ut in eam regionem peruenerat: cognoſcit Satibarzanem, qui ad Beſſum defecerat, cum equitum manu irrupiſſe rurſus in Arieos. Itaque Caranum & Erigyium cum Artabazo & Andronico, & ſex millibus Græcorum peditum, DC. equites ſequebantur. Ipſe ſexaginta diebus gentem Euergetarum ordinauit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui ijs præeſſet, Amenide (ſcriba is Darij fuerat) Arachoſios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, ſubegit. Ibi exercitum, qui ſub Parmenione fuerat, occupauit. Sex millia Macedonum erant, & ducentos nobiles, & quinq; millia Græcorum, cum equitibus ductis, haud dubiè robur omnium uirium regis. Arachoſijs datus Memnon prætor, quatuor millibus peditum, & DC. equitibus in præſidium relictis. Ipſe rex nationem ne finitimis quidem ſatis notam, quippe nullo commercio uolentem mutuos uſus, cum

Georgius Alexandrinus hîc non Agriaſpas, ſed Arimaſpas, legit. Euergetæ.

Parapanniſadæ. *exercitu intrauit. Parapanniſadæ appellantur, agreſte hominum genus, & inter barbaros maximè inconditum: locorum aſperitas, hominum quoque ingenia durauerat. Gelidiſsimum Septentrionis axem ex magna parte ſpectant. Bactrianis ad Occidentem coniuncti ſunt. Meridiana regio ad mare Indicum uergit. Tuguria latere primo ſtruūt. Et quia ſterilis eſt terra materiæ, in nudo etiam montis dorſo uſque ad ſummum ædificiorum faſtigium eodem laterculo utūtur. Cæterùm ſtructura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur: ad ultimum in carinæ maximè modum coit. Ibi foramine relicto, ſupernè lumen accipiunt. Ad medium uites & arbores, ſi quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defoſſæ latent. Cùm, niue diſcuſſa, aperiri humus cœpit, cœlo ſoliq; redduntur. Cæterùm adeò altæ niues premunt terram, gelu, & perpetuo penè rigore conſtrictæ, ut ne auiū quidem, feræ'ue ullius ueſtigium extet. Obſcura cœli uerius umbra, quàm lux, nocti ſimilis premit terrā, uix, ut quæ propè ſunt, conſpici poſſint. In hac tamen omnis humani cultus ſolitudine destitutus exercitus, quicquid malorum tolerari poteſt, pertulit, inopiam, frigus, laßitudinem, deſperationem. Multos exanimauit rigor inſolitus niuis, multorum adußit pedes, plurimorum oculis præcipuè perniciabilis fuit: fatigati quippe, in ipſo gelu deficientia corpora ſternebant: quæ cùm moueri deſiſſent, uis frigoris ita aſtringebat, ut rurſus ad ſurgendum cōniti non poſſent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quàm ut ingredi cogerentur. Tum demū uitali calore moto, membris aliquis redibat uigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti ſunt. Sed tanta*

caligo

caligo erat, ut ædificia nulla alia res quàm fumus oſtenderet. Illi nunquàm antè in terris ſuis aduena uiſo, cùm armatos repentè conſpicerent, exanimati metu, quicquid in tugurijs erat, afferebant, ut corporibus ipſorum parceretur, orantes. Rex *agmen circuibat pedes, iacentes quoſdam erigens, & alios, cùm ægrè ſequerentur, adminiculo corporis ſui excipiens.* Nunc *ad prima ſigna, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat.* Tandem *ad cultiora peruentum loca eſt, commeatuq́; largo recreatus exercitus, ſimul & qui conſequi non poterant, in illa caſtra uenerunt.* Inde *agmen proceſſit ad* Caucaſum *montem, cuius dorſum* Aſiam *perpetuò iugo diuidit. hinc ſimul mare, quod* Ciliciam *ſubiti: illinc* Caſpium *fretum, & amnem* Araxem, *aliaq́; regionis* Scythiæ *deſerta ſpectat.* Taurus *ſecūdæ magnitudinis mons committitur* Caucaſo *: à* Cappadocia *ſe attollens,* Ciliciam *præterit,* Armeniæq́; *montibus iungitur. ſic inter ſe tot iuga uelut ſerie cohærentia, perpetuum habent dorſum : ex quo* Aſiæ *omnia ferè flumina: alia in rubrum, alia in* Caſpium *mare, alia in* Hyrcanū *&* Ponticum *decidunt.* XVII. *dierum ſpatio* Caucaſum *ſuperauit exercitus.* Rupes *in eo* X. *in circuitu ſtadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit: in qua uinctū* Prometheа *fuiſſe antiquitas tradit.* Condendæ *in radicibus mōtis urbi ſedes electa eſt.* VII. *millibus ſeniorū* Macedonum, *& præterea militibus, quorū opera uti deſiſſet, permiſſum in nouam urbem conſidere.* Hanc *quoq; Alexandriam incolæ appellauerūt.* At Beſſus Alexandri *celeritate perterritus, dijs patrijs ſacrificio ritè facto, ſicut illis gētibus mos eſt, cum amicis ducibusq́; copiarū inter epulas de bello cōſultabat.* Graues *mero ſuas uires extollere, hoſtium*

Caucaſus.

Taurus mōs.

Prometheus uinctus ī Caucaſo.

hoſtium nunc temeritatem, nunc paucitatem ſpernere inci-
Beſſi oratio. *piunt.* Præcipuè Beſſus *ferox uerbis, & parto per ſcelus regno ſuperbus, ac uix potens mentis, dicere orditur:* S*ocordia* Darij *creuiſſe hoſtium famam.* Occurriſſe *enim in* Ciliciæ *anguſtißimis faucibus, cùm retrocedendo poſſet perducere incautos in loca naturæ ſitu inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehenſus hoſtis, ne fugæ quidem, nedum reſiſtendi, occaſionem*
Oxus fluuius. *fuerit habiturus.* Sibi *placere in* Sogdianos *recedere.* Oxũ *amnem uelut murum obiecturum hoſti, dum ex finitimis gentibus ualida auxilia concurrerent.* Venturos *autem* Choraſmios, *&* Dahas, Sagasq́;, *&* Indos, *& ultra* Tanaim *amnem colentes* Scythas, *quorum neminem adeò humilem eſſe, ut humeri eius non poſſent* Macedonis *militis uerticem æquare.* Conclamant *temulenti unam hanc ſententiam ſalubrem eſſe: &* Beſſus *circumferri merum largius iubet, debellaturus ſuper menſam* Ale-
Cobares. *xandrum.* Erat *in eo conuiuio* Cobares *natione* Medus, *ſed magicæ artis (ſi modò ars eſt, non uanißimi cuiuſq; ludibrium) magis profeßione quàm ſciẽtia celeber, alioquin moderatus, & probus.* Is *cùm præfatus eſſet, ſcire ſeruo utilius parere dicto, quàm afferre conſilium, cùm illos, qui pareant, idem quod cæteros maneat: qui uerò ſuadeant, proprium ſibi periculum: poculum ei quod habebat in manu, tradidit.* Quo *accepto* Cobares: Natura, *inquit, mortalium hoc quoque nomine praua & ſiniſtra dici poteſt, quòd in ſuo quiſq; negotio hebetior eſt, quàm in alieno.* Turbida *facta ſunt cõſilia eorum, qui ſibi ſuadẽt.* Obſtat *metus, alijs cupiditas, nonnunquàm naturalis eorum quæ cogitaueris amor.* Nam *in te ſuperbia non cadit.* Expertus *es, unumquenq; quod ipſe repererit,*

aut

aut ſolum, aut optimum ducere. Magnũ *onus ſuſtines capite regium inſigne.* Hoc *aut moderatè perferendũ eſt, aut (quod abominor) in te ruet. Conſilio, nõ impetu opus eſt.* Adijcit deinde *quod apud* Bactrianos *uulgò uſurpabant,* CANEM TIMIDVM VEHEMENTIVS LATRARE, QVÀM MORDERE. *Altißima quæq; flumina minimo ſono labi. Quæ inſerui, ut qualiſcunque inter barbaros potuit eſſe prudentia, traderetur.* In *his audientium ſuſpenſam dederat expectationem ſui.* Tum *conſilium aperit, utilius* Beſſo, *quàm gratius.* In *ueſtibulo, inquit, regiæ tuæ uelocißimus conſtat* Rex. *Antè ille agmen, quàm tu menſam iſtam mouebis.* Nunc *ab* Tanai *exercitum accerſes, & armis flumina oppones: ſcilicet quà tu fugiturus es, hoſtis ſequi non poteſt.* Iter *utrique commune eſt, uictori tutius.* Licet *ſtrenuum metum putes eſſe, uelocior tamen ſpes eſt.* Quin *ualidioris occupas gratiam, dediſq; te? Vtcunque ceſſerit, meliorem fortunam deditus, quàm hoſtis habiturus.* Alienum *habes regnum, quo facilius eo careas.* Incipies *forſitan iuſtus eſſe* Rex, *cùm ipſe fecerit, qui tibi & dare poteſt regnũ & eripere.* Conſilium *habes fidele, quod diutius exequi ſuperuacuum eſt. Nobilis equus umbra quoque uirgæ regitur, ignauus ne calcari quidem concitari poteſt.* Beſſus *& ingenio & multo mero ferox adeò exarſit, ut uix ab amicis, quo minus occideret eum (nam ſtrinxerat quoque acinacem) contineretur.* Certè *è cõuiuio proſiliuit haudquaquàm potens mẽtis.* Cobares *inter tumultũ elapſus ad* Alexandrũ *transfugit.* VIII. *millia* Bactrianorũ *habebat armata* Beſſus, *quæ, quãdiu propter cœli intemperiẽ* Indiam *potius* Macedonas *petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt.* Poſteaquàm *aduentare* Alexan-

drum

drum compertum eſt, in ſuos quiſque uicos dilapſi, Beſſum liquerunt. Ille cum clientum manu, qui non mutauerant fidem, Oxo amne ſuperato, exuſtiſ'que nauigijs, quibus tranſierat, ne iiſdem hoſtis uteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucaſum quidem (ut ſuprà dictum eſt) tranſierat: ſed inopia frumenti propè ad famem uentum erat. Succo ex ſeſama expreſſo, haud ſecus quàm oleo artus perungebant. Sed huius ſucci ducenis quadragenis denarijs amphoræ ſingulæ, mellis denarijs trecenis nonagenis, trecenis uini æſtimabantur: tritici nihil, aut admodum exiguum, reperiebatur. Sirrhos uocabant Barbari: quos ita ſolerter abſcondunt, ut: niſi qui defoderunt, inuenire non poßint. In ijs conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluuiatili piſce & herbis ſuſtinebantur. Iamq; hæc ipſa alimenta defecerant, cùm iumenta quibus onera portabant, cædere iußi ſunt: horum carne dum in Bactrianos peruentum, traxere uitam. Bactrianæ terræ multiplex & uaria natura eſt. Alibi multa arbor, & uitis largos mitesq́ue fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora ſunt, frumento conſeruntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem eiuſdem terræ ſteriles arenæ tenent. Squalida ſiccitate regiò, non hominem, non frugem alit. Cùm uerò uenti à Pontico mari ſpirant, quicquid ſabuli in cãpis iacet, conuerrunt. Quod ubi cumulatum eſt, magnorũ collium procul ſpecies eſt, omniaq; priſtini itineris ueſtigia intereunt. Itaque qui tranſeunt campos, nauigantium modo noctu ſydera obſeruant, ad quorum curſum iter dirigunt: & propemodum clarior eſt noctis umbra, quàm lux. Ergo interdiu inuia eſt regio: quia nec ueſtigium,

Seſama. Bactriana terra.

quod

quod ſequantur, inueniũt, & nitor ſyderum caligine abſconditur. Cæterùm ſi quos ille uentus, qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed quà mitior terra eſt, ingens hominum equorumq́; multitudo gignitur. Itaque Bactriani *equites triginta millia expleuerant. Ipſa* Bactra *regionis eius caput, ſita ſunt ſub monte* Paropamiſſo. Ba*ctrus amnis præterit mœnia. Is urbi & regioni dedit nomen.* Hic *regi ſtatiua habenti nuntiatur ex Græcia* Peloponnenſium *Laconumq́; defectio.* Nondum *enim uicti erant, cum proficiſcerẽtur tumultus eius principia nũtiaturi & alius præſens terror affertur, Scythas, qui ultra* Tanaim *amnem colunt, aduentare* Beſſo *ferentes opem.* Eodem *tempore, quæ in gente* Ariorũ Caranus & Erigyius *geſſerant, perferuntur.* Cõmiſſum *erat præliũ inter* Macedones Arionesq́;. Trãsfuga Satibarzanes *Barbaris præerat: qui cùm pugnã ſegnẽ utrinq; æquis uiribus ſtare uidiſſet, in primos ordines adequitauit, demptaq́; galea, inhibitis qui tela iaciebant, ſi quis uiritim dimicare uellet, prouocauit ad pugnã, nudum ſe caput in certamine habiturum.* Non *tulit ferociã barbari dux illius exercitus, grauis quidem ætate, ſed & animi, & corporis robore nulli iuuenũ poſtferendus.* Is *galea dempta canitiem oſtentans:* Venit, *inquit, dies, quo aut uictoria, aut morte honeſtiſsima, quales amicos & milites* Alexander *habeat, oſtendam.* Nec *plura elocutus, equum in hoſtem egit.* Crederes *imperatũ, ut acies utræq; tela cohiberent.* Protinus *certè ceſſerunt, dato libero ſpatio, intẽti in euentũ non duorum modò, ſed etiã ſuæ ſortis: quippe alienum diſcrimen ſecuturi.* Prior *Barbarus emiſit haſtã: quam* Erigyius *modica capitis declinatione uitauit.* At *ipſe infeſtã ſariſſam, equo calcaribus concito in medio barbari gutture ita fixit, ut*

Bactra. Paropamiſſus. Bactrus amnis. Erigyius.

per

per ceruicem emineret. Præcipitatus ex equo barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex uulnere haſtam rurſus in os dirigit. Satibarzanes haſtam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hoſtis adiuuit: & barbari duce amiſſo, quē magis neceßitate quàm ſponte ſecuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyio tradūt. Rex his quidem lætus, de Spartanis haudquaquam ſecurus, magno tamē animo defectionem eorū tulit, dicēs, Nō antè auſos cōſilia nudare, quàm ipſum ad fines Indiæ perueniſſe cognouiſſent. Ipſe Beſſum perſequēs copias mouit: cui Erigyius, ſpolia barbarica, ceu opimum belli decus præferens, occurrit. Igitur Bactrianorū regione Artabazo tradita, ſarcinas & impedimenta ibi cum præſidio reliquit. Ipſe cum expedito agmine loca deſerta Suſitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut antè dictum eſt) penuria prius deſperatione, quàm deſiderio bibendi ſitim accēdit. Per CCCC. *ſtadia ne modicus quidē humor exiſtit. Arenas uapor æſtiui ſolis accendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud ſecus quàm cōtinenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ feruore excitata, lucē tegit: camporūq; nō alia, quàm uaſti & profundi æquoris ſpecies eſt. Nocturnum iter tolerabile uidebatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabantur. Cæterùm cùm ipſa luce æſtus oritur, omnemq; naturalem abſorbet humorem ſiccitas, ora uiſceraq; penitus uruntur. Itaque primùm animi, deinde corpora deficere cœperūt. Pigebat & cōſiſtere, & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararant aquam. Hæc pauliſper repreßit ſitim. Deinde creſcente æſtu, rurſum deſideriū humoris accenſum eſt. Ergo quicquid uini oleiq; erat, hominibus ingerebatur.*

Satibarzanis mors.

Suſitanorum deſerta.

rebatur. Tantaq; *dulcedo bibendi fuit, ut in poſterum ſitis non timeretur.* Graues *deinde auidè hauſto humore non ſuſtinere arma, non ingredi poterant: & feliciores uidebantur, quos aqua defecerat, cùm ipſi ſine modo infuſam uomitu cogerentur egerere.* Anxium *regem tantis malis circumfuſi amici, ut meminiſſet ſui orabant, animi ſui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus eſſe, cùm ex ijs qui præceſſerant ad capiendum locũ caſtris, duo occurrunt utribus aquam geſtantes, ut filijs ſuis, quos in eodem agmine eſſe, & ægrè pati ſitim non ignorabant, occurrerent: qui cùm in regem incidiſſent, alter ijs utre reſoluto, uas quod ſimul ferebat implet, porrigens regi. ille accipit: percontatus, quibus aquam portarent, filijs ferre cognoſcit.* Tunc *poculo pleno (ſicut oblatum eſt) reddito,* Nec *ſolus, inquit, bibere ſuſtineo, nec tam exiguum diuidere omnibus poſſum.* Vos *currite, & liberis ueſtris, quod propter illos attuliſtis, date.* Tandem *ad flumen* Oxum *ipſe peruênit prima ferè ueſpera.* Sed *exercitus magna pars non poterat ſequi.* In *edito monte ignes iubet fieri, ut ij qui ægrè ſequebantur, haud procul caſtris eos abeſſe cognoſcerent.* Eos *autem qui primi agminis erant, maturè cibo, ac potione firmatos, implere alios utres, alios uaſa, quibuſcum aqua poßit portari, iußit, ac ſuis opem ferre.* Sed *qui intemperantius hauſerant, interclusô ſpiritu extincti ſunt.* Multoq; *maior horum numerus fuit, quàm ullo amiſerat prælio.* At *ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus, aut potu, quà ueniebat exercitus, conſtitit.* Nec *antè ad curandum corpus receßit, quàm præterierant qui agmen ſequebantur: totamq; eum noctem cùm magno animi motu perpetuis uigilijs egit.* Nec *poſtero die lætior erat: quia nulla nauigia*

habebat, nec pons erigi poterat circum amnem nudo ſo-
Nouum tranandi amnis conſilium. *lo, & materiæ maximè ſterili. Cōſiliū igitur, quod unum neceßitas ſubiecerat, init. V tres quamplurimos ſtramentis refertos diuidit. His incubantes tranſnauere amnem: quiq; primi tranſierant, in ſtatione erant, dum traijcerent cæteri. Hoc modo ſexto demū die in ulteriore ripa totum exercitum expoſuit. Iamq; ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi, cùm ea quæ in Suſianis erant, cognoſcit.*
Spitamenes. *Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Beſſo. Sed nullis meritis perfidia mitigari poteſt, quæ tamen iam minus in eo inuiſa eſſe poterat, quia nihil ulli nefas tunc in Beſſum interfectorem regis ſui uidebatur. Titulus facinoris ſpecioſus præferebatur, uindicta Darij. Sed fortunam, non ſcelus, oderant Beßi. Nam ut Alexandrum flumen Oxum ſuperaſſe cognouit, Dataphernem, & Catenem, quibus à Beſſo maxima fides habebatur, in ſocietatem rei aſciſcit. Illi promptius adeunt, quàm rogabantur: aſſumptisq; octo fortißimis iuuenibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Beſſum, & remotis arbitris comperiſſe ait ſe, inſidiari ei Dataphernem & Catenem, ut uiuum Alexandro traderent agitantes à ſemet occupatos eſſe, & uinctos teneri. Beſſus tanto merito (ut credebat) obligatus, partim gratias agit, partim auidus explēdi ſupplicij, adduci eos iubet. Illi manibus ſua ſponte religatis à participibus cōſilij trahebantur: quos Beſſus truci uultu intuens conſurgit, manibus non temperaturus. At illi ſimulatione omiſſa circūſiſtunt eum, & fruſtra repugnantem uinciunt, direpto ex capite regni inſigni, laceratáq; ueſte, quam ſpolijs occiſi regis induerat. Ille deos ſui ſceleris ultores adeſſe confeſſus, adiecit: Non Dario iniquos fuiſſe, quem ſic ulciſcerētur:*

ſed

ſed Alexandro propitios, cuius uictoriam ſemper etiam hoſtis adiuuiſſet. Multitudo an uindicatura Beſſum fuerit, incertum eſt, niſi illi, qui uinxerant, iuſſu Alexandri feciſſe ipſos ementiti, dubios adhuc animos terruiſſent. In equum impoſitum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc rex, quibus matura erat miſsio, relictis x c. ſeré, equiti bina talenta dedit, pediti ter denariûm millia: monitosq; ut liberos generarent, remiſit domum. Cæteris gratiæ actæ, quòd ad reliqua belli nauaturos operam pollicebantur. Tum Beſſus perducitur. Peruentum erat in paruulum oppidũ. Branchiadæ eius incolæ erant. Branchiadæ.
Mileto quondam, iuſſu Xerxis, cùm è Græcia rediret, tranſierant, & in ea ſede conſtiterant: qui templum, quod Didymeon appellatur, in gratiam Xerxis uiolauerant. mores patrij nondum exoleuerant, ſed iam bilingues erant, paulatim à domeſtico externoq; ſermone Bilinguis.
degeneres. Magno igitur gaudio regem excipiũt, urbem ſeq; dedentes. Ille Mileſios, qui apud ipſum militarent, conuocari iubet. Vetus odium miles gerebat in Branchiadarũ gẽtem. Proditis ergo, ſiue iniuriæ, ſiue originis meminiſſe mallent, liberum de Branchiadis permittit arbitriũ. Variantibus deinde ſentẽtijs, ſeipſum conſideraturũ quod optimum factu eſſet, oſtendit. Poſtero die occurrentibus, Brãchiadas ſecum procedere iubet. Cumq; ad urbẽ uentum eſſet, ipſe cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circuire iuſſa, & dato ſigno diripere urbem proditorum receptaculũ, ipſosq; ad unum cædere. Illi inermes paſsim trucidantur, nec aut commercio linguæ, aut ſuppliciorum uelamentis precibusq; inhiberi crudelitas poteſt. Tandem ut deijcerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne quod urbis ueſtigium

extaret. Nec mora, lucos quoq; ſacros non cædũt modò, ſed etiam extirpant, ut uaſta ſolitudo, & ſterilis humus excuſsis etiam radicibus linqueretur: quæ ſi in ipſos proditionis authores excogitata eſſent, iuſta ultio eſſe, non crudelitas uideretur. Nunc culpam maiorum poſteri luẽre, qui ne uiderant quidem Miletum, adeò Xerxi non potuerant prodere. Inde proceſsit ad Tanaim amnem. Quò productus eſt Beſſus, non uinctus modò, ſed etiam omni uelamento corporis ſpoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inſerta catena, tam barbaris, quàm Macedonibus gratum ſpectaculũ. Tum Spitamenes: Et te, inquit, & Darium reges meos ultus, interfectorẽ domini ſui adduxi, eo modo captum, cuius ipſe fecit exemplum. Aperiat ad hoc ſpectaculum oculos Darius. Exiſtat ab inferis, qui illo ſupplicio indignus fuit, & hoc ſolatio dignus eſt. Alexander multũ collaudato Spitamene conuerſus ad Beſſum: Cuius, inquit, feræ rabies occupauit animũ tuũ, cùm regem de te optimè meritũ prius uincire, deinde occidere ſuſtinuiſti? Sed huius paricidij mercedem falſo regis nomine perſoluiſti. Ibi ille facinus purgare non auſus, regis titulum ſe uſurpare dixit, ut gentem ſuam tradere ipſi poſsit: qui ſi ceſſaſſet, alium fuiſſe regnum occupaturum. Et Alexander Oxyatrem fratrem Darij, quem inter corporis cuſtodes habebat, propius iuſsit accedere, Beſsi ſupplicium. *tradiq; Beſſum ei: ut cruci affixum mutilatis auribus naribusq;, ſagittis configerent barbari, aſſeruarentq; corpus, ut ne aues quidem contingerent. Oxyatres cætera ſibi curæ fore pollicetur.* Catenes. *Aues non ab alio, quàm à Catene poſſe prohiberi adijcit, eximiam eius artẽ cupiens oſtendere. Nanque adeò certo ictu deſtinata feriebat, ut aues quoque exciperet. Nã & ſi forſitan ſagittandi tam celebri uſu*

uſu minus admirabilis uideri hæc ars poßit, tamen ingens uiſentibus miraculum, magnoq; honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Beſſum adduxerant, data ſunt. Cæterùm ſupplicium eius diſtulit, ut eo loco, in quo Darium ipſe occiderat, necaretur. Intereà Macedones ad petendum pabulum incompoſito agmine egreßi, à barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur, pluresq; capti ſunt, quàm occiſi. Barbari autem captiuos præ ſe agentes, rurſus in montem receſſerunt. XX. millia latronum erant. fundis, ſagittisq; pugnam inuadunt. quos dum obſidet rex, inter promptiſſimos dimicans ſagitta ictus eſt, quæ in medio crure fixa reliquerat ſpiculum. Illum quidem mœſti & attoniti Macedones in caſtra referebant. Sed nec barbaros fefellit ſubductus ex acie rex: quippe ex edito monte cuncta proſpexerant. Itaque poſtero die miſere legatos ad regem, quos ille protinus iußit admitti, ſolutisq; faſcijs magnitudinem uulneris dißimulans, crus barbaris oſtendit. Illi iußi conſidere, affirmant non Macedonas, quàm ipſos fuiſſe triſtiores, cognito uulnere ipſius: cuius ſi authorem reperiſſent, dedituros fuiſſe. Cum dijs enim pugnare ſacrilegos tantum. Cæterùm ſe gentem in fidem dedere, ſuperatos uirtute illius. Rex fide data, & captiuis receptis, gentem in deditionem accepit. Caſtris inde motis lectica militari ferebatur, quam pro ſe quiſq; eques, pedesq; ſubire certabant. Equites, cum quibus rex prælia inire ſolitus erat, ſui muneris id eſſe cenſebant. Pedites contrà, cùm ſaucios commilitones ipſi geſtare aſſueuiſſet, eripi ſibi proprium officium tum potißimùm, cum rex geſtandus eſſet, querebãtur. Rex in tanto utriuſq; partis certamine, & ſibi difficilem, & præteritis

Alexãder uulneratur.

grauem electionem futuram ratus, inuicem ſubire eos iuſ-
Maracanda, *ſit.Hinc quarto die ad urbem Maracanda peruentum eſt.* L X X. *ſtadia murus urbis amplectitur. arx illinc cingitur muro. Præſidio urbi relicto proximos uicos depo-*
Albij Scythę. *pulatur, atque urit. Legati deinde Albiorum Scytharum ſuperueniunt, liberi ex quo deceſſerat Cyrus, tum imperata facturi. Iuſtiſsimos Barbarorum conſtabat. Armis abſtinebāt, niſi laceſsiti. Libertatis modico & æquali uſu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne*
Penidas. *allocutus, ad hos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quendam miſit ex amicis, qui denuntiaret his, ne Tanaim amnem regionis iniuſſu Regis tranſirent. Eidē mandatum, ut contemplaretur locorum ſitum, & illos quoq; Scythas, qui ſuper Boſphoro incolunt, uiſeret. Condendæ urbis ſedem ſuper ripam Tanais eligeret, clauſtrum etiam perdomituro quos deinde adire decreuerat. Sed conſilium diſtulit Sogdianorum nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit.* V I I. *millia equitum erant, quorum authoritatem cæteri ſequebātur. Alexander Spitamenem & Catenem, à quibus ei traditus erat Beſſus, haud dubius quin eorum opera redigi poſſent in poteſtatem, coërcendo eos, qui mouerant res, iuſsit accerſiri. At illi defectionis, ad quam coërcendam euocabātur, authores, uulgauerant fama, Bactrianos equites à rege omnes ut occiderentur accerſiri: idq; imperatum ipſis, non ſuſtinuiſſe tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri ſæuitiam, quàm Beſſi paricidium ferre potuiſſe. Itaque ſua ſponte iam motos, metu pœnæ haud difficulter concitauerunt ad arma. Alexander transfugarum defectione comperta, Crate-*
Cyropolis. *rum obſidere Cyropolim iubet. Ipſe aliam urbē regionis*

ciuſd

eiuſdem corona capit, ſignoq́; ut puberes interficeren-tur, dato, reliqui in prædam ceſſere uictoris. Vrbs di-ruta eſt, ut cæteri cladis exemplo continerentur. Mema-ceni, ualida gens, obſidionem, non ut honeſtiorem modò, ſed etiam ut tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum per-tinaciam mitigandam rex quinquaginta equites præmiſit, qui clementiam ipſius in deditos, ſimulq́; exorabilem ani-mum in deuictos oſtenderēt. Illi nec de fide, nec de poten-tia regis ipſos dubitare reſpondent, equitesq́; tendere ex-tra munimenta urbis iubent. Hoſpitaliter deinde exce-ptos, grauesq́; epulis & ſomno, intempeſta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud ſecus quàm par erat mo-tus, urbem corona circundedit, munitiorem quàm ut pri-mo impetu capi poſſet. Itaque Meleagrum, & Perdiccam in obſidionem iungit, Cyropolim (ut antè dictum eſt) ob-ſidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus eſt, quàm hunc regem, & Semiramim, in queis & magnitudi nem animi, & claritatē rerum longè emicuiſſe credebat. Cæterùm pertinacia oppidanorum eius iram accendit. Itaque captam urbem diripere iuſſit delectos Macedo-nes haud iniuria infeſtos, & ad Meleagrum & Perdic-cam redit. Sed non alia urbs fortius obſidionem tulit: quippe & militum promptiſſimi cecidere, & ipſe rex ad ultimum periculum uenit. Nanque ceruix eius ſaxo ita icta eſt, ut oculis caligine effuſa collaberetur, ne men-tis quidem compos. Exercitus certè uelut erepto eo in-gemuit. Sed inuictus aduerſus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato uulnere acrius obſidioni inſtitit, na-turalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo ſuf-foſſa mœnia, ingens nudauere ſpatium, per quod irru- Memaceni.

pit, uictorq́; urbem dirui iuſsit. Hinc Menedemū cum tribus millibus peditū, & DCCC. equitibus ad urbem Maracanda miſit. Spitamenes transfuga præſidio Macedonum inde deiecto, muris urbis eius incluſerat ſe, haud oppidanis conſilium defectionis approbantibus. Sequi tamen uidebantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantū ſoli occupauerant caſtris, muro circundedit: ſexaginta ſtadiorum urbis murus fuit. hanc quoque urbem Alexandriam appellari iuſsit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, ut XVII. die, qua munimenta excitata erant, tecta quoque urbis abſoluerentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, ut ſuum quiſque munus (nam diuiſum erat) primus oſtenderet. Incolæ nouæ urbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit. quorum poſteri nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri, exoleuerunt. Rex Scytharum, cuius tum ultra Tanaim imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impoſitam eſſe ceruicibus, fratrem Charcaſim nomine, cùm magna equitum manu miſit ad diruendam eam, proculq́; amne ad ſubmouendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europæos uocant, diuidit. Idem Aſiam & Europam finis interfluit. Cæterùm Scytharum gens haud procul Thracia ſita, ab Oriente ad Septentrionem ſe uertit, Sarmatarumq́;, ut quidam credidere, non finitima, ſed pars eſt. Rectà deinde regionem aliam ultra Iſtrum iacentem colit. Vltima Aſiæ, quæ Bactra ſunt, ſtringit: habitant, quæ Septentrioni proxima ſunt. Profundæ inde ſyluæ, uaſtæq́; ſolitudines excipiunt. Rurſus, quæ ad Tanaim & Bactra ſpectant, humano cultu haud diſpa

Alexādria ad Tanaim condita.

Charcaſis.

diſparia ſunt. Primus cum hac gente nõ prouiſum bellum Alexander geſturus, cùm in conſpectu eius obequitaret hoſtis, adhuc æger ex uulnere, præcipuè uoce deficiens, quam & modicus cibus & ceruicis extenuabat dolor, amicos in conſilium aduocari iubet. Terrebat eum non hoſtis, ſed iniquitas temporis. Bactriani defecerant, Scythæ etiam laceſſebant. Ipſe non inſiſtere in terra, nõ equo uehi, non docere, non hortari ſuos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos quoque incuſans, querebatur ſe iacere ſegnem, cuius uelocitatem nemo anteà ualuiſſet effugere. Vix ſuos credere, non ſimulari ualetudinem. Itaque qui poſt Darium uictum ariolos & uates conſulere deſierat, rurſus ad ſuperſtitionem humanarum gentium ludibria reuolutus, Ariſtandrum, cui credulitatem ſuam addixerat, explorare euentum rerum ſacrificijs iubet. Mos erat aruſpicibus exta ſine rege ſpectare, & quæ portenderentur referre. Inter hæc rex dum fibris pecudum exploratur euentus latentium rerum, propius ipſum conſidere amicos iubet, ne contentione uocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæſtion, Craterus, & Erigyius erant cum cuſtodibus in tabernaculum admiſſi. Diſcrimen, inquit, me occupauit, meliore hoſtium quàm meo tempore. Sed neceſsitas ante rationem eſt, maximè in bello, quod rarò permittitur tempora eligere. Deficere Bactriani, in quorum ceruicibus ſtamus, & quantum in nobis animi ſit, alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna ſi omiſerimus Scythas ultrò arma inferentes, contempti ad illos qui defecerunt reuertemur. Si uerò Tanaim tranſierimus, & ubiq; inuictos eſſe nos Scytharum pernicie ac ſanguine oſtenderimus: quis dubitabit patére Europam uictoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ no

ſtræ metitur ſpatio, quod tranſituri ſumus. Vnus amnis interfluit: quem ſi traijcimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æſtimandum eſt, dum Aſiam ſubigimus, in alio quodammodo orbe trophæa ſtatuere, & quæ tam longo interuallo natura uidetur diremiſſe, una uictoria ſubitò cõnüttere? At Hercule ſi paululum ceſſauerimus, in tergis noſtris Scythæ hærebunt. An ſoli ſumus, qui flumina tranare poſſumus? Multa in noſmetipſos recident, quibus adhuc uicimus. Fortuna belli artem uictos quoque docet. Vtribus amnẽ traijciendi exemplum fecimus nuper, hoc ut Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebunt. Prætereà unus gentis huius adhuc exercitus uenit, cæteri expectantur. Ita bellum uitãdo alemus, & quod inferre poſſemus, accipere cogemur. Manifeſta eſt conſilij mei ratio. Sed an permiſſuri ſint Macedones animo uti meo, dubito: quia ex quo hoc uulnus accepi, non equo uectus ſum, nõ pedibus ingreſſus. Sed ſi me ſequi uultis, ualeo amici. Satis uirium eſt ad tolerãda iſta. Aut ſi iam adeſt uitæ meæ finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quaſſa adhuc uoce ſubdeficiens uix proximis exaudientibus dixerat, cùm omnes à tam præcipiti conſilio regem deterrere cœperũt. Erigyius maximè, qui haud ſanè authoritate proficiens apud obſtinatum animum, ſuperſtitionem cuius potens non erat rex, incutere tentauit, dicendo deos quoq; obſtare conſilio, magnumq́; periculum, ſi flumen tranſiſſet, oſtendi. Intranti Erigyio tabernaculum regis Ariſtander occurrerat, triſtia exta fuiſſe ſignificans. Hæc ex uate comperta Erigyius nuntiabat. Quo inhibito, Alexander non ira ſolùm, ſed etiam pudore confuſus, quòd ſuperſtitio quam celauerat detegebatur, Ariſtandrum uocari iubet. Qui ut uenit, intuens eum: Non rex, inquit, ſed priuatus

uatus ſum. ſacrificium ut faceres mandaui. Quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me profeſſus es? Erigyius arcana mea & ſecreta te prodente cognouit. Quem certum me herculè habeo extorum interpretem metu ſuo. tibi autē ſæpius quàm poteſt, denuntio, ipſe mihi indices quid ex extis cognoueris, ne poßis inficiari dixiſſe quæ dixeris. Ille exanguis, attonitoq́; ſimilis ſtabat, per metum etiam uoce ſuppreſſa. Tandemq́; eodem metu ſtimulante, ne regis expectationem moraretur: Magni, inquit, laboris, non irriti diſcrimen inſtare prædixi. Nec mea ars magis quàm beneuolentia me perturbat. Infirmitatem ualetudinis tuæ uideo: & quantum in uno te ſit, ſcio. Vereor ne non præſenti fortunæ tuæ ſufficere poßis. Rex iuſſum confidere felicitati ſuæ remiſit. Sibi enim ad alia gloriam concedere deos. Conſultanti deinde cum iiſdem, quo'nam modo flumen tranſiret: ſuperuenit Ariſtander, non aliàs lætiora exta uidiſſe ſe affirmans, utique prioribus longè diuerſa: tum ſolicitudinis cauſas aperuiſſe, nunc prorſus egregiè litatum eſſe. Cæterùm quæ ſubinde nuntiata ſunt regi, continuæ felicitati rerum eius impoſuerant labem. Menedemum, ut ſuprà dictum eſt, miſerat ad obſidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis authorem. Qui comperto hoſtis aduentu, ne muris urbis includeretur, ſimul fretus excipi poſſe quem uenturū ſciebat, conſedit occultus. Syluestre iter aptum inſidijs tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos uehunt, quorum inuicem ſinguli repentè deſiliunt, equeſtris pugnæ ordinem turbant. Equorum uelocitati par eſt hominum pernicitas. Hos Spitamenes ſaltum circuire iuſſos, pariter & à lateribus, & à fronte, & à tergo hoſti ſe oſtendit. Mene- Menedemi cædes.

demus undique incluſus, ne numero quidem par, diu tamen reſtitit, clamitans, Nihil aliud ſupereſſe locorũ fraude deceptis, quàm honeſtæ mortis ſolatium ex hoſtium cæde. Ipſum præualens equus uehebat, quo ſæpius in cuneos barbarorum effuſis habenis euectus, magna ſtrage eos fuderat. Sed cùm unum omnes peterent, uulneribus exanguis Hipſidem quendam ex amicis hortatus eſt, ut in equum ſuum aſcenderet, & ſe fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpus'que ex equo defluxit in terram. Hipſides poterat quidem effugere, ſed amiſſo amico mori ſtatuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaque ſubditis calcaribus equo, in medios hoſtes ſe immiſit, & memorabili edita pugna, obrutus telis eſt. Quod ubi uidere qui cædi ſupererant, tumulum paulo quàm cætera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditionem ſubacturus obſedit. Cecidere eo prælio peditum II. millia, CCC. equites. Quam cladem Alexander ſolerti conſilio texit, morte denuntiata ijs qui ex prælio uenerant, ſi acta uulgaſſent. Cæterùm cum animo diſparem uultum diutius ferre non poſſet, in tabernaculum ſuper ripam fluminis de induſtria locatum ſeceſſit. Ibi ſine arbitris ſingula animi conſulta penſando, noctem uigilijs extraxit, ſæpe pellibus tabernaculi alleuatis, ut conſpiceret hoſtiũ ignes, è quibus cõiectare poterat, quanta hominũ multitudo eſſet. Iamq; lux apparebat, cum thoracem indutus procedit ad milites, tum primum poſt uulnus proximè acceptũ. Tanta erat apud eos ueneratio regis, ut facile periculi, quod horrebant, cogitationem præſentia eius excuteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lachrymis, conſalutant eum, & quod antè recuſauerant bellum, feroces depoſcunt. Ille ſe ratibus

Hipſides.

equitem,

equitem phalangemq́; tranſportaturum eſſe pronuntiat: ſuper utres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res deſyderauit, nec rex dicere per ualetudinem potuit. Cæterùm tanta alacritate militum rates iunctæ ſunt, ut in triduum ad XII. *millia effectæ ſint.* I*amq́; ad trāſeundum omnia aptauerant, cum legati* S*cytharū* X. *more gentis per caſtra equis uecti nuntiari iubent regi, uelle ipſos ad eum mandata perferre.* A*dmiſsi in tabernaculū, iuſsiq́; conſidere, in uultu regis defixerant oculos, credo quia magnitudine corporis animū æſtimātibus, modicus animus haudquaquam famæ par uidebatur.* S*cythis autē non ut cæteris* Barbaris *rudis & inconditus ſenſus eſt:* Q*uidam eorū ſapientiam capere dicuntur, quantamcūq; gens capit ſemper armata.* S*icq́; locutos eſſe apud* R*egem memoriæ proditum eſt abhorrentia forſitan moribus noſtris, & tempora & ingenia cultiora ſortitis.* S*ed ut poſſit oratio eorum ſperni, tamen fides noſtra nō debet: quæ utcunque tradita ſunt, incorrupta perferemus.* I*gitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus:* S*i dijhabitum corporis tui, auiditatis animi parem eſſe uoluiſſent, orbis te non caperet.* A*ltera manu* O*rientem, altera* O*ccidentem contingeres.* E*t hoc aſſecutus, ſcire uelles, ubi tanti numinis fulgor conderetur.* S*ic quoq; concupiſcis, quæ nō capis.* A*b* E*uropa petis* A*ſiam, ex* A*ſia trāſis in* E*uropam.* D*einde, ſi humanum genus omne ſuperaueris, cum ſyluis & niuibus & fluminibus feriſq́; beſtijs geſturus es bellum.* Q*uid tu? ignoras, arbores magnas diu creſcere, una hora extirpari?* S*tultus eſt, qui fructus earum ſpectat, altitudinem non metitur.* V*ide, ne dum ad cacumen peruenire contendis, cum ipſis ramis, quos comprehenderis, decidas.* L*eo quoque aliquando mini-*

marum

Scythis nō vt cæteris barbaris rudis eſt ſenſus.

Scytharū oratio.

marũ auium pabulũ fuit, & ferrum rubigo cõſumit. Nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit, etiam ab inualido. Quid nobis tecum eſt? nunquam terra tuam attigimus. Qui ſis, unde uenias, licet'ne ignorare in uaſtis ſyluis uiuentibus? Nec ſeruire ulli poßumus, nec imperare deſyderamus. Dona à nobis data ſunt, ne Scytharũ gentem ignores, iugum boum, aratrum, & ſagitta, & patera. His utimur & cum amicis, & aduerſus inimicos. Fruges amicis damus, boum labore quæſitas: Patera cum his uinum dijs libamus: inimicos ſagitta eminus, haſta cominus petimus. Sic Scythiæ regem, & poſteà Perſarum Medorumq; ſuperauimus, patuitq; nobis iter uſque in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos uenire, omnium gentium, quas adiſti, latro es. Lydiam cœpiſti, Syriam occupaſti, Perſidem tenes. Bactrianos habes in poteſtate, Indos petiſti. Iam etiam ad pecora noſtra auaras & inſtabiles manus porrigis. Quid tibi diuitijs opus eſt, quæ te eſurire cogunt? Primus omniũ ſatietate paraſti famẽ, ut quo plura haberes, acrius quæ non habes, cuperes. Non ſuccurrit tibi, quam diu circum Bactra hæreas? Dum illos ſubigis, Sogdiani bellare cœperũt. Bellum tibi ex uictoria naſcitur. Nam ut maior fortiorq; ſis, quàm quiſquam: tamẽ alienigenã dominũ pati nemo uult. Tranſi modò Tanaim, ſcies quàm latè pateat, nunquã tamen conſequêris Scythas. Paupertas noſtra uelocior erit, quàm exercitus tuus, qui prædam tot nationum uehit. Rurſus cùm procul abeſſe nos credes, uidebis in tuis caſtris. Eadem uelocitate & ſequimur, & fugimus. SCYTHARVM SOLITVDINES *Græcis etiã prouerbijs audio eludi. Nos deſerta & humano cultu uacua, magis quàm urbes & opulẽtos agros ſequimur. Proinde fortunam*

σκυθῶν ἐρημία.

tunam tuam preſſis manibus tene. lubrica eſt, nec inuita teneri poteſt. Salubre conſilium ſequens, quod præſens tempus oſtendit melius, impone fœlicitati tuæ frenos, facilius illam reges. Noſtri SINE PEDIBVS *dicunt eſſe* FORTVNAM, *quæ manus, & pinnas tantum habet: cùm manus porrigit, pinnas quoq; comprehendere non ſinit. Deniq;, ſi deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non ſua eripere. Sin autem homo es, id quod es, ſemper eſſe te cogita. Stultum eſt eorũ meminiſſe, propter quæ tui obliuiſceris. Quibus bellũ nõ intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmiſſima eſt inter pares amicitia: & uidentur pares, qui nõ fecerũt inter ſe periculũ uiriũ. Quos uiceris, amicos tibi eſſe caue credas. Inter dominũ & ſeruum nulla amicitia eſt: etiã in pace, belli tamẽ iura ſeruãtur. Iurando gratiam Scythas ſancire ne credideris. Colendo fidem iurãt. Græcorum iſta cautio eſt, qui facta cõſignant, & deos inuocant: nos religionem in ipſa fide nouimus. Qui non reuerentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus eſt, de cuius beneuolentia dubites. Cæterũ nos & Aſiæ & Europæ cuſtodes habes. Bactra, niſi diuidat Tanais, contingimus. Vltra Tanaim, uſq; ad Thraciam colimus. Thraciæ Macedoniam coniunctam eſſe fama eſt. Vtriq; imperio tuo finitimos, hoſtes, an amicos uelis eſſe, cõſidera. Hæc Barbarus. Cõtrà rex, fortuna ſua & conſilijs eorum ſe uſurum eſſe reſpõdet. Nam & fortunam, cui confidat, & cõſilium ſuadentiũ, ne quid temerè & audacter faciat, ſecuturum. Dimiſſisq; legatis, in præparatas rates exercitũ impoſuit. In proris clypeatos locauerat, iuſſos in genua ſubſidere, quò tutiores eſſent aduerſus ictus ſagittarum. Poſt hos, qui tormenta intenderent, ſtabant, & ab utroque latere, & à fronte circumdati*

Sine pedibus fortuna.

dati armatis. Reliqui,*qui poſt tormenta conſtiterant,re= migem lorica indutum ſcutorum teſtudine armati protege bant.*Idem ordo *in illis quoq; ratibus,quæ equitem uehe= bant,ſeruatus eſt.*Maior *pars à puppe nantes equos loris trahebat.* At *illos, quos utres ſtramento repleti uehebant, obiectæ rates tuebantur.*Ipſe *rex cum delectis primus ra= tem ſoluit,& in ripam dirigi iuſsit.* Cui Scythæ *admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt, ut ne applicari quidem terræ rates poſſent.* Cæterùm *præter hanc ſpeciem ripis præſidentis exercitus ingens nauigan tes terror inuaſerat.* Nanque *curſum gubernatores,cùm obliquo flumine impellerentur, regere non poterant: ua= cillantesq; milites, & ne excuterentur ſoliciti, nautarum miniſteria turbauerant.*Nec *tela quidem conati nixu ui= brare poterant,cùm prior ſtandi ſine periculo, quàm ho= ſtem inceſſendi cura eſſet.* Tormenta *ſaluti fuerunt, qui= bus in confertos, ac temerè ſe offerentes haud fruſtrà ex= cuſſa ſunt tela.* Barbari *quoque ingentem uim ſagittarum infudêre ratibus.*Vix*q; ullum fuit ſcutum,quod non plu= ribus ſimul ſpiculis perforaretur.* Iam*q; terræ rates appli cabantur, cum acies clypeata conſurgit, & haſtas certo ictu,utpote libero niſu mittit è ratibus.* Et *ut territos,reci pientesq; equos uidere,alacres mutua adhortatione in ter= ram deſiliere.* Turbatis *acriter pedem inferre cœperunt.* Equitũ *deinde turmæ,quæ frenatos habebant equos,per= fregere barbarorũ aciem.*Interim *cæteri agmine dimican= tiũ tecti, aptauere ſe pugnæ.*Ipſe *rex, quod uigoris ægro adhuc corpore deerat,animi firmitate ſupplebat.*Vox *ad= hortantis non poterat audiri,nondum bene obducta cica= trice ceruicis:ſed dimicantem cuncti uidebant.* Itaq; *ipſi quidem ducum fungebantur officio,aliusq; alium adhor= tari*

tari in hoſtem ſalutis immemores ruere cœperunt. Tum uerò non ora, non arma, non clamorem hoſtium barbari tolerare potuerunt. Omnesq́; effuſis habenis (nanq; equeſtris acies erat) capeſſunt fugam quos rex quanquàm uexationem inualidi corporis pati non poterat, per LXXX. tamen ſtadia inſequi perſeuerauit. Iamq́; linquẽte animo, ſuis præcepit, ut donec lucis aliquid ſupereſſet, fugientium tergis inhærerent. Ipſe exhauſtis etiam animi uiribus in caſtra ſe recepit, reliquũ ſubſtitit. Tranſierant iam Liberi patris terminos, quorum monumenta, lapides erant crebris interuallis diſpoſiti, arboresq́; proceræ, quarum ſtipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius prouexit: quippe media ferè nocte in caſtra redierunt multis interfectis, pluribus captis, equosq́; MDCCC. abegere. Ceciderunt autem Macedonũ equites LX. pedites C. ferè mille ſaucij fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Aſiam fama tam opportunæ uictoriæ domuit. Inuictos Scythas eſſe crediderant: quibus fractis, nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacæ miſère legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Mouerat eos Regis non uirtus magis, quàm clementia in deuictos Scythas: quippe captiuos omnes ſine pretio remiſerat, ut fidem faceret, ſibi cum ferociſſimis gentium de fortitudine, non de ira fuiſſe certamen. Benignè igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinum dedit, admodum iuuenem, ætatis flore conciliatum ſibi: qui cum ſpecie corporis æquaret Hephæſtionem, lepòre haud ſanè illi par erat. Ipſe Cratero cum maiore parte exercitus modicis itineribus ſequi iuſſo, ad Maracanda urbem peruénit, ex qua Spitamenes cognito eius aduentu, Bactra per-

Scytharum fuga.

fugerat. Itaque quatriduo rex longum itineris ſpatium emenſus, peruenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum, & trecentos equites amiſerat. Horum oſſa tumulo contegi iuſsit, & inferias more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange ſubſequi iuſſus, ad regem peruenerat. Itaque ut omnes qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias diuidit: uriq; agros, & interfici puberes iuſsit. Sogdiana regio maiori ex parte deſerta eſt: octuaginta ferè ſtadia in latitudinem uaſtæ ſolitudines tenent. Ingens ſpatium rectæ regionis eſt, per quam amnis (Polytimetum uocant incolæ) fertur torrens. Eum ripæ in tenuem alueum cogunt: deinde cauerna accipit, & ſub terram rapit. Curſus abſconditi indicium eſt aquæ meantis ſonus, cùm ipſum ſolum, ſub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem reſudet humore. Ex captiuis Sogdianorũ ad regem triginta nobiliſsimi, corporum robore eximio, perducti erãt. Qui ut per interpretem cognouerunt, iuſſu regis ipſos ad ſupplicium trahi, carmen lætantium more canere, tripudiiſq;, & laſciuiori corporis motu gaudium quoddam animi oſtentare cœperũt. Admiratus rex, tãta magnitudine animi oppetere mortẽ, euocari eos iuſsit, cauſam tam effuſæ lætitiæ, cùm ſupplicium ante oculos haberent, requirens. Illi, ſi ab alio occiderentur, triſtes morituros fuiſſe reſpondent. Nunc à tanto Rege uictore omnium gentiũ maioribus ſuis redditos, honeſtam mortẽ, quam fortes uiri uoto quoq; expeterent, carminibus ſui moris lætitiaq; celebrare. Tum rex admiratus magnitudinem animi: Quæro itaq;, inquit, an uiuere uelitis non inimici mihi, cuius beneficio uicturi eſtis. Illi, nunquam ſe inimicos ei, ſed bello laceſsitos, hoſtes fuiſſe reſpondent. Si quis ipſos beneficio, quàm iniuria experiri malui

Polytimetus amnis.

maluiſſet, certaturos fuiſſe ne uincerentur officio. Interrogatiq́; quo pignore fidem obligaturi eſſent: Vitam, quam acciperent, pignori futuram eſſe dixerunt, reddituros quando repetiſſet. Nec promiſſum feſellerunt. Nam qui remiſsi domos ierant, fide cōtinuere populares. Quatuor inter cuſtodes corporis retenti, nulli Macedonū in regem charitate ceſſerūt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim maiori præſidio indigebat) relicto, Bactra peruénit. Inde Beſſum Ecbatana duci iuſsit, interfecto Dario pœnas capite perſoluturum. Iiſdem ferè diebus Ptolemæus, & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexander quoq; ex Lycia cum pari numero peditū, & D. equitibus uenit. Totidem è Syria Aſclepiodorū ſequebātur. Antipater Græcorū VIII. millia, in queis. D. equites erant, miſerat. Itaq; exercitu aucto, ad ea quæ defectione turbata erant, componenda proceſsit: interfectisq́; conſternationis authoribus, quarto die ad flumen Oxum peruentū eſt. hic quia limum uehit, turbidus ſemper & inſalubris eſt potui. Itaque puteos miles cœperat fodere. Nec tamen humo altè egeſta exiſtebat humor, cum in ipſo tabernaculo regis cōſpectus eſt fons: quem quia tarde notauerant, ſubitò extitiſſe finxerunt. Rexq́; ipſe credi uoluit, donum dei id fuiſſe. Superatis deinde amnibus Ocho & Oxo, ad urbē Marginiam peruénit. Circa eam VI. oppidis condendis electa ſedes eſt. Duo ad Meridiem uerſa, quatuor ſpectantia Orientē modicis inter ſe ſtadijs diſtabant, ne procul repetendum eſſet mutuum auxiliū. Hæc omnia ſita ſunt in editis collibus, tum uelut freni domitarum gentium: nunc originis ſuæ oblita, ſeruiunt quibus imperauerunt. Et cætera quidem pacauerat rex.

Ochus fluuius.

Marginia oppidum.

Arimazes. *Vna erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum* x x x. *millibus armatorum obtinebat, alimentis antè congeſtis, quæ tantæ multitudini uel per biennium ſuppeterent. Petra in altitudinem* x x x. *eminet ſtadia, circuitu* c. & l. *complectitur. Vndiq; abſciſſa & abrupta, ſemita peranguſta aditur. In medio altitudinis ſpatio habet ſpecũ, cuius os arctum & obſcurum eſt: paulatim deinde ulteriora panduntur. Vltima etiam altos receſſus habent: fontes per totum ferè ſpatium manant. E quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex, loci difficultate ſpectata, ſtatuerat inde abire. Cupido deinde inceſſit animo, naturam quoque fatigandi. Prius tamen quàm fortunam obſidionis experiretur, Cophen (Artabazi hic filius erat) miſit ad barbaros, qui ſuaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus, ſuperbè multa reſpondit. Ad ultimum, an Alexander uolare poſſit, interrogat. Quæ nuntiata regi ſic accendêre animum, ut adhibitis cum quibus conſultarè erat ſolitus, indicaret inſolentiam barbari illudentis ipſos, quia pinnas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, ut crederet Macedones etiam uolare. Trecentos, inquit, perniciſſimos iuuenes ex ſuis quiſque copijs perducite ad me, qui per calles, & penè inuias rupes domi pecora agere conſueuerint. Illi præſtantes & leuitate corporum, & ardore animorum ſtrenuè adducunt: quos intuens rex, Vobiſcum, inquit, ô iuuenes, & mei æquales, urbium inuictarum antè munimenta ſuperaui: montium iuga perenni niue obruta emenſus ſum: anguſtias Ciliciæ intraui: Indiæ ſine laſſitudine uim frigoris ſum perpeſſus. Et mei documenta uobis dedi, & ueſtra habeo. Petra, quam uidetis, unum aditum habet, quem Barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ*

Alexãdri oratio.

uigil

uigiliæ ſunt, niſi quæ caſtra noſtra ſpectant. Inuenietis *uiam, ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferenteis ad cacumen. Nihil tam alte natura conſtituit, quò uirtus nõ poſſit eniti. Experiẽdo, quæ cæteri deſperauerũt, Aſiam habemus in poteſtate.* Euadite in cacumen: *quod cùm cœperitis, candidis uelis ſignum mihi dabitis: ego, copijs admotus, hoſtem in nos à uobis conuertam.* Præmium *erit ei, qui primus occupauerit uerticem, talenta* x. *Vno minus accipiet, qui proximus ei uenerit: eademq́; ad* x. *homines ſeruabitur portio.* Certum *habeo, uos non tam liberalitatem intueri meam, quàm uoluntatẽ.* His *animis regẽ audierunt, ut iam cepiſſe uerticem uiderentur: dimiſsiq́;, ferreos cuneos, quos inter ſaxa defigerent, ualidosq́; funes parabant.* Rex *circumuectos petram, quà minime aſper ac præruptus aditus uidebatur, ſecunda uigilia (quod bene uerteret) ingredi iubet.* Illi, *alimentis in biduũ ſumptis, gladijs modò, atq; haſtis armati ſubire cœperunt.* Ac *primò pedibus ingreſsi ſunt: deinde, ut in prærupta peruentum eſt, alij manibus eminentia ſaxa complexi, leuauere ſemet, alij adiectis funium laqueis euaſere, cùm cuneos inter ſaxa defigerent, queis gradus ſubinde inſiſterent, diem inter metum laboremq́; conſumpſerunt.* Per *aſpera enixis, duriora reſtabant, & creſcere altitudo petræ uidebatur.* Illa *uerò miſerabilis erat facies, cùm ij, quos inſtabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerentur: mox eadem in ſe patienda alieni caſus oſtendebat exemplum.* Per *has tamen difficultates enituntur in uerticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti.* Quidam *mutilati parte membrorum: pariterque eos & nox, & ſomnus oppreſsit.* Stratis *paſsim corporibus in inuijs & in aſperis ſaxorum, periculi inſtantis*

obliti in lucem quieuerunt: tandem'que uelut ex alto ſopore excitati, occultas ſubiectasq; ipſis ualles rimantes, ignari in qua parte petræ tanta uis hoſtium condita eſſet, fumum ſpecus infra ſeipſos euolutum notauerunt. Ex quo intellectum eſt, illam hoſtium latebram eſſe. Itaque haſtis impoſuere quod conuenerat ſignum, totoq; è numero duos & x x x. in aſcenſu interijſſe cognoſcũt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quàm uicẽ eorũ, quos ad tam manifeſtum periculũ miſerat, ſolicitus, toto die cacumina montis intuens reſtitit. Noctu demum cùm obſcuritas conſpectum oculorum ademiſſet, ad curãdum corpus receßit. Poſtero die nondum ſatis clara luce, primus uela ſignũ capti uerticis conſpexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat uarietas cœli, tũc internitẽte lucis fulgore cõditi. Verùm ut liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta eſt. Vocatumq; Cophen, per quem Barbarorum animos tentauerat, mittit ad eos, qui moneret, nunc ſaltẽ ſalubrius conſilium inirent. Sin autem fiducia loci perſeuerarent, oſtendi à tergo iußit, qui cœperãt uerticẽ. Cophes ad eos miſſus, ſuadere cœpit Arimazi petrã tradere, gratiam regis inituro, ſi tantas res molientem in unius rupis obſidione hærere non coẽgiſſet. Ille ferocius ſuperbiusq; quàm anteà locutus, abire Cophen iubet. At is prehenſum manu Barbarum rogat, ut ſecum extra ſpecum prodeat: quo impetrato, iuuenes in cacumine oſtendit, eius ſuperbiæ haud immeritò illudens. Pinnas ait habere milites Alexãdri. Iamq; è Macedonũ caſtris ſignorum concentus, & totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, ſicut pleraq; belli uana et inania, barbaros ad deditionẽ traxit: quippe occupati metu, paucitatem eorum, qui à tergo erant, æſtimare non poterant. Itaque Cophen

(nam

(nam trepidantes reliquerat) ſtrenuè reuocant, & cum eo XXX. *principes mittũt, qui petram tradant, & incolumibus abire liceat, paciſcantur.* Ille *quanquam uerebatur, ne conſpecta iuuenũ paucitate deturbarent eos* Barbari: *tamen & fortunæ ſuæ confiſus, &* Arimazi *ſuperbiæ infenſus, nullam ſe conditionem deditionis accipere reſpondit.* Arimazes *deſperatis magis, quàm perditis rebus, cum propinquis nobiliſsimisq́; gentis ſuæ deſcendit in caſtra, quos omneis uerberibus affectos, ſub ipſis radicibus* Petræ *crucibus iuſsit affigi.* Multitudo *deditítiorum incolis nouarum urbium cum pecunia capta dono data eſt.* Artabazus *in* Petræ, *regionisq́;, quæ appoſita eſſet ei, tutela relictus eſt.*

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI, REGIS MACEDONVM,

LIBER OCTAVVS.

ALEXANDER *maiore fama quàm gloria in ditionem redacta petra, cùm propter uagũ hoſtem ſpargendæ manus eſſent, in tres partes diuiſit exercitum.* Hephæſtionem *uni,* Cœnon *alteri duces dederat.* Ipſe *cæteris præerat.* Sed *non eadem mens omnibus* Barbaris *fuit.* Armis *quidam ſubacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus eorum, qui in defectione perſeuerauerant, urbes ægrosq́; iuſsit attribui.* At *exules* Bactriani *cum* DCCC. *equitibus* Maſſagetarum *proximos uicos uaſtauerunt.* Ad *quos coërcendos* Attinas *regionis eius præfectus* CCC. *equites inſidiarum, quæ pa-*

rabantur, ignarus eduxit. Nanque *hoſtis in ſyluis, quæ erant fortè campo iunctæ, armatũ militem condidit, paucis propellentibus pecora, ut improuidum ad inſidias præda perduceret.* Itaque *incompoſito agmine, ſolutisq́; ordinibus,* Attinas *prædabundus ſequebatur: quem prætergreſſum ſyluam, qui in ea conſederant, ex improuiſo adorti, cum omnibus interemerunt.* Celeriter *ad* Crate*rum huius cladis fama perlata eſt, qui cum omni equitatu ſuperuenit.* Et Maſſagetæ *quidẽ iam refugerant,* Dahæ *mille oppreßi ſunt: quorum clade totius regionis finita defectio.* Alexander *quoque* Sogdianis *rurſus ſubactis,* Maracanda *repetit.* Ibi Berdes, *quem ad* Scythas *ſuper* Boſphorum *colentes miſerat, cum legatis gentis occurrit* Phrataphernes *quoq;, qui præerat* Maſſagetis *&* Dahis *regionum confinio adiunctis, miſerat qui facturum imperata polliceretur.* Scythæ *petebant, ut regis ſui filiam matrimonio ſibi iungeret. Si dedignaretur affinitatem, principes* Macedonum *cum primoribus ſuæ gentis connubio coire pateretur.* Ipſum *quoque regem uenturum ad eum pollicebantur.* Vtraque *legatione benignè audita,* Hephæſtionem, *&* Artabazum *opperiens ſtatiua habuit: quibus adiunctis, in regionem, quæ appellatur* Bazaria *peruenit.* Barbaræ *opulentiæ in illis locis haud ulla ſunt maiora indicia, quàm magnis nemoribus ſaltibusq́; nobilium ferarum greges clauſi.* Spatioſas *ad hoc eligunt ſyluas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas.* Muris *nemora cinguntur, turresq́; habent uenantium receptacula.* Quatuor *continuis ætatibus intactum ſaltum fuiſſe conſtabat: quem* Alexander *cum toto exercitu ingreſſus, agitari undiq; feras iußit.* Inter *quas cùm* Leo *magnitudinis raræ ipſum regem inuaſurus incurreret,*

Berdes.

Bazaria.

Leo ab Alexandro interfectus.

ret, fortè Lyſimachus, qui poſteà regnauit proximus Alexandro, uenabulum obijcere feræ cœperat. Quo rex repulſo, & abire iuſſo, adiecit, Tam à ſemet, quàm à Lyſimacho Leonem interfici poſſe. Lyſimachus enim quondam cùm uenaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram ſolus, ſed læuo humero uſque ad oſſa laceratus, ad ultimum periculi peruenerat. Idipſum exprobrans ei rex, fortius quàm locutus eſt, fecit. Nam feram nõ excepit modò, ſed etiam uno uulnere occìdit. Fabulam, quæ obiectum leoni à rege Lyſimachum temerè uulgauit, ab eo caſu (quem ſuprà diximus) ortam eſſe crediderim. Cæterùm Macedones, quanquàm proſpero euentu defunctus erat Alexander, tamen ſciuere gentis ſuæ more, ne pedes uenaretur ſine delectis principum amicorumq́;. Ille quatuor millibus ferarum deiectis, in eodem ſaltu cum toto exercitu epulatus eſt. Inde Maracanda reditum eſt. Acceptaq́; ætatis excuſatione ab Artabazo, prouinciam eius deſtinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantem clypeo ſuo texit: Rhoſaceris manum capiti regis imminentem, gladio amputauit, uetus Philippi miles, multisq́; bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educauerat, ſoror eius, haud ſecus quàm mater à rege diligebatur. Ob has cauſas ualidiſſimam imperij partem fidei eius tutelæq́; commiſit. Iamq́; iter parare in poſterum iuſſus, ſolenni & tempeſtiuo adhibetur conuiuio. In quo rex cum multo incaluiſſet mero, immodicus æſtimator ſui, celebrare, quæ geſſerat, cœpit, grauis etiam eorum auribus, qui ſentiebant uera memorari. Silentium tum habuere ſeniores, donec Philippi res orſus obterere, nobilem apud Cheroneam uictoriam ſui operis fuiſſe iactauit, ademptamq́; ſibi ma-

lignitate, & inuidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem ſeditione inter Macedones milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum uulnere, quod in ea conſternatione acceperat, iacuiſſe, non aliis quàm ſimulatione mortis tutiorem: ſe corpus eius protexiſſe clypeo ſuo, ruentesq; in illum ſua manu occiſos. Quæ patrem nunquàm æquo animo eſſe confeſſum, inuitum filió debentem ſalutem ſuam. Itaque poſt expeditionem, quam ſine eo feciſſet ipſe in Illyricos, uictorem ſcripſiſſe ſe patri, fuſos fugatosq; hoſtes, nec affuiſſe uſquam Philippum. Laude dignos eſſe, non qui Samothracum initia uiſerent, cùm Aſiam uri, uaſtariq; oporteret: ſed eos qui magnitudine rerum fidem anteceſsiſſent. Hæc & his ſimilia læti audiere iuuenes: ingrata ſenioribus erant, maximè propter Philippum, ſub quo diutius uixerant.

Clytus. *Tum Clytus, ne ipſe quidem ſatis ſobrius, ad eos qui infra ipſum cubabant, conuerſus, Euripidis retulit carmen, ita ut ſonus magis quàm ſermo exaudiri poſſet à rege. Quo ſignificabatur, male inſtituiſſe Græcos, quòd trophæis, regum dúntaxat nomina inſcriberentur. Alieno enim ſanguine partam gloriam intercipi. Itaque rex cùm ſuſpicaretur malignius habitum eſſe ſermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audiſſent. Et illis ad ſilentium obſtinatis, Clytus paulatim maiore uoce Philippi acta, bellaq; in Græcia geſta commemorat, omnia præſentibus præferens. Hinc inter iuniores ſenesq; orta contentio eſt. Et rex, uelut patienter audiret, queis Clytus obterebat laudes eius, ingentem iram conceperat. Cæterùm cùm animo uideretur imperaturus, ſi finem procaciter orto ſermoni Clytus imponeret: nihil eorum omittente, magis exaſperabatur. Iamq;*

Clytus

Clytus etiam Parmenionem defendere audebat: & Philippi de Athenienſibus uictoriam, Thebarum præferebat excidio, non uino modò, ſed etiam animi praua contentione prouectus. Ad ultimū, Si moriēdum, inquit, eſt pro te, Clytus eſt primus. At uictoriæ arbitrium magis præcipuum ferunt, qui procaciſsimè patris tui memoriæ illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellē, & non modò indomitam, ſed quæ ne ſubigi quidem poſsit. Mittor ad feras beſtias, præcipitia ingentia ſortitas. Sed quæ ad me pertinent, tranſeo: Philippi milites ſpernis, oblitus niſi hic Atharias ſenex iuniores pugnam detrectantes reuocaſſet, adhuc nos circa Halicarnaſum hæſuros fuiſſe. Quomodo ergo Aſiam etiam cum iſtis iunioribus ſubiecisti? Verum eſt (ut opinor) quod auunculum tuum in Italia dixiſſe conſtat: Ipſum in uiros incidiſſe, te in fœminas. Nihil ex omnibus inconſultè, ac temerè actus regem magis mouerat, quàm Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen rex preſsit, contentus iuſsiſſe ut conuiuio excederet. Nec quicquam aliud adiecit, quàm forſitan eum (ſi diutius locutus foret) exprobraturum ſibi fuiſſe uitam à ſemetipſo datam. hoc enim ſuperbè ſæpe iactaſſe. Atque illum cunctantem adhuc ſurgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes, monentesq́; conabantur abducere. Clytus cùm abſtraheretur, ad priſtinam uiolentiam ira quoque adiecta: Suo pectore tergū illius eſſe defenſum: nūc poſteaquam tanti meriti præterijt tempus, etiam memoriam inuiſam eſſe proclamat. Attali quoque cædem obijciebat: & ad ultimum, Iouis, quem patrem ſibi Alexander aſſereret, oraculum eludens, Veriora ſe regi, quàm patrem eius reſpondiſſe dicebat. Iam tantum iræ conceperat rex, Clyti pertinacia.

quant

*quantum uix ſobrius ferre potuiſſet.*Enimuero *mero ſenſibus uictis, ex lecto repentè proſiluit.* Attoniti *amici, ne poſitis quidem, ſed abiectis poculis conſurgunt, in euentum rei, quam tanto impetu acturus eſſet, intenti.* Alexander, *rapta lãcea ex manibus armigeri,* Clytum *adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à* Ptolemæo & Perdicca *inhibetur. Medium complexi, & obluctari perſeuerantem morabantur.* Lyſimachus & Leonatus *etiam lanceam abſtulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi ſe à proximis amicorum, quod* Dario *nuper accidiſſet, exclamat: ſignumq́; tuba dari, ut ad regiam armati coirent, iubet.* Tum *uerò* Ptolemæus & Perdiccas *genibus aduoluti orant, ne in tam præcipiti ira perſeueret, ſpatiumq́; potius animo det: omnia poſtero die iuſtius executurum. Sed clauſæ erant aures, obſtrepente ira.* Itaque *impotens animi percurrit in regiæ ueſtibulum, & uigili excubanti haſta ablata conſtitit in aditu, quo neceſſe erat ijs, qui ſimul cœnauerant, egredi.* Abierant *cæteri,* Clytus *ultimus ſine lumine exibat.* Quem *rex, quiſnam eſſet, interrogat.* Eminebat *etiam in uoce ſceleris, quod parabat, atrocitas.* Et *ille iam non ſuæ, ſed regis iræ memor:* Clytum *eſſe, & de conuiuio exire reſpondit.* Hæc *dicentis latus haſta transfixit, morientisq́; ſanguine aſperſus:* I *nũc, inquit, ad* Philippum, & Parmenionem, & Attalum. Malè *humanis ingenijs natura conſuluit, quòd plerunque non futura, ſed tranſacta perpendimus: quippe rex poſteaquàm ira mente deceſſerat, etiam ebrietate diſcuſſa, magnitudinem facinoris ſera æſtimatione perſpexit.* Videbat *tunc immodica libertate abuſum, ſed alioqui egregium bello uirum, &, niſi erubeſceret fateri, ſeruatorem ſui occiſum.*

Clytus ab Alexandro occiſus.

Deteſt

Deteſtabile carnificis miniſterium occupauerat rex, uerborum licentiam, quæ uino poterat imputari, nephanda cæde ultus. Manabat toto ueſtibulo cruor paulò antè conuiuæ: uigiles attoniti & ſtupentibus ſimiles procul ſtabant, liberioremq́; pœnitentiam ſolitudo excipiebat. Ergo haſtam ex corpore iacentis euulſam retorſit in ſemet: iamq́; admouerat pectori, cùm aduolant uigiles, & repugnanti è manibus extorquent, alleuatumq́; in tabernaculum deferunt. Ille humi proſtrauerat corpus: gemitu eiulatuq́; miſerabili tota perſonās regia. Laniare deinde os unguibus, & circunſtantes rogare, ne ſe tanto dedecori ſuperſtitem eſſe paterentur. In has preces tota nox exacta eſt: ſcrutantemq́;, num ira deorum ad tantum nefas actus eſſet, ſubit, anniuerſarium ſacrificium Libero patri non eſſe redditum ſtatò tempore. Itaq; inter uinum & epulas cæde commiſſa, iram dei fuiſſe manifeſtā. Cæterùm magis eo mouebatur, quòd omnium amicorum animos uidebat attonitos: neminem cum ipſo ſociare ſermonem poſteà auſurum. Viuendum eſſe in ſolitudine, uelut feræ beſtiæ terrenti aliàs, aliàs timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, ſicut adhuc cruentum erat, iuſſit inferri. Quo poſito, ante ipſum lachrymis obortis, Hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem: hic frater, unicum orbitatis ſolatium, à me inter epulas occiſus eſt. Quò nunc ſe conferet miſera? Omnibus eius unus ſuperſum, quem ſolum æquis oculis uidere non poterit. Et ego ſeruatorum meorum latro reuertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici ſine memoria calamitatis eius offerre poſſim? Et cum finis lachrymis querelisque non fieret, iuſſu amicorum corpus ablatum eſt.

Rex

rex triduum iacuit incluſus. Quem ut armigeri, corporisq́; cuſtodes ad moriendum obſtinatum eſſe cognouerunt, uniuerſi in tabernaculum irrumpunt, diuq́; precibus ipſorum reluctatum ægrè uicerunt, ut cibum caperet. Quoq́; minus cædis puderet, iure interfectum Clytum *Macedones decernunt, ſepultura quoque prohibituri, ni rex humari iuſsiſſet.* Igitur *decem diebus maximè ad confirmandum pudorem apud* Maracanda *cōſumptis, cum parte exercitus* Hephæſtionem *in regionem* Bactrianam *miſit, commeatus in hyemem paraturum.* Quam Clyto *autem deſtinauerat prouinciam,* Amyntæ *dedit.* Ipſe

Xenippa regio. Xenippa *peruenit. Scythiæ confinis eſt regio, habitaturq́; pluribus ac frequentibus uicis, quia ubertas terræ non indigenas modò detinet, ſed etiam aduenas inuitat.* Bactrianorum *exulum, qui ab* Alexando *defecerant, receptaculum fuerat. Sed poſteaquàm regem aduentare compertum eſt, pulſi ab incolis, duo millia ferè & ducēti congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrocinijs aſſueti. Tum ferocia ingenia non bellum modò, ſed etiam ueniæ deſperatio efferauerat. Itaque ex improuiſo adorti* Amyntam *prætorem* Alexandri, *diu anceps prælium fecerant. Ad ultimum* DCC. *ſuorum amiſsis, quorum* CCC. *hoſtis cœpit, dedêre terga uictoribus, haud ſanè inulti: quippe* LXXX. *Macedonū interfecerūt, præterq́; eos trecenti &* L. *ſaucij facti ſunt. ueniam tamen etiam poſt alteram defectionem impetrauerunt. His in fidem*

Naura regio. *acceptis, in regionem, quam* Nauram *appellant, rex cum*

Syſimithres. *toto exercitu uenit. Satrapes erat* Syſimithres, *duobus ex ſua matre filijs genitis: quippe apud eos parentibus ſtupro coire cum liberis fas eſt.* II. *millibus armatis popularibus fauces regionis, quà in arctiſsimum cogitur, ua-*

lido

lido munimento ſepſerant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga petræ claudebat. hanc manu peruiam incolæ fecerant. Sed aditus ſpecus accipit lucem: interiora, niſi illato lumine, obſcura ſunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos ignotum, niſi indigenis. At Alexander, quanquam anguſtias naturali ſitu munitas ac ualidas manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis munimenta, quæ manu adiuncta erant, concußit, fundisq́; & ſagittis propugnantium pleroſque deiecit: quos ubi diſperſos fugauit, ruinas munimentorum ſupergreſſus ad petram admouit exercitum. Cæterùm interueniebat fluuius coëuntibus aquis ex ſuperiore faſtigio in uallem, magniq́; operis uidebatur tam uaſtam uoraginem explere. Cædi tamen arbores, & ſaxa congeri iußit. Ingensq́; Barbaros pauor rudes ad talia opera concuſſerat, excitatam molem ſubitò cernentes. Itaque rex ad deditionem metu poſſe compelli ratus, Oxyarten miſit nationis eiuſdem, ſed ditionis ſuæ, qui ſuaderet duci, ut traderet Petram. Interim ad augendam formidinem, & turres admouebantur, & excuſſa tormentis tela micabant. Itaque uerticem Petræ omni alio præſidio damnato, petiuerunt. At Oxyartes trepidum diffidentemq́; rebus ſuis Syſimithrem cœpit hortari, ut fidem, quàm uim Macedonum mallet experiri, neu moraretur feſtinationē uictoris exercitus in Indiam tendentis: cui quiſquis ſemel offerret, in ſuum caput alienam cladem eſſe uerſurum. Et ipſe quidem Syſimithres deditionē annuebat: cæterùm mater eademq́; coniux morituram ſe antè denūtians, quàm in ullius ueniret poteſtatem, barbari animū ad honeſtiora quàm tutiora conuerterat: pudebatq́;, libertatis maius eſſe apud fœminas, quàm apud uiros pretium. Itaq́;, dimiſſo internuntio

tio pacis, obſidionem ferre decreuerat. Sed cùm hoſtis uires, ſuasq; penſaret, rurſus muliebris conſilij, quod præceps magis quàm neceſſariũ eſſe credebat, pœnitere eum cœpit. Reuocatoq́; ſtrenuè Oxyarte, futurum ſe in regis poteſtate reſpondit, unum precatus, ne uoluntatem & conſiliũ matris ſuæ proderet, quò facilius uenia illi quoq; impetraretur. Præmiſſum igitur Oxyartem cum matre liberisq́;, & totius cognationis grege, ſequebatur, ne expectato quidem fidei pignore, quod Oxyartes promiſerat. Rex, equite præmiſſo, qui reuerti eos iuberet, oppeririq́; præſentiam ipſius, ſuperuenit, & uictimis Mineruæ ac uictoriæ cæſis, imperium Syſimithri reſtituit, ſpe maioris etiam prouinciæ facta, ſi cum fide amicitiam ipſius coluiſſet. Duos illi iuuenes patre tradente, ſecum militaturos ſequi iuſſit. Relicta deinde phalange, ad ſubigendos qui defecerant, cum equite proceſſit. Arduum & impeditum ſaxis iter primò utcunq; tolerabant. Mox equorum nõ ungulis modò attritis, ſed corporibus etiam fatigatis, ſequi pleriq; non poterant, & rarius ſubinde agmen fiebat, pudorem (ut ferè fit) immodico labore uincente. Rex tamen ſubinde equos mutans, ſine intermiſſione fugientes inſequebatur. Nobiles iuuenes comitari eum ſoliti defecerant, præter Philippum: Lyſimachi erat frater, tum primùm adultus, & quod facilè appareat, indolis raræ. Is pedes (incredibile dictu) per CC. ſtadia uectum regẽ comitatus eſt, ſæpe equum ſuum offerente Lyſimacho: nec tamen ut digrederetur à rege, effici potuit, cùm lorica indutus arma geſtaret. Idem, cùm peruentum eſſet in ſaltum, in quo ſe barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, regemq́; cominus cum hoſte dimicãtem protexit. Sed poſteaquàm barbari in fugam effuſi deſeruere ſyluas, animus,

Philippus Lyſimachi frater.

qui

qui in ardore pugnæ corpus ſuſtentauerat, liquit: ſubitoq́; ex omnibus membris profuſo ſudore, arboris proximæ ſtipiti ſe applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo ſuſtinente, manibus regis exceptus eſt, inter quas colla-pſus extinguitur. Mœſtum regem alius haud leuis dolor excepit. Erigyius inter claros duces fuerat, quem extin-ctum eſſe paulò antè quàm reuerteretur in caſtra, cognouit. Vtriuſq; funus omni apparatu atque honore celebratum eſt. Dahas deinde ſtatuerat petere: ibi nanque Spitamenem eſſe cognouerat. Sed hanc quoq; expeditionem ut pleraq; alia fortuna indulgendo ei, nunquam fatigata, pro abſente tranſegit. Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat: quam ægrè fugã & noua ſubinde exilia tolerãtẽ, in omne diſcrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, idẽtidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam ſiſteret, uictorisq́; Alexãdri clementiã expertus placaret, quem effugere non poſſet. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cùm pectori patris admouiſſet, ut ſaltẽ eorum miſereri uellet, orabat. Et quò efficaciores eſſent preces, haud procul erat Alexander. Ille ſe prodi, nõ moneri ratus, & formæ profectò fiducia cupere eam quamprimùm dedi Alexandro, acinacem ſtrinxit, percuſſurus uxorem, niſi prohibitus eſſet fratrũ eius occurſu. Cæterùm abire è conſpectu iubet, addito metu mortis, ſi ſe oculis eius obtuliſſet: & ad deſideriũ leuandum noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor, faſtidio præſentium accenſus eſt. Itaq; rurſus uni ei deditus, orare nõ deſtitit, ut tali cõſilio abſtineret, patereturq́; ſortem, quãcũq; his fortuna feciſſet. Sibi mortem deditione eſſe leuiorẽ. At illa purgare ſe, quòd quæ utilia eſſe cenſebat, muliebriter forſitan, ſed fida tamen mente ſuaſiſſet: de cætero futuram in

Philippi mors.

P

Spitamenes ab vxore occiſus.

uiri poteſtate. Spitamenes ſimulato captus obſequio, de die conuiuium apparari iubet: uinoq́; & epulis grauis ſemiſomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto & graui ſomno ſopitū eſſe ſenſit uxor, gladium, quem ueſte occultauerat, ſtringit, caputq́; eius abſciſſum cruore reſperſa ſeruo ſuo conſcio facinoris tradit. Eodem comitante (ſicut erat cruenta ueſte) in Macedonū caſtra peruēnit, nuntiariq́; Alexādro iubet, adeſſe, quæ ex ipſa deberet agnoſcere. Ille protinus Barbaram iuſsit admitti. Quam ut aſperſam cruore cōſpexit, ratus ad deplorandam cōtumeliam ueniſſe, dicere quæ uellet, iubet. At illa ſeruum, quem ſtare in ueſtibulo iuſſerat, introduci deſiderauit. Qui quia caput Spitamenis ueſte tectum habebat, ſuſpectus ſcrutantibus quid occuleret, oſtendit. Confuderat oris exanguis notas pallor, nec quis eſſet noſci ſatis poterat. Ergo rex certior factus, humanum caput afferre eum, tabernaculo exceſsit, percontatusq́; quid rei ſit, illo profitente, cognoſcit. Variæ hinc cogitationes inuicem animum diuerſa agitantem commouerant. Meritum ingens in ſemet eſſe credebat, quod transfuga & proditor, quiq́; tantis rebus (ſi uixiſſet) iniecturus moram fuiſſet, interfectus eſſet. Contrà facinus ingens auerſabatur, cum optimè meritum de ipſa communium parentem liberorum per inſidias interemiſſet. Vicit tamen gratiam meriti ſceleris atrocitas, denuntiariq́; iuſsit, ut excederet caſtris, neu licentiæ Barbaræ exemplar in Græcorum mores & mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis eius participem uinctum Alexandro, ſeq́; dedunt. Ille maxima præſentium curarum parte liberatus, conuertit animum ad uindicandas iniurias eorum, quibus à prætoribus ſuis auarè ac ſuperbè imperabatur.

Quid Alexander ex Spitamenis capite.

Ergo

Ergo Phrataphernι Hyrcaniã, Mardos cum Tapuris tradidit, mandauitq́; , ut Phradatem, cui ſuccedebat, ad ſe in cuſtodiam mitteret. Arſami Cariæ præfecto ſubſtitutus eſt Staſanor. *Arſaces in* Mediam *miſſus, ut* Oxidates *inde diſcederet.* Babylonia *mortuo* Mazæo, Deditameni *ſubiecta eſt.* His *compoſitis, tertio mẽſe ex hybernis mouit exercitum, regionem, quæ* Gabaza *appellatur, aditurus.* Primus *dies quietum iter præbuit, proximus ei nondum quidem procelloſus & triſtis, obſcurior tamen priſtino, non ſine creſcentis mali damno præterijt.* Tertio *ab omni parte cœli emicare fulgura, & nunc internitẽte luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, ſed etiam animos terrere cœperunt.* Erat *propè cõtinuus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies uiſebatur: attonitisq́; auribus ſtupens agmen, nec progredi, nec cõſidere audebat. Tum repẽtè imber grandinem incutiens torrentis modo effunditur. Ac primò quidẽ armis ſuis tecti exceperant. Sed iam nec retinere arma lubricæ & rigentes manus poterant, nec ipſi deſtinare, in quam regionem obuerterent corpora, cùm undiq́; tẽpeſtatis uiolentia maior, quàm uitabatur, occurreret.* Ergo *ordinibus ſolutis, per totum ſaltum errabundum agmen ferebatur, multiq́; prius metu, quàm labore defatigati, proſtrauerãt humi corpora, quanquàm imbrem uis frigoris concreto gelu aſtrinxerat.* Alij *ſe ſtipitibus arborum admouerant.* Id *plurimis & adminiculum, & ſuffugium erat.* Nec *fallebat ipſos, morti locũ eligere, cùm immobileis uitalis calor linqueret.* Sed *grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recuſabant extingui quieſcendo: quippe nõn uehemens modò, ſed etiam pertinax uis mali inſiſtebat, lucemq́; naturale ſolatiũ præter tempeſtatẽ haud diſparem*

noćti, ſyluarum quoq; umbra ſuppreſſerat. Rex *unus tanti mali patiens circuire milites, contrahere diſperſos, alleuare proſtratos, oſtendere procul euolutum ex tugurijs fumum, hortariq; ut proxima quæq; ſuffugia occuparent.* Nec *ulla res magis ſaluti fuit, quàm quòd multiplicato labore ſufficientem malis, quibus ipſi ceſſerant, regem deſerere erubeſcebant.* Cæterùm *efficacior in aduerſis neceßitas, quàm ratio, frigoris remediũ inuenit.* Dolabris *enim ſyluas ſternere aggreßi, paßim aceruos, ſtrueſq; accenderunt.* Continenti *incendio ardere crederes ſaltum, & uix inter flammas agminibus relićtum locum.* Hic *calor ſtupentia membra commouit, paulatimq; ſpiritus, quem continuerat rigor, meare liberè cœpit.* Excepêre *alios tećta* Barbarorum, *quæ in ultimo ſaltu abdita neceßitas inueſtigauerat.* Alios *caſtra, quæ in humido quidem, ſed etiã cœli miteſcente ſæuitia locauerunt.* Mille *militum, atque lixarũ, calonumq; peſtis illa conſumpſit.* Memoriæ *proditum eſt, quoſdam applicatos arborum truncis, & non ſolùm uiuentibus, ſed & inter ſe colloquentibus ſimiles eſſe cõſpećtos, durante adhuc habitu, in quo mors quenq; deprehenderat.* Fortè Macedo *gregarius miles ſeq; & arma ſuſtentans, tandem in caſtra peruenerat.* Quo *uiſo, rex, quanquàm ipſe tunc maximè admoto igne refouebat artus, ex ſella ſua exiliuit, torpentemq; militem, & uix compotẽ mentis demptis, armis in ſua ſede iuſsit cõſidere.* Ille *diu, nec ubi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus, agnouit.* Tandem *recepto calore uitali, ut regiam ſedem, regemq; uidit, territus ſurgit.* Quem *intuens* Alexander: Ecquid *intelligis miles, inquit, quãto meliore ſorte, quàm* Perſæ *ſub rege uiuatis? Illis enim in ſella regis conſediſſe capitale foret, tibi ſaluti fuit.* Poſtero *die conuocatis amicis,*

Alexãdri humanitas.

cis,copiarumq́; ducibus,pronuntiari iuſsit, ipſum omnia quæ amiſſa eſſent, redditurum, & promiſſo fides extitit. Nam Syſimithres multa iumenta, & camelorũ II.millia adduxit,pecoraq́;,& armẽta,quæ diſtributa pariter militem & damno & fame liberauerũt. Rex gratiã ſibi relatã à Syſimithre præfatus, ſex dierum cocta cibaria ferre milites iuſsit. Sacas petens totam hanc regionẽ depopulatus, XXX. millia pecorum ex præda Syſimithri dono dat. Inde peruenit in regionem,cui Oxyartes Satrapes nobilis præerat, qui ſe regis poteſtati, fideiq́; permiſit. Ille imperio ei reddito, haud amplius quàm ut duo ex tribus filijs ſecum militarẽt, exegit. Satrapes etiam eum,qui penes ipſum relinquebatur,tradit. Barbara opulentia conuiuium,quo regẽ accipiebat,inſtruxerat. Id cùm multa comitate celebraret,introduci XXX.nobiles uirgines iuſsit. Inter quas erat filia ipſius Roxane nomine, eximia corporis ſpecie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ quanquàm inter electas proceſſerat, omniũ tamen oculos cõuertit in ſe, maximè regis,minus iam cupiditatibus ſuis imperantis inter obſequia fortunæ contra quam non ſatis cauta mortalitas eſt. Atq; ille, qui uxorẽ Darij,qui duas filias uirgines, quibus forma præter Roxanẽ comparari nulla poterat,haud alio animo quàm parentis aſpexerat, tunc in amorẽ uirgunculæ, ſi regiæ ſtirpi compararetur, ignobilis, ita effuſus eſt, ut diceret ad ſtabiliendum regnum pertinere, Perſas & Macedones connubio iungi: hoc uno modo & pudorem uictis, & ſuperbiam uictoribus detrahi poſſe: Achillem quoq;,à quo genus ipſe duceret, cum captiua coiſſe. Ne inferri nefas arbitrarentur,ita matrimonij iure uelle iũgi. Inſperato gaudio lætus pater,ſermonẽ eius excepit. Et rex medio cupiditatis ar-

Roxane forma inſignis virgo.

Macedonũ mos matrimonij iure coëuntium. dore iuſſit afferri patrio more panem (hoc erat apud Macedones ſanctiſſimum coëuntium pignus) quem diuiſum gladio uterq; libabat. Credo, eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili uictu oſtendere uoluiſſe iungentibus opes, quantulo contenti eſſe deberent. Hoc modo rex Aſiæ & Europæ introductam inter conuiuales ludos matrimonio ſibi adiunxit, è captiua genitur us qui uictoribus imperaret. Pudebat amicos, ſuper uinum & epulas ſocerum ex deditis eſſe electum. Sed poſt Clyti cædem libertate ſublata, uultu, qui maximè ſeruit, aſſentiebantur. Cæterùm Indiam, & inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod deſtinata impedire poſſet, moueretur, & ex omnibus prouincijs xxx. millia iuniorũ legi iuſſit, & ad ſe armata perduci, obſides ſimul habiturus & milites. Craterum autem ad perſequẽdos Hauſtanem & Catenem, qui ab ipſo defecerant, miſit: quorum Hauſtanes captus eſt, Catenes in prælio occiſus. Polypercon quoq; regionem, quæ Bubacene appellatur, in ditionem redegit. Itaq; omnibus compoſitis, cogitationes in bellum Indicũ uertit. Diues regio habebatur, non auro modò, ſed gemmis quoq;, margaritisq; ad luxum magis quam ad magnificentiã exculta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebãtur. Itaq;, necubi uinceretur, cùm cæteris præſtaret, ſcutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit: loricas quoq; alias auro, alias argento adornauit. cxx. millia armatorũ erant, quæ regem ad id bellum ſequebantur. Iamq; omnibus præparatis, quod olim praua mente conceperat, tunc eſſe maturum, quónam modo cœleſtes honores uſurparet, cœpit agitare. Iouis filium non dici tantùm ſe, ſed etiam credi uolebat, tanquam perinde animis imperare poſſet, ac linguis. Itaq; more Per-

ſarum

ſarum Macedonas uenerabundos ipſum ſalutare proſter nentes humi corpora. Non deerat talia cōcupiſcenti perniciosa adulatio, perpetuum malum regum, quorum opes ſæpius aſſentatio quàm hoſtis euertit. Nec Macedonum hæc erat culpa: nemo enim illorum quicquam ex patrio more labare ſuſtinuit: ſed Græcorum, qui profeßionem honeſtarū artium malis corruperant moribus. Agis quidam Argiuus, peßimorum carminum poſt Chœrilum conditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenij ſolùm, ſed etiam nationis uitio adulator, & cætera urbium ſuarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorūq; exercituum ducibus à rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemq́;, & patrem Liberum, & cum Polluce Caſtorem nouo numini ceſſuros eſſe iactabant. Igitur feſto die omni opulentia cōuiuium exornari iubet, cui non Macedones modò, & Græci principes amicorum, ſed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cùm diſcubuiſſet rex, pauliſper epulatus conuiuio egreditur. Cleo, ſicut præparauerat, ſermonē cum admiratione laudum eius inſtituit. Merita deinde percenſuit, quibus uno modo referri gratia poſſet, ſi quem intelligerent deum eſſe, confiterentur, exigua thuris impenſa tanta beneficia penſaturi. Perſas quidem non piè ſolùm, ſed etiam prudenter reges ſuos inter deos colere: maieſtatem enim imperij, ſalutis eſſe tutelam. Nec Herculem quidem, & patrem Liberum prius dicatos deos, quàm uiciſſent ſecum uiuentium inuidiam. Tantundem quoque poſteros credere, quantum præſens ætas ſpopondiſſet. Quòd ſi cæteri dubitent, ſemetipſum cùm rex iniſſet conuiuium, proſtraturum humi corpus. Debere idem facere cæteros, & in primis ſapientia præditos. Ab illis enim cultus in regem

Cleonis adulatoris oratio.

eſſe prodendum exemplum. Haud perplexè in Caliſthenem dirigebatur oratio. Grauitas uiri, & prompta libertas inuiſa erat regi, quaſi ſolus Macedonas paratos ad tale obſequiũ moraretur. Is tum ſilentio facto, unũ illum intuentibus cæteris, Si rex, inquit, ſermoni tuo affuiſſet, nullius profectò uox reſponſuri tibi deſideraretur. Ipſe enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare ſe cogeres, neu rebus fœliciſſimè geſtis inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abeſt, ego tibi pro illo reſpondeo, Nullum eſſe eũdem & diuturnũ, & præcocem fructum: cœleſteſq; honores non dare te regi, ſed auferre. Interuallo enim opus eſt, ut credatur deus: ſemperq; hanc gratiam magnis uiris poſteri reddunt. Ego autem ſeram immortalitatem precor regi, ut uita diuturna ſit, & æterna maieſtas. Hominem conſequitur aliquando, nunquàm comitatur diuinitas. Herculem modò, & patrem Liberum conſecratæ immortalitatis exempla referebas. Credis'ne illos unius conuiuij decreto deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura eſt, quàm in cœlum fama perueheret. Scilicet ego & tu Cleo deos facimus? A nobis diuinitatis ſuæ authoritatem accepturus eſt rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem regem. Si deum potes facere: facilius eſt imperium dare, quàm cœlum. Dij propitij ſine inuidia, quæ Cleo dixit, audierint: eodemq; curſu, quo fluxere res, ire patiantur. Noſtris moribus uelint nos eſſe cõtentos. Non pudet patriæ, nec deſidero, ad quẽ modum rex mihi colendus ſit, diſcere. Quos equidem uictores eſſe cõfiteor, ſi ab illis leges, queis uiuamus, accipimus. Aequis auribus Caliſthenes ueluti uindex publicæ libertatis audiebatur. Expreſſerat non aſſenſionem modò, ſed etiam uocem, ſeniorum præcipuè, quibus gra-

uis

uis erat inueterati moris externa mutatio. Nec quicquam eorum quæ inuicẽ iactata erant, rex ignorabat, cùm poſt aulæam, quæ lectos obduxerat, ſtaret. Igitur *&* Agim, *&* Cleonem *miſit, ut ſermone finito,* Barbaros *tantùm, cùm intraſſet, procumbere ſuo more paterẽtur.* Et *paulò pòſt, quaſi potiora quædam egiſſet, conuiuium repetit. Quem uenerantibus* Perſis, Polypercon, *qui cubabat ſuper re-gem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut uehemẽtius id quateret ad terram: elicuitq; iram* Alexandri, *quam olim animo capere non poterat. Itaq; rex,* Tu *autem, inquit, non ueneraberis me? An tibi uni digni uidemur eſſe ludibrio? Ille nec regem ludibrio, nec ſe contemptu dignum eſſe reſpondit. Tum detractum eum lecto rex præcipitat in terram.* Et *cùm is pronus corruiſſet,* Videſ'ne, *inquit, idem te feciſſe, quod in alio paulò antè ridebas?* Et *tradi eo in cuſtodiã iuſſo, conuiuium ſoluit.* Polyperconti *quidem poſteà caſtigato diu ignouit.* In Caliſthenem *olim contumacia ſuſpectum, peruicacioris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occaſio.* Mos *erat (ut ſuprà dictum eſt) principibus* Macedonum, *adultos liberos regibus tradere, ad munia haud multum ſeruilibus miniſterijs abhorrentia.* Excubabant *ſeruatis noctiũ uicibus proximi foribus ædis, in qua rex acquieſcebat.* Per *hos pellices introducebantur alio aditu, quàm quem armati obſidebant.* Iidem *acceptos ab agaſonibus equos, cùm* Rex *aſcenſurus eſſet, admouebant, comitabanturq; & uenantem, & in prælijs, omnibus artibus ſtudiorum liberalium exculti.* Præcipuus *honor habebatur, quòd licebat ſedentibus ueſci cum rege.* Caſtigandi *uerberibus eos nullius poteſtas præter ipſum erat.* Hæc *cohors uelut ſeminarium ducum, præfectorumq; apud*

Polypercon.

Macedonas fuit. Hinc habuere poſteri reges, quorum ſtirpi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus puer nobilis ex regia cohorte cùm aprũ telo occupaſſet, quem rex ferire deſtinauerat, iuſſu eius uerberibus affectus eſt. Quam ignominiam ægre ferens, deflere apud Soſtratum cœpit. Ex eadem cohorte erat Soſtratus amore eius ardens: qui cùm laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forſitan olim ob aliam quoq; cauſam regi infeſtus, iuuenem ſua ſponte iam motũ, data fide acceptaq; perpulit, ut occidendi regem conſilium ſecum iniret. Nec puerili impetu rem executi ſunt: quippe ſolerter, quos in ſocietatem ſceleris aſciſcerent, Nicoſtratum, Antipatrum, Aſclepiodorumq;, & Philotam placuit aſſumi. Per hos adiecti ſunt Anticles, & Epimenes. Cæterùm agendæ rei haud ſanè facilis patebat uia. Opus erat eadem omnes coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus conſilij impedirentur. forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis ſtationum uicibus, cæteroq; apparatu exequendæ rei, XXXII. dies abſumpti ſunt. Aderat nox, qua coniurati excubare debebant, mutua fide læti, cuius documentum tot dies fuerant. Neminem metus, ſpes'ue mutauerat. Tanta omnibus uel in regem ira, uel fides inter ipſos fuit. Stabant igitur ad fores ædis eius, in qua rex ueſcebatur, ut conuiuio egreſſum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipſius, ſimulq; epulantium comitas prouexit omnes ad largius uinum. ludi etiam conuiuales extraxere tempus, nunc lætis coniuratis, quòd ſopitum aggreſſuri eſſent: nunc ſolicitis, ne in lucem conuiuium extraheretur: quippe alios in ſtationem oportebat prima luce ſuccedere, ipſorũ poſt ſeptem dies reditura uice. Nec ſperare poterant, in illud tempus

pus omnibus duraturam fidem. Cæterùm cùm iam lux appeteret, & conuiuium ſoluitur, & coniurati exceperunt regem, læti, occaſionem exequẽdi ſceleris admotam, cùm mulier attonitæ, ut creditũ eſt, mentis cõuerſari in regia ſolita, quia inſtinctu uidebatur futura prædicere, nõ occurrit modò abeunti, ſed etiã ſemet obiecit; uultuq́; & oculis motum præferens animi, ut rediret in conuiuiũ, monuit: & ille per ludũ, Bene deos ſuadere, reſpõdit: reuocatisq́; amicis, in horam diei fermè ſecundam conuiuij tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in ſtationem ſucceſſerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen coniurati ſtabant, uice officij ſui expleta. Adeò pertinax ſpes eſt, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiſcentiæ deuouerunt. Rex benignius, quàm aliàs allocutus, diſcedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perſtitiſſent, iubet. Data ſunt ſingulis. L. ſeſtertia: collaudatiq́;, quòd etiam alijs tradita uice, tamen excubare perſeueraſſent. Illi tanta ſpe deſtituti domos abeunt, & cæteri quidem expectabant ſtationis ſuæ noctem. Epimenes ſiue comitate regis, qua ipſum inter coniuratos exceperat, repentè mutatus, ſiue quia cœptis deos obſtare credebat, fratri ſuo Eurylocho, quem anteà expertem eſſe conſilij uoluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ ſupplicium in oculis erat. Itaq; protinus iniјcit fratri manũ, & in regiam peruenit: excitatisq́; cuſtodibus corporis, ad ſalutem regis pertinere quæ afferret, affirmat: & tempus, quo uenerant, & uultus haud ſanè ſecuri animi index, & mœſtitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, ſopitum mero ac ſomno excitant regem. Ille paulatim mente collecta, quid

Alexander à muliere ſeruatus.

Eurylochus.

quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, non ex toto domum ſuam auerſari deos dixit, quia frater ipſius, quanquàm impium facinus auſus foret, tamen & pœnitentiam eius ageret, & per ſe potiſsimum profiteretur indicium, in eam ipſam noctem, quæ decederet, inſidias comparatas fuiſſe. Authores ſceleſti conſilij eſſe, quos minimè crederet rex. Tum Epimenes cuncta ordine, conſciorumq; nomina exponit. Caliſthenem non ut participem facinoris nominatum eſſe conſtabat, ſed ſolitum puerorum ſermonibus uituperantiū criminantiumq; regem faciles aures præbere. Quidā adijciunt, cùm Hermolaus apud eum quoq; uerberatum ſe à rege quereretur, dixiſſe, Caliſthenem meminiſſe debere eos iam uiros eſſe. Idq; an ad conſolandam patientiam uerborum, an ad incitandum iuuenum dolorem dictum eſſe, in ambiguo fuiſſe. Rex animi corporisq; ſopore diſcuſſo, cùm tanti periculi, quo euaſerat, imago oculis oberraret, Eurylochum L. talentis, & cuiuſdam Tyridatis opulentis bonis donat protinus: fratremq;, antequàm pro ſalute eius precaretur, reſtituit. Sceleris autem authores, interq; eos Caliſthenem, uinctos aſſeruari iubet: quibus in regiā adductis, toto die, & nocte proxima mero ac uigilijs grauis acquieuit. Poſtero autem die frequens conciliū adhibuit, cui patres propinquiq; eorū, de quibus agebatur, intererant, ne de ſua quidē ſalute ſecuri: quippe Macedonū more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui ſanguine contigiſſent eos. Rex introduci cōiuratos, præter Caliſthenē, iuſsit, atq; quæ agitauerāt, ſine cunctatione confeſsi ſunt. Increpātibus deinde uniuerſis eos: ipſe rex, quo ſuo merito tantum in ſemet cogitaſſent facinus, interrogat. Stupentibus cæteris, Hermolaus, Nos uerò, inquit, quoniā quaſi

neſcias quæris, occidendi te conſilium iniuimus, quia non ut ingenuis imperare cœpiſti, ſed quaſi in mācipia dominaris. Primus ex omnibus pater ipſius, Sopolis, parici- Sopolis.
dam etiam parentis ſui clamitans eſſe conſurgit, & ad os manu obiecta, ſcelere & malis inſanientem ultrà negat audiendum. Rex inhibito patre, dicere Hermolaum iubet, *quæ ex magiſtro didiciſſet* Caliſthene. Et Hermolaus, *Vtor, inquit, beneficio tuo, & dico quæ noſtris malis didici. Quota pars Macedonū ſæuitiæ tuæ supereſt? Quotus quiſq; non è uiliſsimo ſanguine?* Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lynceſtes Alexander, & Clytus, *quantum ad hoſtes pertinet, uiuunt, ſtant in acie, te clypeis ſuis protegunt, & pro gloria tua, pro uictoria uulnera accipiunt: quibus egregiam gratiā retuliſti. Alius menſam tuam ſanguine ſuo aſperſit. Alius ne ſimplici quidem morte defunctus eſt, Duces exercituum tuorum in equuleū impoſiti, Perſis quos uicerant, fuere ſpectaculo.* Parmenio *indicta cauſa trucidatus eſt, per quem* Attalum *occideras. Inuicem enim miſerorum uteris manibus ad expetenda ſupplicia. Et quos paulò antè miniſtros cædis habuiſti, ſubitò ab alijs iubes trucidari. Obſtrepunt ſubinde cūcti* Hermolao. *Pater ſupremū ſtrinxerat ferrū, percuſſurus haud dubiè, ni inhibitus eſſet à rege (quippe* Hermolaum *dicere iuſsit) petijtq; ut, cauſas ſupplicij augentē patienter audirēt. Aegrè ergo coërcitis, rurſus* Hermolaus, *Quàm liberaliter, inquit, pueris rudibus ad dicendū agere permittis: &* Caliſthenis *uox carcere incluſa eſt, quia ſolus poteſt dicere. Cur enim nō producitur, cùm etiā confeſsi audiūtur? Nempe quia liberā uocem innocētis audire metuis, ac ne uultum quidē pateris. Atqui nihil eum feciſſe contendo. Sunt hìc, qui mecum rem pulcherrimam co-*

gitauer

*gitauerunt. Nemo eſt, qui conſcium fuiſſe nobis Caliſthe=
nem dicat, cùm morti olim deſtinatus ſit à iuſtiſsimo &
patientiſsimo rege. Hæc ergo ſunt Macedonum præmia,
quorum ut ſuperuacuo & ſordido abuteris ſanguine. At
tibi xxx. millia mulorum captiuum aurum uehunt, cùm
milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi
ſint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequàm
nos barbaris dederes, & nouo more uictores ſub iugum
mitteres. Perſarum te ueſtis & diſciplina delectat: pa=
trios mores exoſus es. Perſarum ergo, non Macedonum
regem occîdere uoluimus: & te trãsfugam, belli iure per=
ſequimur. Tu Macedonas uoluiſti genua tibi ponere, ue=
nerariq; te ut deum. Tu Philippum patrem auerſaris, &
ſi quis deorum ante Iouem haberetur, faſtidires etiam Io=
uem. Miraris, ſi liberi homines ſuperbiam tuam ferre non
poſſumus? Quid ſperamus ex te, quibus aut inſontibus
moriẽdum eſt, aut, quod triſtius morte eſt, in ſeruitute ui=
uendum? Tu quidem ſi emendari potes, multum mihi de=
bes. Ex me enim ſcire cœpiſti, quòd ingenui homines fer-
re non poſſunt. De cætero parce, quorum orbam ſenectu
tem ſupplicijs ne onerauerís. Nos iube duci, ut quod ex
tua morte petieramus, conſequamur ex noſtra. hæc Her=
molaus. At rex, Quàm falſa ſint, inquit, quæ iſte tradita
à magiſtro ſuo dixit, patientia mea oſtendet. Confeſſum
enim ultimum facinus, tamẽ ut uos quoq;, non ſolùm ipſe,
audiretis, expreſsi, non imprudẽs, cùm permiſiſſem huic
latroni dicere, uſurum eum rabie, qua compulſus eſt, ut
me, quem parentis loco colere debet, uellet occîdere. Nu=
per cùm procacius ſe in uenatione geſsiſſet, more patrio,
& ab antiquiſsimis Macedoniæ regibus uſurpato, eũ ca=
ſtigari iuſsi. Hoc & oportere fieri, & ut à tutoribus pu=
pilli,*

pilli, à maritis uxores, ſeruis quoque huius pueros ætatis uerberare cõcedimus. Hæc eſt ſæuitia in ipſum mea, quam impia cæde uoluit ulciſci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quàm mitis ſim, non ignoratis: commemorare ſuperuacuũ eſt. Hermolão parricidarum ſupplicia non probari, cùm eadem ipſe meruerit, minimè Herculè admiror. Nam cùm Parmenionem & Philotam laudat, ſuæ ſeruit cauſæ. Lyncestem uerò Alexandrum bis inſidiatum capiti meo, à duobus indicibus liberaui. Rurſus conuictum, per biennium tamen diſtuli, donec uos poſtularetis, ut tandem debito ſupplicio ſcelus lueret. Attalum, antequam rex eſſem, hoſtem meo capiti fuiſſe meminiſtis. Clytus utinam non cogiſſet me ſibi iraſci: cuius temerariam linguam probra dicentem mihi, & uobis, diutius tuli, quàm ille eadem me dicentem tuliſſet. Regum ducumq; clementia non in ipſorum modò, ſed etiam in illorum, qui parent, ingenijs ſita eſt. Obſequio mitigantur imperia. Vbi uerò reuerentia exceſſit animis, & ſumma imis confundimus, ui opus eſt ut uim repellamus. Sed quid ego mirer iſtum crudelitate mihi obiecisse, qui auaritiam exprobare auſus ſit? Nolo ſingulos ueſtrûm excitare, ne inuiſam liberalitatem meam faciam, ſi pudori ueſtro grauem fecero. Totum exercitum aſpicite, qui paulò antè nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Menſas auro onerant, greges ſeruorum ducũt, ſpolia de hoſtibus ſuſtinere non poſſunt. At enim Perſæ, quos uicimus, in magno honore ſunt apud me quidem. Moderationis meæ certiſſimũ indicium eſt, quòd ne uictis quidem ſuperbè impero. Veni enim in Aſiam, non ut funditus euerterem gentes, nec ut dimidiã partem terrarũ ſolitudinem facerẽ: ſed ut illos quoq;, quos bello ſubegiſſem,

uictoriæ

uictoriæ meæ non pœniteret. Itaq; militant uobiſcum, pro imperio ueſtro ſanguinem fundunt, qui ſuperbè habiti rebellaſſent. Non eſt diuturna poſſeſsio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia ſempiterna eſt. Si habere Aſiam, non tranſire uolumus, cum his communicanda eſt noſtra clementia. horum fides ſtabile & æternum faciet imperium. & ſanè plus habemus, quàm cupimus. Inſatiabilis autẽ auaritiæ eſt, adhuc implere uelle quod iam circumfluit. Verùm tamen eorum mores in Macedonas tranſfundo. In multis enim gentibus eſſe uideo, quæ non erubeſcamus imitari: nec aliter tantum imperium aptè regi poteſt, quàm ut quædam & tradamus illis, & ab iiſdem diſcamus. Illud penè dignũ riſu fuit, quod Hermolaus poſtulabat à me, ut auerſarer Iouem, cuius oraculo agnoſcor. An etiam quid dij reſpondeant, in mea poteſtate eſt? Obtulit nomen filij mihi: recipere, ipſis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoq; deum eſſe me credant. Fama enim bella conſtant, & ſæpe etiam quod falſo creditum eſt, ueri uicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem putatis arma ueſtra auro argentoq; adornaſſe? Aſſuetis nihil uilius hac uideri materia, uolui oſtendere: Macedonas inuictos cæteris, nec auro quidẽ uinci. Oculos ergo primùm eorum ſordida omnia & humilia ſpectantium capiam: & docebo nos auri aut argenti cupidos, ſed orbem terrarum ſubacturos ueniſſe. quam gloriam tu paricida intercipere uoluiſti, & Macedonas, rege adempto, deuictis gentibus dedere. At nunc mones me, ut ueſtris parentibus parcam. Non oportebat quidem uos ſcire, quid de his ſtatuiſſem, quò triſtiores periretis, ſi qua uobis parentum memoria & cura eſt. Sed olim iſtum morem occidendi cum ſceleſtis inſontes, propinquos parẽteſq;, ſolui:

&

& profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum *Caliſthenem, cui uni uir uideris, quia latro es, ſcio cur produci uelis, ut coram his probra, quæ modò in me ieciſti, modò audiſti, illius quoq; ore referantur.* Quem, *ſi Macedo eſſet, tecum introduxiſſem, digniſſimum te diſcipulo magiſtrum.* Nunc Olinthio non idem *iuris eſt.* Poſt *hæc concilium dimiſit, tradiq́; damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erãt, iuſſit.* Illi *ut fidem ſuam ſæuitia regi approbarent, excruciatos necauerunt.* Caliſthenes *quoque tortus interijt, initi conſilij in caput regis innoxius: ſed haudquaquam aulæ & aſſentantium accommodatus ingenio.* Itaque *nullius cædes maiorem apud* Græcos Alexandro *excitauit inuidiam, quàm quòd præditum optimis moribus, artibusq́;, à quo reuocatus ad uitam erat, cùm interfecto* Clyto *mori perſeueraret, non tantùm occiderit, ſed etiam torſerit, indicta quidem cauſa.* Quam *crudelitatem ſera pœnitentia conſecuta eſt.* Sed *ne otium ſerendis rumoribus natum aleret, in* Indiam *mouit, ſemper bello quàm poſt uictoriam clarior.* India *tota ferme ſpectat* Orientem, *minus in latitudinem, quàm recta regione ſpatioſa. quæ* Auſtrum *accipiunt, in altius terræ faſtigium excedunt. plana ſunt cætera, multisq́; inclytis amnibus* Caucaſo *monte ortis placidum per campos iter præbent.* Indus *gelidior eſt, quàm cæteri.* Aquas *uehit à calore maris haud multùm abhorrentes.* Ganges *omnium ab ortu fluuius eximius, à meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo ſtringit.* In *eum obiectæ rupes inclinant ad* Orientem. *Vtq; Rubro mari accipitur, findens ripas, multas arbores cum magna ſoli parte exorbet. Saxis quoque impeditur, quibus crebrò reuerberatur.*

Caliſthenis mors.

India.

Indus.

Ganges.

Vbi mollius ſolum reperit, ſtagnat, inſulasq́; molitur. Aceſines. *Aceſines eum auget. Ganges decurſurum in mare intercipit. Magnoq́; motu amnis uterque colliditur: quippe Ganges aſperum os influenti obijcit, nec repercuſſæ aquæ cedunt.* Dyardenes. *Dyardenes minus celeber auditu eſt, quia per ultima Indiæ currit. Cæterùm non Crocodilos modò uti Nilus, ſed etiam delphines, ignotasq́; alijs gentibus* Erimanthus. *belluas alit. Erimanthus crebris flexibus ſubinde curuatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea cauſa eſt, cur tenues reliquias iam ſine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio diuiditur, ſed ignobilibus, quia non adeò interfluunt. Cæterùm quæ propiora ſunt mari, Aquilones maximè deurunt. Ii cohibiti iugis montium, ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mites. Sed adeò in illa plaga mundus ſtatutas temporũ uices mutat, ut cùm alia feruore ſolis exæſtuant, Indiam niues obruant. Rurſusq́; ubi cætera rigent, illic intolerandus* Erythreum mare. *æſtus exiſtat: nec cur, ulli ſe naturæ cauſa ingeſſit. Mare certè, quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro rege inditum eſt nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde pleriſq; ſunt ueſtes. Libri arborum teneri, haud ſecus quàm ceræ literarum notas capiunt. Aues ad imitandum humanæ uocis ſomnum dociles ſunt. Animalia inuſitata cæteris gentibus, niſi inuecta. Eadem terra & rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum maior eſt uis, quàm quos in Africa domitant. Et uiribus magnitudo reſpõdet. Aurum flumina uehunt, quæ leni modicoq́; lapſu ſegnes aquas ducunt. Gemmas, margaritasq́; mare litoribus infundit. Neque alia illis maior opulentiæ cauſa eſt, utiq; poſteaquàm uitiorum cõmercium uulgauere in exteras gentes:*

quippe

quippe æſtimātur purgamēta æſtuantis freti pretio, quod libido conſtituit. Ingenia hominum, ſicut ubiq;, apud illos locorum quoq; ſitus format. Corpora uſq; pedes carbaſa uelant. Soleis pedes, capita linteis uinciunt. Lapilli ex auribus pendent: brachia quoq;, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt ſæpius, quàm tondētur. Mentum ſemper intonſum eſt. Reliquam oris cutem ad ſpeciem leuitatis exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipſi magnificētiam appellant, ſuper omnium gentium uitia. Cùm rex ſanè in publico conſpici patitur, thuribula argentea miniſtri ferunt, totumq́; iter per quod ferri deſtinauit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendētibus recubat. Diſtincta ſunt auro & purpura carbaſa, quæ indutus eſt: lecticam ſequuntur armati, corporisq́; cuſtodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cantu ſerijs rebus obſtrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet. totas eas uitis auro cælata percurrit, auiumq́;, quarum uiſu maximè gaudent, argenteæ effigies opera diſtingunt. Regia adeuntibus patet. Cùm capillum pectit, atque ornat, tunc reſponſa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis ſoleis, odoribus illinunt pedes. Venatus maximus labor eſt, incluſa uiuario animalia inter uota cantusq́; pellicum figere. Binorum cubitorum ſagittæ ſunt, quas emittunt maiore nixu, quàm effectu: quippe telum, cuius in leuitate uis omnis eſt, inhabili pondere oneratur. Breuiora itinera equo conficit. Longior ubi expeditio eſt, elephanti uehunt currum, & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus deſit, lecticis aureis pellicum longus ordo ſequitur. Separatum alind reginæ ordine

Indi. Indorum rex.

agmen eſt, æquatq; luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab iiſdem uinum miniſtratur, cuius omnibus Indis largus eſt uſus. Regem mero ſomnoq; ſopitum, in cubiculũ pellices referunt, patrio carmine noctium inuocantes deos. Quis credat inter hæc uitia curam eſſe ſapientiæ? Vnum agreſte & horridum genus eſt, quos Sapientes uocant. Apud hos occupare fati diem pulchrũ, & uiuos ſe cremari iubent. Quibus autem ſegnis ætas, aut incõmoda ualetudo eſt, expectatam mortem pro dedecore uitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ ſenectus ſoluit, honos redditur. Inquinari putant ignem, niſi qui ſpirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, ſyderum motus ſcitè ſpectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quenquam admouere lethi diẽ credũt, cui expectare interrito liceat.

Indorum ſophi.

Dij Indorũ.

Deos putant, quicquid colere cœperunt, arbores maximè, quas uiolare capitale eſt. Menſes in quinos denos deſcripſerunt dies. Anni plena ſpatia ſeruantur. Lunæ curſu notant tempora, non ut pleriq; cùm orbem ſydus impleuit, ſed cùm ſe curuare cœpit in cornua: & iccirco breuiores habent menſes, qui ſpatiũ eorum ad hunc lunæ motum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinẽ rerum haud ſanè operæpretium uidebatur. Igitur Alexãdro fines Indiæ ingreſſo gentiũ ſuarum reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Ioue genitum ad ipſos perueniſſe memorantes. Patrem Liberum, atque Herculẽ fama cognitos eſſe: ipſum coràm adeſſe, cerniq;. Rex benignè exceptos ſequi iuſsit, iiſdem itinerum ducibus uſurus. Cæterùm cùm amplius nemo occurreret, Hephæſtionẽ, & Perdiccam cum copiarum parte præmiſit, ad ſubigendos qui auerſarentur imperiũ: iuſsitq; ad flumẽ Indum procedere, & nauigia facere, queis in ulteriora

tranſp

tranſportari poſſet exercitus. Illi, quia plura flumina ſuperanda erant, ſic iunxere naues, ut ſolutæ plauſtris uehi poſſent, rurſusq; coniungi. Poſt ſe Cratero cum Phalange iuſſo ſequi, equitatū ac leuem armaturam eduxit: eosq; qui occurrerant, leui prælio in urbem proximā compulit. Iam ſuperuenerat Craterus. Itaq; ut principio terrorē incuteret genti, nondum arma Macedonū expertæ, præcipit ne cui parceretur, munimentis urbis quam obſidebat incēſis. Cæterùm dum obequitabat mœnibus, ſagitta ictus eſt. Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis eius trucidatis, etiam in tecta ſæuitum eſt. Inde domita ignobili gente, ad Nyſam urbem peruenit. Fortè caſtris ante mœnia ipſa in ſylueſtri loco poſitis, nocturnum frigus uehementius quàm aliàs, horrore corpora affecit, opportunumq; remedium ignis oblatum eſt. Cæſis quippe ſyluis flammā excitauerunt: quæ igni alita, oppidanorum ſepulchra comprehendit. Vetuſta cedro facta erant, conceptum'que ignem latè fudere, donec omnia ſolo æquata ſunt. Et ex urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus eſt. Tum & oppidani hoſtem, & Macedones ipſos ad urbem ueniſſe cognoſcunt. Iamq; rex eduxerat copias, mœnia obſidebat, cùm hoſtium qui diſcrimen tentauerant, obruti telis ſunt. Alijs ergo deditionem, alijs pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, circumſideri tantùm eos, & abſtineri cædibus iuſsit. Tandemq; obſidionis malis fatigati dedidere ſe. A libero Patre conditos ſe eſſe dicebant, & uera hæc origo erat. Sita eſt ſub radicibus montis, quem Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxere licentiam, in Iouis fœmine liberū Patrem eſſe celatū. Rex ſitu mōtis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmiſ-

Nyſa.

Meros.

ſis cōmeatibus, uerticē eius aſcēdit. Multa hedera, uitisq́; toto gignitur monte. Multæ perennes aquæ manāt. Pomorum quoq; uarij ſalubresq́; ſucci ſunt, ſua ſponte fortuitorum ſeminū fruges humo nutriente. Lauri, baccæq́;, & multa in illis rupibus agreſtis eſt ſylua. Credo equidē non diuino inſtinctu, ſed laſciuia eſſe prouectos, ut paßim hederæ ac uitium folia decerperent, redimitiq́; fronde toto nemore ſimiles bacchantibus uagarentur. Vocibus ergo tot millium, præſidem nemoris eius deum adorātium, iuga montis colleſq́; reſonabant, cùm orta licentia à paucis (ut ferè fit) in omnes ſe repentè uulgaſſet: quippe uelut in media pace, per herbas congeſtamq́; frondem proſtrauerant corpora. Et rex fortuitam licentiam non auerſatus, largè ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero Patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ, quàm uirtutis eſſe beneficium? quippe ne epulantes quidem & ſopitos mero aggredi auſus eſt hoſtis, haud ſecus bacchantium eiulantiumq́; fremitu perterritus, quàm præliantium clamor eſſet auditus. Eadem felicitas ab Oceano reuertentes temulentos comeſſanteſq́; inter ora hoſtium texit. Hinc ad regionem, quæ Dædala uocatur, peruentum eſt. Deſeruerant incolæ ſedes, & in auios ſylueſtreſq́; montes confugerāt. Ergo Acadera tranſit, atq; uſta & deſtituta incolentium fuga. Itaque rationem belli neceßitas mutauit. Diuiſis enim copijs, pluribus ſimul locis arma oſtēdit: oppreßiq́; urbe qui expectauerant hoſtem, omni clade perdomiti ſunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rurſuſq́; quas diſtribuerat copias iūxit. Superato deinde Choaſpe amne, Cœnō in obſidione urbis opulentæ (Beziram incolæ uocant) reliquit. Ipſe ad Mazagas

Dædala.

Choaſpes amnis.

gas uenit, nuper Aſſacano *(cuius regnum fuerat) demortuo.* Regioni *quoque, urbiq́; præerat mater eius* Cleophes. xxx. *millia peditum tuebantur urbem, non ſitu ſolùm, ſed etiam opere munitam.* Nam *quà ſpectat* Orientem, *cingitur amne torrenti, qui præruptis utrinq; rupibus aditum ad urbem impedit.* Ab Occidente *&* à Meridie *uelut de induſtria rupes præaltas admolita natura eſt, infra quas cauernæ & uoragines longa uetuſtate in altum cauatæ iacent.* Quaq́; *deſinunt, foſſa ingentis operis obiecta eſt.* Trigintaquinque *ſtadia murus urbem complectitur, cuius inferiora ſaxo, ſuperiora crudo latere ſunt ſtructa.* Lateri *uinculum lapides ſunt, quos interpoſuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet: ſimulq́; terra humore diluta. ne tamen uniuerſa conſideret, interpoſitæ erant trabes ualidæ, quibus iniecta tabulata muros & tegebant, & peruios fecerant.* Hæc *munimenta cõtemplantem* Alexandrum, *cõſilijq́; incertũ (quia nec cauernas, niſi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admouere) quidam è muro ſagitta percuſsit.* Tum *fortè in ſuram incidit telum, cuius ſpiculo euulſo admoueri equum iuſsit:* Alexander ſagitta ictus. *quo uectus ne obligato quidem uulnere haud ſegnius deſtinata exequebatur.* Cæterùm *cùm crus ſaucium penderet, & cruore ſiccato frigeſcens uulnus aggrauaret dolorem, dixiſſe fertur,* Se *quidem* Iouis *filium dici, ſed corporis ægri uitia ſentire.* Non *tamen antè ſe recepit in caſtra, quàm cuncta proſpexit, & quæ fieri uellet, edixit.* Ergo *ſicut imperatum erat, alij extra urbem tecta demoliebantur, ingentemq́; uim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alij magnarũ arborum ſtipites cumulis, ac moles ſaxorum in cauernas deijciebant.* Iamq́; *agger æquauerat ſummæ faſtigium terræ.* Itaque *turres erigebantur,*

quæ opera ingenti militũ ardore intra nonum diem abſolutæ ſunt. Ad ea uiſenda rex nondum obducta uulneri cicatrice proceßit: laudatisq; militibus, admoueri machinas iußit, è quibus ingens uis telorum in propugnatores effuſa eſt. præcipuè rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasq; moles nulla ope, quæ cerneretur, adiutas, deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, excuſſas tormentis prægraues haſtas, negabant conuenire mortalibus. Itaque deſperata urbis tutela, conceſſere in arcem. Inde quia nihil obſeßis præter deditionem placebat, legati ad regem deſcenderunt, ueniam petituri. Qua impetrata, regina cum magno nobilium fœminarum grege aureis pateris uina libantium proceßit. Ipſa genibus regis paruo filio admoto, nõ ueniam modò, ſed etiam priſtinæ fortunæ impetrauit decus: quippe appellata regina eſt, & credidere quidam plus formæ, quàm miſerationi datum. Puero quoq; certè poſteà ex ea utcunq; genito, Alexandro fuit nomen. Hinc Polypercon ad urbem Oram cum exercitu miſſus, incõditos oppidanos prælio uicit: intra munimẽta cõpulſos ſecutus, urbem in deditionem redegit. Multa ignobilia oppida deſerta à ſuis uenere in regis poteſtatem. Quorum incolæ armati, petram

*Aornon. **Dorinim nomine occupauerunt. Hanc ab Hercule fruſtrà obſeſſam eſſe, terræq; motu coactum abſiſtere, fama uulgauerat. Inopem conſilij Alexandrum, quia undique præceps & abrupta rupes erat, ſenior quidam peritus locorum cum duobus filijs adijt, ſi pretium operi eſſet, aditum ſe monſtraturum eſſe promittens. Octoginta talenta conſtituit daturum Alexander, & altero ex iuuenibus obſide retento ipſum ad exequenda, quæ obtulerat,*

Mullinus. *dimiſit. Leuiter armatis dux datus eſt Mullinus ſcriba regis.*

regis. Hos enim circuitu, qui fallerent hoſtem, in ſummum iugum placebat euadere. Petra non ut pleræq; modicis: ac mollibus cliuis in ſublime faſtigium creſcit, ſed in metæ maximè modum erecta eſt: cuius ima ſpatioſiora ſunt, altiora in arctius coëunt, ſumma in acutũ cacumen exurgunt. Radices eius Indus amnis ſubit, prealtus utrinque aſperis ripis. Ab altera parte uoragines, eluuiesq́; præruptæ ſunt: nec alia expugnandi patebat uia, quàm ut replerentur. Ad manum ſylua erat, quam rex ita cædi iuſſit, ut nudi ſtipites iacerentur: quippe rami fronde ueſtiti impediſſent ferentes. Ipſe primus truncam arborem iecit, clamorq́; exercitus index alacritatis ſecutus eſt, nullo detrectante munus, quod rex occupaſſet. Intra ſeptimum diem cauernas expleuerãt, cùm rex ſagittarios & Agrianos iubet per ardua niti. Iuuenesq́; promptiſſimos ex ſua cohorte triginta delegit. Duces his dati ſunt Charus & Alexander, quem rex nominis, quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit. Ac primò quia tam manifeſtum periculum erat, ipſum regem diſcrimẽ ſubire non placuit. Sed ut ſignum tuba datum eſt, uir audaciæ promptæ conuerſus ad corporis cuſtodes, ſequi ſe iubet, primusq́; inuadit in rupem. Nec deinde quiſquam Macedonum ſubſtitit, relictisq́; ſtationibus ſua ſponte regem ſequebantur. Multorum miſerabilis fuit caſus, quos ex prerupta rupe lapſos amnis præterfluens hauſit. Triſte ſpectaculum etiam non periclitantibus: cùm uerò alieno exitio, quid ipſis timendum foret, admonerentur, in metum miſericordia uerſa, non extinctos, ſed ſemetipſos deflebant. Et iam eò peruẽtum erat, unde ſine pernicie niſi uictores redire non poſſent, ingentia ſaxa in ſubeuntes prouoluentibus Barbaris: qui perculſi, inſtabili & lubrico gradu præcipites

recidebant. Euaſerant tamẽ Alexander & Charus, quos cum triginta delectis præmiſerat rex, & iam pugnare cominus cœperãt. Sed cùm ſupernè tela Barbari ingererent, ſæpius ipſi feriebantur, quàm uulnerabãt. Ergo Alexander & nominis ſui & promißi memor, dum acrius quàm cautius dimicat, confoſſus undiq; obruitur. Quem ut Charus iacentem reſpexit, ruere in hoſtem, omnium præter ultionẽ immemor, cœpit: multosq́; haſta, quoſdam gladio interemit. Sed cùm tot unum inceſſerent manus, ſuper amici corpus procubuit exanimis. Haud ſecus quàm par erat, promptißimorum iuuenum cæterorumq́; militum interitu commotus rex, ſignum receptui dedit. Saluti fuit, quòd ſenſim & intrepidi ſe receperunt. Et barbari hoſtem depuliſſe contenti non inſtitere cedentibus. Cæterùm Alexander cùm ſtatuiſſet deſiſtere incœpto, quippe nulla ſpes potiundæ petræ offerebatur, tamen ſpeciem oſtendit in obſidione perſeuerantis. Nam & itinera obſideri iußit, & turres admoueri, & fatigatis alios ſuccedere. Cuius pertinacia cognita, Indi per biduum quidem, ac duas noctes cum oſtentatione non fiduciæ modò, ſed etiã uictoriæ, epulati ſunt, tympana ſuo more pulſantes. Tertia uerò nocte tympanorum quidem ſtrepitus deſierat audiri: cæterùm ex tota petra faces refulgebant, quas accenderant barbari, ut tutior eſſet ipſis fuga obſcura nocte per inuia ſaxa curſuris. Rex, Balacro qui ſpecularetur præmiſſo, cognoſcit petrã fuga Indorũ eſſe deſertã. Tum dato ſigno, ut uniuerſi conclamarent, incõpoſitè fugientibus metũ incußit. multiq́; (tãquam adeſſet hoſtis) per lubrica ſaxa, perq́; inuias cotes præcipitati occiderũt. Plures aliqua mẽbrorũ parte mutilati ab integris deſerti ſunt. Rex locorũ magis quàm hoſtiũ uictor, tamen magnæ ui-

ctoriæ

ctoriæ ſacrificijs & cultu deûm ſatisfecit. Aræ *in petra lo catæ ſunt* Mineruæ Victoriæq́; *Ducibus itineris, quos ſubire iuſſerat leuiter armatos, etſi promiſſis minora præſtiterant, pretiũ cum fide redditum eſt.* Petræ, *regionisq́; ei adiũctæ,* Siſocoſto *tutela permiſſa.* Inde *proceſſit* Embolima: *& cùm anguſtias itineris obſideri* xx. *millibus armatorum ab* Eryce *quodam comperiſſet, grauius agmẽ exercitus* Cœno *ducendũ modicis itineribus tradidit.* Ipſe *prægreſſus, funditore ac ſagittario deturbatis qui obſederant ſaltum, ſequentibus ſe copijs uiam fecit.* Indi, *ſiue odio ducis, ſiue gratiã uictoris regis inituri,* Erycem *fugientem adorti interemerũt, caputq́; eius atq; arma ad* Alexandrũ *detulerunt.* Ille *facto impunitatẽ dedit, honorẽ denegauit exemplo.* Hinc *ad flumen* Indũ *ſextiſdecimis caſtris peruenit, omniaq́; (ut præceperat) ad traijciendũ præparata ab* Hephæſtione *reperit.* Regnabat *in ea regione* Omphis, *qui patri quoq; fuerat author dedẽdi regnũ* Alexandro. *Et poſt mortem parentis legatos miſerat, qui conſulerent eum, regnare ſe interim uellet, an priuatum opperiri eius aduentum?* Permiſſusq́; *ut regnaret, non tamen ius datum uſurpare ſuſtinuit.* Is *benignè quidem exceperat* Hephæſtionẽ, *gratuitum frumentũ copijs eius admenſus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius, niſi regis, experiretur.* Itaq; *uenienti obuiam cum armato exercitu egreſſus eſt.* Elephanti *quoq; per modica interualla militũ agmini immixti, procul caſtellorum fecerant ſpeciem.* Ac *primò* Alexander *non ſocium, ſed hoſtem aduentare credebat.* Iamq́; *& ipſe arma milites capere, & equites deſcendere in cornua iuſſerat, paratos ad pugnã.* At Indus, *cognito* Macedonũ *errore, iuſſis ſubſiſtere cæteris, ipſe concitat equum, quo uehebatur.* Idẽ Alexander

Eryx à ſuis occiditur.

Omphis.

xander quoque fecit: ſiue hoſtis, ſiue amicus occurreret, uel ſua uirtute, uel illius fide tutus. coiuere, quod ex utriuſque uultu poſſet intelligi, amicis animis: cæterùm ſine interprete non poterat conferi ſermo. Itaque *adhibito eo, Barbarus occurriſſe ſe dixit cum exercitu, totas imperij uires protinus traditurum, nec expectaſſe, dum per nuntios daretur fides. Corpus ſuum, & regnum permittere illi, quem ſciret gloriæ militantem, nihil magis quàm famam timere perfidiæ. Lætus ſimplicitate barbari rex, & dextram fidei ſuæ pignus dedit, & regnum reſtituit.* LVI. *elephanti erant, quos tradidit Alexādro, multaq́; pecora eximiæ magnitudinis. Tauros ad* III. *millia, pretioſum in ea regione, acceptumq́; animis regnantium armentū. Quærenti Alexandro, plures agricultores haberet, an milites: cum duobus regibus bellanti ſibi, maiore militum quàm agreſtium manu opus eſſe, reſpondit. Abiaſares & Porus erant. Sed in Poro eminebat authoritas. Vterq; ultra Hydaſpen amnem regnabat, & belli fortunam, quiſquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis, permittente Alexādro, & regiū inſigne ſumpſit, & more gentis ſuæ nomen, quod patris*

Taxiles. *fuerat: Taxilem appellauere populares, ſequente nomine imperium, in quemcunq; tranſiret. Ergo cùm per triduum hoſpitaliter Alexādrum accepiſſet, quarto die, & quantum frumenti copijs, quas Hephæſtion duxit, præbitum à ſe eſſet, oſtendit: & aureas coronas ipſi amicisq́; omnibus, præter hæc ſignati argenti* LXXX. *talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mirè lætus, & quæ is dederat remiſit, & mille talēta ex præda, quam uehebat, adiecit, multaq́; conuiualia ex auro & argēto uaſa, plurimum Perſicæ ueſtis,* XXX. *equos ex ſuis cum*

ijſdem

iiſdem inſignibus, queis aſſueuerant cùm ipſumueherent. Quæ liberalitas, ſicut barbarum obſtrinxerat, ita amicos ipſius uehemẽter offendit. E quibus Meleager ſuper cœnã largiore uino uſus, gratulari ſe Alexãdro dixit, quòd ſaltem in India reperiſſet dignũ talentis mille. Rex haud oblitus, quàm ægrè tuliſſet, quòd Clytũ ob linguæ temeritatẽ occidiſſet, iram quidem tenuit, ſed dixit, Inuidos homines nihil aliud quàm ipſorũ eſſe tormenta. Poſtero die legati Abiaſaræ adiere regem, omnia ditioni eius ita, ut mandatum erat, permittebãt, firmataq́; inuicem fide, remittuntur ad regem. Porũ quoq; nominis ſui fama ratus ad deditionem poſſe compelli, miſit ad eum Cleocharem, qui denunciaret ei, ut ſtipendium penderet, & in primo finium ſuorum aditu occurreret regi. Porus, alterum ex his facturũ ſeſe reſpondit, ut intranti regnum ſuum præſtò eſſet, ſed armatus. Iam Hydaſpen Alexander ſuperare decreuerat, cũ Barzentes defectionis Arachoſiis author uinctus, trigintaq́; elephanti ſimul capti perducuntur, opportunũ aduerſus Indos auxilium. quippe plus in belluis, quàm in exercitu ſpei, aut uiriũ illis erat: Gamaxusq́; rex exiguæ partis Indorũ, qui Barzẽti ſe coniunxerat, uinctus adductus eſt. Igitur transfuga & regulo in cuſtodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaſpen peruenit. In cuius ulteriore ripa Porus cõſederat, tranſitu prohibiturus hoſtẽ. LXXXV. Elephãtos obiecerat eximio corporũ robore, ultraq́; eos currus CCC. & peditũ XXX. ferè millia: in queis erant ſagittarii (ſicut antè dictum eſt) grauioribus telis, quàm ut aptè excuti poſſent. Ipſum uehebat elephantus ſuper cæteras belluas eminens, armaq́; auro & argento diſtincta corpus raræ magnitudinis honeſtabãt. Par animus robori corporis, & quanta inter

Meleager.

Abiaſares.

Porus rex.

Hydaſpes fluuius.

ta inter rudes poterat eſſe ſapientia. Macedonas non conſpectus hoſtiū ſolùm, ſed etiam fluminis, quod tranſeundum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem ſtadia diffuſum, profundo alueo, & nuſquam uada aperiente, ſpeciē uaſti maris fecerat. Nec pro ſpatio aquarū latè ſtagnantium impetum coërcebat, ſed quaſi in arctum coëuntibus ripis, & torrens & eliſus ferebatur, occultaq; ſaxa ineſſe credebāt pluribus locis undæ repercuſſæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi uiriq; cōpleuerant. Stabāt ingentes uaſtorū corporū moles, & de induſtria irritatæ horrēdo ſtridore auras fatigabāt. Hinc hoſtis, hinc amnis, capacia quidē bonæ ſpei pectora, et ſæpe ſe experta, improuiſo tamen pauore percuſſerant: quippe inſtabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tutò applicari poſſe credebant. Erant in medio amne inſulæ crebræ, in quas & Indi & Macedones nantes, leuatis ſuper capita armis, tranſibant. Ibi leuia prælia conſerebant, & uterq; rex paruæ rei diſcrimine, ſummæ experiebatur euentum. Cæterùm in Macedonū exercitu temeritate atq; audacia inſignes fuere Symmachus & Nicanor, nobiles iuuenes, & perpetua partiū felicitate ad ſpernendū omne periculū accēſi. Queis ducibus, promptiſſimi iuuenū lanceis modò armati tranauere in inſulā, quam frequens hoſtis tenebat, multosq; Indorum nulla re magis, quàm audacia, armati interemerūt. Abire cum gloria poterāt, ſi unquam temeritas felix inueniret modū. Sed dum ſuperuenientes contemptim & ſuperbè quoq; expectant, circumuenti ab his qui occulti enatauerant, eminus obruti telis ſunt. Qui effugerant hoſtem, aut impetu amnis ablati ſunt, aut uorticibus impliciti. Eaq; pugna multam fiduciā Pori erexit, cuncta cernentis è ripa. Alexāder inops conſilij, tandem

ad fall

ad fallendum hoſtem talem dolum intendit. Erat inſula in flumine amplior cæteris, ſylueſtris eadem, & tegendis inſidijs apta. Foſſa quoque præalta haud procul à ripa, quam tenebat ipſe, non pedites modò, ſed etiam cum equis uiros poterat abſcondere. Vt igitur à cuſtodia huius opportunitatis oculos hoſtiũ auerteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iuſſit procul ab inſula, & ſubinde Indos clamore terrere, quaſi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit: eoq́; conſilio Porum agmenq́; ſuum ei parti, quam ſe petere ſimulabat, coëgit aduertere. Iam extra conſpectum hoſtis inſula erat: Alexander in diuerſa parte ripæ ſtatui ſuum tabernaculum iuſſit, aſſuetamq́; comitari ipſum cohortem ante id tabernaculum ſtare, & omnem apparatum regiæ magnificentiæ hoſtium oculis de induſtria oſtendi. Attalum, & æqualem ſibi, & haud diſparem habitu oris & corporis, utique cùm procul uiſeretur, ueſte regia exornat, præbiturum ſpeciem ipſum regem illi ripæ præſidere, nec agitare de tranſitu. Huius conſilij effectum primò morata tempeſtas eſt, mox adiuuit, incommoda quoq́; ad bonos euentus uertente fortuna. Traijcere amnem cum cæteris copijs in regionem inſulæ (de qua antè dictum eſt) parabat, auerſo hoſte in eos, qui cum Ptolemæo inferiorem obſederant ripam, cùm procella imbrem uix ſub tectis tolerabilem effudit: obrutiq́; milites nymbo, in terram refugerunt, nauigijs ratibuſq́; deſertis. Sed tumultuantium fremitus, obſtrepentibus ripis, ab hoſte nõ poterat audiri. Deinde momento temporis repreſſus eſt imber. Cæterùm adeò ſpiſſæ intendere ſe nubes, ut conderent lucem, uixq́; colloquentium inter ipſos facies noſcitaretur. Terruiſſet alium obducta nox cœlo, cùm ignoto Alexãdri dolus.

amne nauigandum eſſet, forſitan hoſte eam ipſam ripam, quam cæci atq; improuidi, & ex periculo gloriam accer ſentes petebant, occupãte: obſcuritatem, quæ cæteros terrebat, ſuam occaſionem ratus, dato ſigno ut omnes ſilentio aſcenderent in rates, eam, qua ipſe uehebatur, primam iußit expelli. Vacua erat ab hoſtibus ripa, quæ petebatur: quippe adhuc Porus Ptolemæum tantùm intuebatur. Vna ergo naui, quam petræ fluctus illiſerat, hærente, cæteræ euadunt: armaq; capere milites & ire in ordinem iußit. Iamq; agmen in cornua diuiſum ipſe ducebat, cùm Poro nuntiatur, armis uirisq; ripam obtineri, & rerum adeſſe diſcrimen. Ac primo humani ingenij uitio ſpei ſuæ indulgens, Abiaſarem belli ſocium, & ita conuenerat, aduẽtare credebat. Mox liquidiore luce aperiẽte hoſtem, centum quadrigas & quatuor millia equitũ uenienti agmi ni Porus obiecit. Dux erat copiarum, quas præmiſit, Hages frater ipſius. Summa uirium in curribus. ſenos uiros ſinguli uehebãt, duos clypeatos, duos ſagittarios ab utroq; latere diſpoſitos: cæteri aurigæ erant haud ſanè inermes, quippe iacula complura, ubi cominus præliandum erat, omißis habenis in hoſtem ingerebant. Cæterùm uix ullus uſus, huius auxilij eo die fuit. Nãq; (ut ſuprà dictum eſt) imber uiolentius quàm aliàs fuſus, campos lubricos & inequitabiles fecerat: grauesq; & propemodum immobiles currus illuuie & uoragine hærebant. Contrà Alexander, expedito ac leui agmine ſtrenuè inuectus eſt. Scythæ & Dahæ primi omnium inuaſere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dexterum cornu hoſtiũ emiſit. Iam undiq; pugna ſe mouerat, cum ij, qui currus agebant, illud ultimum auxilium ſuorum rati, effuſis habenis in medium diſcrimen ruere cœperunt. Anceps id malum utriſq; erat.

Hages dux copiarum Pori.

Nam

Nam & Macedonum pedites primo impetu obterreban tur, & per lubrica atque inuia immiſſi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non uoragines modò lacunasq́;, ſed etiam in amnem præcipitauere curricula. Pauci tamen hoſtium tenus exacti penetrauere ad Porum, acerrimè pugnam cientem. Is ut diſſipatos tota acie currus uagari ſine rectoribus uidit, proximis amicorum diſtribuit elephantos. Poſt eos poſuerat pedites, ac ſagittarios, tympana pulſare ſolitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec ſtrepitu eorum mouebantur, olim ad notum ſonũ auribus mitigatis. Herculis ſimulachrũ agmini peditum præferebatur: id maximum erat bellantibus incitamentum, & deſeruiſſe geſtantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam ſanxerãt pœnam ijs, qui ex acie non retuliſſent, metu, quem ex illo hoſte quondam conceperant, etiam in religionẽ uenerationemq́; conuerſo. Macedonas non belluarum modò, ſed etiam ipſius regis aſpectus parumper inhibuit. Belluæ diſpoſitæ inter armatos, ſpeciem turrium procul fecerant. Ipſe Porus humanæ magnitudinis propemodum exceſſerat formam. Magnitudini Pori adijcere uidebatur bellua, qua uehebatur, tantum inter cæteras eminens, quantum alijs ipſe præſtabat. Itaq; Alexander contemplatus & regem, & agmen Indorum, Tandem, inquit, par animo meo periculum uideo. Cum beſtijs ſimul & cum egregijs uiris res eſt. Intuensq́; Cœnon: Cùm ego, inquit, Ptolemæo Perdiccaq́; & Hephæſtione comitatus in læuum hoſtium cornu impetũ fecero, uiderisq́; me in medio ardore certaminis, ipſe dextrum moue, & turbatis ſigna infer. Tu Antigone, & tu Leonate, & Tauron inuehimini in mediam aciem, & urgebitis frontem. Haſtæ noſtræ prælongæ, & ualidæ nõ aliàs

magis quàm aduerſus belluas, rectoresq́; earum uſui eſſe poterūt. deturbate eos qui uehuntur, & ipſas confodite. Anceps genus auxilij eſt, in ſuos acrius ſurit. In hoſtem enim imperio, in ſuos pauore agitur. Hæc elocutus, cōcitat equus primus. Iamq́; (ut deſtinatū erat) inuaſerat ordines hoſtium, cùm Cœnus ingenti ui in læuum cornu inuehitur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus quà equitem inuehi ſenſerat, belluas agi iuſsit. Sed tardum, & penè immobile animal equorum uelocitatem æquare nō poterat. Nec ſagittarum quidem ullus erat Barbaris uſus: quippe longas & prægraues, niſi prius in terra ſtatuant arcum, haud ſatis aptè & commodè imponunt. tum humo lubrica, & ob id impediente conatum, molientes ictus, celeritate hoſtiū occupantur. Ergo ſpreto regis imperio (quod ferè fit, ubi turbatis acrius metus quàm dux imperare cœpit) totidem erant imperatores, quot agmina errabant. Alius iungere aciem, alius diuidere, ſtare quidam, & nonnulli circunuehi terga hoſtium iubebant. Nihil in medium conſulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere diſperſos, obuius hoſti ire pergit, elephantosq́; ante agmen ſuorum agi iubet. Magnum belluæ iniecêre terrorem, inſolitusq́; ſtridor non equos modò, tam pauidum ad omnia animal, ſed uiros quoq;, ordinesq́; turbauerat. Iam fugæ circumſpiciebant locum paulò antè uictores, cùm Alexander Agrianos, & Thracas leuiter armatos, meliorem concurſatione quàm cominus militem, emiſit in belluas. Ingentem ij uim telorū iniecere, & elephantis, & regentibus eos. Phalanx quoq; inſtare conſtanter territis cœpit. Sed quidam auidius perſecuti belluas, in ſemet irritauere uulneribus. Obtriti ergo pedibus

bus

bus earũ, cæteris ut parcius inſtarent fuere documẽtum. Præcipuè terribilis illa facies erat, cùm manu arma uiroſq; corriperent, & ſuper ſe regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc ſequentiũ, nunc fugientiũ elephantos. In multũ diei uarium certamen extraxit, donec ſecuribus (id nanq; genus auxilij præparatũ erat) pedes amputare cœperunt. Copidas uocant gladios leuiter curuatos, falcibus ſimiles, queis appetebant belluarum manus. Copis. *Nec quicquam inexpertũ nõ mortis modò, ſed etiã in ipſa morte noui ſupplicij timor omittebat. Ergo elephãti uulneribus tandem fatigati, ſuos impetu ſternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipſis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pauidi, quàm infeſti, ultra aciem exigebantur, cùm Porus deſtitutus à pluribus, tela multò antè præparata, in circunfuſos ex elephanto ſuo cœpit ingerere, multiſq; eminus uulneratis, expoſitus ipſe ad ictus, undiq; petebatur. Nouem iam uulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat: multoq; ſanguine profuſo, languidis manibus magis elapſa quàm excuſſa tela mittebat. Nec ſegnius bellua inſtincta rabie nondum ſaucia, inuehebatur ordinibus, donec rector belluæ regem conſpexit fluentibus membris omiſſiſq; armis uix compotẽ mentis. Tum belluam in fugam concitat ſequente Alexandro. Sed equus eius multis uulneribus cõfoſſus, deficiens procubuit, poſito magis rege, quàm effuſo. Itaq; dum equum mutat, tardius inſecutus eſt. Interim frater Taxilis regis Indorum præmiſſus ab Alexandro, monere cœpit Porum, ne ultima experiri perſeueraret, dederet'que ſe uictori. At ille, quanquàm exhauſtæ erant uires, deficiebatq; ſanguis, tamen ad notam uocem excitatus: Agnoſco, inquit, Taxilis fratrem imperij regniq; ſui prodito-*

rem: & telum quod unum fortè non effluxerat, contorſit in eum, quod per medium pectus penetrauit ad tergũ. Hoc *ultimo uirtutis opere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus quoq;, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaq; ſiſtit fugam, peditemq́; ſequenti hoſti obiecit.* Iam Alexander *conſecutus erat, & pertinacia* Pori *cognita, uetabat reſiſtentibus parci.* Ergo *undique & in pedites, & in ipſum* Porum *tela congeſta ſunt, queis tandem grauatus, labi ex bellua cœpit.* Indus, *qui elephantum regebat, deſcendere eum ratus, more ſolito elephantum procumbere iuſsit in genua, qui ut ſe ſubmiſit, cæteri quoque (ita enim inſtituti erant) demiſere corpora in terram.* Ea res *&* Porum, *& cæteros uictoribus tradidit.* Rex *ſpoliari corpus* Pori *interemptum eſſe credens, iuſsit: & qui detraherent loricam ueſtemq́;, concurrere, cùm bellua dominum tueri, & ſpoliantes cœpit appetere, leuatumq́; corpus eius rurſus dorſo ſuo imponere.* Ergo *telis undique obruitur, confoſſoq; eo in uehiculum* Porus *imponitur.* Quem *rex ut uidit alleuantem oculos, non odio, ſed miſeratione commotus,* Quæ *malùm, inquit, amentia te coëgit rerũ mearum cognita fama, belli fortunam experiri, cùm* Taxiles *eſſet in deditos clementiæ meæ tam propinquũ tibi exemplum?* At *ille,* Quoniam, *inquit, percontaris, reſpondebo ea libertate, quam interrogando feciſti.* Neminem *me fortiorem eſſe cenſebam.* Meas *enim noueram uires, nondum expertus tuas: fortiorem eſſe te, belli docuit euentus.* Sed *ne ſic quidẽ parum felix ſum, ſecundus tibi.* Rurſus *interrogatus, quid ipſe uictorẽ ſtatuere debere cenſeret:* Quod *hic, inquit, dies tibi ſuadet, quo expertus es quàm caduca felicitas eſſet.* Plus *monendo profecit, quàm ſi precatus eſſet: quippe magnitudinem animi eius interritam,*

ritam, ac ne fortuna quidem infractam, non miſericordia Alexãdri liberalitas in Porum. *modò, ſed etiã honore excipere dignatus eſt.* Aegrum *curauit haud ſecus quàm ſi pro ipſo pugnaſſet.* Confirma*tum cõtra ſpem omnium, in amicorum numerum recepit.* Mox *donauit ampliore regno, quàm tenuit.* Nec *ſanè quicquam ingenium eius ſolidius aut conſtantius habuit, quàm admirationẽ ueræ laudis & gloriæ.* Simplicius *tamen famã æſtimabat in hoſte, quàm in ciue: quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe: eandem clariorem fore, quò maiores fuiſſent, quos ipſe uiciſſet.*

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI, REGIS MACEDONVM,

LIBER NONVS.

ALEXANDER *tam memorabili uictoria lætus, qua ſibi* Oriẽtis *fines apertos eſſe cenſebat,* Soli *uictimis cæſis, milites quoq;, quò promptioribus animis reliqua belli munia obirẽt, pro cõcione laudatos docuit, quicquid* Indis *uiriũ fuiſſet, illa dimicatione proſtratũ: cæterùm opimã prædã fore, celebrataſq; opes in ea regione eminere, quam peterẽt.* Próinde *iam uilia & obſoleta eſſa ſpolia de* Perſis*: gemmis, margaritiſq;, & auro atq; ebore* Macedoniam Græciamq;*, non ſuas tantùm domos repleturum.* Auidi *milites & pecuniæ & gloriæ, ſimul quia nunquã affirmatio eius feſellerat eos, pollicẽtur operã: dimiſſiſq; cum bona ſpe, nauigia ædificari iubet, ut cùm totam* Aſiam *percurriſſent, finem terrarum mare inuiſeret.* Multa *materia naualis in proximis*

montibus erat, quam cædere aggreßi, magnitudinis inuſitatæ reperere ſerpentes. Rhinocerotes *Rhbinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iiſdem montibus erant. Cæterùm hoc nomẽ belluis eis inditũ à Græcis: ſermonis eius ignari aliud lingua ſua uſurpãt.* Rex *duabus urbibus cõditis in utraq; fluminis, quod ſuperauerat, ripa, copiarum duces coronis, & mille aureis ſingulos donat. Cæteris quoque pro portione aut gradu, quem in militia obtinebant, aut nauatæ operæ, honos habitus eſt. A biaſares qui prius quàm cum* Poro *dimicaretur, legatos ad* Alexandrum *miſerat, rurſus alios miſit, pollicentes omnia facturum quæ imperaſſet, modò ne cogeretur corpus ſuum dedere.* Neq; *enim aut ſine regio imperio uicturum, aut regnaturum eſſe captiuum.* Cui Alexander *nuntiari iußit, ſi grauaretur ad ſe uenire, ipſum ad eum eſſe uenturum.* Hinc Poro, *amnéque ſuperato, ad interiora* Indiæ *proceßit.* Indiæ ſyluæ. *Syluæ erant propè in immenſum ſpatiũ diffuſæ, proceriſq; & in eximiam altitudinem editis arboribus umbroſæ.* Pleriq; *rami inſtar ingentium ſtipitum flexi in humum, rurſus quà ſe curuauerant, erigebantur, adeò ut ſpecies eſſet non rami reſurgentis, ſed arboris ex ſua radice generatæ.* Cœli *temperies ſalubris: quippe & uim ſolis umbræ leuant, & aquæ largæ manant è fontibus.* Cæterùm *hic quoq; ſerpentium magna uis erat, ſquamis fulgorem auri reddentibus.* Virus *haud ullum magis noxium eſt: quippe morſum præſens mors ſequebatur, donec ab incolis remedium oblatum eſt.* Hinc *per deſerta uentum eſt ad flumen* Hydroates fluuius. Hydraoten. Iunctũ *erat flumini nemus opacũ arboribus alibi inuſitatis, agreſtiumq; pauonum multitudine frequẽs.* Caſtris *inde motis, oppidũ haud procul poſitũ corona capit, obſidibusq; acceptis, ſtipendium imponit.* Ad

magnam

magnam deinde (ut in ea regione) urbem peruenit, non muro ſolùm, ſed etiam palude munitam. Cæterùm barbari uehiculis inter ſe iunctis dimicaturi occurrerũt, Alijs tela, alijs haſtæ, alijs ſecures erant: tranſiliebantq́; in uehicula ſtrenuo ſaltu, cùm ſuccurrere laborantibus ſuis uellent. Ac primò inſolitum genus pugnæ Macedonas terruit, cùm eminus uulnerarentur. Deinde ſpreto tam incondito auxilio, ab utroque latere uehiculis circumfuſi, repugnantes fodere cœperunt. Et uincula, queis conſerta erant, iuſsit incidi, quò facilius ſingula circumuenirentur. Itaque octo millibus ſuorum amiſsis, in oppidum refugerunt. Poſtero die ſcalis undique admotis, muri occupantur. Paucis pernicitas ſaluti fuit, qui, cognito urbis excidio, paludem tranauere, & in uicina oppida ingentem intulere terrorem, inuictum exercitum, & deorum profectò aduenisſe memorantes. Alexander ad uaſtandam eam regionem Perdicca cum expedita manu miſſo, partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque barbaros ad deditionem compelleret. Ipſe cæteros ad urbem ualidam, in quam aliarum quoq; cõfugerant incolæ, duxit. Oppidani miſsis qui regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant: quippe orta ſeditio in diuerſa conſilia diduxerat uulgum. Alij omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipſis eſſe ducebant. Sed dum nihil in commune cõſulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hoſtem recipiũt. Alexander, quanquàm belli authoribus iure poterat iraſci, tamen omnibus uenia data, & obſidibus acceptis, ad proximam deinde urbem caſtra mouit. Obſides ducebantur ante agmen: quos cùm è muris agnouiſſent, utpote gentis eiuſdem, in colloquium conuocauerunt. Illi clementiam regis, ſimulq́; uim cõmemorando, ad deditionem eos

compulēre: ceteraſq; urbes ſimili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnum Sophitis peruentum eſt. Gens (ut barbari credunt) ſapientia excellit, boniſq; moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt, aluntq;: ſed eorum, quibus ſpectandi infantum habitum cura mandata eſt. Si quos ſegnes aut aliqua membrorum parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptijs coëunt, non genere ac nobilitate coniunctis, ſed electa corporum ſpecie: quia eadem æſtimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admouerat copias, ab ipſo Sophite obtinebatur. Clauſæ erant portæ, ſed nulli in muris turribuſq; ſe armati oſtenderant: dubitabantq; Macedones, deſeruiſſent'ne urbem incolæ, an fraude ſe occulerēt: cùm ſubitò patefacta porta, rex Indus cum duobus adultis filijs occurrit, multùm inter omnes barbaros eminens corporis ſpecie. Veſtis erat auro purpuraq; diſtincta, quæ etiam crura uelabat. Aureis ſoleis inſeruerat gemmas. Lacerti quoq; & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus inſignes colore & magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli diſtinguebant. Quo tradito, precatus, ut ſoſpes acciperet, ſe, liberoſq;, & gentem ſuam dedidit. Nobiles ad uenãdum canes in ea regione ſunt. Latratu abſtinere dicuntur, cùm uidere feram, leonibus maximè infeſti. Horum uim ut oſtenderet Alexandro, in conſpectu leonem eximiæ magnitudinis iuſſit emitti, & IIII. omninò admoueri canes, qui celeriter occupauerunt feram: cùm ex ijs qui aſſueuerant talibus miniſterijs, unius canis leoni cum alijs inhærentis crus auellere, & quia non ſequebatur, ferro amputare cœpit. Nec ſic quidem pertinacia uicta, rurſus aliam partem ſecare inſtitit, & inde non ſegnius inhærentē ferro ſubinde

Sophitis regnum.

Canes.

cæde

cædebat. Ille in uulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat. Tantam in illis animalibus ad uenandum cupiditatem ingeneraſſe naturã memoriæ proditũ eſt. Equidẽ plura tranſcribo, quàm credo. Nam nec affirmare ſuſtineo: de quibus dubito: nec ſubducere, quæ accepi. Relicto igitur Sophite in ſuo regno, ad fluuium Hypaſin proceſſit, Hephæſtione, qui diuerſam regionem ſubegerat, cõiuncto. Phegelas erat gentis proximæ rex, qui popularibus ſuis colere agros (ut aſſueuerant) iußis, Alexandro cum donis occurrit. Nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum ſubſtitit. Rex tertio die amnem ſuperare decreuerat, tranſitu difficilem non ſpatio ſolùm aquarum, ſed etiam ſaxis impeditum. Percõtatus igitur Phegelam, quæ noſcenda erant XI. dierum ultra flumen per uaſtas ſolitudines iter eſſe cognoſcit: excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum. Vlteriores ripas colere gentes Gangaridas & Pharraſios, eorumq; regem eſſe Aggrammen, uiginti millibus equitũ, ducentisq; peditũ obſidentem uias. Ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuũ terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia regi omnia uidebantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur, an uera eſſent, quæ dicerentur. Ille uires quidem gentis & regni haud falsò iactari affirmat. Cæterùm qui regnaret non modò ignobilem eſſe, ſed etiam ultimæ ſortis: quippe patrem eius tonſorem uix diurno quæſtu propulſantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuiſſe reginæ. Ab ea in propiorem eius, qui tum regnaſſet, amicitiæ locum admotum, interfecto eo per inſidias, ſub ſpecie tutelæ liberûm eius inuaſiſſe regnũ: necatisq; pueris, hunc qui nunc regnat, generaſſe, inuiſum uilemq; po-

Hypaſis. Phegelas. Gangaridæ. Pharraſij.

pularibus, magis paternæ fortunæ quàm ſuæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam. hoſtem belluasq́; ſpernebat, ſitum locorum, & uim fluminũ extimeſcebat. Relegatos in ultimum penè rerum humanarum, perſequi terminum & eruere arduum uidebatur. Rurſus auaritia gloriæ, & inſatiabilis cupido famæ, nihil inuium, nihil remotum uideri ſinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emenſi ſpatia terrarũ, in acie, & in caſtris ſenes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obſtantes difficultates, ſecuturi eſſent. Abundantes onuſtosq́; præda, magis parta frui uelle, quàm acquirẽda fatigari. Non idem ſibi, & militibus animi eſſe. Se totius orbis imperiũ mente complexum, adhuc in operum ſuorũ primordio ſtare. Militem labore defatigatum, proximum quenq; fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationẽ, & ad concionem uocatis militibus, ad hunc maximè modum diſſeruit: Nõ ignoro milites, multa, quæ terrere uos poſſent, ab incolis Indiæ per hos dies de induſtria eſſe iactata. Sed nõ eſt improuiſa uobis mentientium uanitas. Sic Ciliciæ fauces, ſic Meſopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem, quorũ alterum uado tranſiuimus, alterum ponte, terribilem fecerant Perſæ. Nunquàm ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, maiora ſunt uero. Noſtra quoq; gloria cùm ſit ex ſolido, plus tamen habet nominis quàm operis. Modò quis belluas offerentes mœnium ſpeciem, quis Hydaſpen amnem, quis cætera auditu maiora, quàm uero, ſuſtinere poſſe credebat? Olim Herculè fugiſſemus ex Aſia, ſi nos fabulæ debellare potuiſſent. Creditis'ne elephantorũ greges maiores eſſe, quam uſquam armentorũ ſunt? cùm, & rarum ſit animal, nec facilè capiatur, multoq́; difficilius miti

Auaritia gloriæ.

Alexandri ad milites oratio.

*mitigetur? Atqui eadem uanitas copias peditum equi-
tumq́; numerauit. Nam flumen, quò latius fuſum eſt, hòc
placidius ſtagnat: quippe anguſtis ripis coërcita, & in
anguſtiorem alueum eliſa, torrentes aquas inuehunt: con-
trà ſpatio aluei ſegnior curſus fit. Præterea in ripa omne
periculum eſt, ubi applicantes nauigia hoſtis expectat.
Ita quantumcunque flumen interuenit, idem futurum
diſcrimen eſt euadentium in terram. Sed omnia iſta uera
eſſe fingamus. Vtrum'ne uos magnitudo belluarum, an
multitudo hoſtium terret? Quod pertinet ad elephantos,
præſens habemus exemplum: in ſuos uehementius, quàm
in nos incurrerunt. Tam uaſta corpora ſecuribus falci-
busq́; mutilata ſunt. Quid autem intereſt totidem ſint,
quot Porus habuit, an tria millia, cùm uno aut altero uul
neratis, cæteros in fugā declinare uideamus? Deinde pau-
cos quoque incommodè regunt. congregata uerò tot mil-
lia ipſa ſe elidunt, ubi nec ſtare nec fugere potuerint in-
habiles uaſtorum corporum moles. Equidem ſic anima-
lia iſta contempſi, ut cùm haberem, ipſe non oppoſuerim:
ſatis gnarus, plus ſuis quàm hoſtibus periculi inferre. At
enim equitum peditumq́; multitudo uos commouet. Cum
paucis enim pugnare ſoliti eſtis, & nunc primùm incon-
ditam ſuſtinebitis turbam. Teſtis aduerſus multitudinem
inuicti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia
inundata cruore Perſarū, et Arbella, cuius cāpi deuicto-
rum à nobis oſsibus ſtrati ſunt. Serò hoſtiū legiones nume
rare cœpiſtis, poſteaquàm ſolitudinē in Aſia uincēdo fe-
ciſtis. Cùm per Helleſpontū nauigaremus, de paucitate no
ſtra cogitandū fuit. Nunc nos Scythæ ſequūtur, Bactria-
na auxilia præſtò ſunt. Dahæ Sogdianiq́; inter nos mili
tant. Nec tamē illi turbæ confido. Veſtras manus intueor,*

ueſtram

ueſtram uirtutem, rerum, quas geſturus ſum uadem prædemq́; habeo. Quàm diu uobiſcum in acie ſtabo, nec mei, nec hoſtium exercitus meminero. Vos modò animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Nō in limine operum laborumq́; noſtrorum, ſed in exitu ſtamus. Peruenimus ad ſolis ortū, & Oceanum, niſi obſtat ignauia: inde uictores perdomito fine terrarum, reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Maiora ſunt periculis præmia, diues eadem & imbellis eſt regio. Itaq; non tam ad gloriam uos duco, quàm ad prædā. Digni eſtis, qui opes, quas illud mare litoribus inuehit, refertatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omiſſum relinquatis. Per uos, gloriamq́; ueſtrā, qua humanum faſtigiū exceditis, perq́; & mea in uos, & in me ueſtra merita, quibus inuicti cōtendimus, oro quæſoq́;, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnū commilitonemq́; ueſtrum, ne dicam regem, deſeratis. Cætera uobis imperaui, hoc unū debiturus ſum. Et is uos rogo, qui nihil unquam uobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui ſæpe aciem clypeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumq́; Patrē, ſi inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandē obſtinatum ſilentiū rumpite. Vbi eſt ille clamor alacritatis ueſtræ index? Vbi eſt ille meorum Macedonum uultus? non agnoſco uos milites, nec agnoſci uideor à uobis. Surdas iamdudū aures pulſo. Auerſos animos, & infractos excitare conor. Cumq́; illi in terrā demiſsis capitibus tacere perſeuerarent: Neſcio quid, inquit, imprudens in uos deliqui, quòd me ne intueri quidem uultis. In ſolitudine mihi uideor eſſe. Nemo reſpondet, nemo ſaltem negat, quos alloquor.

loquor. Quid autem poſtulo? ueſtram gloriam, & magnitudinem uindicamus. Vbi ſunt illi, quorum certamen paulò antè uidi contendentium, qui potiſſimùm uulnerati regis corpus exciperent? Deſertus, deſtitutus ſum, hoſtibus deditus. Sed ſolus quoq; ire perſeuerabo. Obijcite me fluminibus & belluis, & illis gentibus quarum nomina horretis. Inueniam qui deſertum à uobis ſequantur. Scythæ Bactrianiq; erũt mecum, hoſtes paulò antè, nunc milites noſtri. Mori præſtat, quàm precariò imperatorem eſſe. Ite reduces domos, ite deſerto rege ouantes. Ego hîc à uobis deſperatæ uictoriæ, aut honeſtæ morti locum inueniã. Nec ſic quidem ulli militũ uox exprimi potuit. Expectabant, ut duces principesq; ad regem perferrent, uulneribus & cõtinuo labore militiæ fatigatos, non detrectare munia, ſed ſuſtinere nõ poſſe. Cæterùm illi metu attoniti in terram ora defixerant. Ergo primò fremitus ſua ſponte, deinde gemitus quoque oritur. Paulatimq; liberius dolor erigi cœpit, manãtibus lachrymis: adeò ut rex, ira in miſericordiã uerſa, ne ipſe quidem, quanquam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem uniuerſa concione effuſius flente, Cœnus auſus eſt cunctantibus cæteris propius tribunal accedere, ſignificans ſe loqui uelle. Quem ut uidere milites detrahentem galeam capiti (ita enim regem alloqui mos eſt) hortari cœperunt, ut cauſam exercitus ageret. Tum Cœnus: Dij prohibeant, inquit, à nobis impias mentes, & profectò prohibent. Idem animus eſt tuis, qui fuit ſemper, ire iuſſeris, pugnare, periclitari, ſanguine noſtro commendare poſteritati tuum nomen. Proinde ſi perſeueras, inermes quoque, & nudi, & exangues, utcunq; tibi cordi eſt, ſequimur, uel antecedimus. Sed ſi audire uis non fictas tuorũ militum uoces,

Cœni ad Alexãdrũ oratio.

ces, rerũ neceßitate ultima expreſſas, præbe, quæſo, propitias aures, imperiũ atq; auſpicium tuum conſtantißimè ſecutis, & quocunq; pergis, ſecuturis. Viciſti rex magnitudine rerum non hoſtes modò, ſed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emenſis maria terrasq;, melius nobis, quàm incolis omnia nota ſunt. Penè in ultimo mundi fine conſiſtimus: in aliũ orbem paras ire, & Indiam quæris Indis quoq; ignotam. Inter feras ſerpentesq; degentes eruere ex latebris & cubiculis ſuis expetis, ut plura quàm ſol uidet, uictoria luſtres. Digna prorſus cogitatio animo tuo, ſed altior noſtro. Virtus enim tua ſemper in incremento erit, noſtra uis in fine iam eſt. Intuere corpora exanguia, tot perfoſſa uulneribus, tot cicatricibus putrida. Iã tela hebetia ſunt, iam arma deficiunt. Veſtẽ Perſicam induimus, quia domeſtica ſubuehi non poteſt. In externũ degenerauimus cultum. Quoto cuiq; lorica eſt? quis equũ habet? Iube quæri, quàm multos ſerui ipſorum perſecuti ſunt, quid cuiq; ſuperſit ex præda. Omniũ uictores, omniũ inopes ſumus. Nec luxuria laboramus, ſed bello. Inſtrumenta belli conſumpſimus: hunc tu pulcherrimum exercitum nudum obijcies belluis? Quarum ut multitudinem augeant de induſtria barbari: magnum tamen eſſe numerum, etiam ex mendacio intelligo. Quòd ſi adhuc penetrare in Indiam certum eſt, regio à meridie minus uaſta eſt. Qua ſubacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum uoluit eſſe natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum poſita eſt? Hìc quoque occurrit Oceanus. Niſi mauis errare, peruenimus quò tua fortuna ducit. Hæc tecum, quàm ſine te cum his, loqui malui, non ut inirem circunſtantis exercitus gratiam, ſed ut uocem lo-

quent

quentium potius, quàm ut gemitum murmurantium audi=res. Vt finẽ orationi Cœnus impoſuit, clamor undiq; cum ploratu oritur, regem, patrem, dominum, confuſis appel=lantium uocibus. Iamq; & alij duces, præcipueq; ſenio=res, queis ob ætatẽ & excuſatio honeſtior erat, & autho ritas maior, eadem precabãtur. Ille nec caſtigare obſtina tos, nec mitigare poterat iratos. Itaq; inops conſilij, deſi=luit è tribunali, claudiq; regiam iuſsit omnibus, præter aſſuetos adire prohibitis. Biduũ iræ datum eſt, tertio die proceſsit: erigiq; XII. aras ex quadrato ſaxo, monu=mentum expeditionis ſuæ, munimenta quoque caſtrorum iuſsit extendi, cubiliaq; amplioris formæ, quàm pro cor=porum habitu, relinqui, ut ſpeciem omnium augeret poſte ritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens quæ emenſus erat, ad flumen Aceſinem locat caſtra. Ibi forte Aceſines fluuius. *Cœnus morbo extinctus eſt: cuius morte ingemuit rex quidem, adiecit tamen, propter paucos dies longam ora=tionem eum exorſum, tanquam ſolus Macedoniã uiſurus eſſet. Iam in aqua claſsis, quam ædificari iuſſerat, ſtabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in ſupplementũ equitum* Memnon. *ſex millia, præter eos ab Harpalo peditũ ſeptẽ millia ad=duxerat, armaq; uigintiquinq; millia auro & argẽto cæ=lata pertulerat: queis diſtributis, uetera cremari iuſsit, mille nauigijs aditurus Oceanũ. Diſcordes & uetera odia retractantes Porũ & Taxilem Indiæ reges, firmata per affinitatẽ gratia reliquit in ſuis regnis, ſummo in ædifican da claſſe amborũ ſtudio uſus. Oppida quoq; duo cõdidit, quorum alterũ Nicæam appellauit, alterum Bucephalon, equi quẽ amiſerat, memoriæ ac nomini dedicãs urbẽ. Ele=phantis deinde & impedimẽtis terra ſequi iuſsis, ſecundo amne defluxit, quadraginta ferme ſtadia ſingulis diebus*

proce

procedẽs, ut opportunis locis exponi ſubinde copiæ poſſent. Peruentum *erat in regionem, in qua* Hydaſpes *amnis* Aceſini *committitur, hinc decurrit in fines* Sobiorum. Hi *de exercitu* Herculis *maiores ſuos eſſe cõmemorãt, ægros relictos eſſe, cepiſſe ſedem quam ipſi obtinebant.* Pelles *ferarum pro ueſte, clauæ pro telo erant.* Multaq́; *etiam cùm* Græci *mores exoleuiſſent, ſtirpis oſtendebant ueſtigia.* Hinc *excenſione facta,* C C L. *ſtadia proceſſit.* Depopulatusq́; *regionem, oppidum caput eius corona cepit.* X L. *peditum millia gens in ripa fluminum oppoſuerat, quam amne ſuperato, in fugam compulit, incluſosq́; mœnibus expugnat.* Puberes *interfecti ſunt, cæteri uenierũt.* Alteram *deinde urbem expugnare adortus, magnaq́; ui defendentiũ pulſus, multos* Macedonum *amiſit.* Sed *cùm in obſidione perſeueraſſet, oppidani deſperata ſalute ignẽ ſubiecere tectis, ſe quoq́; ac liberos, coniugesq́; incendio cremant.* Quod *cum ipſi augerent, hoſtes extinguerent,* Belli rabies. *noua forma pugnæ erat.* Delebant *incolæ urbem, hoſtes extinguebant: adeò etiam naturæ iura bellum in contrarium mutat.* Arx *erat oppidi intacta, in quam præſidium dereliquit.* Ipſe *nauigio circũuectus eſt arcem: quippe tria flumina tota* India *præter* Gangem *maxima, munimento arcis applicant undas.* A *Septẽtrione* Indus *alluit, à* Meridie Aceſines Hydaſpi *confunditur.* Cæterùm *amnium cœtus maritimis ſimiles fluctus mouent, multoq́; ac turbido limo, quod aquarum concurſu ſubinde turbatur, iter quà manet nauigijs, in tenuem alueum cogitur.* Itaque *cùm crebri fluctus ſe inueherent, & nauium hinc proras, hinc latera pulſarent, ſubducere nautæ uela cœperunt.* Sed *miniſteria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur.* In *oculis duo maiora omnium nauigia*

ſub

ſubmerſa ſunt: leuiora, cùm & ipſa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulſa ſunt. Ipſe rex in rapidiſsimos uertices incidit. Quibus intorta nauis obliqua, & gubernaculi impatiens agebatur. Iam ueſtem detraxerat corpori, proiecturus ſemet in flumen, amiciq́; ut exciperent eum, haud procul nabant: apparebatq́; anceps periculum tam nataturi, quàm nauigare perſeuerantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaq́; uis humana eſſe poterat, admota eſt, ut fluctus, qui ſe inuehebant, euerberarentur. Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem nauis erepta, non tamen ripæ applicabatur, ſed in proximum uadum illiditur. Cum amne bellum fuiſſe crederes. Ergo aris pro numero fluminum poſitis, ſacrificioq́; facto, triginta ſtadia proceſsit. Inde uentum eſt in regionem Oxydracarũ Mallorumq́;, quos aliàs bellare inter ſe ſolitos, tunc periculi ſocietas iunxerat. nouem millia iuniorum peditum in armis erãt, præter hos equitũ decem millia, nongentæq́; quadrigæ. At Macedones, qui omni diſcrimine iam defunctos ſe eſſe crediderant, poſteaquàm integrum bellum cum ferociſsimis Indiæ gentibus ſupereſſe cognouerunt, improuiſo metu territi, rurſus ſeditioſis uocibus regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ ultrà eſſent, coactos tranſmittere, non tamen finiſſe, ſed mutaſſe bellum, indomitis gentibus ſe obiectos, ut ſanguine ſuo aperirent ei Oceanum. Trahi extra ſydera, & ſolem, cogiq́; adire quæ mortalium oculis natura ſubduxerat. Nouis identidem armis nouos hoſtes exiſtere. Quos ut omnes fundant, fugentq́;, quod præmium ipſos manere? Caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem mari, repletum immanium belluarũ gregibus fretum, immobiles undas,

Oxydracæ. Malli.

in quibus emoriens natura defecerit. Rex non ſua, ſed militum ſolicitudine anxius, cōcione aduocata docet, imbelles eſſe quos metuāt. Nihil deinde præter has gentes obſtare, quo minus terrarū ſpatia emenſi, ad finem ſimul mundi laborumq́; perueniant. Ceßiſſe illis metuentibus Gangem, & multitudinem nationumquæ ultra amnem eſſent, declinaſſe iter eò, ubi par gloria, minus periculum eſſet. Iam proſpicere ſe Oceanum: iam perflare ad ipſos auram maris: ne inuiderent ſibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos tranſituros illos. Regi ſuo paruo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur ſe ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maximè militaris, mobili impetu fertur. Ita ſeditionis non remedia, quàm principia maiora ſunt. Non aliàs tam alacer clamor ab exercitu eſt redditus, iubentium duceret dijs ſecūdis, & æquaret gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus ad hoſtes protinus caſtra mouit. Validißimæ Indorū gentes erāt, & bellum impigrè parabāt, ducemq́; ex natione Oxydracarū ſpectatæ uirtutis elegerant, qui ſub radicibus montis caſtra poſuit: lateq́; ignes, ut ſpeciē multitudinis augeret, oſtendit, clamore quoq́;, ac ſui moris ululatu identidem acquieſcētes Macedonas fruſtrà terrêre conatus. Iam lux apparebat, cùm rex fiduciæ ac ſpei plenus alacres milites arma capere, & extre in aciem iubet. Sed non traditur metu'ne, an ſeditione oborta inter ipſos, ſubitò profugerunt barbari. Certè auios montes & impeditos occupauerūt. Quorū agmen rex fruſtrà perſecutus, impedimēta cepit. Peruentū deinde eſt ad oppidum Oxydracarum, in quod pleriq́; confugerant, haud maiore fiducia mœnium, quàm armorū. Iam admouebat rex, cùm uates monere eum cœpit, ne cōmitteret, aut certè dif

tè differret obſidionem: uitæ eius periculum oſtendi. Rex *Demophoonta* (*is nãq; uates erat*) *intuẽs, Si quis, inquit, arti tuæ intentũ & exta ſpectantẽ ſic interpellet, non dubium quin incommodus ac moleſtus uideri tibi poßit.* Et *cùm ille ita prorſus futurum reſpondiſſet:* Cenſes'ne (*inquit*) *tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, ullum eſſe maius impedimentum, quàm uatem ſuperſtitione captum?* Nec *diutius quàm reſpõdit moratus, admoueri iubet ſcalas: cunctantibusq; cæteris, euadit in murũ.* Anguſta *muri corona erat.* Non *pinnæ, ſicut alibi, faſtigium eius diſtinxerant, ſed perpetua lorica obducta tranſitum ſepſerat.* Itaq; *rex hærebat magis quàm ſtabat in margine, clypeo undiq; incidentia tela propulſans.* Nam *ubique eminus ex turribus petebatur.* Nec *ſubire milites poterant, quia ſupernè ui telorum obruebantur.* Tandem *magnitudinem periculi pudor uicit: quippe cernebant cunctatione ſua dedi hoſtibus regem.* Sed *feſtinando morabantur auxilia.* Nam *dum pro ſe quiſq; certat euadere, onerauere ſcalas: queis non ſufficientibus, deuoluti, unicam ſpem regis feſellerunt.* Stabat *enim in conſpectu tanti exercitus uelut in ſolitudine deſtitutus.* Iamq; *læuam, qua clypeũ ad ictus circunferebat, laſſauerat, clamantibus amicis, ut ad ipſos deſiliret, ſtabantq; excepturi, cùm ille rem auſus incredibilem atq; inauditam, multoq; magis ad famam temeritatis quàm gloriæ inſignem.* Nanq; *in urbem hoſtium plenam præcipiti ſaltu ſemetipſe immiſit, cùm uix ſperare poſſet, dimicantem certè & non inultum eſſe moriturum: quippe antequàm aſſurgeret, opprimi poterat, & capi uiuus: ſed fortè ita librauerat corpus, ut ſe pedibus exciperet.* Itaq; *ſtans init pugnam, & ne circuiri poſſet fortuna prouiderat.* Vetuſta

Alexander ſolus in vrbem hoſtium deſilijt.

arbor haud procul muro ramos multa fronde ueſtitos uelut de induſtria regẽ protegentes, obiecerat, huius ſpatioſo ſtipiti corpus ne circuiri poſſet, applicuit, clypeo tela, quæ ex aduerſo ingerebãtur, excipiens. Nã cùm unũ procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Miſsilia ramis plura, quàm clypeo incidebant. Pugnabat pro rege primum celebrati nominis fama, deinde deſperatio, magnũ ad honeſtè moriẽdum incitamentũ. Sed cùm ſubinde hoſtis affluerent, iam ingentem uim telorũ exceperat clypeo, iam galeã ſaxa perfregerant, iam continuo labore grauia genua ſucciderant. Itaq; contemptim & incautè, qui proximi ſteterant, incurrerunt, è quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipſum exanimes procumberent. Nec cuiquam deinde propius inceſſendi eum animus fuit. Procul iacula ſagittasq́; mittebãt. Ille ad omnes ictus expoſitus ægrè iam exceptũ poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorũ ſagittam (nanq; Indis, ut anteà diximus, huius magnitudinis ſagittæ erant) ita excuſsit, ut per thoracem paulũ ſuper latus dexterum infigeret. Quo uulnere afflictus, magna ui ſanguinis emicante, remiſit arma, moribũdo ſimilis, adeoq́; reſolutus, ut ne ad uellendum quidẽ telum ſufficeret dextra. Itaq; ad expoliãdum corpus, qui uulnerauerat, alacer gaudio accurrit. Quem ut inijcere corpori ſuo manus ſenſit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem reuocauit animum, & nudum hoſtis latus ſubiecto mucrone hauſit. Iacebant circa regem tria corpora, procul ſtupentibus. Ille, ut antequàm ultimus ſpiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clypeo ſe alleuare conatus eſt: & poſteaquàm ad connitendum nihil ſupererat uirium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat

aſſurg

aſſurgere. Sed ne ſic quidem potens corporis, rurſus in genua procumbit, manu prouocans hoſtes, ſi quis congredi auderet. Tandem Peuceſtes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus, muri ueſtigia perſequens regi ſuperuenit. Quo conſpecto, Alexander iam non uitæ ſuæ, ſed mortis ſolatium ſuperueniſſe ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulò pòſt Leonnatus, hinc Ariſtonus ſuperuênit. Indi quoq; cùm intra mœnia regẽ eſſe cõperiſſent, omiſsis cæteris, illuc concurrerũt, urgebantq; protegẽtes. ex quibus Timæus multis aduerſo corpore uulneribus acceptis, egregiaq; edita pugna cecidit. Peuceſtes quoq; tribus iaculis cõfoſſus, nõ ſe tamen ſcuto, ſed regẽ tuebatur. Leonnatus dum auidè ruentes barbaros ſummouet, ceruice grauiter icta ſemianimis procubuit ante regis pedes. Iam & Peuceſtes uulneribus fatigatus, ſubmiſerat clypeum. In Ariſtono ſpes ultima hærebat. Hic quoq; grauiter ſaucius, tantam uim hoſtium ultrà ſuſtinere non poterat. Inter hæc ad Macedones, regem cecidiſſe, fama perlata eſt. Terruiſſet alios, quod illos incitauit. Nãq; periculi omnes immemores, dolabris perfregêre murum, & quà moliti erant aditum, irrupere in urbem Indosq; plures fugientes, quàm congredi auſos, ceciderunt. Non ſenibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quiſquis occurrerat, ab illo uulneratum regem eſſe credebãt. Tandemq; internecione hoſtium iuſtæ iræ parentatum eſt. Ptolemæũ, qui poſteà regnauit, huic pugnæ affuiſſe, author eſt Clitarchus, & Timagenes. Sed ipſe ſcilicet gloriæ ſuæ nõ refragatus, abfuiſſe ſe, miſſum in expeditionẽ, memoriæ tradidit. Tanta componentiũ uetuſta rerũ monumenta uel ſecuritas, uel par huic uitiũ credulitas fuit. Rege in tabernacu

lum relato medici lignũ haſtæ corpori infixũ, ita ne ſpiculum moueretur, abſcindunt. Corpore deinde nudato, animaduertunt hamos ineſſe telo, nec aliter id ſine pernicie corporis extrahi poſſe, quàm ut ſecando uulnus augerent. Cæterùm ne ſecantes profluuium ſanguinis occuparet, uerebantur: quippe ingens telum adactum erat, & penetraſſe in uiſcera uidebatur. Critobulus inter medicos artis eximiæ, ſed in tãto periculo territus, manus admouere metuebat, ne in ipſius caput parum proſperæ curationis recideret euẽtus. Lachrymantẽ eũ, ac metuentẽ, & ſolicitudine propemodum exanguem rex conſpexerat. Quid? inquit, quod'ue tempus expectas, & non quamprimum hoc dolore me ſaltem moriturũ liberas? An times, ne reus ſis, cùm inſanabile uulnus acceperim? At Critobulus tandem uel finito uel diſsimulato metu hortari eum cœpit, ut ſe continendum præberet, dum ſpiculum euelleret. Etiam leuem corporis motum noxiũ fore. Rex, cùm affirmaſſet nihil opus eſſe ijs, qui ſemet continerent ſicut præceptum erat, ſine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius uulnere, & ſpiculo euulſo, ingens uis ſanguinis manare cœpit. linquiq; animo rex, & caligine oculis effuſa, ueluti moribundus extendi. Cumq; profluuium medicamentis fruſtrà inhiberent, clamor ſimul atq; ploratus amicorum oritur, regem expiraſſe credentium. Tandem conſtitit ſanguis, paulatimq; animum recepit, & circunſtantes cœpit agnoſcere. Toto eo die, ac nocte quæ ſecuta eſt, armatus exercitus regiam obſedit, confeſſus omnes unius ſpiritu uiuere. Nec prius receſſerunt, quàm compertũ eſt, ſomno pauliſper acquieſcere. Hinc certiorẽ ſpem ſalutis eius in caſtra retulerunt. Rex, ſeptẽ diebus curato uulnere, necdũ obducta cicatrice, cùm audiſſet, cõualuiſſe apud

Critobulus medicus.

Spiculum cure Alexandri euulſum.

barbaros famã mortis ſuæ, duobus nauigijs iunctis, ſtatui in mediũ undiq; conſpicuum tabernaculũ iuſsit, ex quo ſe oſtẽderet perijſſe credẽtibus: conſpectusq; ab incolis, ſpẽ hoſtium falſo nũtio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantũ interualli à cætera claſſe præcipiens, ne quies ori inualido adhuc neceſſaria pulſu remorum impediretur. Quarto poſteaquàm nauigare cœperat die, peruenit in regionẽ deſertã quidem ab incolis, ſed frumẽto & pecoribus abundantẽ. Placuit is locus, & ad ſuã & ad militũ requiem. Mos erat principibus amicorũ, & cuſtodibus corporis excubare ante prætoriũ, quoties regi aduerſa ualetudo incidiſſet. Hoc tum more quoq; ſeruato, uniuerſi cubiculũ eius intrant. Ille ſolicitus ne quid noui afferrent, quia ſimul uenerãt, percontatur, num hoſtiũ recens nuntiaretur aduentus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perferret ad eum: Credis'ne, inquit, aduentu magis hoſtium, ut iam in uallo conſiſterent, quàm cura ſalutis tuæ, ut nunc eſt tibi ualis, nos eſſe ſolicitos? Quantalibet uis omnium gentium conſpiret in nos, impleat armis uirisq; totum orbem, claßibus maria conſternat, inuſitatas belluas inducat, tu nos præſtabis inuictos. Sed quis deorum hoc Macedoniæ columẽ ac ſydus diuturnum fore polliceri poteſt? cùm tam auidè manifeſtis periculis offeras corpus, oblitus tot ciuium animas trahere te in caſum? Quis enim tibi ſuperſtes aut optat eſſe, aut poteſt? Eò peruenimus, auſpicium atq; imperium ſecuti tuum, unde, niſi te reduce, nulli ad penates ſuos iter eſt. Qui ſi adhuc de Perſidis regno cũ Dario dimicares, & ſi nemo uellet, tamen ne admirari quidẽ poſſet tam promptæ eſſe te ad omne diſcrimen audaciæ. Nam ubi paria ſunt periculũ ac præmiũ, & ſecũdis rebus amplior fru-

Crateri ad Alexandrũ oratio.

ctus eſt, & aduerſis ſolatiũ maius. Tuo uero capite ignobilem uicum emi, quis ferat, non tuorum modò militum, ſed ullius etiam gentis barbaræ, qui tuam magnitudinem nouit? Horret animus cogitatione rei, quam paulò antè uidimus. Eloqui timeo, inuicti corporis ſpolia inertiſſimas manus fuiſſe aucturas, niſi te interceptum miſericors in nos fortuna ſeruaſſet. Totidem proditores, totidẽ deſertores ſumus, quot te non potuimus perſequi. Vniuerſos licet milites ignominia notes, nemo recuſabit luere id, quod ne admitteret, præſtare non potuit. Patere nos quæſo alio modo eſſe uiles tibi. Quocunq; iuſſeris, ibimus. Obſcura bella, & ignobiles pugnas nobis depoſcimus. Temetipſum ad ea ſerua pericula, quæ magnitudinem tuam capiunt. Citò gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus. Nec quicquam indignius eſt, quàm cõſumi eam, ubi non poſſit oſtẽdi. Eadē ferè Ptolemæus, & ſimilia ijs cæteri. Iamq; confuſis uocibus flentes eum orabant, ut tandem exatiatæ laudi modum faceret, ac ſaluti ſuæ, item publicæ parceret. Grata erat regi pietas amicorum. Itaque ſingulos familiarius amplexus conſidere iubet, altiusq; ſermone repetito, Vobis quidem, inquit, ô fidiſſimi pijſſimiq; ciuium atque amicorum grates ago habeoq;, non ſolùm eo nomine, quòd hodie ſalutem meam ueſtræ præponitis, ſed quòd à primordijs belli nullum erga me beneuolentiæ pignus atque indicium omiſiſtis: adeò ut confitendum ſit, nunquam mihi uitam meam fuiſſe tam charam, quàm eſſe cœpit, ut uobis diu frui poſſim. Cæterùm nõ eadem eſt cogitatio eorũ, qui pro me mori optant, & mea, qui quidem hanc beneuolentiã ueſtrã uirtute meruiſſe me iudico. Vos enim diuturnũ fructum ex me, forſitã etiam perpetuũ percipere cupitis. Ego me metior nõ ætatis ſpatio, ſed gloriæ.

Alexandri ad amicos oratio.

Licuit

Licuit paternis opibus cõtento, intra Macedoniæ terminos per otium corporis expectare obſcurã & ignobilem ſenectutẽ. Quanquam ne pigri quidem ſibi fata diſponut, ſed unicũ bonum diuturnã uitam æſtimantes ſæpe acerba mors occupat. Verũ ego, qui nõ annos meos, ſed uictorias numero, ſi munera fortunæ bene cõputo, diu uixi. Orſus à Macedonia imperiũ, Græciã teneo. Thraciã & Illyricos ſubegi. Triballis Mediſq; imperito. Aſiã quà Helleſpõto, quà rubro mari alluitur, poßideo. Iãq; haud procul abſum à fine mũdi. Quẽ egreſſus, aliam naturã, alium orbem aperire mihi ſtatui. Ex Aſia in Europæ terminos momẽto unius horæ trãſiui. Victor utriuſq; regionis poſt nonũ regni mei, poſt uiceſimũ atq; octauũ ætatis annum, uideor'ne uobis in excolenda gloria, cui me uni deuoui, poſſe ceſſare? Ego uerò nõ deero, & ubicũq; pugnabo, in theatro terrarũ orbis eſſe me credã: Dabo nobilitatẽ ignobilibus locis. Aperiã cunctis gentibus terras, quas natura lõgè ſubmouerat. In his operibus extingui mihi (ſi fors ita feret) pulchrum eſt. Ea ſtirpe ſum genitus, ut multã prius, quàm longam uitam debeã optare. Obſecro uos, cogitate nos perueniſſe in terras, quibus fœminæ ob uirtutem celeberrimũ nomen eſt. Quas urbes Semiramis condidit? quas genteis redegit in poteſtatẽ? quanta opera molita eſt? Nondum fœminã æquauimus gloria, & iam nos laudis ſatietas cepit? Dij faueãt, maiora adhuc reſtant. Sed ita noſtra erut, quæ nondum attigimus, ſi nihil paruũ duxerimus, in quo magnæ gloriæ locus eſt. Vos modo me ab inteſtina fraude, & domeſticorũ inſidijs præſtate ſecurum. Belli Martiſq; diſcrimen impauidus ſubibo. Philippus in acie tutior, quàm in theatro fuit. hoſtium manus ſæpe uitauit, ſuorũ effugere non ualuit. Aliorũ quoq; regum exitus ſi

repulaueritis, plures à ſuis quàm ab hoſte interēptos numerabitis. Cæterum, quoniã olim rei agitatæ in animo meo, nũc promendæ occaſio oblata eſt: mihi maximus laborũ atq; operũ meorũ erit fructus, ſi Olympias mater immortalitati cõſecretur, quandocũq; exceſſerit uita. Si licuerit, ipſe præſtabo hoc. Si me præceperit fatũ, uobis mandaſſe mementote. Ac tum quidem amicos dimiſit. Cæterùm per cõplures dies ibi ſtatiua habuit. Hæc dum in India geruntur, Græci milites nuper in colonias à rege diducti Cara bactra, orta inter ipſos ſeditione, defecerant, nõ tam Alexandro infenſi, quàm metu ſupplicij: quippe occiſis quibuſdam popularium, qui ualidiores erant, arma ſpectare cœperunt. Et Bactriana arce, quæ quaſi negligētius aſſeruata erat, occupata, barbaros quoq; in ſocietatem defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoq; nomen aſſumpſerat, non tam imperij cupidine, quàm in patriam reuertendi cum ijs qui authoritatem ipſius ſequebãtur. Huic Bicon quidam nationis eius, ſed ob æmulationem infeſtus, comparauit inſidias, inuitatumq; ad epulas, per Boxum quendam Macerianũ in conuiuio occìdit. Poſtero die concione aduocata, Bicon ultrò inſidiatũ ſibi Athenodorũ pleriſq; perſuaſerat. Sed alijs ſuſpecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare ſuſpicio. Itaq; Græci milites arma capiunt occiſuri Bicone, ſi daretur occaſio. Cæteri principes eorum iram multitudinis mitigauerunt. Præter ſpem ſuam Bicon præſenti periculo ereptus, paulò pòſt inſidiatus authoribus ſalutis ſuæ eſt: cuius dolo cognito, & ipſum cõprehenderũt, & Boxum. Cæterùm Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiã per cruciatum necari. Iamq; corpori tormenta admouebãtur, cũ Græci milites incerti ob quam

Athenodorus.

Bicon.

Boxus.

quã cauſam, lymphatis ſimiles ad arma diſcurrunt: quorũ fremitu exaudito, qui torquere Biconem *iuſſerant, omiſere, ueriti ne id facere tumultuantiũ uociferatione prohiberentur.* Ille, *ſicut nudatus erat, peruẽnit ad* Græcos, *& miſerabilis facies ſupplicio deſtinati in diuerſum animos repẽtè mutauit, dimittiq́; eũ iuſſerũt.* Hoc *modo pœna bis liberatus, cum cæteris, qui colonias à rege attributas reliquerunt, reuertit in patriã.* Hæc *circa* Bactra *&* Scytharum *terminos geſta interim regẽ duarum gentiũ (de quibus antè dictum eſt) centũ legati adeũt.* Omnes *curru uehebantur, eximia magnitudine corporũ, decoro habitu: lineæ ueſtes intextæ auro, purpuraq́; diſtinctæ.* Ei *ſe dedere ipſos, urbes, agroſq́;, referebant, per tot ætates inuiolatam libertatẽ illius primùm fidei ditioniq́; permiſſuros.* Deos *ſibi deditiõis authores, nõ metũ: quippe intactis uiribus iugũ excipere.* Rex, *cõſilio habito, deditos in fidẽ accepit, ſtipendio, quod* Arachoſijs *utraq; natio pẽſitabat, impoſito.* Præterea II. *millia &* D. *equites imperati: & omnia obediẽter à* Barbaris *facta.* Inuitatis *deinde ad epulas legatis gentiũ, reguliſq́;, exornari conuiuiũ iuſſit.* Centum *aurei lecti modicis interuallis poſiti erãt.* Lectos *circũdederãt aulæa purpura auroq́; fulgentia: quicquid aut apud* Perſas *uetere luxu, aut apud* Macedonas *noua immutatione corruptum erat, cõfuſis utriuſq; gentis uitijs in illo cõuiuio oſtẽdens.* Intererat *epulis* Dioxippus Atheniẽſis *pugil nobilis, & ob eximiã uirtutem uirium iam à rege promotus & gratus.* Inuidi *maligniq́; increpabant per ſeria & ludũ, ſaginati corporis ſequi inutilẽ belluã.* Cũ *ipſi prælũ inirent, oleo madentẽ præparare uentrem epulis.* Eodẽ *igitur in cõuiuio* Horratas Macedo *iã temulẽtus exprobrare ei cœpit, & poſtulare, ut ſi uir eſſet, po-*

Dioxippus

Horratas

ſtero

ſtero die ſecũ ferro decerneret: regẽ tandẽ uel de ſua temeritate, uel de illius ignauia iudicaturum. Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociã, accepta conditio eſt. Ac poſtero die rex, cùm etiam acrius certamen expoſcerent, quia deterrere non poterat, deſtinata exequi paſſus eſt. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo ſtudebant, cõuenerat multitudo. Macedo iuſta arma ſumpſerat, æreum clypeum, haſtam, quam ſariſſam uocant, læua tenẽs, dextra lanceam, gladioq; cinctus, uelut cum pluribus ſimul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, læua puniceum amiculum, dextra ualidum nodoſumq; ſtipitem præferebat. Ea ipſa res omniũ animos expectatione ſuſpenderat: quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas uidebatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici poſſe, lanceam emiſit: quam Dioxippus cùm exigua corporis declinatione uitaſſet, antequàm ille haſtam transferret, in dextram aſſiluit, & ſtipite mediã eam fregit. Amiſſo utroq; telo, Macedo gladiũ cœperat ſtringere: quem occupatum complexu, pedibus repentè ſubductis, Dioxippus arietauit in terram: ereptoq; gladio, pedem ſuper ceruicem iacentis impoſuit, ſtipitem intentans, eliſurusq; eo uictum, ni prohibitus eſſet à rege. Triſtis ſpectaculi euentus non Macedonibus modò, ſed etiam Alexandro fuit, maximè quia barbari affuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidiſſe uerebatur. Hinc ad criminationem inuidorũ adapertæ ſunt aures regis. Et poſt paucos dies inter epulas aureum poculum ex compoſito ſubducitur: miniſtriq;, quaſi amiſiſſent quod amouerant, regem adeunt. Sæpe minus eſt conſtantiæ in rubore, quàm in culpa. Coniectum oculorum, quibus ut fur deſtinabatur,

Dioxippi & Horratæ ſingulare certamen.

tur,

tur, Dioxippus ferre non potuit. Et cùm exceßiſſet conuiuio, literis conſcriptis, quæ regi redderentur, ferro ſe interemit. Grauiter mortem eius tulit rex, exiſtimans, indignationis eſſe, non pœnitētiæ teſtem, utiq; poſteaquàm falſò inſimulatum eum, nimium inuidorum gaudiū oſtendit. Indorū legati dimißi domos, paucis pòſt diebus cum donis reuertuntur. CCC. erant equi, mille XXX. curſus, quos quadriiugi equi ducebant. Lineæ ueſtis aliquantum, mille ſcuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leonesq; raræ magnitudinis, & tigres, utrunque animal ad manſuetudinē indomitum. Lacertarum quoq; ingentiū pelles, & dorſa teſtudinum. Cratero deinde imperat rex, haud procul amne, per quem erat ipſe nauigaturus, copias duceret. Eos autem qui comitari eum ſolebant, imponit in naues, & in fines Mallorum ſecundo amne deuehitur. Inde Sabracas adijt, ualidā Indiæ gentem, quæ populi, non regum imperio regebatur. VI. millia peditum habebant, equitū VI. millia. has copias currus D. ſequebātur. Tres duces ſpectatos uirtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem uicos maximè in ripa habebant) ut uidere totum amnem, quà proſpici poterat nauigijs conſtratū, & tot militum arma fulgentia, territi noua facie, deorū exercitū, & alium Liberum Patrē, celebre in illis gentibus nomē, aduentare credebant. Hinc militū clamor, hinc remorū pulſus, uariæq; nautarū uoces hortantiū pauidas aures impleuerant. Ergo uniuerſi ad eos, qui in armis erāt, currunt, furere clamitantes, cum dijs præliū inituros. Nauigia non poſſe numerari, quæ inuictos ueherent. Tantumq; in exercitum ſuorum intulere terroris, ut legatos mitterent gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die

Dioxippus ſeipſum interemit.

Sabracæ.

to die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, quàm cæteris fuerat. Itaq; oppido ibi condito, quod Alexandriā appel-
Muſicani. *lari iuſſerat, fines eorū, qui Muſicani appellantur, intrauit.* Hic Deſteriolem ſatrapem, quē Parapamiſadis præfecerat, *iiſdem arguentibus, cognouit: multaq; auarè, ac ſuperbè feciſſe cōuictum, interfici iuſsit.* Oxyatres prætor *Bactrianorū non abſolutus modò, ſed etiam iure amplioris imperij donatus eſt.* Finibus Muſicanis deinde in ditionem redactis, urbi eorum imperium impoſuit. Inde
Præſti. *Præſtos, & ipſam* Indiæ gentem peruentum eſt. Oxycanus rex erat, qui ſe munitæ urbi cum magna manu popularium incluſerat. Hanc Alexander tertio die, quàm cœperat obſidere, expugnauit. Et Oxycanus cùm in arcem confugiſſet, legatos de conditione deditionis miſit ad regem. Sed antequàm adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderāt: per quarum ruinas Macedones euaſere in arcem: qua capta, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. Dirupta igitur arce, & omnibus capti-
Sabus. *uis uenundatis, Sabi regis fines ingreſſus eſt.* Multisq; oppidis in fidem acceptis, ualidiſsimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtri uiſum eſt, rudibus militariū operū: quippe in media fermè urbe è terra exiſtebāt, nullo ſuffoſsi ſpecus antè ueſtigio facto. VIII. M. Indorum in ea regione cæſos Clitarchus eſt author, multosq; captiuos ſub corona ueniſſe. Rurſus Muſicani defecerunt, ad quos opprimendos miſſus eſt Pithon, qui captum principem gentis, eundemq; defectionis authorem adduxit ad regem. Quo Alexander in crucem ſublato, rurſus amnem, in quo claſſem expectare ſe iuſſerat, repetit. Quarto deinde die ſecundo amne peruenitur ad oppidum, quà iter in regnum erat Sabi. Nuper ſe ille de-

dider

dideral, ſed oppidani detrectabant imperiū, & clauſerāt portas. Quorū paucitate cōtempta, rex quingētos Agrianos mœnia ſubire iuſſerat, & ſenſim recedentes elicere extra muros hoſtem, ſecuturum profectò, ſi fugere eos crederet. Agriani (ſicut imperatū erat) laceßito hoſte, ſubitò terga uerterunt: quos barbari effuſè ſequentes, in alios, inter quos ipſe rex erat, incidunt. Renouato ergo prælio ex tribus millibus Barbarorū quingentis cæſi ſunt, mille capti, cæteri mœnibus urbis incluſi. Sed nō ut prima ſpecie læta uictoria, ita euētu quoq; fuit: quippe barbari ueneno tinxerant gladios. Itaq; ſaucij ſubinde expirabāt. Nec cauſa tam ſtrenuæ mortis excogitari poterat à medicis, cùm etiam leues plagæ inſanabiles eſſent. Barbari autem ſperauerant, incautum & temerarium regem excipi poſſe. Et fortè inter promptißimos dimicans, intactus euaſerat. Præcipuè Ptolemæus læuo humero leuiter quidem Ptolemæus. *ſaucius, ſed maiore periculo quàm uulnere affectus, regis ſolicitudinem in ſe conuerterat. Sanguine coniunctus erat, & quidam Philippo genitum eſſe credebant. certè pellice eius ortū conſtabat. Idem corporis cuſtos, promptißimusq; bellator, & pacis artibus quàm militiæ maior & clarior, modico ciuiliq; cultu liberalis in primis, adituq; facilis, nihil ex faſtu regio aſſumpſerat. Ob hæc regi an popularibus charior eſſet, dubitari poterat. Tum certè primùm expertus ſuorū animos, adeò ut fortunā, in quam poſteà aſcēdit, in illo periculo Macedones ominati eſſe uideantur: quippe non leuior illis Ptolemæi fuit cura, quàm regis. qui & prælio & ſolicitudine fatigatus cū Ptolemæo aßideret, lectū, in quo ipſe acquieſceret, iußit inferri. In quē ut ſe recepit, protinus altior inſecutus eſt ſomnus. Ex quo excitatus, per quietē uidiſſe ſe exponit ſpeciē*

draco

draconis oblatā herbam ferētis ore, quam ueneni remediū eſſe monſtraſſet. Colorem *quoq; herbæ referebat, agnituruм, ſi quis reperiſſet, affirmās: inuentāq; deinde, quippe à multis erat requiſita, uulneri impoſuit: protinusq; dolore finito, intra breue ſpatium cicatrix quoq; obducta eſt. Barbaros ut prima ſpes feſellerat, ſeipſos urbemq; dediderunt.* Hinc *in proximam gentem* Pathalyam *peruentum eſt.* Rex *erat* Mœris, *qui urbe deſerta in montes profugerat.* Itaq; Alexander *oppido potitur, agroſq; populatur. Magnæ inde prædæ actæ ſunt pecorum armentorumq;, magna uis reperta frumēti.* Ducibus *deinde ſumptis amnis peritis, defluxit ad inſulam medio fermè alueo enatam.* Ibi *diutius ſubſiſtere coactus, quia duces ſocordius aſſeruati profugerāt, miſit qui cōquirerent alios: nec repertis, peruicax cupido inceßit uiſendi* Oceanum, *adeūdiq; terminos mundi ſine regionis peritis, flumini ignoto caput ſuum totq; fortißimorū uirorum ſalutem permittere.* Nauigabant *ergo omnium per quæ ferebantur ignari. quantum inde abeſſet mare, quæ gentes colerent, quàm placidū amnis os, quàm patiēs longarum nauium eſſet, anceps & cæca æſtimatio augurabatur.* Vnum *erat temeritatis ſolatium, perpetua felicitas.* Iam C C C C. *ſtadia proceſſerant, cùm gubernatores agnoſcere ipſos auram maris, & haud procul uideri ſibi* Oceanū *abeſſe, indicāt regi.* Lætus *ille, hortari nauticos cœpit, incumberent remis. adeſſe finem omnibus uotis expeditum.* Iam *nihil gloriæ deeſſe, nihil obſtare uirtuti.* Sine *ullo* Martis *diſcrimine, ſine ſanguine orbem terræ ab illis capi.* Nec *naturam quidem longius poſſe procedere.* Breui *incognita, niſi immortalibus, eſſe uiſuros.* Paucos *tamē nauigio emiſit in ripam, qui agreſtes uagos exciperent, è quibus certiora noſci poſſe ſperabat.*

Pathalya. Mœris.

Illi

Illi ſcrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati quàm procul abeſſet mare, reſponderunt nullum ipſos mare ne fama quidem accepiſſe. Cæterùm tertio die perueniri poſſe ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Intellectum eſt mare deſtinari ab ignaris naturæ eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoq; die, quo propius ſpes admouebatur, creſcebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini ſubibat mare, leni adhuc æſtu confundente diſpares undas. Tum aliam inſulam medio amni ſitam euecti paulò leuius, quia curſus æſtu uerberabatur, applicant claſſem, & ad commeatus petendos diſcurrunt, ſecurì caſus eius qui ſuperuenit ignaris. Tertia fermè hora erat, cum ſtata uice Oceanus exæſtuans inuehi cœpit, & retro flumen urgere. Quod primò coërcitum, deinde uehementius pulſum, maiore impetu aduerſum agebatur, quàm torrentia præcipiti alueo incurrunt. Ignota uulgò freti natura erat, mõſtraq; & iræ deûm indicia cernere uidebantur. Identidem intumeſcens mare, & in campos paulò antè ſiccos deſcẽdere ſuperfuſum. Iamq; leuatis nauigijs, & tota claſſe diſperſa, qui expoſiti erant undique ad naues trepidi & improuiſo malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu feſtinatio quoque tarda eſt. Hi contis nauigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, conſederant. Quidam enauigare properantes, ſed non expectatis qui ſimul eſſe debebant, clauda & inhabilia nauigia languidè moliebantur. Aliæ nauium inconſultè ruentes non receperant, pariterq; & multitudo & paucitas feſtinantes morabantur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium, diſſonæq; uoces nunquam idem ac unum tendentium, non oculorum modò uſum, ſed etiam aurium abſtulerant. Ne in gu-

Oceani æſtus.

bernatoribus quidem quicquam opis erat, quorum nec exaudiri uox à tumultuãtibus poterat, nec imperiũ à territis incompoſitisq́; ſeruari. Ergo *collidi inter ſe naues, abſtergeriq́; inuicem remi, & alij aliorum nauigia urgere cœperunt.* Crederes *non unius exercitus claſſem uehi, ſed duorum nauale iniſſe certamen.* Incutiebantur *puppibus proræ, premebantur à ſequẽtibus, qui antecedentes turbauerant.* Iurgantiũ *ira perueniebat etiam ad manus.* Iamq́; *æſtus totos circa flumẽ campos inundauerat, tumulis duntaxat eminentibus uelut inſulis paruis, in quos pleriq; trepidi, omiſsis nauigijs, enare cœperũt.* Diſperſa *claſsis partim in præalta aqua ſtabat, quà ſubſederant ualles, partim in uado hærebat, utcunq; inæquale terræ faſtigium occupauerant undæ, cùm ſubitò nouus & priſtino maior terror incutitur. reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in ſuum fretũ recurrentibus, reddebatq́; terras paulò antè profundo ſalſo merſas.* Igitur *deſtituta nauigia alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt.* Strati *erãt campi ſarcinis, aulſarum tabularũ remorumq́; fragmentis.* Miles *nec egredi in terram, nec in naues ſubſiſtere audebat, identidem præſentibus grauiora quæ ſequerentur expectãs.* Vix *quæ perpetiebantur, uidere ipſos poſſe credebant, in ſicco naufragia, in amni mare. nec finis malorum: quippe æſtum paulò pòſt mare relaturum, quo nauigia alleuarentur, ignari, famem & ultima ſibimet ominabantur.* Belluæ *quoq; fluctibus deſtitutæ, terribiles uagabantur.* Iamq́; *nox appetebat, & regem quoque deſperatio ſalutis ægritudine affecerat: non tamen inuictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præſideret in ſpeculis, equitesq́; præmitteret ad os amnis, ut cùm mare rurſus exæſtuare ſenſiſſent, procederent.* Nauigia *quoque*

lace

lacerata refici, & euerſa fluctibus erigi iubet, paratosq́; eſſe & intentos, cùm rurſus mare terras inundaſſet. Tota ea nocte inter uigilias adhortationesq́; conſumpta, celeriter & equites ingenti curſu refugere, & ſecutus eſt æſtus. Qui primò aquis leni tractu ſubeuntibus, cœpit leuare nauigia: mox totis campis inundans, etiam impulit claſſem: plauſusq́; militum nauticorumq́; inſperatam ſalutem immodico celebrantium gaudio, litoribus ripisq́; reſonabat. Vnde tantũ rediſſet ſubitò mare, quò pridie refugiſſet, quæ nam eſſet eiuſdem elemẽti natura, modò diſcors, modò imperio temporũ obnoxia, mirabũdi requirebãt. Rex cùm ex eo quod acciderat, cõiectaret, poſt ſolis ortũ ſtatũ tempus eſſe, ex media nocte ut æſtum occuparet, cum paucis nauigijs ſecundo amne defluxit: euectusq́; os eius, CCCC. *ſtadia proceßit in mare. tandem uoti ſui compos, præſidibus & maris & locorum dijs ſacrificio facto, ad claſſem redijt.* Hinc *aduerſum flumen ſubijt claßis, & altero die appulſa eſt haud procul lacu ſalſo, cuius ignota natura pleroſque decepit temerè ingreſſos aquam: quippe ſcabies corpora inuaſit, & contagium morbi etiam in alios uulgatum eſt. Oleum remedio fuit.* Leonato *deinde præmiſſo, ut puteos foderet, quà terreſtri itinere ducturus exercitũ uidebatur (quippe ſicca erat regio) ipſe cum copijs ſubſtitit, uernum tempus expectans.* Interim *& urbes plerasq́; condidit.* Nearcho, *atq́;* Oneſicrito *nauticæ rei peritis imperauit, ut ualidißimas nauium deducerent in* Oceanum*: progreßiq́; quoad tutò poſſent, naturam maris noſcerent: uel eodem amne, uel* Euphrate *ſubire eos poſſe, cùm reuerti ad ſe uellent.* Iamq́; *mitigata hyeme, & nauibus, quæ inutiles uidebantur, crematis, terra ducebat exercitum.* Nonis *caſtris*

Lacus ſalſus.

Arabitæ. *in regionē Arabitarum, inde totidē diebus in Gedroſiorū regionē peruentum eſt.* Liber hic populus, cōcilio habito dedidit ſe, nec quicquam deditis præter cōmeatus imperatum eſt. Quinto hinc die uenit ad flumē, Arabū incolæ appellant. Regio deſerta, & aquarum inops excipit, quam emēſus in Horitas tranſit. Ibi maiorem exercitus partem Hephæſtioni tradidit, leuam armaturam cum Ptolemæo Leonatoq; partitus eſt. Tria ſimul agmina populabantur Indos, magnæq; prædæ actæ ſunt. Maritimos Ptolemæus, cæteros ipſe rex, & ab alia parte Leonatus urebant. In hac quoq; regione urbē cōdidit, deductiq; ſunt in eā Arachoſij. Hinc peruênit ad maritimos Indos. deſertā, uaſtamq; regionem latè tenent, ac ne cum finitimis quidē ullo commercij iure miſcentur. Ipſa ſolitudo natura quoq; immitia efferauit ingenia. Prominēt ungues nūquam reciſi. Comæ hirſutæ, & intonſæ ſunt. Tuguria conchis, & cæteris purgamentis maris inſtruunt. Ferarū pellibus tecti, piſcibus ſole duratis, & maiorū quoq; belluarū, quas fluctus eijcit, carne ueſcuntur. Cōſumptis igitur alimētis, Macedones primò inopiam, deinde ad ultimū famem ſentire cœperūt, radices palmarū (nanq; ſola ea arbor gignitur) ubiq; rimātes. Sed cùm hæc quoq; alimēta defecerāt, iumēta cædere aggreßi, ne equis quidē abſtinebāt: et cùm deeſſent quæ ſarcinas ueherēt, ſpolia de hoſtibus, propter quæ ultima Orientis peragrauerant, cremabant incendio. Famem deinde peſtilentia ſecuta eſt; quippe inſalubrium ciborū noui ſucci, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi uulgauerant morbos, & nec manere ſine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progreſſos acrior peſtilentia urgebat. Ergo ſtrati erant campi penè pluribus ſemiuiuis, quàm cadaueribus. Ac ne leuius quidē ægri ſequi

Arabus fluuius.

Horitæ.

Indi maritimi.

Fames & peſtilētia in exercitu Alexandri.

ſequi poterant: quippe agmen raptim agebatur, tantũ ſingulis ad ſpem ſalutis ipſos proficere credentibus, quantũ itineris feſtinando præriperẽt. Igitur qui defecerant, notos ignotosq; ut alleuarentur orabant. Sed nec iumenta erant, quibus excipi poſſent, & miles uix arma portabat, imminentisq; etiam ipſis facies mali ante oculos erat. Ergo ſæpius reuocati, ne reſpicere quidem ſuos ſuſtinebant, miſericordia in formidinem uerſa. Illi relicti, deos teſtes, ſacra communia, regisq; implorabãt opem. Cumq; fruſtrà ſurdas aures fatigarent, in rabiẽ deſperatione uerſi, parem ſuo exitum, ſimilesq; ipſis amicos & cõtubernales precabantur. Rex dolore ſimul ac pudore anxius, quia cauſa tantæ cladis ipſe eſſet, ad Phrataphernẽ Parthimorũ ſatrapen miſit, qui iuberet camelis cocta cibaria afferre. Alios finitimarum regionum præfectos, certiores neceßitatis ſuæ fecit: nec ceſſatum eſt ab his. Itaque fame duntaxat uendicatus exercitus, tandem in Gedroſiæ fines perducitur. Omniũ rerum ſola fertilis regio eſt, in qua ſtatiua habuit, ut uexatos milites quiete firmaret. Hic Leonati literas accipit, conflixiſſe ipſum cum VIII. millibus peditum, & D. equitibus Horitarum, proſpero euentu. A Cratero quoque nuntius uenit, Ozinem & Zariaſpem nobiles Perſas defectionẽ moliẽtes oppreſſos à ſe, in uinculis eſſe. Præpoſito igitur regioni Sibyrtio (nãq; Memnon præfectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniã ipſe proceßit. Aſpaſtis erat Satrapes gẽtis, ſuſpectus res nouare uoluiſſe, dum in India rex eſſet. Quẽ occurrentem, dißimulata ira, comiter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit. cùm Indiæ præfecti (ſicut imperatũ erat) equorum, iumentorum, iugaliumq; uim ingentem ex omni quæ ſub impe-

Gedroſia.

Carmania.

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI, REGIS MACEDONVM,

LIBER DECIMVS.

Iſdem ferè diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Heracon ſuperueniūt, qui Parmenionem iuſſu regis occiderant, quinq; millia peditū cum equitibus mille. Sed & accuſatores eos è prouincia, cui præfuerant, ſequebantur: nec tot facinora, quot admiſerant, compenſare poterant cædis perquàm gratæ regi miniſterio. Quippe cùm omnia profana ſpoliaſſent, ne ſacris quidem abſtinuerant: uirginesq; & principes fœminarum ſtupra perpeſſæ, corporum ludibria deflebant. Inuiſum Macedonum nomen auaritia eorum ac libido barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem uirginem conſtupratam, ſeruo ſuo pellicem dederat. Pleriq; amicorum Alexandri non tam criminum, quæ palàm obijciebantur, atrocitatem, quàm memoriam occiſi per eos Parmenionis, quod tacitum prodeſſe reis apud regem poterat, intuebantur, læti recidiſſe iram in iræ miniſtros, nec ullam potentiam ſcelere quæſitam, cuiquam eſſe diuturnam. Rex, cognita cauſa, pronuntiauit ab accuſatoribus unum & id maximum crimen eſſe præteritū, deſperationem ſalutis ſuæ. nunquam enim talia auſuros, qui ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reuerti, aut credidiſſent reuerſurū. Igitur hos quidem uinxit: DC. autem militū, qui ſæuitiæ eorum miniſtri fuerant, interfici iuſſit. Eodem die ſumptum eſt ſupplicium de his

quoq;,quos authores defectionis Perſarũ Craterus adduxerat. Haud multò pòſt Nearchus & Oneſicritus, quos longius in Oceanũ procedere iuſſerat, ſuperueniũt. Nunciabant autẽ quædam audita, alia cõperta. Inſulam oſtio amnis ſubiectam auro abundare, inopem equorũ eſſe: ſingulos equos ab ijs, qui ex cõtinenti traijcere auderent, ſingulis talentis emi. Plenũ eſſe belluarum mare, æſtu ſecundo eas ferri, magnarum nauium corpora æquantes: truci cantu deterritas, ſequi claſſem cum magno æquoris ſtrepitu, uelut demerſa nauigia ſubiſſe aquas. Cætera incolis crediderant: inter quæ rubrũ mare nõ à colore undarum,

Erythreum mare.

ut pleriq; crederent, ſed ab Erythro rege appellari. Eſſe haud procul à cõtinenti inſulam palmis frequẽtibus conſitam, & in medio ferè nemore columnam eminere Erythri

Erythri regis monumentum.

regis monumentum, literis gentis eius ſcriptam. Adijciebant, nauigia quæ lixas mercatoresq; uexiſſent, famam auri ſecutis gubernatoribus, in inſulam eſſe trãſmiſſa, nec deinde ab his poſtea uiſa. Rex cognoſcendi plura cupidine accenſus, rurſus eos terram legere iubet, donec ad Euphratem appellerent claſſem, inde aduerſo amne Babyloniam ſubituros. Ipſe animo infinita cõplexus, ſtatuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infenſus: inde Numidiæ ſolitudinibus peragratis, curſum Gadis dirigere. Ibi nanque columnas Herculis eſſe, fama uulgauerat. Hiſpaniam deinde, quam Iberiã Græci à flumine Ibero uocabant, adire, & præteruehi Alpes, Italiæq; oram, unde in Epirum

Iberia.

breuis curſus eſt. Igitur Meſopotamiæ prætoribus imperauit, ut materia in Libano monte cæſa, deuectaq; ad urbẽ Syriæ Capſagas, ingentiũ carinas nauium ponere: ſeptiremes omnes eſſe, deduciq; Babyloniã. Cypriorum regibus

bus imperatum, ut æs ſtupamq́; & uela præberent. Hæc *agenti,* Pori & Taxilis regum *literæ traduntur,* Abiaſa*rem morbo,* Philippum *præfectum ipſius ex uulnere interijſſe,oppreſſosq́; qui uulneraſſent eum.* Igitur Philip*po ſubſtituit* Eudæmonem.*dux erat* Thracum.Abiaſaris *regnum filio eius attribuit.*Ventũ *eſt deinde* Paſargadas: Paſargadæ. Perſica *eſt gens, cuius ſatrapes* Orſines *erat, nobilitate* Orſines. *ac diuitijs inter omnes barbaros eminens.* Genus *ducebat à* Cyro *quondam rege* Perſarum. Opes & *à maioribus traditas habebat, & ipſe longa imperij poſſeßione cumulauerat.* Is *regi cum omnis generis donis, non ipſi modò ea,ſed etiam amicis eius daturus, occurrit.* Equorum *domiti greges ſequebantur,curruſq́; argento & auro adornati,pretioſa ſupellex, nobiles gemmæ,aurea magniponderis uaſa,ueſteſq́; purpureæ,& ſignati argenti talenta quatuor millia.*Cæterùm *tanta benignitas barbaro cauſa mortis fuit.*Nam *cùm omnes amicos regis donis ſuper ipſorum uota coluiſſet:*Bagoæ *ſpadoni,qui* Alexandrum *obſequio corporis deuinxerat ſibi, nullum honorem habuit : admonituſq́; à quibuſdam, quàm* Alexandro *cordi eſſet: reſpondit,* Amicos *regis, non ſcorta, ſe colere:nec moris eſſe* Perſis*,mares ducere,qui ſtupro effœminarentur.* His *auditis , ſpado potentiam flagitio & dedecore quæſitã, in caput nobiliſsimi & inſontis exercuit.* Nanq; *gentis eiuſdem leuißimos falſis criminibus aſtruxit,monitos tum demũ ea deferre,cùm ipſe iußiſſet.*Interim *quoties ſine arbitris erat, credulas regis aures implebat, dißimulans cauſam iræ,quò grauior criminantis authoritas eſſet.* Nondum *ſuſpectus erat* Orſines*, iam tamen uilior.* Reus *enim in ſecreto agebatur, latẽtis periculi ignarus: & importunißimum ſcortũ, ne in ſtupro quidem & dedecoris*

patientia fraudis oblitum, quoties amorē regis in ſe accenderat, Orſinem modò auaritiæ, interdum etiā defectionis arguebat. Iam matura erant in perniciē innocentis mendacia, & fatum, cuius ineuitabilis ſors eſt, appetebat. Fortè enim ſepulchrū Cyri Alexander iuſſit aperiri, in quo erat conditū eius corpus, cui dare uolebat inferias. auro, argentoq́; repletū eſſe crediderat: quippe ita fama Perſæ uulgauerant. Sed præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacē, nihil reperit. Cæterùm corona aurea impoſita, amiculo cui aſſueuerat ipſe, ſolium in quo corpus iacebat, uelauit: miratus tanti nominis regem tantis præditum opibus, haud pretioſius ſepultum eſſe, quàm ſi fuiſſet è plebe. Proximus erat lateri ſpado, qui regem intuens, Quid mirū, inquit, eſt inania ſepulchra eſſe regū, cùm ſatraparū domus aurū inde egeſtum capere non poſſint? Quod ad me attinet, ipſe hoc buſtum antea nō uideram: ſed ex Dario ita accepi, tria millia talentûm condita eſſe cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut quod impune habere non poterat Orſines, donando etiam gratiā iniret. Cōcitauerat iam animū in iram, cum hi, quibus negotium idem dederat, ſuperueniūt. Hinc Bagoas, hinc ab eo ſubornati, falſis criminibus occupāt aures. Antequàm accuſari ſe ſuſpicaretur Orſines, in uincula traditus eſt. Non cōtentus ſupplicio inſontis ſpado, ipſe morituro manū iniecit. Quem Orſines intuēs, Audieram, inquit, in Aſia olim regnaſſe fœminas: hoc uerò nouū eſt, regnare caſtratū. Hic fuit exitus nobiliſſimi Perſarum, nec inſontis modò, ſed eximiæ quoq; benignitatis in regē. Eodem tempore Phradates regnum affectaſſe ſuſpectus occiditur. Cœperat eſſe præceps ad repræſentanda ſupplicia, idem ad deteriora credenda. Sic ſcilicet res ſecundæ ualent commutare naturam,

Cyri ſepulchrum.

Orſines occiditur.

*ram, & raro quiſquam erga bona ſua ſibi ſatis cautus eſt. Idem enim paulo ante Lynceſtem Alexandrum delatum à duobus indicibus damnare non ſuſtinuerat. Humiliores quoque reos contra ſuam uoluntatem, quia cæteris uidebantur inſontes, paſſus abſolui, hoſtibus uictis regnare di xerat. Ad ultimum à ſemetipſo degenerauit uſqueadeò ut aduerſus libidinem animi, arbitrio ſcorti alijs regna daret, alijs adimeret uitam. Iiſdem ferè diebus literas à Cœno accepit, de rebus in Europa geſtis, dum ipſe Indiam ſubigit. Zopyrio Thraciæ præpoſitus dum expeditionẽ in Getas faceret, tẽpeſtatibus procelliſq; ſubitò coortis, cum toto exercitu oppreſſus erat. Qua cognita clade, Seuthes Odryſas populares ſuos ad defectionẽ compulerat. Amiſſa propemodum Thracia, ne Græcia quidem**

Scriptores rerũ geſtarũ Alexandri Magni hoc loco Calani Indi, in Philoſophiç ſtudijs magni nominis, mentionẽ faciũt. Qui perſuaſu Taxilis regis Indiæ Alexandrum ſecutus, tandẽ miro mortis genere ſeipſum interfecit. Cũ enim LXXIII. annos abſque vllo morbo vixiſſet, dolore alui correptus in Perſide, finẽ uitæ ſuæ adeſſe coniectans, ne longo morbo perpetua vitæ felicitas contaminaretur nève multis medicorum pharmacis foret excruciandus, Alexandrum rogauit, vt ſibi pyram conſtrui, cumq; aſcendiſſet, eandem incendi iuberet. Rex hominem ab horrendo incepto poſſe deterreri ſperans, diſſuadere cœpit. Verùm cùm eum fixum atq; immutabilem in ſententia permanere, nec in vita retineri poſſe videret, pyram ſecundum Calani voluntatem extrui permiſit. Quò delatus equo, adoratis patrijs numinibus, Macedonas prehenſis manibus rogauit, vt illum diem læti cum rege potantes exigerent, quem paulopòſt Babylone ſe viſurum dixit. His dictis pyram aſcendit alacriter, atq; membris decore compoſitis, eo quo reſedit geſtu perpetuo conſeruato, occubuit. Incenſa pyra, tubæ inſonuere, totusq; exercitus clamores in cœlum ſuſtulit, haud ſecus atq; in prælijs fieri ſolet. Elephanti quoque horrendum infremuerunt. Hæc de Calani morte grauiſsimi

ſcripſer

ſcripſerunt authores,inuicti animi,ad quælibet dura conſtanter perferenda,ſingulare exemplum.Poſthæc Suſa profectus, Statyram,maiorem Darij filiam,legitimo ſibi copulauit matrimonio. Iuniorem Drypetim Hephæſtioni vxorem dedit. Optimatibus quoq; Macedonum, atq; inſignioribus amicis, lectas ex omnibus gentibus nobiliſsimas virgines, circiter LXXX. matrimonio collocauit: ne ſolus noui moris author haberetur.Nuptię Perſico more celebratę ſunt.Reliquis quoque Macedonibus,qui dudum vxores duxerant, regale inſtituit cõuiuium. Cui cùm nouem millia conuiuarũ intereſſent, vnumquéq; ad peragenda libamina, aurea phiala donaſſe dicitur. Eodem tempore XXX. millia iuniorum militum pari omnes ætate, ſub præfectis ciuitatum partim à ſe cõditarum, partim etiam deuictarum, ad omnia belli munia, ac Macedonica armatura pulcherrimè inſtructi,ad Alexandrũ venerunt: quos Epigonos,id eſt ſucceſſores,appellabat. Horum aduentu Macedones nonnihil contriſtari viſi ſunt. Cùm enim Macedones diuturna militia fatigati,regi in concionibus ſæpius obloquerentur, ad compeſcendam eorum licentiam hos ſibi compararauerat milites, quos etiã maximis ornauit beneficijs. Harpalus autem,cui rex Babyloniæ theſaurorum atq; vectigalium curam demandauerat, cùm audiuiſſet Alexandri virtute,Indorum reges maiore ex parte perdomitos,& felici rerum omnium ſucceſſu iam ei cuncta patêre, arbitrabatur Alexandrum vlteriora cognoſcendi & gloriæ augendæ cupidiſſimum,haud facile eò loci rediturum.Delicijs itaq;,atq; luxui deditus,vim nobilibus atq; ingenuis fœminis inferens, omne libidinis genus exercuit. Vocato etiã ad ſe ab Athenis inſigni ſcorto, cui Potonice nomen erat, eidem, non ſolùm viuenti maxima & regia donauit munera, verũetiam poſt mortem, monumentum celeberrimum, triginta talentis in id collatis, extrui voluit. His & ſimilibus turpiſsimis voluptatibus magna pecuniæ ſumma exhauſta, cum percepiſſet Alexandrum ex India redeuntem in multos præfectos, ob ſceleſta ipſorum in ſubditos facinora delatos,grauiter animaduertiſſe: timens (quæ ſua erat conſcientia) ne & ſibi tale quippiam contingeret,collectis quinq; millibus talentis, cum ſex millibus mercenariorum,celerrime in Atticam contẽdit. nemine verò ipſum recipiente, relictis militibus ad Tænaron, vbi iam antea mer-

cenarior

cenariorum militum quos præfecti in Aſia ex mandato regis dimiſerant, ingens multitudo confluxerat. Athenas cum pecunia eſt profectus. Ad quem cõtinuò certatim magna vis ciuiũ confluxit, auri magis quàm hominis amore compulſi, in primisq; oratores, & hi qui quæſtum ex pulpito faciebant. Quos exigua largitione pellectos, vt ſuam cauſam ad populum defenderent, ſibi facilè emptitios fecit. Habita deinde concione populi, vrbe excedere iuſſus, ad Græcos peruenit milites, ibiq; trucidatus eſt.

Ex his ſtudioſè lector, quæ in hoc fragmento deſunt, facilè reſarciri poterunt.

Igitur triginta nauibus Sunium tranſmittunt. Promontorium eſt Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreuerant. His cognitis, rex Arpalo Athenienſibusq; iuxtà infeſtus claſſem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod cõſilium cùm agitat, clàm literæ ei redduntur, Arpalum intraſſe quidem Athenas, pecunia conciliaſſe ſibi principum animos: mox concilio plebis habito, iuſſum urbe excedere, ad Græcos milites perueniſſe, à quibus interceptũ, & trucidatum à quodam uiatore per inſidias. His lætus in Europam traijciendi conſilium omiſit. Sed exules, præter eos qui ciuili ſanguine aſperſi erant, recipi ab omnibus Græcorum ciuitatibus queis pulſi erant, iuſſit. Et Græci haud auſi imperiũ aſpernari, quanquã ſoluendarũ legum id principium eſſe cenſebant, bona quoq; quæ extarent, reſtituère damnatis. Soli Athenienſes non ſuæ modò, ſed etiam reipublicæ uindices, colluuionẽ hominum, quia ægrè ferebant, non regis imperio, ſed legibus moribusq; patrijs regi aſſueti, prohibuere. Igitur exules finibus eijciunt, omnia potius toleraturi, quàm purgamenta quondam urbis ſuæ, tunc etiam exilij, admitterent. Alexãder ſenioribus militum in patriam remiſsis, XIII. millia peditũ, & duo millia equitum, quæ in Aſia retineret, Sunium.

ret, eligi iuſſit, exiſtimās modico exercitu continere poſſe Aſiā, quia pluribus locis præſidia diſpoſuiſſet, nuperq́; cōditas urbes quas colonis repleſſet, res renouare cupientibus obſtare. Cæterùm priuſquàm ſecerneret quos erat retēturus, edixit ut omnes milites æs alienū profiterētur. Graue pleriſq; eſſe cōpererat. Et quāquàm ipſorum luxu contractū erat, diſſoluere tamen ipſe decreuerat. Illi tentari ipſos rati, quò facilius ab integris ſumptuoſos diſcerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et rex ſatis gnarus, profeſſioni æris pudorem non contumaciam obſtare, menſas totis caſtris poni iuſſit, & x. millia talentorum proferri. Tum demum fide facta profeſſio eſt. Nec amplius ex tanta pecunia quàm c. & ccc. talenta ſuperfuêre. Adeò ille exercitus tot ditiſſimarum gentiū uictor, plus tamen uictoriæ quàm prædæ deportauit ex Aſia. Cæterùm ut cognitum eſt, alios mitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni ſedem in Aſiam habiturum rati, uecordes, & diſciplinæ militaris immemores, ſeditioſis uocibus caſtra complent, regemq́; ferocius quàm aliàs adorti, omnes ſimul miſſionem poſtulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, caniciemq́; capitum oſtentantes. Nec aut præfectorum caſtigatione, aut uerecundia regis deterriti, tumultuoſo clamore & militari uiolentia uolentem loqui inhibebant, palàm profeſſi, nuſquam inde niſi in patriā ueſtigium eſſe moturos. Tandem ſilentio facto, magis quia motū eſſe credebant, quàm quia ipſi moueri poterant, quid'nam acturus eſſet, expectabant. Ille, Quid hæc, inquit, repens conſternatio, & tam procax atq; effuſa licentia denuntiat? Eloqui timeo, palàm certè rupiſtis imperium, & precariò rex ſum, cui non alloquendi, non noſcendi monendiq́; aut intuendi

uos

uos ius reliquiſtis. Equidem cùm alios dimittere in patriã, alios mecũ paulò pòſt deportare ſtatuerim: tam illos accla mãtes uideo qui abituri ſunt, quàm hos cum quibus præmiſſos ſubſequi ſtatui. Quid hoc eſt rei? Diſpari in cauſa idem omnium clamor eſt. Peruelim ſcire, utrum qui diſce dunt, an qui retinentur, de me querãtur. Crederes uno ore omnes ſuſtuliſſe clamorem. Ita pariter ex tota concione reſpõſum eſt, Omnes queri. Tum ille, Nõ Herculè, inquit, poteſt fieri, ut adducar querẽdi ſimul omnibus hanc cauſam eſſe quam oſtenditis, in qua maior pars exercitus nõ eſt, utpote cùm plures dimiſerim quàm retenturus ſum. Subeſt nimirùm altius malum, quod omnes auertit à me. Quãdo enim regem uniuerſus exercitus deſeruit? Ne ſerui quidem uno grege profugiunt dominos: ſed eſt quidam in illis pudor à cæteris deſtitutos relinquendi. Verùm ego tam furioſæ conſternationis oblitus, remedia inſanabilibus conor adhibere. Omnẽ Herculè ſpem, quam ex uobis conceperam, damno: nec ut cum militibus meis (iam enim eſſe deſiſtis) ſed ut cum ingratiſsimis (ut oportet) agere decreui. Secũdis rebus quæ circũfluunt uos, inſanire cœpiſtis, obliti ſtatus eiusquẽ beneficio exuiſtis meo. Digni Herculè qui in eodẽ conſeneſcatis: quoniã facilius eſt uobis aduerſam, quàm ſecũdam regere fortunam. En tandem Illyriorum paulò antè & Perſarum tributarijs, Aſia & tot gentiũ ſpolia faſtidio ſunt. Modò ſub Philippo ſeminudis amicula ex purpura ſordent. Aurum & argentum oculi ferre non poſſunt. Lignea enim uaſa deſiderant, & ex cratibus ſcuta rubiginemq; gladiorũ. Hoc cultu nitentes uos accepi, & quingẽta talenta æris alieni, cùm omnis regia ſupellex haud amplius quàm ſexaginta talẽtorũ ſit, meorum operum fundamenta, quibus tamẽ (abſit inuidia) impe

Summa Alexandri.

*imperium maximæ terrarũ partis impoſui. Aſiæ'ne pertæſum eſt, quæ uos gloria rerum geſtarũ dijs pares fecit? In Europam ire properatis rege deſerto, cùm pluribus ueſtrûm defuturum uiaticum fuerit, ni æs alienum luiſſem? Nempe in Aſiatica præda, nec pudet profundo uẽtre deuictarum gentium ſpolia circumferentes reuerti uelle ad liberos cõiugesq́;, quibus pauci præmia uictoriæ poteſtis oſtendere. Nam cæterorũ, dum etiam ſpei ueſtræ obuiam iſtis, arma quoq; pignori ſunt. Bonis uerò militibus cariturus ſum, pellicum ſuarum cõcubinis, quibus hoc ſolùm ex tantis opibus ſupereſt, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateãt limites: faceßite hinc ocyus. Ego cum Perſis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos ingratißimi ciues. Læti uos excipient parentes liberiq́;, ſine ueſtro rege redeuntes? obuiam ibunt deſertoribus tranſfugisq́;? Triumphabo, me Herculè, de fuga ueſtra, & ubicunq; ero expetam pœnas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo præferendoq́; uobis. Iam autem ſcietis & quantũ ſine rege ualeat exercitus, & quid opis in me uno ſit. Deſiliuit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen ſe immiſit, notatos quoque qui ferocißimè oblocuti erant, ſingulos manu corripuit. Nec auſos repugnare, XIII. aſſeruãdos cuſtodibus corporis tradidit. Quis crederet ſæuam paulò antè concionem obtorpuiſſe ſubito metu? & cùm ad ſuppliciũ uideret trahi, nihil auſos grauiora quàm cæteros, * tam effuſam antea licentiam, atque ſeditioſam militum uiolentiam ita compreſſam, ut nõ modo nullus ex omnibus irruenti regi reſtiterit, uerumetiam cuncti pauore exanimati, attonitis ſimiles, quid de ipſis quoq; rex ſtatuẽdum cenſeret, ſuſpenſa mente expectarent. Itaq; * ſiue nominis, quod gentes,*

ſub

quæ ſub regibus ſunt, inter deos colũt, ſiue propria ipſius ueneratio, ſiue fiducia tanta ui exercentis imperiũ, conteruit eos. Singulare certè ediderunt patientiæ exemplum: adeoq́; non ſunt accenſi ſupplicio cõmilitonum, cùm ſub noctem interfectos eſſe noſſent, ut nihil omiſerint quod ſinguli magis obediẽter ac piè facerẽt. Nam cùm poſtero die prohibiti aditu ueniſſent, Aſiaticis modò militibus admiſſis, lugubrem totis caſtris edidere clamorẽ: denũtiantes ſe protinus eſſe morituros, ſi rex perſeueraret iraſci. At ille peruicacis ad omnia quæ agitaſſet animi, peregrinorũ militũ concionẽ aduocari iubet, Macedonibus intra caſtra cohibitis: & cùm frequentes coiſſent, adhibito interprete talem orationẽ habuit: Cùm ex Europa traijcerẽ in Aſiam, multas nobiles gentes, magnã uim hominũ imperio meo me additurum eſſe ſperabam. Nec deceptus ſum, quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoq́; acceſſit, quòd uideo fortes uiros erga reges ſuos pietatis inuictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in uoluptates. At Herculè munia militiæ hoc animorum corporumq́; robore, æquè impigrè toleratis: & cùm fortes uiri ſitis, non fortitudinẽ magis, quàm fidẽ colitis. Hoc ego nõ nunc primùm profiteor, ſed olim ſcio. Itaq́; & delectum è uobis iuniorũ habui, & uos meorũ militũ corpori immiſcui. Idem habitus, eadẽ arma ſunt uobis. Obſequium uerò & patientia imperij longè præſtantior eſt, quàm cæteris. Ergo ipſe Oxyatris Perſæ filiam mecũ in matrimonio iunxi, nõ dedignatus ex captiua liberos tollere. Mox deinde cùm ſtirpem generis mei latius propagarecuperem, uxorem Darij filiam duxi: proximisq́; amicorũ author fui, ex captiuis generandi liberos, ut hoc ſacro fœdere omne diſcrimen uicti & uictoris excluderem.

Alexãdri oratio ad peregrinos milites.

Próinde genitos eſſe uos mihi, non aſcitos milites credite. Aſiæ & Europæ unum atq; idem regnũ eſt. Macedonũ uobis arma do. Inueteraui peregrinã nouitatem: & ciues mei eſtis, & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Perſis Macedonũ morem adumbrare, nec Macedonibus Perſas imitari indecorum eſt. Eiuſdem iuris eſſe debent, qui ſub eodem rege uicturi ſunt. * Hac oratione habita, *Perſis corporis ſui cuſtodiam credidit, Perſas ſatellites, Perſas apparitores fecit. Per quos cùm Macedones, qui huic ſeditioni occaſionẽ dediſſent, uincti ad ſupplicia traherentur, unũ ex ijs authoritate & ætate grauẽ, ad regem ita locutum ferunt.* * *Quouſq;, inquit, animo tuo etiã per ſupplicia, & quidem externi moris obſequeris? Milites tui, ciues tui incognita cauſa captiuis ſuis ducentibus trahuntur ad pœnam. Si mortẽ meruiſſe iudicas, ſaltem miniſtros ſupplicij muta. Amico animo, ſi ueri patiens fuiſſet, admonebatur. Sed in rabiem ira peruenerat. Itaq; rurſus, nam parũper quibus imperatũ erat, dubitauerãt, mergi in amnẽ, ſicut uincti erãt, iuſsit. Nec hoc quidẽ ſuppliciũ ſeditionem militũ mouit. Nanq; copiarũ duces, atq; amicos eius manipuli adeunt, petentes ut ſi quos adhuc priſtina noxa iudicaret eſſe contactos, iuberet interfici. Offerre ſe corpora, trucidaret.* * *Poſtquam uero cognitũ eſt, Perſis ducatus datos, barbaros in uarios ordines diſtributos, atque Macedonica ijs impoſita nomina, ſe uerò ignominioſe penitus reiectos eſſe, non iam amplius conceptum animis dolorẽ perferre potuerũt. Sed concurſu in regiam facto, interiori duntaxat retenta tunica, arma ante ianuã, pœnitentiæ ſignum proiecerunt: ac præ foribus ſtantes, intromitti ſe, ſibiq; ignoſci ſuppliciter atque flentes orabant, utq; rex ſupplicijs ſuis potius ſaturet ſe quàm contume*

tumelijs, ipſos niſi uenia impetrata non diſceſſuros. Quæ cùm Alexãdro nuntiata eſſent, apertis regiæ foribus, ad ipſos eſt egreſſus. Poſtquam uerò ipſorũ eiulatũ, atq; pœnitentiã, necnõ miſerandũ atq; afflictũ habitum uidiſſet, diu quoq; collachrymatus eſt. Eaq; modeſtia, ut ipſis igno ſceret, obtinuerũt. Eis dèinde nunc modeſtè incuſatis, nũc comiter appellatis, cõplures bello inutiles exauthorauit, magnificẽtiſsimeq; donatos dimiſit. Scribẽs quoq; ad Antipatrũ, Macedoniæ præfectum, eis ad ſpectãda certamina priores in theatro ſedes aſsignari, coronatosq; ſedere iuſsit. Defunctorum quoq; liberos pupillos paterna contrahere ſtipendia uoluit, Cratero ijs præpoſito: quẽ etiam Antipatri loco, Macedonibus, Theſſalis, Thracibusq; præeſſe iuſsit, Antipatrumq; cum ſupplemento Tyronum in Crateri locum uocauit. Iam pridẽ quidẽ Alexandro literæ, & ab Olympiade matre, & ab Antipatro redditæ erant, ex quibus mutuam inter ipſos ſimultatẽ perceperat. Mater Antipatrũ affectati regni inſimulabat, Antipater Olympiadẽ multa præter ipſius decorũ gerere ſcripſerat. Itaq; euocari ſe ualde iniquo ferens animo, Alexandrũ ueneno interficere ſtatuit. Peractis his rebus omnibus Alexander ad Ecbatana Mediæ profectus, regni neceſſaria diſpoſuit, ſpectacula denuò & ſolennes indixit dies. Illis fortè diebus Hephæſtion, quẽ rex unicè ac fratris loco diligebat, febricitãs moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore, multa quæ regiã maieſtatem minimè decerent, admiſiſſe dicitur. Miſerũ quippe medicum, tanquam in curando negligentior fuiſſet, ſuſpẽdi iuſsit. Super amici corpus exanime eiulans procubuit, uixq; inde ab amicis abſtractus eſt. Diem atq; noctẽ luctum cõtinuauit. Aliaq; nonnulla feruntur, quæ quidem ego minimè credo. Illud

tamen uerum eſt, quòd Alexander *Hephæſtioni tanquam heroi ſacrificari iuſſerit.* In *funus atq; monumentũ ei faciendum, pluſquam duodecim millia talentorum impenſa ſunt.* Reuertenti Babyloniam, Chaldæi *uates occurrerũt, monentes ne* Babyloniam *ingrederetur.* Profectionẽ *enim eius per id tempus, uitæ periculum ei protendere.* Quibus *ſpretis, quò deſtinauerat ire pergit.* Nuntiabatur *enim ei, legatos ex diuerſis terrarum orbis partibus, undique* Babyloniam *confluxiſſe, eiuſ'que aduentum expectare.* Adeo *totum orbem nominis eius terror inuaſerat, ut cunctæ gentes, uelut deſtinato ſibi regi, adularẽtur.* Igitur *tanquàm conuentũ uniuerſi orbis acturus,* Babyloniam *peruenire feſtinabat.* Quò *cùm ueniſſet, legatos omnes benignè ſuſceptos domum remiſit.* Iiſdem *ferè diebus conuiuium apud* Theſſalum Medium *inſtitutum eſt, ad quod rex quoq; cum ſodalibus uocatus, uenit.* Ibi *nondũ* Herculis *ſcypho epoto, repente uelut telo confixus ingemuit.* Elatus *è conuiuio ſemianimis, tanto dolore cruciatus eſt, ut ferrũ in remedia poſceret.* Amici *cauſam morbi, intemperiem ebrietatis diuulgarunt.* Re *uera autem inſidiæ fuerunt, quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreßit.* Antipater *enim præparatum uenenum* Caſſandro *filio, qui cum fratribus* Philippo *&* Iolla *regi miniſtrare ſolebat, dederat, præmonito eo, ne alijs quàm* Theſſalo *& fratribus crederet.* Philippus *itaq; &* Iollas, *potum regis prægustare ſoliti, in aqua frigida uenenum habentes, eam prægustatæ potioni regis ſupermiſerunt.* Quarto *deinde die cùm milites partim mortuũ ſuſpicarentur, idq; celari crederẽt: partim eius deſiderium ferre non poſſent, mœſti ſeſe in regiam contulerũt, ut ſibi regis uidẽdi copia fieret orãtes, atq; à cuſtodibus ex mãdato regis intromißi ſunt.*

Intuent

* Intuentibus lachrymæ obortæ præbuere ſpeciem iam non regem, ſed funus eius uiſentis exercitus. Mœror tamen circũſtantium lectum eminebat: quos ut rex aſpexit, Inuenietis, inquit, cùm exceſſero dignum talibus uiris regem. Incredibile dictu, audituq́; , in eodẽ habitu corporis, in quem ſe compoſuerat cùm admiſſurus milites eſſet, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum per ſalutatus eſt: dimiſſoq́; uulgo, uelut omni uitæ debito liberatus, fatigata membra reiecit, propiusq́; adire iuſsis amicis (nã & uox deficere iam cœperat) detractum anulum digito Perdiccæ tradidit, adiectis mãdatis ut corpus ſuum ad Hammonem ferri iuberent. Quærentibusq́; his, cui relinqueret regnũ: reſpondit, Ei, qui eſſet optimus. Cæterùm præuidere iam, ob id certamen magnos funebres ludos parari ſibi. Rurſus Perdicca interrogante, Quando cœleſtes honores haberi ſibi uellet: dixit, Tũ uelle, cum ipſi fælices eſſent. Suprema hæc uox fuit regis, & paulò pòſt extinguitur. Ac primò ploratu, lamentisq́;, & planctibus tota regia perſonabat. Mox uelut in uaſta ſolitudine omnia triſti ſilentio muta torpebant, ad cogitationes, quid deinde futurũ eſſet, dolore cõuerſo. Nobiles pueri cuſtodiæ corporis eius aſſueti, nec doloris magnitudinem capere, nec ſeipſos intra ueſtibulũ regiæ retinere potuerũt, uagiq́;, & furentibus ſimiles, totam urbem luctu ac mœrore compleuerant, nullis queſtibus omiſſis, quos in tali caſu dolor ſuggerit. Ergo qui extra regiã aſtiterant, Macedones pariter barbariq́; , concurrunt, nec poterant uicti à uictoribus in communi dolore diſcerni. Perſæ iuſtiſsimum ac mitiſsimum dominum: Macedones optimum ac fortiſsimum regem inuocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœſtorum ſolùm, ſed etiam indignantium uo-

Alexandri mors.

ces exaudiebantur, tamen uiridē & in flore ætatis fortunæq́;, inuidia deûm ereptū eſſe rebus humanis. Vigor eius & uultus educentis in prælium milites, obſidentis urbes, euadentis in muros, fortes uiros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones diuinos honores negaſſe ei pœnitebat, impiosq́; & ingratos fuiſſe ſe confitebātur, quòd aures eius debita appellatione fraudaſſent. Et cùm diu nunc in ueneratione, nunc in deſiderio regis hæſiſſent, in ipſos uerſa miſeratio eſt. Macedonia profecti ultra Euphratem, medijs hoſtibus nouū imperiū aſpernantibus, deſtitutos ſe eſſe cernebant: ſine certo regis hærede, ſine hærede regni, publicas uires ad ſe quēq; tracturum. Bella dèinde ciuilia, quæ ſecuta ſunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Aſiæ, ſed de rege ipſis ſanguinē eſſe fundendum. Nouis uulneribus ueteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modò petita miſſione à iuſto rege, nunc morituros pro potentia forſitan ſatellitis alicuius ignobilis. Has cogitationes uoluentibus, nox ſuperuenit, terroremq́; auxit. Milites in armis uigilabant. Babylonij alius è muris, alius è culmine ſui quiſq; tecti proſpectabant, quaſi certiora uiſuri. Nec quiſquam lumina audebat accēdere. Et quia oculorū ceſſabāt uſus, fremitus uoceſq́; auribus captabant. Ac plerunq; uano metu territi, per obſcuras ſemitas alius alij occurſantes, inuicem ſuſpecti & ſoliciti ferebantur. Perſæ commiſſo more detonſis in lugubri ueſte coniugibus ac liberis, non ut uictorem & modò hoſtem, ſed ut gentis ſuæ iuſtiſſimum regem uero deſiderio lugebānt. Aſſueti ſub rege uiuere, non alium qui imperaret ipſis digniorem fuiſſe confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, ſed proximam regionem ab ea, dèinde magnam partem Aſiæ cis Euphratem tanti

mali

mali fama peruaſerat. Ad Darij quoque matrem celeriter perlata eſt. Abſciſſa ergo ueſte, qua induta erat, lugubrem ſumpſit: laceratisq́; crinibus, humi corpus abiecit. Aſsidebat ei altera ex neptibus, nuper amiſſum Hephæſtionē, cui nup ſerat, lugens, propriasq́; cauſas doloris in cōmuni mœſtitia retractabant. Sed omniū ſuorum mala Syſigambis una capiebat. Illa ſuam, illa neptium uicem flebat. Recens dolor etiam præterita reuocauerat. Crederes modò amiſſum Darium, & pariter miſeræ duorum filiorum exequias eſſe ducendas. Flebat mortuos ſimul uiuosq́;. Quem enim puellarū acturū eſſe curam? quē alium futurū Alexandrū? Iterum eſſe ſe captas, iterum excidiſſe regno. Qui mortuo Dario ipſas tueretur, reperiſſe: qui poſt Alexandrū reſpiceret, utiq; nō reperturas. Subibat inter hæc animū, octoginta fratres ſuos eodem die ab Ocho ſæuiſſimo regum trucidatos, adiectumq́; ſtragi tot filiorū patrem. E ſeptē liberis, quos genuiſſet ipſa, unum ſupereſſe. Ipſum Dariū floruiſſe pauliſper, ut crudelius poſſet extingui. Ad ultimū dolori ſuccumbit, obuolutoq́; capite aſsidentes genibus ſuis neptē nepotemq́; auerſata, cibo pariter abſtinuit & luce. Quinto poſteaquàm mori ſtatuerat die extincta eſt. Magnū profectò Alexandro indulgentiæ in eam, iuſtitiæq́; in omnes captiuos documentū eſt mors huius: quæ cùm ſuſtinuiſſet poſt Darium uiuere, Alexandro eſſe ſuperſtes erubuit. Et Herculè, iuſtè æſtimantibus regē, liquet, bona naturæ eius fuiſſe, uitia uel fortunæ, uel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter reges modò excellens, ſed inter illos quoque, quorum hæc ſola uirtus fuit: liberalitas ſæpe maiora tribuētis, quàm à dijs petūtur: clemētia in deuictos: tot regna aut reddita quibus ea dempſerat bello,

Syſigambis mors.

Alexādri virtutum & vitiorū enumeratio.

aut dono data: mortis, cuius metus cæteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ, laudisq; ut iuſto maior cupido, ita ut iuueni, & in tantis admittenda rebus. iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati conſecrare decreuerat, Philippum ultus erat. Iam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites beneuolentia: conſilium par magnitudini animi, & quãtum uix poterat ætas eius capere, ſolertia: modus immodicarum cupiditatum, Veneris iuxta naturale deſiderium uſus: nec ulla, niſi ex permiſſo uoluptas. Ingentes profectò dotes erant. Vitia fortunæ, dijs æquare ſe, & cœleſtes honores accerſere, & talia ſuadentibus oraculis credere, & dedignantibus uenerari ipſum, uehementius quàm par eſſet iraſci: in externum habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gentium mores, quas ante uictoriam ſpreuerat. Nam iracundiam & cupidinẽ uini ſicuti iuuenta irritauerat, ita ſenectus mitigare potuiſſet. Fatendum eſt tamen, cùm plurimum uirtuti debuerit, plus debuiſſe fortunæ, quam ſolus omnium mortalium in poteſtate habuit. Quoties illum à morte reuocauit? quoties temerè in pericula uectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ ſtatuit. Expectauere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoq́; Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret. Huic regi duciq́; ſucceſſor quærebatur. Sed maior moles erat, quàm ut unus ſubire eam poſſet. Itaq; nomen quoq; eius, & fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit: clariſſimiq́; ſunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæſerunt. Cæterùm Babylone (inde enim diuertit oratio) corporis eius cuſtodes in regiam principes amicorum, ducesq́; copiarum aduocauere. ſecuta eſt militum turba cupientium ſcire,

re,

re, in quem Alexandri fortuna eſſet tranſitura. Multi duces frequentia militum excluſi regiam intrare non poterant, cum præco, exceptis qui nominatim citarētur, adire prohiberet. Sed precarium ſpernebatur imperium, ac primùm eiulatus ingens ploratusq́; renouatus eſt. Deinde futuri expectatio inhibitis lachrymis, ſilentium fecit. Tunc Perdicca regia ſella in conſpectum uulgi data, in qua diadema, ueſtisq́; Alexandri cum armis erant, anulum ſibi pridie traditum à rege in eadem ſede poſuit: quorum aſpectu rurſus obortæ omnibus lachrymæ integrauere luctum. Et Perdicca, Ego quidem, inquit, anulum quo ille regni atque imperij uires obſignare erat ſolitus, traditum ab ipſo mihi reddo uobis. Cæterum quanquam nulla clades huic qua affecti ſumus, par ab iratis dijs excogitari poteſt: tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum uirum deos accōmodaſſe rebus humanis, quarū ſorte completa, citò repeterent eum ſuæ ſtirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo ſupereſt, quàm quod ſemper ab immortalitate ſubducitur, corpori nominiq́; quamprimùm iuſta ſoluamus, haud obliti in qua urbe, inter quos ſimus, quali rege, ac præſide ſpoliati. Tractandum eſt, commilitones, cogitandumq́;, ut uictoriam partam inter hos, de quibus parta eſt, obtinere poſſimus. Capite opus eſt. Hoc'ne uno, an pluribus, in ueſtra poteſtate eſt. Illud ſcire debetis, militarē ſine duce turbam corpus eſſe ſine ſpiritu. Sextus menſis eſt, ex quo Roxane prægnans eſt. Optamus ut marem enitatur: eius regnum dijs approbantibus futurum, quando adoleuerit, interim à quibus regi uelitis deſtinate. Hæc Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri ſanguinem ac ſtirpem regiæ maieſtati conuenire, neminem ait poſſe mirari: cæterùm expectari

Perdiccæ oratio

nondum ortum regem, & qui iam ſit præteriri, nec animis Macedonum conuenire, nec tempori rerum. Eſſe è Barſine filiũ regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaq; ſuo more haſtis ſcuta quatientes, obſtrepere perſeuerabant. Iamq́; propè ad ſeditionem peruenerant, Nearcho peruicacius tuente ſentẽtiam. Tum Ptolemæus:

Ptolemæi oratio.

Digna prorſus eſt ſoboles, inquit, quæ Macedonũ imperet gẽti, Roxanes uel Barſines filius, cuius nomen quoq; in Europa dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur Perſas uicerimus, ut ſtirpi eorum ſeruiamus? quod iuſti illi reges Darius & Xerxes tot millium agminibus, tantisq; claßibus nequicquam petiuerunt. Mea ſententia hæc eſt, ut ſede Alexandri in regia poſita, qui conſilijs eius adhibebantur, coëant, quoties in cõmune cõſulto opus fuerit: eoq́;, quod maior pars eorum decreuerit, ſtetur. Duces præfectiq; copiarũ his pareãt. Ptolemæo quidam, potiores, Perdiccæ aſſentiebãtur.

Ariſtoni oratio.

Tum Ariſtonus orſus eſt dicere, Alexãdrum conſultũ cui relinqueret regnũ, uoluiſſe optimũ deligi. Iudicatũ autem ab ipſo optimũ Perdiccã, cui anulum tradidiſſet. Neq; enim unum eum aſſediſſe morienti, ſed circumferentem oculos, ex turba amicorũ delegiſſe cui traderet. Placere igitur, ſummã imperij ad Perdiccam deferri. Nec dubitauere, quin uera cenſeret. Itaque uniuerſi procedere in medium Perdiccam, & regis anulum tollere iubebant. Hærebat inter cupiditatem, pudoremq́;, & quò modeſtius quod expetebat appeteret, pertinacius oblaturos eſſe credebat. Itaque cunctatus, diuq́; quid ageret incertus, ad ultimum tamen receßit, & poſt eos qui ſteterant proximi, conſtitit.

Meleagri oratio.

At Meleager unus è ducibus confirmato animo, quẽ Perdiccæ cunctatio erexerat: Nec dij ſiuerint, inquit, ut Alexandri fortuna, tan-

tiq;

tiq; regni faſtigium in iſtos humeros ruat: homines certè non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quàm hic eſt, ſed de uiris tantùm, quibus inuitis nihil perpeti neceſſe eſt. Nec uerò intereſt, Roxanes filium, quandocunq; genitus erit, an Perdiccã regẽ habeatis, cùm iſte ſub tutelæ ſpecie regnum occupaturus ſit. Itaq; nemo ei rex placet, niſi qui nondum natus eſt. Et in tanta omniũ feſtinatione, nõ iuſta modò, ſed etiam neceſſaria, exactos mẽſes ſolus expectat, & iam diuinat marem eſſe conceptum, quem uos dubitatis paratum eſſe, uel ſubdere? Si mediusfidius Alexander hunc nobis regem pro ſe reliquiſſet, id ſolum ex his, quæ imperaſſet, non faciendum eſſe cenſerem. Quin igitur ad diripiendos theſauros diſcurritis? harum enim opum regiarũ utiq; populus eſt hæres. Hæc elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti uiam dederant, ipſum ad prænuntiatam prædam ſequebantur. Iamq; armatorũ circa Meleagrum frequens globus erat, in ſeditionem ac diſcordiam uerſa concione: cùm quidã pleriſq; Macedonũ ignotus ex infima plebe, Quid opus eſt, inquit, armis, ciuiliq; bello, habẽtibus regẽ, quẽ quæritis? Aridæus Philippo genitus Alexãdri paulò antè regis frater, ſacrorũ ceremoniarũq; cõſors modò, nunc ſolus hæres, præteritur à uobis. Quo merito ſuo? quid'ue fecit, cur etiã gentiũ communi iure fraudetur? Si Alexãdro ſimilem quæritis, nunquã reperietis. Si proximũ, hic ſolus eſt. His auditis, concio primò ſilẽtio uelut iuſſa habuit. Conclamãt deinde pariter, Aridæum uocandũ eſſe, mortemq; meritos qui concionẽ ſine eo habuiſſent. Tum Python plenus lachrymarum orditur dicere: Nũc uel maximè miſerabilem eſſe Alexandrum, qui tam bonorum ciuium militumq; fructu & præſentia fraudatus eſt. Nomen enim memoriamq; regis

Aridæus.

Pythonis oratio.

regis ſui tantùm intuentes, ad cætera caligare eos. Haud *ambiguè in iuuenẽ cui regnũ deſtinabatur, impenſa pro-bra, quæ magis ipſi odium, quàm* Aridæo *contemptũ attu lerũt: quippe dum miſerentur, etiã fauere cœperũt.* Igitur *nõ aliũ ſe quàm eũ, qui ad hãc ſpem genitus eſſet, regnare paſſuros, pertinaci acclamatione declarãt, uocariq́; A*ri-*dæũ iubent.* Quẽ Meleager *infeſtus, inuiſusq́;* Perdiccæ, *ſtrenuè perducit in regiã, & milites* Philippũ *cõſalutatũ regem appellant.* C*æterùm hæc uulgi erat uox, principum alia ſentẽtia.* E *quibus* Python *conſiliũ* Perdiccæ *exequi cœpit, tutoresq́; deſtinat filio ex* Roxane *futuro* Perdic-*cam &* Leonatum *ſtirpe regia genitos: adiecit, ut in* Euro*pa* Craterus *&* Antipater *res adminiſtrarẽt.* Tum *iuſiu-randum à ſingulis exactum, futuros in poteſtate regis ge-niti* Alexandro. Meleager *haud iniuria metu ſupplicij territus, cum ſuis ſeceſſerat.* Rurſus Philippum *trahens ſecum, irrupit in regiam, clamitans, ſuffragari* Reipub. *de nouo rege paulò antè concepto: robur ætatis experi-rentur, modò ſtirpem* Philippi, *& filium ac fratrem re-gum duorum ſibimetipſis potiſſimum crederent.* Nullum *profundum mare, nullum uaſtum fretum, & procelloſum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, utiq́; ſi noua & breui duratura libertate luxuriat.* Pauci Per-*diccæ modò electo, plures* Philippo *quàm ſperauerat, im-perium dabant.* Nec *uelle nec nolle quicquam diu pote-rant, pœnitebatq́; modò conſilij, modò pœnitẽtiæ ipſius: ad ultimum tamen in ſtirpem regiam declinauere ſtudijs.* C*eſſerat ex concione* Aridæus, *principũ authoritate con territus: & abeunte illo conticuerat magis quàm lan-guerat militaris fauor.* Itaque *reuocatus, ueſtem fratris, eam ipſam quæ in ſella poſita fuerat, induitur.* Et Me-

leager

leager thorace ſumpto, capit arma, nouiq́; regis ſatellites ſequitur. Phalanx haſtis clypeos quatiens, expleturam ſe ſanguine illorum qui affectauerant nihil ad ipſos pertinens regnum, minabatur: in eadem domo familiaq́; imperij uires remanſuras eſſe gaudebant: hæreditarium imperium ſtirpem regiam uendicaturam, aſſuetos ſe nomen ipſum colere uenerariq́;, nec quenquam id capere niſi genitum ut regnaret. Igitur Perdicca territus, conclauem in quo Alexandri corpus iacebat, aſſeruari iubet. ſexcenti cum ipſo erant ſpectatæ uirtutis. Ptolemæus quoque ſe adiunxerat ei, puerorumq́; regia cohors. Cæterùm haud difficulter à tot millibus armatorum clauſtra perfracta ſunt. Et rex quoque irruperat ſtipatus ſatellitum turba, quorum princeps erat Meleager. Iratusq́; Perdicca, hos, qui Alexandri corpus tueri uellent, ſeuocat: ſed qui irruperant, eminus tela in ipſum iaciebant, multis'que uulneratis, tandem ſeniores demptis galeis quo facilius noſci poſſent, precari qui cum Perdicca erant cœpere, ut abſtinerent bello, regiq́; & pluribus cederent. Primus Perdicca arma depoſuit, cæteri'que idem fecere. Meleagro deinde ſuadente ne à corpore Alexandri diſcederent, inſidijs locum quæri rati, diuerſa regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobiliſsimis iuuenũ cõſtabat, Perdiccam, & Leonatum frequens ſequebatur, placebatq́; excedere urbe, & tendere in campos: ſed Perdicca ne pedites quidem ſecuturos ipſum deſperabat. Itaque ne abducendo equites abrupiſſe à cætero exercitu uideretur, in urbe ſubſiſtit. At Meleager regem monere non deſtitit, ius imperij Perdiccæ morte ſanciendum eſſe, ne occupetur impotens animus rerum nouarum: meminiſſe eum quid de rege meruiſſet.

ruiſſet. Neminem autem ei ſatis fidum eſſe, quem metuat. Rex patiebatur magis quàm aſſentiebatur. Itaque *Meleager ſilentium pro imperio habuit: miſit'que regis nomine, qui Perdiccam accerſerent. Iiſdem mandatum ut occiderent, ſi uenire dubitaret. Perdicca nuntiato ſatellitum aduentu, ſedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domus ſuæ conſtitit, caſtigatosq́; & Meleagri mancipia identidem appellans, ſic animi uultusq́; conſtantia terruit, ut uix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros equos iuſsit conſcendere: & cum paucis amicorum ad Leonatum peruênit, iam firmiore præſidio uim propulſaturus, ſi quis inferret. Poſtero die indigna res Macedonibus uidebatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum, & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreuerant. Atq; illi, cùm regẽ adiſſent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam cõprehendi ipſe iuſsiſſet. Ille Meleagri inſtinctu ſe iuſiſſe reſpondit. Cæterum non debere tumultuari eos: Perdiccam enim uiuere. Igitur concione dimiſſa, Meleager equitum maximè defectione perterritus, inopsq́; conſilij (quippe in ipſum periculum reciderat, quod inimico paulò antè intenderat) triduum ferè conſumpſit incerta conſilia uoluendo. Et priſtina quidem regiæ ſpecies manebat. Nam & legati gentium regem adibant, & copiarum duces aderant, & ueſtibulum ſatellites, armatiq́; compleuerãt. Sed ingens ſua ſponte mœſtitia, ultimæ deſperationis index erat, ſuſpectiq́; inuicem non adire propius, non colloqui audebant, ſecretas cogitationes intra ſe quoq; uoluentes: & ex comparatione regis noui deſiderium excitabatur amiſsi, ubi ille eſſet, cuius imperium, cuius auſpiciũ ſecuti erant, requirebant. Deſtitutos ſe inter infeſtas indomitasq́; gentes, ex-*

petitur

petituras tot cladum ſuarum pœnas quandocunq; oblata eſſet occaſio. His cogitationibus animos exedebant, cùm annuntiatur equites, qui ſub Perdicca eſſent, occupatis circa Babyloniam campis, frumentū quod in urbem inuehebatur, retinuiſſe. Itaq; inopia primùm, deinde fames eſſe cœpit. Et qui in urbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum eſſe cenſebant. Fortè ita acciderat, ut qui in agris erant, populationē uillarum uicorumq́; ueriti, confugerent in urbem: oppidani cùm ipſos alimenta deficerent, urbe excederent, & utriq; generi tutior aliena ſedes quàm ſua uideretur. Quorū conſternationem Macedones ueriti, in regiam coëunt, quæq́; ipſorum ſententia eſſet, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti, de finienda diſcordia, armiſq́; ponendis. Igitur à rege legatur Paſas Theſſalus, & Amiſſas Megalopolitanus & Perilaus, qui cùm mandata regis edidiſſent, non aliter poſituros arma equites, quàm ſi rex diſcordiæ authores dediſſet, tulere reſponſum. His renuntiatis, ſua ſponte milites arma capiunt, quorum tumultu è regia Philippus excitus, Nihil, inquit, ſeditione eſt opus: nam inter ſe certantiū præmia qui quieuerint occupabunt. Simul mementote rem eſſe cum ciuibus, quibus ſpem gratiæ citò abrumpere, ad bellum ciuile properantiū eſt. Altera legatione an mitigari poſſint, experiamur, & credo nondum regis corpore ſepulto, ad præſtanda ei iuſta omnes eſſe coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quàm exercere ciuiū ſanguine. Et ſi nulla alia concordiæ ſpes eſt, oro quæſoq́; eligite potiorē. Obortis deinde lachrymis, diadema detrahit capiti, dextram qua id tenebat protēdens, ut ſi quis ſe digniorē profiteretur, acciperet. Ingentē ſpem indolis ante eum diē fratris claritate

ſup

ſuppreſſam, ea moderata excitauit oratio. Itaq; cuncti inſtare cœperunt, ut quæ agitaſſet, exequi uellet. Eoſdem rurſus legat, petituros ut Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud ægrè id impetratum eſt. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à rege cupiebat, & unum duobus imparem futurũ eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum phalange obuiam egreſſo, Perdicca equitũ turmæ antecedens occurrit. Vtrunq; agmen mutua ſalutatione facta coit, in perpetuum (ut arbitrabantur) concordia & pace firmata. Sed iam fatis admouebantur Macedonum genti bella ciuilia. Nam & inſociabile eſt regnũ, & à pluribus expetebatur. Primùm ergo collegere uires, deinde diſperſerũt, & cùm pluribus corpus, quàm capiebat, oneraſſent, cætera membra deficere cœperunt: quodq; imperiũ ſub uno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit. Proinde iure meritoq; populus Romanus ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur, cui noctis, quam penè ſupremam habuimus, nouum ſydus illuxit. Huius Hercule, non ſolis ortus lucẽ caliganti reddidit mundo, cum ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quo condidit gladios? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſsit? Non ergo reuireſcit ſolùm, ſed etiam floret imperium. Abſit modò inuidia, excipiet huius ſeculi tempora eiuſdem domus utinã perpetua, certe diuturna poſteritas. Cæterùm ut ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis auerterat, redeam, Perdicca unicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat: uanũ eundem & infidum, celeriterq; res nouaturum, & ſibi maximè infeſtum, occupandum eſſe. Sed alta diſsimulatione conſilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clàm quoſdam ex copijs, quibus præerat, ſubornauit, ut quaſi ignoraret

raret ipſe, conquererentur palàm Meleagrum æquatum eſſe Perdiccæ*: quorum ſermone Meleager ad ſe relato, furens ira,* Perdiccæ*, quæ comperiſſet, exponit. Ille uelut noua re exterritus, admirari, queri, dolentisq́; ſpeciem oſtentare ei cœpit. Ad ultimum conuenit, ut comprehenderentur tam ſeditioſæ uocis authores. Agit Meleager grátias, amplexusq́;* Perdiccam*, fidem eius in ſe ac beneuolentiam collaudat. Tum cõmuni conſilio rationem opprimendi noxios ineunt.* Placet *exercitum patrio more luſtrari: & probabilis cauſa uidebatur, præterita diſcordia. Macedonum reges ita luſtrare ſoliti erant milites, ut diſciſſæ canis uiſcera ultimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraq; abijcerentur parte. Intra id ſpatium armati omnes ſtarẽt, hinc milites, hinc equites, illinc phalanx. Itaq; eo die, quem huic ſacro deſtinauerant, rex cum equitibus elephantisq́; cõſtiterat cõtra pedites, queis Meleager præerat. Iam equeſtre agmen mouebatur, & pedites ſubita formidine ob recentẽ diſcordiam, haud ſanè pacati quicquam expectãtes, parumper addubitauere, an in urbem ſubducerent copias: quippe pro equitibus planíties erat. Cæterùm ueriti, ne temerè commilitonum fidem damnarent, ſubſtitere præparatis ad dimicandum animis, ſi quis uim inferret. Iam agmina coibant, paruumq́; interuallum erat quod aciem utranq; diuideret. Itaque rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, diſcordiæ authores, quos tueri ipſe debebat, inſtinctu* Perdiccæ *ad ſupplicia depoſcẽs: minabaturq́;, omnes turmas cum elephantis inducturum ſe in recuſantes: ſtupebantq́; improuiſo malo pedites.* Nec *plus in ipſo Meleagro erat aut conſilij, aut animi. Tutiſsimum ex præſentibus uidebatur, expectare potius quàm mouere fortunam. Tum* Perdicca*, ut torpen-*

Macedonum mos luſtrandi exercitus.

tes & obnoxios uidit, recẽtos ferè qui Meleagrũ erumpentem ex concione, quæ prima habita eſt poſt mortem Alexandri, ſecuti erant, à cæteris diſcretos, elephantis in cõſpectu totius exercitus obijcit, omneſq; belluarum pedibus obtriti ſunt, nec prohibente Philippo, nec authore: apparebatq; id modò pro ſuo uendicaturũ, quod approbaſſet euẽtus. Hoc *bellorũ ciuiliũ Macedonibus & omen & principiũ fuit. Meleager, ſerò intellecta fraude Perdiccæ, tum quidẽ quia ipſius corpori uis non afferebatur, in agmine quietus ſtetit: at mox, damnata ſpe ſalutis, cũ eius nomine, quem ipſe fecerat regẽ, in perniciem ſuã abutenteis uideret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione defenſus, occiditur. Perdicca, perducto in urbem exercitu, conſiliũ principum uirorũ habuit, in quo imperiũ ita diuidi placuit, ut rex quidem ſummã eius obtineret. Satrapes Ptolemæus Aegypti & Africæ gentiũ, quæ in ditione erant: Laomedonti Syria cum Phœnice data eſt: Philotæ Cilicia deſtinata: Lyciam cum Pamphylia, & maiore Phrygia obtinere iuſſus Antigonus. In Cariam Caſſander, Menander in Lydiã miſsi. Phrygiã minorẽ Helleſponto adiunctam, Leonati prouinciã eſſe iuſſerũt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia ceſſit. Præceptũ eſt, ut regionẽ eam uſq; ad Trapezunta defenderet, bellũ cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperiũ. Python Mediã, Lyſimachus Thraciã, appoſitaſq; Thraciæ Ponticas gentes obtinere iuſsi. Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdianis, cæteriſq; aut Oceani aut rubri maris accolis præerant, quibus quiſq; finibus habuiſſet, imperij etiã ius obtineret. Decretũ eſt, ut Perdicca cũ rege eſſet, copijſq; præeſſet, quæ regem ſequebantur. Credidere quidam, teſtamẽto Alexãdri diſtributas eſſe prouincias. Sed*

Meleagri mors.

famam

famam eius rei (quanquam ab authoribus tradita eſt) uanam fuiſſe comperimus. Et quidem ſuas quiſq; opes, diuiſis imperij partibus tuebantur, quas ipſi fundauerant, ſi unquam aduerſus immodicas cupiditates terminus ſtaret. quippe paulò antè regis miniſtri, ſpecie imperij alieni procurandi ſinguli ingentia inuaſerant regna, ſublatis certaminum cauſis, cùm & omnes eiuſdem gentis eſſent, & à cæteris ſui quiſq; imperij regione diſcreti. Sed difficilè erat eo contẽtos eſſe, quod obtulerat occaſio: quippe ſordent prima, cùm maiora quæq; ſperantur. Itaq; omnibus expeditius uidebatur augere regna, quàm fuiſſet accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in ſolio, curis omnium ad formandum publicum ſtatum à tam ſolenni munere auerſis. Et non alij quàm Meſopotamiæ regioni feruidior æſtus exiſtit, adeò ut pleraque animalia, quæ in nudo ſolo deprehendit, extinguat. Tantus eſt uapor ſolis, & cœli, quo cuncta uelut igne torrẽtur. Fontes aquarum & rari ſunt, & incolentium fraude celantur. Ipſis uſus patet, ignotus eſt aduenis. Vt tandẽ curare corpus exanimum amicis uacauit, nulla tabe, ne minimo quidem liuore corruptum uidere qui intrauerant. Vigor quoq;, qui conſtat ex ſpiritu, nõ deſtituerat uultum. Itaq; Aegyptij Chaldæiq; iuſſi corpus ſuo more curare, primò nõ ſunt auſi admouere uelut ſpirãti manus. Deinde precati, ut ius faſq; eſſet mortalibus attrectare eum, purgauere corpus: repletumq; eſt odoribus. Aureũ ſoliũ, & capiti adiecta fortunæ eius inſignia. Veneno necatũ eſſe credidere. Pleriq; filium Antipatri inter miniſtros Iollam nomine, patris iuſſu dediſſe. Sæpe certè audita erat uox Alexandri, Antipatrũ regium affectare faſtigiũ, maioremq; eſſe præfecti opibus, ac titulo Spartanæ uictoriæ inflatũ,

Meſopotamia.

Iollas.

omnia à ſe data aſſerentem ſibi. Credebant etiam Craterũ cum ueterum militum manu ad interficiendũ eum miſſum. Vim autem ueneni, quod in Macedonia gignitur, talẽ eſſe conſtat, ut ferrum quoque exurat. ungulæ iumenti duntaxat patiens eſſe conſtat. * *Sucistygem appellant fontem, ex quo peſtiferum uirus emanat.* Hoc *per Caſſandrũ allatum, traditumq́; fratri* Iollæ, *& ab eo ſupremæ regis potioni inditum. Hæc, utcunq; ſunt tradita, eorum quos rumor aſperſerat mox potentia extinxit.* Regnum *enim* Macedoniæ Antipater, *&* Græ*ciam quoq; inuaſit.* Sobo*les deinde excepit, interfectis omnibus, quicũq;* Ale*xandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Cæterùm corpus eius à* Ptolemæo, *cui* Aegyptus *ceſſerat,* Memphim, *& inde paucis pòſt annis* Alexandriã *translatum eſt, omniſq́; memoriæ ac nomini honos habetur.*

*Stygos hydor.

DECEM LIBRORVM QVINTI CVRTII, FINIS.

ALEXANDRI MAGNI EPISTOLA, DE SITV *Indiæ, & itinerum in ea uaſtitate, ad Ariſtotelem præceptorem ſuum, in latinitatem uerſa à Cornelio Nepote.*

ALEXANDER MAGNVS ARIſtoteli *præceptori ſuo* S.

SEMPER memoraui etiam inter dubia bellorum noſtrorum pericula (chariſsime præceptor, ac ſecūdum matrem meā ſororesq; meas acceptiſsime,) & (quoniam te deditum philoſophiæ noueram) ſcribendum tibi de regionibus Indiæ, ac de ſtatu cœli, innumerisq; ſerpentum & hominum, ferarumq; generibus, exiſtimaui, vt aliquid nouarū rerum cognitione, ſtudio & ingenio poſsit accedere. Quanquā vitæ conſummata prudentia, nullumq; adiutorium expoſtulet ratio doctrinæ, quod & tibi & tuo ſeculo, ac futuris temporibus conueniat: tamen vt mea geſta cognoſceres quæ diligis, & ne quid inuſitatum haberes, ea quæ in India vidi per ſummos labores ac pericula Macedonum, ſcribenda tibi putaui. Etenim ſunt digna memoriæ ſingula, ac multis modis coacervata, quemadmodum inſpexi. Nō crederem cuiquam eſſe tot prodigia, niſi ſubiecta ipſe meis oculis prius cuncta pōderaſſem. Mira enim eſt terra, quantum aut bonarum rerū aut malarum condonatrix exiſtat, & parens publica figurarum ac fructuum, metallorumq; atq; animaliū. Quæ ſi omnia intueri liceret homini, vix ſuffectura tot varietatibus rerum ipſa crediderim nomina. Sed ego de his quę primùm cognoui eloquar, daturus operā ne aut fabula, aut turpi mendacio dignus efficiar. Etiam naturam animi mei, cùm fueris præceptor, non ignoras, ſolere me terminum æquitatis cuſtodire, & parcius omnia loqui quàm geſta ſunt. Et nunc ſpero cognoſces nihil me tanquā captantē, iactantemq; gloriā militiæ noſtræ aſſerere. Quæ vtinā minus fuiſſent laborioſa nobis, nec tot rerum

experimenta neceſſe eſſet cognoſcere. Ago gratias Macedonicæ iuuenum virtuti & inuicto exercitui noſtro, qui mea patiētia perſeuerauerūt vt Rex regū appellarer. Quo te meo titulo lætari (chariſsime præceptor) ſi dubito, delinquo, & mea tuaq; aberro pietate, niſi tibi & Olympiadi matri, ſororibusq; meis de ſingulis regni mei commodis ſcribam, quæ tibi & illis cōmunia eſſe arbitror. Id quoq; niſi feceris, parū de nobis ſimpliciter iudicare videberis. Prioribus literis ſignificaueram tibi de ſolis lunæq; eclypſi, & de conſtātia ſyderū, aërisq; indicijs, quæ omnia non ſine magna cura & ordine tibi miſi, & has nouas implicaturus hiſtorias omnia chartis commēdabo. Quæ cùm relegis, ſcito eſſe talia quæ curam Alexandri tui complecti debuerūt. Menſe Maio rege Perſarum apud Gangē amnē ſuperato, acceptaq; in deditionem omni eius regione, ordinarios populatoresq; noſtros prępoſuimus, Oriētis prouincijs, multis opibus rebusq; ditati. Quod priori epiſtola ſignificauerā, & nunc (ne ſim ſcribendo multiplex) priora facta iam præcognita prætereo. Mēſe Iulio deficiēte, in Indiā Phaſiacem peruenimus, vbi mira celeritate Poro rege deuicto, potiti ingētibus diuitijs, regia gaza repleti ſumus. Quæ dū memini (quia memorabile fuit) & æquum eſt deſcribere de innumerabili exercitu eius in quo ferè præter peditum copias, tredecim millia, octingētæ quadrigæ erāt omnes falcatæ. Captis igitur elephātis quadringētis, qui ſuppoſitas cum armatis iaculatoribus turres geſtauerāt, ipſam vrbē regiā Pori domūq; inuaſimus. In qua columnas aureas ſolidasq; ingēti groſsitudine atq; altitudine cum ſuis capitellis admodū quadringētas numerauimus, auratosq; parietes gemmarū digitalium groſſitudine. Quos cùm æſtimare vellem, aliquibus in locis intercidi, vineamq; ſolidam auro argentoq; inter columnas pendentem miratus ſum. In qua folia aurea racemiq; cryſtallini & lychnites erant interpoſiti, diſtinguentibus ſmaragdis. Thalami quoq; cubiliaq; omnia margaritis & vnionibus & carbunculis exornata erant. Fores quoq; eburneæ miri candoris fuerunt, & ebena lacunaria nitebant teſtudinibus cupreſſinis, & in quibus lauari erāt ſoliti balnearibus, aureę quoq; ſolidæ cum crateribus aureis ſtatuæ & innumeri theſauri fons. In domorum parietibus innumerabilia auium genera varijs coloribus oberrabāt inter aureas platanos vnguibus roſtriſq; inauratis, proin aurib. torquibusq; margaritas vnioneſq; ge-

rentia. Multa gemmea & cryſtallina vaſa potatoria, & ſextariola multa aurea inuenimus, & rarò argentea. Quibus in poteſtatem redactis: interiorem Indiam perſpicere cupiens, cum vniuerſo exercitu Caſpias portas perueneram, vbi cum fertiliſsimarum regionum admirarer felicitatem, quędam gaudio digna cognoui loca, quanquam prædixerant regionis illius incolæ, ne in ſerpẽtes & rabida ferarum genera incideremus, quæ plurima in his vallibus & campis, ſyluisq; & montibus habitant, nemorum ac ſaxorum latebris occultata. Sed ego vt fugientem ex prælio Porum primùm aſſequerer, antequàm in deſertas vrbes terrarúmve abiret ſolitudines, cõpendioſa quàm tuta itinera eligere malui. Acceptis igitur centũ quinquaginta ducibus, qui breuitates itinerum nouerant, menſe Auguſto per feruentes ſole arenas, & egentia humoris loca profectus ſum. Pollicitus præmia his qui nos periti regionum ducebant per ignota Indiæ loca: ſi me cum incolumi exercitu in Bactriacem perduxiſſent, adq; penitus abditos Seras, quæ gens arborum folijs decerpendo lanuginem, ex ſylueſtri vellere veſtes detexunt. Sed illi maiorem hoſti quàm mihi fauorem accommodantes, efficere pergebant, vt nos in exitialia ſerpentum & rabida ferarũ genera ignaros regionum inducerent. Quod illos cogitaſſe ex ipſis patebat experimẽtis. Tum ego cernens ex parte mea id accidiſſe, qui vtilia cõſilia ſpreueram amicorum, pariter & Caſpiorum hominum qui prædixerant ne ita vincere feſtinarẽ, vt nullo modo interueniẽte dolo adimenda eſſet victoria. Imperaui militibus vt armis induti me ſequerẽtur, præterea quod cùm auri & margaritarum rapina nõ paruam prædam ſecum veherent, & timendum eſſet, occulto hoſte, ſua ablaturi victoribus inſidiarentur. Et ſanè miles ita locupletatus erat, vt vix auri pondus ferre poſſet: Accedebatq; armorum non parua grauitas, quia omnes aureis incluſeram laminis. Ita totum agmen meo veluti ſydere aut fulgore clarũ, radiantibus auro inſignibus ſequebar cum ſignis & vexillis. Eratq; interea varietatis ſpectaculum in conſpiciendo tali exercitu, quia ornatu pariter ac viribus inter cæteras gentes eminebat. Ego certe reſpiciens felicitatem meam inſigni iuuẽtutis numero, immenſo afficiebar gaudio. Sed vt aliquid plerunque in ſecundis rebus fortuna obſtrepit, accidit nobis ſiti laborare. Quam cùm iam vix ſuſtinerem, miles Zephirus mihi inuentam in lapide concauo aquam ga-

lea pertulit ipſe ſitiens, qui animæ meæ magis quàm propriæ vitæ conſulebat. Hanc autẽ conuocato exercitu palàm effudi, ne me bibente magis ſitire miles inciperet. Collataque erga me Zephiri beneuolentia, dignis eum muneribus ornaui. Quæ res cùm in me æquiorem feciſſet exercitũ, iter cœptum inſtitui. Nec longè mihi in deſertis locis flumẽ apparuit, cuius ripas ſexagenorum pedum arundo veſtiebat, pinorum, abietumq; robora vincens groſsitudine, qua Indi materia ad conficienda ædificia vtebantur. Tum ego, quia quadrupedia & exercitus ſitiebant, iuſsi continuò caſtra poni à metatoribus. Quæ dum ponuntur, ipſe ſitim leuare cupiens, amariorem helleboro aquam fluminis guſtaui, quam neq; homo bibere, nec vlla pecudum haurire ſine tormento poſſet. Angebar autem magis pro multis animalibus quàm pro noſtra neceſsitate, durabiliorem hominẽ cunctis in rebus recognoſcẽs quàm pecudem. Quippe mecũ erant, qui aurum vehebant elephantes ingentis magnitudinis mille. Admodum quadringentæ quadrigæ equorum falcatæ, bigæ mille ducẽtæ, equitũ turmæ triginta millia, peditum trecenta, quinquaginta millia mulorum caſtrenſium ad ſubuehenda arma & ſarcinas militum vehendas. Circiter duo millia qui ſi iumenta vehebant, & armentorum ad vſum carnis quotidianæ ingens numerus ſequebatur. Cæterùm in equis, & in mulis, & camelis, & elephantis, aureis quoq; frenis, nõ parum luxus nobis permiſerat victoria. Sed tunc in aſpera illa ſiti pecora vix ſe cõtinere poterãt. Milites quoq; nunc ferramenta lambendo, nunc oleum guſtando, diram ſic aliquo modo differre ſitim conabãtur. Vidimus & iam pleroſq; pudore amiſſo, ſuã ipſorum vrinam vexatos vltimis neceſsitatibus haurientes. Quæ res me dupliciter torſit. Primò de ſtatu exercitus magis quàm de proprio meo ſollicitus periculo. Iuſsi tamẽ vt armati ſequerentur agmen, legeq; edixi in eum animaduerſurum qui non legitimis indutus inſignibus in acie deprehenſus eſſet. Quod ipſi quoq; mirabãtur quod ita (ubi nullus appareret hoſtis) neceſſum eſſet in tanta ſiti armatos ingredi. Sed ego ſciebam per beſtioſa ſerpẽtinaq; loca nobis iter eſſe, ac ne imprudentes circũueniremur, & ne inopinato periculo verberaremur metuebam. Ripã igitur fluminis ſequẽtes hora diei nona ad oppidum peruenimus, quod in medio amne in inſula ex his arundinibus (quas paulò antè deſcripſimus) erat ædificatũ. Tum paucos Indorũ ſeminudos

notaui

notauimus homines, qui viſis nobis continuò intra tectorum ſuorũ culmina delituerũt. Quorũ ego præſentiam deſiderãs, vt dulcem ignaris aquã demõſtrarent, apparẽte nullo, paucas miſi in ciuitatẽ ſagittas, imperans vt ſi voluntate ſua nollent procedere, metu bellico coacti ſeſe exhiberẽt. Eo magis propter timorem cunctis abditis, diu apparẽte nemine, ducentos milites ex Macedonibus leuibus armis miſi per amnẽ natatu-ros. Iamq; quartã partẽ fluminis enatauerãt, cùm horrida res viſu ſubitò nobis conſpecta eſt. Maiores elephantorũ corpore Hippopotami inter profundos aquarũ gurgites emerſi apparuerũt, raptosq; in vertice crudeli pœna viros flentibus nobis abſorpſerunt. Iratus tum ego ducibus qui nos in inſidias deduxerant, iubeo centũ quinquaginta in flumẽ mitti. Quos propulſos natantesq; inuicti rurſum Hippopotami digna iuſtaq; pœna affecere. Sed maior multo numerus belluarũ quàm prius adfuit, ſpe ſubeũdæ in cibum gentis. Vbi cùm apparuiſſet, veluti formicis flumen viſum eſt feruere. At ne noctu cum aquarũ vel belluarũ prodigijs bella gereremus, iuſsi tubicinio ad iter militẽ aptari. Quid enim in tali manere loco ſitiẽtibus nobis proderat? Igitur ab hora diei decima cùm ad vndecimã iter feciſſemus, vidimus homines per mediũ amnem factis ex arũdine præteruehi nauiculis. Quos cum dulcis aquæ percunctaremur locũ, ſua lingua vbi inueniri poſſet, dixerunt ingens nos ſtagnũ dulciſsimæ aquæ inuẽturos, quo & ipſi nos quinquaginta itinerũ duces erant deducturi. Et quoniã factum eſt nobis tot perpeti mala, nocte tota ambulauimus ſiti & onere armorũ confecti. Quibus neceſsitatibus illa quoq; adijcieban tur incõmoda, quòd tota nocte incurſantibus leonibus, vrſis quoq; & tigridibus, pardis ac lyncibus pariter reſiſtebamus. Quæ genera ferarum promiſcua nobis in ſyluis occurrebant. Tandẽ ad horã circiter octauã poſtero die, cùm iam ferè ſiti defeciſſemus, ad prædictum nobis ſtagnũ peruenimus, quod erat tantũ vetuſtiſsima abũdantiq; ſylua coronatũ mille paſſus patens. Tum ego aqua epota alacer, pecora & iumẽta cum exercitu refeci. Moxq; cùm laſſa quadrupedia militũ refeciſſem otio, caſtra in longũ per ſtadia vigintiduo, totidemq; in latũ ſtãtia collocare iuſsi. Quibus celeriter erectis, iubeo cedi nemus, vt facilior aquatoribus eſſet acceſſus ad ſtagnũ, quod vnicũ in illis regionibus erat. Igitur inter ipſa tentoria aggregabantur impedimẽta, & elephanti in media caſtrorum parte

collocabantur, vt aptius cõtineri poſſent, ſi quis noctu oriretur tumultus pauórve aliquis nouus. Erant autem mille quinquaginta extrinſecus ignes accenſi, ſufficiente ſylua quantum vellemus. Hora deinde vndecima, teſtante buccina, cibum ipſe cepi, & militibus capere imperaui, aureis lampadibus accenſis, admodum duobus millibus. Tunc ad primos lunæ radiantis ortus, ſubito arrectis caudarum aculeis paſcualibus indicijs, ſcorpiones conſuetam petentes aquationem, ad caſtra innumeri confluxêre. Tumultu accîti noſtro an ſiti incertũ erat. Cæterùm ad nocendum promptiſsimi. Hæc prodigia inſecuta eſt immenſa vis ceraſtarum, humidorumq; ſerpentũ varijs diſtinctorum coloribus. Nam quidam rubentibus ſquamis erant, quidam nigri & candidi coloris, quidam auri fulgore conſimiles inſpiciebantur. Sibilabat tota regio, non paruum nobis inferens metum. Sed frontem caſtrorũ denſaueramus clypeis, & in manibus longas habebamus haſtas, quarum acutiſsimis ſpiculis malas beſtias configebamus, & ignibus plures aliquando necabamus. Quæ res nos prope duas horas in eo opere ſollicitos tenuit. Pota autem aqua minores abire cœperunt, ſerpentes maiores cum ingenti noſtro gaudio latebras petierunt. Tum ad horam noctis tertiam aliquam ſperantibus nobis requiem, binorum, ternorumq; capitum criſtati ſerpentes aduenerunt, columnarũ groſsitudine aliquanto proceriores, qui ad potandam aquam ex vicinis montium ſpeluncis proceſſerant, oribus ſquamiſq; ſuis humum atterentes. Quorum pectora cum triſulcis linguis fauces exertabant, ſcintillantibus veneno oculis, quorum halitus quoque erat peſtifer. Cum his hora amplius vna debellauimus, triginta ſeruis & viginti militibus amiſsis. Orabamq; Macedones ne aduerſis caſibus cæderent, néve deficeret animus in periculis, quorum quanquam dura eſt patientia, omnes officiebant operi. Poſt diſceſſum autem ſerpentum, cancri immodicæ multitudinis crocodilorum pellibus contexti, ad caſtra venerunt. Quæ prodigia duritia thoracis, vel loricæ, ferrum reſpuebant. Multi ignibus vſti, multi ſe in ſtagnum receperunt. Iam nos vigilijs inquietos, quinta noctis hora, buccina admonebat, ad quieſcendum. Sed adfuere albi leones taurorum magnis comparandi corporibus. Quum ingenti murmure concuſsis ceruicibus, ſtantibusq; alte iubis, in modum fulminum in nos impetum faciunt, exceptiq; venabulis ruunt, tantus repente

pẽte oriebatur tumultus. Nec minus ſera nocte apri ingẽtis formæ metuẽdi, maculoſis lyncibus mixti, tigridibusq; & hor ribilibus pãtheris miſcebãt prælia. Nulla iam peſte ex eo com parẽte, veſpertilionũ genus columbinis corporibus æquale in nos, vultusq; noſtros inferebatur. Habebant illæ dentes homi num more, quibus artus militũ violabant. Vna præterea noui generis beſtia maior elephante comparuit, tribus armata in fronte cornibus equo ſimile caput, atri coloris, gerens. Hanc Indi appellare Odonta, vel dentem tyrãnum, ſoliti ſunt. Hæc pota aqua, intuẽs caſtra, ſubitò in nos impetũ dedit, nec ignis quidem oppoſiti terrebatur ardoribus. Ad quam ſupprimen dam cùm oppoſuiſſem Macedonũ manum, triginta ſex occi- dit, tres & quinquaginta falcatos inutiles fecit, vixq; tandem ipſis defixa venabulis, occubuit. Antelucano deinde mox tem pore è cœlo poſtes venire apparuerunt, candore verſicolore in modũ zonarũ, cum quibus mures Indici in caſtra venerunt vulturibus ſimiles, quorum morſibus vulnerata quadrupedia ſtatim expirabãt. Hominibus autẽ idem morſus nõ vſq; ad in- teritũ nocebat. Appropinquãte luce, nycticoraces venere aues vulturibus ſimiles, quorũ corpora immanitate ſuperabãt, co- lore fuluo, roſtro, pedibusq; nigris. Totam hæ ſtagni cõpleue re ripã nõ nobis perniciẽ ferẽtes, ſed ſolitos piſces cum vngui bus extrahebãt inſumebantq;. Quas nos aues cùm neq; fuga- re, neq; abigere auſi eſſemus, cõliccatis vnguibus de cõſpectu noſtro abiere. Tunc ego locorum demonſtratores, qui nos ſemper in inſidias ducebãt peſsime meritos crucifragio puni ri iuſsi, vt nocte vix ſpirãtes à ſerpẽtibus cõſumerentur, vt nos cõſumi voluerũt. Manus quoq; eis confringi imperaui, vt me- ritis profectis ſuis vterẽtur ſupplicijs. Habita deinde cõcione vt fortes milites eſſent, nève aduerſis (vt fœminę) caſibus affi- cerentur, caſtra concentu buccinarum repente amoueri, & ad Noti venti ſpiracula tendi iuſsi, vbi collectis Barbarorum In- dorumq; copijs, noua conſpirantes bella cognouimus. At meis militibus ingentes erant animi, quibus & cenſus victo- riarum ſuppeditabat & felicitas. Relictis itaque periculoſiſ- ſimis inuictisq; locis montium, munitum vix tandem iter calcauimus, & in loca Bactrianorum auro diuitijsq; opulen- ta peruenimus. Benignisq; excepti commeatibus, cùm Per- ſarum confines adiacerent agri, in reparando bello caſtra per triginta dies ſtatui. Otio mox facto ſeptem dierum itinere eo

peru

peruenimus, vbi Porus cum exercitu magis propriæ deditioni quàm prælio collecto,conſederat. Nam & cõmeatus nobis palàm nõ vt hoſtis, dedit poteſtatẽ cupienſq;, me noſſe, milites meos ſubinde commeantes interrogabat vbi ego eſſem, quid agerẽ? Qui cùm incerta reſpõderent, ipſe auditis interrogationibus (omnia enim Regi magno Macedones referebãt) ſumpto habitu militari, depoſitoq; meo cultu, perueni in caſtellum vini & carnis quiddam empturus. Caſuq; Porus ſciſcitans me, interrogauit quid faceret Alexander, aut cuius eſſet ætatis? Quẽ ludens mendacio tẽporis, tanquã homo ſenior, inquam, dux noſter in tabernaculo ſuo ſe accẽſo ignis calore reficit. Tum ille gaudio alacer, quia cum decrepito ſene eſſet præliũ cõmiſſurus, cũ eſſet ipſe iuuenis tumore elatus. Quid ergo (inquit) non reſpicit ætatem ſuã? Reſpõdi ei vno id propoſito ignorare me quid faceret Alexander, cùm eſſem gregarius ex Macedonico exercitu miles. Tradidit ergo mihi minis plenã epiſtolam, quam ſi regi Alexandro darem, pollicitus eſt præmiũ. Coniurans dixi facturum, vt in manus eius hæ literæ peruenirẽt. Reuerſuſq; protinus in caſtra, & antequã legerẽ, & poſtquàm legi epiſtolã, magno riſu ſum diſſolutus. Cuius tibi & matri meæ ſororibuſq; meis, ſuperbiam, inclinatamq; Barbari temeritatẽ miraturis, exemplar miſi. Mox cum Indis contuli manũ, ſuperatiſq; his vt volebam, arreptis armis, Poro regna reſtitui. Qui vt inſperato honore donatus eſt, mihi theſauros ſuos manifeſtauit quos eſſe ignorabam. Quibus me, comites meos, & vniuerſum ditauit exercitum, factuſq; eſt amicus ex hoſte Macedonibus, & ad Herculis Liberiq; trophæa deduxit. In orientis autem vltimis oris, aurea vtrique deorum conſtituerat ſimulachra. Quæ an ſolida eſſent, ego ſcire cupiens omnia iuſſi perforari, & rurſum cùm viderem ſolida eſſe, ſimili metallo compleui. Liberumq; & Herculem deuſtis victimis placaui. Vltra deinde procedẽs vt memorabile cernerem aliquid, nihil præter deſertos in Oceano campos, ſyluaſq; ac montes inhabitare elephantes, ac ſerpentes intellexi, pergebam tamen ad mare, vt poſſem orbi terrarum circumfluũ nauigare Oceanũ. Quem quoniã tenebroſum vado ſumq; mihi locorũ incolæ affirmabant, & quod Herculi Liberoq; non eſſet vltra excedere cõceſſum, præſtantiſsimos deos hac in re maiores me videri potius volui, quàm patientia immortalium ſacra veſtigia præterirem. Quibus honoratis collaudat

laudatiſq;, ſiniſtram partẽ Indiæ ſcrutari inſtitui, ne quid mihi in ignotis ſubtraheretur locis. Poro non inde detrectante, ne abdita tegere videretur ſui regni bona. Palus erat ſicca & canna abundans, per quam dum trãſitum tentaremus, bellua quoq; noui generis proſiluit, quæ ſerrato tergo, alterum caput lunæ, ſimilis Hippopotamo, pectore crocodili, gerens, alterum ſimillimum duris munitum dẽtibus, duos milites vno ictu occidit repentino. Hanc ferreis vix vnquam comminuimus malleis, quàm haſtis non valebamus transfigere. Admirati ſatis diuq; nouitate, peruenimus deinde ad ſyluas Indorum altiſsimas, vbi cum caſtra per quingenta in longum ſtadia, & latum ferè totidem collocaſſemus iuxta amnem Buemar, cœperamus velle ſoporari ſub nocte pura hora poſteræ diei vndecima, ſubitò pabulatores, lignatoreſq; examinati omnes peruenẽre ſimul, nuntiantes vt faciliusarma caperemus, venire è ſyluis elephãtorum immenſos greges ad expugnanda caſtra. Imperaui ergo Theſſalicis militibus vt aſcenderent equos, ſecumq; tollerẽt ſues, quorũ grunnitus timere beſtias noueram, & obcurrere elephantis primùm iuſsi. Deinde alios cum haſtis armatos ſubſequi equites, & tubicines omnes in prima adeſſe acie. Equis inſidentes præcedere, & pedites omnes in caſtris remanere iuſsi. Ipſe cum Poro rege & equitatu præcedens, video agmina beſtiarum in nos erectis promuſcidibus tendentia. Quarum quædam nigræ, & candidæ, & rubri coloris, & variæ quædam erant. Hos Porus capabiles mihi in vſus bellorum affirmabat, facileq; auerti poſſe, ſi ab equitibus verberari ſues non deſtiterent, quod nihilominus fiebat. Nec mora, trepidantes elephanti, conuerſi cõplures, priores ſaltus petere cœperunt, buccinis hominum & grunnitibus ſuum attoniti. Quorum equitibus popilites cedentibus ad modum nongẽtos octoginta occîdimus, detractiſq; cornibus ſeu dentibus, inſigni onuſtus præda in caſtra perueni. Iuſsiq; tũc pluries & loricis vallũ præcingi, ne quid iniuriæ elephãtorũ moleſtia aliarũq; ferarũ adferret. Quieta nox fuit vſq; ad lucẽ, omneſq; ſomno refecti, primo deinde aurorę diluculo, in alias Indiæ profecti regiones, in campo patẽti mulieres viroſq; piloſos in modũ ferarũ toto corpore vidimus, pedũ altos nouenorũ, ſine veſte, & nudos. Hos Indi Ichthyophagos appellãt. Hi aſſueti fluminibus, necnõ ſtagno, quẽ extraxerãt, crudo piſce, & aquarũ hauſtu viuebãt. Quos cùm adire vellemus

mus, vicinis ſe maris immerſere gurgitibus. Deinde Cynocephalis ingentibus plena inuenimus nemora. Hi nos laceſſere tẽtabãt & ad ictus ſagittarũ fugiebãt. Iã deſerta nobis intrantibus loca, nihil dignũ ſpectaculo ab Indis vltra ſupereſſe referebatur. Igitur aditurus Phaſiacẽ vnde venerã ſigna conuerti imperaui, vt ex eo loco ad decimum miliarium caſtra vicina aquationi poneremus. Aequè & iã cũcta tẽtoria erecta erãt, largiq́; ignes accenſi, cùm repẽte Euri venti tanta vis exorta eſt, vt omnia tabernacula principiaq́; noſtra conturbauerit, euerteritq́;, vltra omnem modũ nobis ſtupentibus, Quadrupedia multo vehemẽtius vexabãtur, excituq́; ſcintillis & titionibus integris veniẽtibus adurebantur. Tum hortor milites, quia ęquinoctiali tẽpore id octobrio mẽſe accidiſſet, quodq́; in hyeme, non eſtate, autumnóve vrgeret, nõ deorum iram eſſe, ſed aëris diſpoſitionem. Vix tandem recollectis ſarcinis ex integro in apriciori valle caſtrorũ ſedem inueni. Ordinatiſque omnibus rebus, & cœnare militem iuſsi. Nam & flatus Euri ceciderat, & frigus ingens veſpertino adcreſcebat tempore. Cadere mox in modum vellerum cœperunt niues. Quarum aggeratione metuens, ne caſtra cumularentur, militẽ calcare niuem iubebam, vt quãprimum iniuria pedũ tabeſceret, proderenturq́; ignes aliquatenus qui niue erant penè extincti. Vna tamen tum res ſaluti fuit, quòd momento temporis hæ niues lapſæ ſunt imbre copioſè veniente, quem protinus atra nubes ſubſecuta eſt, viſæq́; nubes aliæ de cœlo ardentes tanquam faces decidere, vt incendio earum totus campus arderet. Verebantur dicere ne deorum me præmeret ira, quòd homo Herculis Liberiq́; veſtigia tranſgredi conatus eſſem. Iuſsi autem milites ſuas veſtes opponere ignibus. Nox ſerena continuò nobis orantibus reddita eſt, ignes exintegro accenduntur, & à ſecuris epulæ capiuntur. Et triduo ſine Sole clarior, id nobis cõtinuè accidit, minaci pendẽte nube. Tũ ſepultis ad modũ quingentis militibus, qui inter niues perierant, caſtra inde mutari imperaui. Nam ad edita cœlo promontoria, & ad Oceanũ in Aethiopiã venimus, ad Dionyſios quoq; mõtes, & antrũ Liberi. Perdidi quoq; homines in antrũ miſſos, qui dicebantur tertia die febribus mori, quia ſpeluncam dei introiſſent. Quod fuiſſe manifeſtũ mortibus eorũ probauimus, quia vt intrare præter religionẽ, & ſine muneribus ſpecus petierãt. Supplex itaque orabã numina, vt me regem totius

tius orbis terrarũ, cum ſublimibus trophæis triumphãtem in Macedoniam Olympiadi matri meæ remitterẽt. Quam rem fruſtrà me petere ita cognoui, quoniam dum ſciſcitor, ſi quid etiam vel vnum videre poſſim admiratione dignum, aut memoria, omnibus Indis negãtibus vſquã eſſe, caſtra diuerti in Phaſiacẽ, cùm antea Noti venti flatus eſſem ſecutus. Dumq; iter ſumpſi, agmen ſub ſignis me ducente, duo ſenes facti ſunt nobis obuiam. Quos cùm interrogarem nunquid noſſent in vlla regione dignum aliquod ſpectaculum. Reſponderunt mihi eſſe viã decẽ non amplius dierũ, quo ſi cum vniuerſo exercitu pergere vellem, aquationis tantùm cauſa tãtis impedimentis turbarer. Cæterùm ſi commeatibus quadraginta millia hominum præponerẽ, propter itinerũ anguſtas ſemitas & beſtioſa ſatis loca, poſſe mihi contingere vt aliquid incredibile perſpicerẽ. Tum ego, Dicite mihi (inquam) duos ſenes humanitatis lege demulcẽs, quid ſit iſtud quod mihi tam illuſtre & tam magnificum pollicemini? Tum hi exhilarati blanda mea voce. Videbis (inquiunt) rex quicunq; es, duas Solis & Lunæ arbores, Indicè & Græce loquentes. Quarũ vnum virile robur, eſt Solis: alterum fœmineum, eſt Lunæ, & ab his quæ tibi inſtent bona aut mala, noſſe poteris. Quare tam incredibili re illudi me à Barbaris ſenibus exiſtimans, pœna eos impingi, & aliqua contumelia affici iuſsi, ita dicens: Itáue eò maieſtas mea peruẽnit ab occidente vſq; ad orientem, vt à ſenibus barbaris, ac decrepitis illud poſſe videar? Quibus iurantibus ſe nihil falſi comminiſci, experiri quoque modò vellem an vera dicerent, aperituros breui id non eſſe vanũ. Orãtibus amicis comitibus meis, ne tãtæ rei experimẽto fraudaremur, triginta millia mecum cum equitatu traxi. Remiſsis quoq; in Phaſiacẽ copijs, cum quibuſdam præfectis, exercituq; cuncto, elephantis & rege Poro & impedimentis omnibus. Mox lecto robore iuuentutis, admirabilia viſuri ſpectacula, profecti ſumus ducẽtibus Indorum ſenibus, qui nos per inania & egẽtia plerũq; aquarũ adduxerunt: Tandẽq; per aliqua ſerpẽtum ferarũq; loca deducti, in proximam oraculi ſedẽ deuenimus. De his autẽ feris & ſerpẽtibus (quanquã innumeræ erãt Indica lingua vocitatæ) ſcribendum tibi non putaui. Cùm appropinquaremus ad regionem nobis prædictam, vidimus fœminas, viroſq; aliquot Pantherarũ, Tigridumq; pellibus cõtectos. A quibus cùm quęreremus qui nam hominũ eſſent?

Ind

Indos ſe ſua lingua eſſe dicebant. Locus autem erat ſpacioſus & largus, thure & opobalſamo abundãs, quæ plurima ramis ſuorum nemorum innaſcebantur, his veſci eius regionis incolæ conſueuerant. Et cùm neceſſarium nobis prædictũ multisq; incognitũ locum inceſsimus, homo pedum amplius decẽ ſtatura altior, nigro corpore, dentibus caninis ante oraculum apparuit, perforatis auribus, ex quibus vniones dependebaut annuliq;, & erat pellibus ferinis veſtitus. At cùm me more rituq; ſuo ſalutaſſet, metum ſimulatione ſilentioq; texit. Cui (cùm interrogaret ad quid ego veniſſem) dixi: me cupere ſacras Solis & Lunæ arbores inſpicere. Tũ barbarus: Si coitu puerili (inquit) & fœmineo contactu vacas, licet diuinum locum intres. Secutisq; mecum amicis, & cõmilitonibus meis circiter trecentis, deponere annulos, veſtesq; cunctas cum calceamẽtis imperauit. Parui per omnia homini, vt pareremus religioni. Vndecima diei hora erat, expectabatq; ſacerdos Solis occaſum. Nam Solis arborem loqui ac reſpondere ad primos iubaris ortus affirmabat. Item noctis eadem tempora cuſtodire ipſam Lunæ arborem. Quæ res mihi plus mendacio, quàm veritati ſimilis videbatur. Igitur perãbulare totum incipio nemus, quod intra parietem erat non magno ædificatum opere. Video opobalſamum cum optimo odore omnibus vndiq; ex ramis abundantiſsimè manare. Cuius odore captus, & ipſe edulia de corticibus euellebam, idemq; comites mei faciebant. In medio autẽ luci ſacratæ arbores ſimillimæ cupreſsis, frondium genere, pedum altæ centenorum erant, quas Bebrionas Indi appellant. Eas cùm mirarer, diceremq; frequentibus imbribus ita excreuiſſe, affirmabat ſacerdos ſe, nunquam in his locis pluuiam, neq; feram, aut vllam auem aut vllum vidiſſe ſerpentem. Terminos autem eſſe ab Indorum maioribus Soli & Lunæ conſecratos. Affirmabat idem quòd in eclypſi Solis aut Lunæ vberrimis lachrymis ſacræ arbores commouerentur ſuorum numinum ſtatui timentes. Et cùm ſacrificare inſtitueram, & victimas immorare, prohibitus ſum à ſacerdote qui negabat licere aut thus in eo ſacrario igne vri, aut animal vllum interfici. Sed præcepit vt prouolutus truncis arborũ oſcula darẽ, rogaremq; Solẽ & Lunam vt veridica mihi darent reſponſa. Quod ego dum facturus eſſem, interrogandum tamen ſacerdotem exiſtimaui Indice an Græcè mihi eſſent arbores reſpõſuræ. Tum ille, inquit, vtraq;

Solem

Solem eloqui lingua & futura pronuntiare. Luna autem (dixit ille) Indico ſermone incipit, Indico finit. Dum hæc geruntur, vidimus ab occidẽte iubare fulgentibus Phœbi radijs percuſſa arborũ cacumina. Et ſacerdos ait: Surſum omnes intuemini, & de quibus quiſq; rebus cõſulturus eſt, occulto cogitet ſilentio, nemo palã pronũtiet. Tum ego, & amici, & cõmilitones, adcuratius intuiti ſumus, ne inter nemorũ denſitatem aliqua more hominũ nos falſitas illuderet. Mox nullo interueniẽte dolo, ad cacumina, ramosq; perſpeximus. Cominus igitur ſtantes, diuina auribus aucupauimus oracula. Cogitabam an deuicto orbe terrarũ patriã triumphans ad Olympiadẽ matrem, ſororesq; chariſsimas, poſſem reuerti. Tũc ſubitò Indico ſermone tenuiſsimè reſpõdit arbor: Inuicte bellis Alexander (vt conſuluiſti) vnus eris terrarũ orbis dominus, ſed viuus in patriã nõ reuertêris. Ita enim fata de tuo capite ſtatuerunt. Tum ego oraculũ cùm ignorarẽ, qualiter Indus eſſet interpretaturus, alios mecum interpretes adduxerã, quos ego partim munerib. partim minis cõſtrinxerã, vt quæcunq; arbores indicarẽt, ipſos exponere cogerem. Quibus ita cognitis, omnibus metu perculſis, flentibusq; qui mecũ erant palàm (quia moris erat) aliud eram conſulturus, ſed veſpertino tempore nõdum exorta Luna. Cùm rurſus ad locum inuitati iuxta arbores conſtitiſſemus, illas mox ſolita conſuetudine adorauimus. Tres fideliſsimos mecum induxeram amicos Perdiccam, & Clytonem, & Philotã, quia nullum metuebã vltra, nec in me quicquam metuendum erat, vbi neminẽ fas erat interfici. Cõſulto igitur vbi moriturus eſſem, ad primum Lunæ ortum percuſſa cornu, ſplendoreq; accepto arbor Græcè reſpõdit: Alexãder (inquit) plenum iam ætatis finem non habes, ſed ſequenti anno menſe Maio in Babylone morieris: A quo minimè ſperas, decipieris. Tunc lachrymas effudi, amiciq; mei circunſtantes flebant, nullum habentes dolum, aut ſcelus, ſed pro mea ſalute mori parati. Poſtero autem mane reſurgendum exiſtimaui. Neq; enim ego quicquam de fideliſsimis mihi amicis conſulueram, an illos cauendos eſſe Alexandro præmoneret oraculum. Diſceſſũ deinde facto, cùm iam ad epulas diuerteremur, ipſe animo æger, ad requiem, rogantibus amicis, ne me anxietate & ieiunio conficerem, paululum cibi contra animi mei voluntatem accipere cœpi, meq; (vt præſto eſſem ad primum ſolis ortũ) in ſacrario collocaui. Poſtero die expergefa-

ctus diluculo, amicos, & iam ſomni ſopore ſopitos, excitaui. Verùm adhuc ipſe ſacerdos pellibus velatus ferinis, quieſcebat, poſitaq; ante eum in tabella eburnea, ingẽs libatura erat, quæ illi ex præcedenti cœna ſuperfuerat. Item culter eburneus. Nam ære, & ferro, & plumbo egent, auro abundant. Opobalſamo & thure veſcuntur, cadentiſq; riuuli ex vicino monte potant aquam. Homines adcumbentes & quieſcentes ſine vllis ceruicalibus, ſtratis tantùm pellibus ferarum, hoc amictu contenti. Viuunt itaque annis ferè trecentis. Excitato ſacerdote locum intraui, tertiò conſulturus eandem ſacratiſſimam Solis arborẽ, cuiuſnam percuſſoris manum cauere deberem, quémve exitum mater mea ſororeſq; meæ habituræ eſſent. Arbor Græcè dixit: Si mortis tuæ tibi inſidiatorẽ prodidero, ſublato eo inſtantia fata facilè mutabis. Mihi quoque tres iraſcentur ſorores, quòd Clotho, Lacheſis, Atropos, veridico oraculo earũ penſa impedierim. Igitur ad annum & men ſes octo Babylone morieris, non ferro (vt ſuſpicaris) ſed veneno. Mater tua turpiſsimo & miſerãdo exitu, quãdoq; inſepulta, iacebit in via, auiũ ferarumq; præda. Sorores tuę diu facto felices erũt. Tu quoq; breue hoc quod ſupereſt tẽpus orbis terrarum dominus eris. Tu modo caue ne nos vlterius ſciſciteris, quin excede noſtri luci terminos, & ad Phaſiacen Porũq; reuertere. Sed & Sacerdos monuit vt abiremus, dicens fletu & vlulatu noſtro ſacras nos arbores offendiſſe. Tum ego concionatus ad vniuerſos milites, dixi vt Porum & Phaſiacen, ex reſponſo peteremus, quod nobis fauſtum felixq; eſſet futurum, illic accepturi. Quod idcirco commentabar, ne à commilitonibus meis in deſperationem redactis in alienis desererer locis. Ergo voces quas ex reſponſis vnà mecum audierant, nullo modo, qui his nominibus appellantur, Sermition, Proteſilas, Siluius, & Miſtemis, Timotheus, & Lacon, & Traſſelon, & Dedicus, & Machathaon, & Enodes, & Simbrius, & Snifidus, & Perdicca, & Philotas, & præfectus prætorij Coradas. Sed ſilentio quæ audierant, ex ſua fide & meo tegebant conſilio. Iamq; à ſacris exceſſeramus arboribus, nec iam odore thuris, opobalſamiq; nares verberabantur. Indi enim ſacra deorum ad Oceanum tenebant, dicentes non parum me quoque eſſe immortalem qui eouſque penetrare potuiſſem. Quibus ego quod de nobis opinarentur inſinuans, gratias agebã. Peruenimus déinde in vallem Iordeam, in qua

ſerpentes

ſerpentes habitabant, habentes in collo lapides qui ſmaragdi appellantur. Hi lumen in oculis profuſum accipiũt, & vallem vix vlli adeundam incolunt, Laſere & albo paſcuntur pipere. Hanc ſuper vallem pyramides ſunt pedum tricenorũ ab antiquis Indorum ædificatæ. Sed hi ſerpentes quos paulò antè deſcripſimus, inter ſe primo depugnãt, multiq; morſibus depereunt. Inde nos paucos ingentis formæ ſmaragdos extulimus. Per magna enim pericula incedebamus in Scyritas, talis generis beſtias, habentes capita leonum & caudas, vnguibus binis, latè ad ſex propè pedum menſuram. Quibus verberati homines inutiles fiebant. His erant intermixti Griphes roſtra habentes aquilarum, ex alia corporis parte diſsimiles: qui mira velocitate in ora oculoſq; noſtros exiliebant, ſcutaq; & clypeos noſtros caudis crudelem in modum tranſuerberabant. Qui tandem partim ſagittis, partim militaribus contis cõficiebantur. In eo certamine, beſtiarum vtriuſq; generis morſibus, ducentos octo milites perdidi. Occidimus verò decem & ſeptem millia. Inde ad Cluias flumẽ venimus, quod ſine fluxu rectum ad Oceanum ferebatur, ad alteram ripam ſtadio latius. Per litora trecentæ & viginti arundines erant, quarum vnam vix triginta milites poſſent ferre, vſq; adeò excedebant arborum proceriſsimarum altitudinem. In his arundinetis vnam potentiſsimo Euro ſtratam vidimus. Inhabitabant etiam eundem locum Elephantorum millia innumera, qui nos (neſcio quo fato) nec laceſſere tentabant, alioqui crudeliſsimè conculcati fuiſſemus. Multis itaq; collectis dentibus, & ratibus ex arundine factis tranſnauigauimus amnem. Vlterius ipſum litus inerant Indi balenarum ferarumq; pellibus contecti. Hi non nobis fuerũt inhoſpitales, quippe qui nobis ſpongias albas purpureaſq; in manus dedere cum buccinis, & genere cochlearũ capientum, ſingulos binoſq; congios, & ſtragula molleſq; tunicas ex vitulorum marinorum pellibus factas. Cochleas præterea ſextariales, eſcaſq; pulcherrimas. Item vermes ex ipſo flumine extractos femore humano groſsiores, qui nobis omni genere piſciũ ſapore præferendi ſunt. Et fungos immenſæ magnitudinis viginti numero croco rubriores appoſuerũt nobis. Item murenas ducenta habentes pondera. Affirmantes in mari Oceano (quod erat ad milliariũ tertium & vigeſimũ) maiores eſſe. Piſces præterea Scaros pondus centenũ & quinquagenum habentes, qui in gurgitibus vaſis eburneis capie-

bantur, ne arundines morſu cõfringerent; aut à capillatis mulieribus (quæ piſce viuebant aquis immerſæ) prenderentur. Quæ itidem mulieres ignaros regionum homines in flumine natantes, aut tenendo gurgitibus ſuffocabant, aut in arundineta tractos, cum eſſent ſpecie mirabiles, affectu ſuo auidè victos rumpebant, aut venerea examinabant volũtate. Quarum nos duas modo cepimus, colore niueo nymphis ſimiles, diffuſos poſt terga capillos habentes. Sed & in Gange flumine erãt admirabilia portenta. De quibus (ne tibi fabuloſus viderer) ſcribendum non putaui, niſi quod ab Oritis ſolis & Eufrate ad Noti venti ſpiracula exeunt. Quorum fluminum ripæ altera ab alia non ſunt conſpicuę aquarum latitudine. Inde ad caſtellum quod Indi colunt, peruenimus, vbi monita à ſenibus optimis accepimus. Qui nos rectè deducentes, ire ad Porum in Phaſiacem per Caſpias portas docebant. Neque tamen his auditis ſemper ineſſe dolum ſuſpicantes, Euri venti flatus ſecuti, incidimus in malignas feras, de quarum capitibus velut gladij à vertice, acuta, ferrataq; eminebant oſſa. Et hæ arietino more aduerſus homines currebant. Tum inuictę plurimorum militum clypeos cornu ſuo tranſuerberabant. Quarum occiſis ad modum octo millibus quadringentis quinquaginta, ſic inde ad Porum exercitus meus cum ſummo tandem labore ac periculo meo peruenit. Ibiq; legato meo Antigone nomine, quem Perſide præpoſuerã, præcepi vt inter Pori Perſarum, & Babylonicorum pilas ſolidas aureas duas pararet, & in his omnia facta ſcriberet, faceretq; in vltima India Liberi & Herculis trophæa. Quorum centum erant argentea, ſed ego quinque mea æque aurea, eis altiora denis pedibus ſtatui, imperauiq; tranſcribere, quæ miraculo ſunt futura, poſterisq; ſeculis (chariſsime præceptor) non parua admiratione, nouum, perpetuumq; virtutis monimentum, vt inuidendum mortalibus eſſet perpetua nobis opinio, & animo, & induſtria (optime Ariſtoteles) ponderata.

Vale.

LVGDVNI,
SVB SCVTO COLONIENSI.
1546.